

2011-2013 TR82 Düzey 2 Bölgesi

(Kastamonu, Çankırı, Sinop İlleri)

BÖLGE PLANI

TR82 Düzey 2 Bölgesi 2011-2013 Bölge Planı

TR82 Düzey 2 Bölgesi 2011-2013 Bölge Planı

Mayıs 2011

Sunuş

Gerek dünyada, gerekse Türkiye’de merkezi kalkınma politikalarının eksiklikleri zaman içinde daha belirgin bir biçimde ortaya çıkmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti de kurulduğu günden bugüne dünyanın gelişmiş ülkeleri arasına girebilmek ve kalkınma hedefini gerçekleştirebilmek için her dönem yeni strateji ve politikalar geliştirmeye devam etmektedir.

Dünyadaki ekonomik ve siyasal gelişmelerin ortaya çıkardığı politikalar ve eldeki kaynakları harmanlayarak oluşturulan gelişme stratejileri, dönem dönem farklılıklar göstermektedir. Yeni ekonomi politikası, ülkelerin merkezi bir plan ve politika ile değil, ülke içindeki tüm farklılıkları dikkate alacak biçimde, bölgeler eksenli yaklaşım ile ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Türkiye’de Kocaeli ve Sinop’un ihtiyaçları aynı ulusal kalkınma planında karşılanamamaktadır. Ülke ekonomisinin farklı bölgelerde farklı tezahür etmesi o bölgelere has tedbirleri almayı zorunlu kılmaktadır. Bölge merkezli bu politika, insanların gerçek ihtiyaçlarını daha net görebilen, bir nebze olsun merkeziyetçiliğin dezavantajlarını azaltan bir yaklaşım olacaktır.

Bölge temelli kalkınma yaklaşımının ilk adımı olan TR82 Bölgesi Bölge Planı, ulusal bütünlüğün çizdiği çerçeve içerisinde bölgemizin hangi öznel durumlara sahip olduğunu, ekonomik ve sosyal yönden üstünlük ve zayıflıklarını, en önemlisi ortaya konulan mevcut durum neticesinde alınması gereken tedbirleri içeren stratejik bir metindir. Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı’nın hazırladığı Ulusal Kalkınma Planlarına altlık teşkil edecek bu metin, bu yönüyle sadece bölgesel stratejiyi değil ulusal politikayı da etkileyecektir.

Bölge Planı çalışmalarına her türlü katkı ve desteği sunan Bölge halkına, Kalkınma Kurulu üyelerine, planlama çalışmaları süresince büyük sabır ve özveri gösteren Ajans Genel Sekreteri ve çalışanları ile Ajans Yönetim Kurulu üyelerine en içten dileklerle teşekkür eder, Bölge Planımızın öngördüğümüz hedeflerimize ulaşmamıza ve ulusal kalkınmaya en iyi şekilde hizmet etmesini temenni ederim.

Dr. Ahmet CENGİZ
Yönetim Kurulu Başkanı
Sinop Valisi

Önsöz

Günümüzde bölgelerarası gelişmişlik farklılıkları, yalnızca gelişmekte olan ülkelerin değil, gelişmiş ülkelerin de karşı karşıya kaldıkları bir olgudur. Hükümetlerin merkezden yönlendirilen bölgesel kalkınma politikaları, bölgelerarası gelişmişlik farklılıklarını azaltmadığı gibi, beraberinde ciddi kaynak israfını da getirmiştir. Bu durum doğal olarak ülkeleri de bölgesel kalkınma konusunda yeni bir bakış açısına yöneltmiştir. Bu yeni bakış açısında, geçmişte tavandan tabana doğru uygulanan, teşvik ve devlet müdahalesi ile desteklenen bölgesel kalkınma anlayışı yerini; tabandan tavana doğru filizlenen bir bölgesel kalkınma anlayışına bırakmıştır.

Yeni kalkınma anlayışında girişimcilik, yenilik, KOBİ politikaları yoluyla bölgenin rekabet gücünün artırılması, kurumsal ve beşeri sermayenin güçlendirilmesi, bölgenin içsel büyüme dinamiklerinin desteklenmesi gibi amaçlar ön plana çıkmıştır. Bu anlayışın temel uygulayıcı aktörü olarak da, kalkınma ajansları karşımıza çıkmıştır.

İlk örneklerine 1930'lu yıllarda ABD'de rastlanan [Tennessee Valley Authority] kalkınma ajansları, günümüzde AB ülkeleri ile adeta özdeşleşmiş durumdadır. İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde, savaşın ortaya çıkardığı tahribatı gidermek ve çeşitli nedenlerle ortaya çıkan gelişmişlik farklılıklarını minimize etmek amacıyla Avusturya, Belçika, Almanya, Hollanda, İtalya, Portekiz, İspanya, Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Polonya gibi birçok Avrupa ülkesinde kalkınma ajansları kurulmuştur. Birliğe 1990'lı yıllardan itibaren Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Litvanya, Letonya, Polonya gibi eski Doğu Bloku ülkelerinin katılmasıyla, Birlik içindeki gelişmişlik farklılıkları daha da belirginleşmiştir. Bu durum Birlik açısından bölgesel kalkınmanın ve dolayısıyla kalkınma ajanslarının önemini daha da arttırmış; kalkınma ajansları, Birliğin bölgesel politikalarının temel uygulama aracı konumuna gelmiştir.

AB, küreselleşme ve yapısal uyum politikalarıyla ilgili araç ve değişimler çerçevesinde, üye olacak ülkelerde bölgesel planlamanın yeni bir anlayışla ele alınarak bölgesel kalkınma ajanslarının kurulmasını talep etmektedir. İşte bu çerçevede Türkiye'de, kalkınma ajanslarına yönelik ilk ciddi adım, üyeliğinin tescillendiği 10-11 Aralık 1999 tarihli Helsinki Zirvesi sonrasında atılmıştır. AB Komisyonu'nun hazırlamış olduğu Katılım Ortaklığı Belgesi'nde orta vadede yapılması gereken düzenlemeler arasında yer alan kalkınma ajanslarını oluşturmak amacıyla yasal düzenleme süreci başlatılmıştır.

Türkiye, 2006 yılından itibaren kalkınma ajansları ile tanışmıştır. DPT Müsteşarlığı'nın koordinasyonunda Düzey 2 Bölgeleri esas alınarak hazırlanan '5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun' 08 Şubat 2006 tarihli Resmi Gazete'de de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

5449 sayılı Kanuna dayanarak Bakanlar Kurulu kararı ile 31 Mayıs 2006'da Çukurova Kalkınma Ajansı ile İzmir Kalkınma Ajansı kurulmuştur. Bu iki ajansı, diğer bölgelerde kurulan kalkınma ajansları izlemiştir. İlgili kanun doğrultusunda 2009 sonu itibarıyla kurulması hedeflenen toplam 26 kalkınma ajansının kuruluşu tamamlanmış, ancak bazılarının kurumsallaşma çalışmaları hala devam etmektedir. Bu ajansların kuruluşu ile bir bakıma Türkiye coğrafyası, 26 ekonomik bölgeye ayrılmış olmaktadır.

Halen yürürlükte olan İmar Kanunu'na göre, bölge planlarının hazırlanması veya hazırlattırılması DPT Müsteşarlığı'nın görevleri arasındadır. 09 Nisan 1985 tarih ve 18749 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan söz konusu Kanunun 8. maddesinin a fıkrasına göre, 'Bölge planları; sosyo-ekonomik gelişme eğilimlerini, yerleşmelerin gelişme potansiyelini, sektörel hedefleri, faaliyetlerin ve alt yapıların dağılımını belirlemek üzere hazırlanacak bölge planlarını, gerekli gördüğü hallerde Devlet Planlama Teşkilatı yapar veya yaptırır.'

Söz konusu hüküm çerçevesinde, kalkınma ajanslarının faaliyete geçmesi sonrasında, bu görevi ajanslara devretmiş ve her ajans kendi bölgesinin kalkınma planını hazırlamaya başlamıştır.

Nitekim, 25 Temmuz 2009 tarihli ve 2009/15236 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile kurulan T.C. Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı da, TR82 Bölgesi'ni (Kastamonu, Çankırı ve Sinop İlleri) kapsayan bir bölge planı hazırlamıştır. TR82 Bölgesi için ilk defa hazırlanan bir plan olma özelliğini taşıyan plan, 2011-2013 dönemini kapsamaktadır. Planın hazırlanmasında katılımcı kalkınma anlayışına büyük özen gösterilmiş ve başta kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları olmak üzere, toplumun tüm kesimleri planın hazırlanma sürecine dâhil edilmiştir.

Şeffaf ve çözüm odaklı olarak hazırlanan bölge planı, bölgenin sorunlarını en iyi bir biçimde ortaya koymayı, bunlara ilişkin stratejiler geliştirmeyi, hedefler ortaya koymayı ve nihai amaç ve vizyona ulaşmayı sağlayacak şekilde kurgulanmıştır. Planda, hem tümdengelim, hem de tümevarım yöntemleri kullanılmış ve bu yöntemler ile bölgenin her boyutu değerlendirmeye ve çıkarım yapmaya tabi tutulmuştur.

Planın özelde bölgemiz, genelde de ülkemiz için faydalı olması temennisiyle...

Doç. Dr. Hüseyin ŞEN
Genel Sekreter

Yönetici Özeti

TR82 Düzey 2 Bölgesi (TR82 Bölgesi) Kastamonu, Çankırı ve Sinop illerini kapsamakta olup; bu illere bağlı sırasıyla 20, 12 ve 9 ilçe olmak üzere toplam 41 ilçeden oluşmaktadır. Bölge nüfusu toplamda 743.029 olup; Türkiye toplam nüfusunun %1'ini oluşturmaktadır. Bölgenin, nüfusu bir milyonun altında olan tek Düzey 2 Bölgesi olması ise dikkat çekicidir. Oldukça fazla sayıda köye sahip olan Bölgede Türkiye'deki köylerin %5,5'i yer almaktadır. Uzun yıllar boyunca göç verilmesinden dolayı Bölgenin genç nüfusunun toplam nüfus içindeki payı Türkiye ortalamasının altında kalmıştır.

Bölgenin tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Bölgede kalkolitik döneme ait höyükler, Hitit dönemine ait kalıntılar, Selçuklu, Bizans ve Osmanlı Dönemine ait tarihi yapılar ve kentsel dokular bulunmaktadır. Bu nedenle, Bölgede halen varlığını sürdüren birçok gelenek bulunmaktadır. Bu gelenekler, Bölgenin mimarisi, sosyal yaşamı, mutfak, el sanatları vb. üzerinde derin izler bırakmıştır.

TR82 Bölgesi'nde istihdam, Türkiye genelinden farklı olarak tarım sektöründe yoğunlaşmıştır. Tarım sektörü içerisinde ormancılığın payı oldukça yüksektir. İstihdamın yoğunlaştığı ikinci sektör ise hizmetlerdir. Ticaret ve sanayinin payı ise düşüktür.

Kişi başına GSKD açısından Bölge 6.906 TL ile Türkiye ortalamasının altında yer almaktadır. GSKD'nin sektörel dağılımına bakıldığında ise tarım sektörünün payı %22 olup; Türkiye ortalaması olan %9'un oldukça üstünde yer almaktadır. Sanayi sektörü %22, hizmet sektörü ise %56'lık bir paya sahiptir.

Bölgenin tarımsal arazileri ormanlık alanlar ve coğrafi yapı nedeniyle küçük ve parçalıdır. Bitkisel üretim içinde en yüksek pay tahıl ve yem bitkilerine aittir. Farklı iklim ve coğrafya koşulları nedeniyle Bölge içinde ürün deseni farklılık göstermektedir. Gelir getirici bir faaliyet olarak öne çıkan hayvancılık, küçük aile işletmeleri tarafından gerçekleştirilmekte olup; büyükbaş hayvancılık yaygındır.

Orman ve ormancılık açısından Bölge, Türkiye'de önemli bir yere sahiptir. Bölge yüzölçümünün yaklaşık %50'sini ormanlık alanlar oluşturmaktadır. Türkiye orman servetinin %12'si Bölgede bulunmakta olup; ormancılık önemli bir sektör olarak öne çıkmaktadır. Türkiye endüstriyel odun üretiminin yaklaşık %15'i ve yakacak üretiminin %9'u Bölgede gerçekleştirilmektedir. Bölgenin sahip olduğu bu yüksek potansiyele rağmen orman ürünlerinden katma değeri yüksek ürünler üretilmemektedir.

TR82 Bölgesi sanayi açısından Türkiye'nin gelişmemiş bölgelerinden biridir. İmalat sanayinde istihdam tekstil, metalik olmayan mineral ürünler, ağaç ürünleri ve gıda sektörlerinde yoğunlaşmıştır. Bölgede bulunan 8 OSB'den yalnızca 5'i faal durumdadır. Ulaşım altyapı yetersizliği sanayi sektörünü olumsuz etkilemekte ve bu durum Bölgedeki girişim sayısına da yansımaktadır. Türkiye'ye kıyasla Bölgedeki girişim sayısı düşük kalmaktadır.

Bölge, maden çeşitliliği ve potansiyeli açısından zengin konumdadır. Ancak Bölgenin sahip olduğu maden potansiyeli yeterince kullanılamamaktadır. Tuğla-kiremit kili, bakır ve tuz gelir getiren maden ürünleri olarak göze çarpmaktadır.

TR82 Bölgesi coğrafi yapısı, iklim özellikleri ve tarihi-kültürel mirası ile turizm için ideal koşullara sahiptir. Kış turizmi, ekoturizm, deniz ve kıyı turizmi, inanç ve tarihi eser turizmi Bölgede ön plana çıkmaktadır. Milli Parklar, uzun kıyı şeridi, ormanlar, akarsu ve kanyonlar, şelaleler, göl ve göletler, tabiatı koruma alanları, kaleler, kaya mezarları, geleneksel mimari örneği konak ve evler, tarihi hanlar, hamamlar ve camiler Bölgenin önemli zenginlikleridir. Tanıtım ve pazarlama faaliyetleri ile konaklama tesislerinin az olması sebebiyle Bölgenin turizm açısından sahip olduğu yüksek potansiyel yeterince değerlendirilememektedir.

Bölgedeki kentsel nüfus oranı yaklaşık %55'dir. Ancak, Bölge ilçeleri arasında kentsel nüfus oranları bakımından büyük farklılıklar göze çarpmaktadır. Örneğin, Bölgedeki 9 ilçenin kentsel nüfus oranı %30'un altındadır. Bölgedeki kentsel yerleşmelerin çoğunda plansız kentleşme önemli bir sorun olarak öne çıkmaktadır. Örneğin,

il merkezlerinin de dahil olduğu birçok yerleşim yerinde tarihi dokular yeni kentsel dokularla iç içe geçerek kimliklerini kaybetme riski ile karşı karşıyadırlar.

Ulaşım altyapısına bakıldığında ise Bölgede birçok sorun olduğu göze çarpmaktadır. Gerek ilçeler arası gerekse Bölgenin diğer illerle olan karayolları bağlantısı zayıftır. Ancak Bölge illeri arasında karayolları bağlantıları açısından farklılıklar bulunmaktadır. Sinop ve Kastamonu karayolu ulaşımında sıkıntılar yaşarken, Çankırı D-100 karayolu aracılığı ile hem Samsun'a hem de İstanbul'a kolay erişime sahiptir. Bölgedeki tek demiryolu ağı Çankırı'dan geçmekte olup; yolcu ve yük taşımacılığında kullanılmaktadır. Havaalanı bakımından yetersiz olan Bölgede havayolu seferleri sadece Sinop-İstanbul arasında yapılmaktadır. Bölgede birçok liman ve iskele bulunmasına rağmen denizyolları da etkin biçimde kullanılamamaktadır. Bu durum Bölgenin ekonomik gelişmesini olumsuz yönde etkilemektedir.

Bölgenin doğal yapısı oldukça iyi korunmuş olmakla birlikte, atıksu arıtma ve katı atık depolama tesisleri yetersizdir. Bölge sınırları içerisinde iki adet milli park bulunmakta olup; bu milli parklar Bölgenin biyo çeşitliliği göz önüne alındığında çok önemli bir yere sahiptir. Bölgede yenilenebilir enerji potansiyeli bulunmakla birlikte bu potansiyel yeteri kadar değerlendirilmemektedir. Biyo kütle ve güneş enerjisi ısınma amaçlı olarak kullanılmasına rağmen, Bölgenin ihtiyacı olan enerji Bölgede üretilmemektedir.

Bölgenin, kalkınmanın önünde temel bazı sorunları bulunmaktadır. Bu sorunlarından birisi Bölgedeki kültürel, sanatsal, fıkırsel ve sınai üretimin azlığıdır. Bu nedenle Bölgede bu alanlardaki üretimin sürekli kılınması hayati bir önem taşımaktadır. Öte yandan, üretimin artırılmasından bağımsız olan bir diğer sorun da Bölgede ortak iş yapma kültürünün zayıf olmasıdır. Ancak bu kültürün gelişmesiyle bölgede dengeli ve topyekûn bir kalkınma, yani "birlikte yükselme" mümkün olabilecektir. Son olarak, bölgenin gelişmesinin temel ön şartı var olan doğasını korumaktır. Doğa ile uyumlu bir gelişme ise bölgenin farkını ortaya koyacaktır. Bu hususlardan yola çıkılarak TR82 Bölgesi'nin vizyonu "**Sürekli Üreten, Birlikte Yükselen, Doğal Dokusuyla Fark Yaratan Kuzey Anadolu**" olarak belirlenmiştir.

Bölge vizyonuna ulaşmak, alt ölçekteki sorunların da çözümünü gerektirmektedir. Planda belirlenmiş 4 amaç bu sorunların çözümüne yöneliktir. Bu amaçlar, "**Canlı ve Paylaşımçı Sosyal Yaşam**", "**Bilgiye Dayalı Öğrenen Ekonomi**", "**Çok Merkezli Mekansal Örüntü**" ve "**Kendini Yeniden Üreten Doğa**" olarak tespit edilmiştir.

Bölgedeki sosyal yaşam dinamik olmayıp; bu durum uygun şartlarda istihdam olanakları sağlansa bile genç nüfusun dışa göçüne neden olmaktadır. Bu yüzden, bölgedeki sosyal yaşamın canlandırılması ve aynı zamanda ortak mekânların daha fazla kullanılması büyük önem arz etmektedir.

Bölgenin hali hazırdaki ekonomik gelişmişliği Türkiye'ye kıyasla düşüktür. Bu durumun değişmesi, küresel ölçekte de her geçen gün daha fazla önem kazanan bilginin üretilmesi ve erişilebilir olmasına bağlıdır. Bilginin üretilmesi ve erişilmesi, Bölgenin, özellikle ekonomik alanda faaliyet gösteren aktörlerin "öğrenmeyi öğrenme"sini gerektirmektedir. Bilgiyi üreten ve üretirken öğrenen bir ekonomi bölge için hayati önemdedir.

Bölgenin ekonomik dinamikleri harekete geçirilip ekonomik gelişme ivmesi yakalansa da; sosyoekonomik faaliyetlerin mekansal dağılımı çok önemlidir. İl merkezinde yoğunlaşan faaliyetlerin il merkezleri civarındaki doğal dokuyu ve kent merkezlerindeki tarihi dokuyu tahrip etme riski yüksektir. Dolayısıyla, çok merkezli bir mekânsal gelişme, bölgenin her bir ilçesindeki sosyoekonomik potansiyelin en etkin şekilde kullanılması ve bölgenin doğal ve tarihi dokusunun korunması için büyük öneme sahiptir.

Bölgedeki sosyoekonomik gelişme ile birlikte çevre üzerinde oluşacak baskı, üzerinde önemle incelenmesi gereken hususlardandır. Cezbedici doğası ile diğer bölgelerden ayrılan Kuzey Anadolu için ekonomik gelişmenin "doğa" boyutu apayrı bir önem sergilemektedir. Bölgede gerçekleştirilmek istenen sosyoekonomik gelişme süresince, doğanın kendisini yeniden üretebilme yetisini muhafaza etmesi gerekmektedir.

İçindekiler

Sunuş.....	i
Önsöz	iii
Yönetici Özeti.....	v
İçindekiler.....	vii
Tablolar	ix
Grafikler.....	xi
Haritalar	xii
Kısaltmalar	xiii
Yöntemler Silsilesi.....	xiv
1. Giriş.....	1
1.1. Bölge ve Bölgesel Kalkınma	1
1.2. İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması	1
1.3. Bölgeye Genel Bakış.....	2
1.4. TR82 Bölgesi'nin Coğrafi Yapısı.....	5
2. Sosyo-Kültürel Yapı	7
2.1. Nüfus	7
2.2. Göç.....	11
2.3. Eğitim.....	13
2.4. Sağlık.....	20
2.5. Toplumsal Cinsiyet ve Kadın	22
2.6. Spor	24
2.7. Kültür.....	24
2.8. Sivil Toplum Kuruluşları	27
2.8.1. Dernekler.....	28
2.8.2. Vakıflar.....	30
2.9. Gelir Dağılımı, İstihdam, Çalışma Hayatı ve Sosyal Güvenlik	31
2.9.1. Gelir Dağılımı	31
2.9.2. İstihdam.....	32
2.9.3. Çalışma Hayatı ve Sosyal Güvenlik	34
3. Ekonomik Yapı	36
3.1. Tarım ve Hayvancılık.....	36
3.1.1. Tarımsal Yapı ve Tarımsal Alan.....	36
3.1.2. Bitkisel Üretim.....	37
3.1.2.1. Tarla Ürünleri	38
3.1.2.2. Sebze Ürünleri	45
3.1.2.3. Meyve Ürünleri	45
3.1.2.4. Örtü Altı Tarım	48
3.1.2.5. Organik Tarım	49
3.1.3. Hayvansal Üretim.....	50
3.1.3.1. Büyükbaş Hayvan Varlığı.....	50
3.1.3.2. Küçükbaş Hayvan Varlığı.....	51
3.1.3.3. Kanatlı Hayvan Varlığı.....	51
3.1.3.4. Arıcılık	51
3.1.3.5. Hayvansal Üretim Miktarları	57
3.1.4. Su Ürünleri.....	59
3.2. Orman ve Ormancılık.....	61
3.3. Sanayi.....	68
3.3.1. Girişim Sayıları ve Kurulan ve Kapanan Şirket İstatistikleri	72
3.3.2. Organize Sanayi Bölgeleri.....	74
3.3.2.1. Sinop Organize Sanayi Bölgesi	76
3.3.2.2. Kastamonu Organize Sanayi Bölgesi	76
3.3.2.3. Korgun Organize Sanayi Bölgesi	76
3.3.2.4. Şabanözü Organize Sanayi Bölgesi	76
3.3.2.5. Çerkeş Organize Sanayi Bölgesi	76
3.3.2.6. Tosya Organize Sanayi Bölgesi	77

3.3.2.7. Boyabat Organize Sanayi Bölgesi	77
3.3.2.8. Kurşunlu Çavundur Organize Sanayi Bölgesi	77
3.3.3. Küçük Sanayi Siteleri.....	77
3.3.4. Bölgede Öne Çıkan Sektörler	78
3.3.4.1. Ağaç ve Mantar Ürünleri Sanayi	78
3.3.4.2. Tekstil, Konfeksiyon ve Deri Sanayi.....	79
3.3.4.3. Gıda Sanayi	79
3.3.4.4. Metalik Olmayan Mineral Ürünler.....	79
3.3.4.5. Bölgede Öne Çıkan Diğer Sektörler	79
3.4. Madencilik.....	80
3.4.1. Kastamonu İli Maden Potansiyeli.....	81
3.4.2. Çankırı İli Maden Potansiyeli.....	81
3.4.3. Sinop İli Maden Potansiyeli.....	81
3.5. Hizmetler.....	81
3.5.1. Teknoloji, Bilişim ve Haberleşme.....	81
3.5.1.1. Teknoloji	81
3.5.1.2. Bilişim	83
3.5.1.3. Haberleşme	83
3.5.2. TR82 Bölgesi'nde Mali Yapı ve Finans	83
3.5.2.1. Banka Şube Sayısı.....	84
3.5.2.2. Mevduat ve Kredi	85
3.5.2.3. Vergi Gelirleri ve Kamu Harcamaları	87
3.5.2.4. Kamu Yatırımları.....	87
3.5.2.5. Gayri Safi Katma Değer.....	88
3.5.3. Ticaret	89
3.6. Turizm.....	90
3.6.1. Kış Turizmi.....	94
3.6.2. Ekoturizm.....	95
3.6.3. Deniz ve Kıyı Turizmi	97
3.6.4. İnanç ve Tarihi Eser Turizmi.....	97
4. Kentleşme ve Ulaşım	103
4.1. Kentleşme.....	103
4.2. Bölgede Ulaşım.....	105
4.2.1. Karayolları ve Demiryolları.....	107
4.2.2. Denizyolları.....	109
4.2.3. Havayolları.....	111
5. Çevre ve Enerji.....	114
5.1. Yenilenebilir Enerji Potansiyeli	115
5.1.1. Güneş Enerjisi.....	115
5.1.2. Rüzgâr Enerjisi	116
5.1.3. Jeotermal Enerji	118
5.2. Su Gücü	118
5.3. Nükleer Enerji.....	119
5.4. Çevresel Harcamalar	119
5.5. Çevre Kirliliği	121
5.6. Atık Yönetimi.....	121
6. Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar ve Tehditler.....	125
7. Sorun Analizi	130
8. Vizyon, Amaç, Hedef ve İzlem.....	142
9. Mekansal Analiz.....	156
9.1. Sanayi Koridoru	156
9.2. Turizm Koridoru	156
9.3. Ticaret Koridoru.....	156
9.4. Denizyolu Koridoru.....	156
9.5. Havayolu Koridoru.....	157
10. Performans Göstergeleri	160
11. Uygulama, İzleme ve Değerlendirme	162
Kaynakça	164

Tablolar

Tablo-1: Yöntem Ağacı	xv
Tablo-2: Bölge Tipleri.....	1
Tablo-3: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Köy ve İlçe Sayısı ile Yüzölçümüne İlişkin Genel Bilgiler	7
Tablo-4: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Nüfus Yapısı İle İlgili Genel Göstergeler, 2010	7
Tablo-5: TR82 Bölgesi İllerine İlişkin Nüfus Projeksiyonları (Kişi Olarak)	8
Tablo-6: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Yaş Bağımlılık Oranları, 2009 (% Olarak)	10
Tablo-7: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Okuma-Yazma Bilmeyen Nüfus*, 2009 (% Olarak) (6 Yaş ve Üzeri).....	11
Tablo-8: TR82 Bölgesi İllerine İlişkin Net Göç Hızı (% Olarak)	11
Tablo-9: TR82 Bölgesi ve İllerinin Net Göç Durumu	12
Tablo-10: TR82 Bölgesi'nde Gerçekleşen Göçün Eğitim Profili, 2008-2009 (Aksi Belirtilmedikçe % Olarak) (6 Yaş ve Üzeri)	12
Tablo-11: TR82 Bölgesi İllerinde ve Türkiye'de Okul Türlerine Göre Net Okullaşma Oranları, 2009-2010 (% Olarak)	16
Tablo-12: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Eğitim Durumu, 2009-2010 (% Olarak)	18
Tablo-13: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Taşınmalı Eğitim, 2009-2010.....	18
Tablo-14: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Yüksek Öğretim Kurumlarında Önlisans ve Lisans Düzeyinde Kişi Sayıları, 2009	19
Tablo-15: TR82 Bölgesi'nde Yüksek Öğrenim Durumu	20
Tablo-16: TR82 Bölgesi'nde Hastane, Yatak ve Hekim Sayıları, 2009.....	21
Tablo-17: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Müze, Müzelerdeki Eser ve Ziyaretçi Sayıları, 2009	25
Tablo-18: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Sinema ve Tiyatro Salonları ile Koltuk, Gösteri ve Seyirci Sayıları, 2008-2009	26
Tablo-19: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Kütüphane Bilgileri, 2008-2009.....	26
Tablo-20: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Derneklerin Sayısı, 2000-2011	28
Tablo-21: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Derneklerin Toplam Üye Sayısı	29
Tablo-22: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Derneklerin Kadın-Erkek Üye Oranı, 2009 (% Olarak)	29
Tablo-23: TR82 Bölgesi'nde Vakıfların Sayısı, 2009	31
Tablo-24: TR82 Bölgesi'nde Eğitim Durumu ve Cinsiyete Göre İşsizlik Oranları, 2004 -2009 (% Olarak) ...	32
Tablo-25: TR82 Bölgesi Temel İşgücü İstatistikleri, 2008-2009 (% Olarak).....	33
Tablo-26: TR82 Bölgesi'nde Engelli Bireylerin İstihdamı, 2010 (Kişi Olarak)	33
Tablo-27: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye 'de Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Nüfus, 2010 (% Olarak)	34
Tablo-28: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Tarımsal Alan Dağılımı, 2009 (Aksi Belirtilmedikçe % Olarak)	37
Tablo-29: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Ürün Türlerine Göre Ekilen Tarla Alanı ve Üretim Miktarları, 2009	40
Tablo-30: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Seçilmiş Ürün Türlerine Göre Ekilen Tarla Alanı ve Üretim Miktarları, 2009	40
Tablo-31: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Bitkisel Üretim Verimi (Kg/Dekar Olarak)	41
Tablo-32: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Çeşitlerine Göre Yem Bitkileri Üretimi, 2009 (Alan Dekar, Üretim Ton Olarak).....	44
Tablo-33: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Sebze Ürünleri Üretimi, 2009 (Aksi Belirtilmedikçe Ton Olarak).....	45
Tablo-34: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Seçilmiş Bazı Sebze Ürünleri Üretimi, 2009 (Aksi Belirtilmedikçe Ton Olarak).....	46
Tablo-35: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Meyve Üretimine İlişkin Bilgiler, 2009.....	47
Tablo-36: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Seçilmiş Bazı Meyve Ürünleri, 2009 (Aksi Belirtilmedikçe Ton Olarak).....	48
Tablo-37: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Örtü Altı Meyve ve Sebze Alanları, 2009 (Aksi Belirtilmedikçe Dekar Olarak).....	48
Tablo-38: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Örtü Altı Sebze Üretimi, 2009 (Aksi Belirtilmedikçe Ton Olarak).....	49
Tablo-39: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Seçilmiş Bazı Örtü Altı Sebze Üretimi, 2009 (Aksi Belirtilmedikçe Ton Olarak).....	49
Tablo-40: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Organik Tarım Üretimine İlişkin Bilgiler, 2009.....	50
Tablo-41: TR82 Bölgesi İllerinde Seçilmiş Organik Tarım Ürünleri Üretimi, 2009	50
Tablo-42: Kastamonu'da Yıllar İtibarıyla Hayvan Varlığı, 2000-2009	52

Tablo-43: Çankırı'da Yıllar İtibarıyla Hayvan Varlığı, 2000–2009	53
Tablo-44: Sinop'ta Yıllar İtibarıyla Hayvan Varlığı, 2000–2009	54
Tablo-45: TR82 Bölgesi'nde Yıllar İtibarıyla Hayvan Varlığı, 2000–2009	55
Tablo-46: Türkiye'de Yıllar İtibarıyla Hayvan Varlığı, 2000–2009	56
Tablo-47: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Büyükbaş-Küçükbaş Hayvan Et Üretimi, 2009 (Aksi Belirtilmedikçe Ton Olarak)	57
Tablo-48: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Büyükbaş-Küçükbaş Hayvan Süt Üretimi, 2009 (Aksi Belirtilmedikçe Ton Olarak)	58
Tablo-49: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Yumurta, Bal, Balmumu ve Deri Üretimi, 2009	58
Tablo-50: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Deniz Balıkçılığı Av Tür, Miktar ve Oranları, 2009	60
Tablo-51: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Tatlı Su Ürünlerinin Miktarı ve Payları, 2009	61
Tablo-52: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Yetiştirilen Su Ürünleri Miktarı ve Payı, 2009	61
Tablo-53: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Ormanlık Alanlar, 2009	62
Tablo-54: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Servet, Yıllık Artım ve ETA, 2009	62
Tablo-55: TR82 Bölgesi'nde Mevcut Ağaç Türleri ve Kapladıkları Alan, 2009 (Hektar Olarak)	64
Tablo-56: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Orman ve Orman Dışı Köy Sayıları, 2009	67
Tablo-57: TR82 Bölgesi'nde Türlerine Göre Orman Ürünlerinin Üretimi, 1999-2010 (m ³ Olarak)	68
Tablo-58: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Kurulan, Tasfiye Edilen ve Kapanan Şirket Sayıları, 2009-2010	73
Tablo-59: TR82 Bölgesi'nde Organize Sanayi Bölgeleri, 2011*	74
Tablo-60: TR82 Bölgesi'nde Küçük Sanayi Sitelerinin İllere Göre Dağılımı, 2010	78
Tablo-61: TR82 Bölgesi İllerinin Maden Rezervleri, 2010 (1.000 Ton Olarak)	80
Tablo-62: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Patent, Faydalı Model ve Endüstriyel Tasarım Başvuru ve Tescil Sayıları, 2005-2009	82
Tablo-63: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Vergi Gelirleri ve Kamu Harcamaları, 2010*	87
Tablo-64: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Konaklama Tesislerine Geliş Sayıları, 2007–2009	92
Tablo-65: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Tesislere Geliş ve Geceleme Sayıları, 2009	92
Tablo-66: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Belediye ve Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri, Oda ve Yatak Sayıları, 2008	93
Tablo-67: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Tesislerde Ortalama Kalış Süresi ile Tesislerin Doluluk Oranları, 2009	94
Tablo-68: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Kış Turizm Merkezleri Yatak Kapasiteleri ve Mekanik Tesisler	95
Tablo-69: TR82 Bölgesi'ndeki Turizm Bölge Alan ve Merkezleri ile Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri	96
Tablo-70: TR82 Bölgesi'ndeki Turizm Çeşitleri	98
Tablo-71: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Karayolu, Demiryolu ve Köy Yolu Uzunlukları	108
Tablo-72: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Otomobil, Trafik Kazası ve Ölü Sayıları, 2008	109
Tablo-73: TR82 Bölgesi'nde Liman Tesisleri ve Gemi Sayısı, 2009	110
Tablo-74: Sinop İli Yolcu ve Uçuş Sayıları, 2008–2010	112
Tablo-75: TR82 Bölgesi'nde Hidroelektrik Santrallerine İlişkin Bilgiler, 2011*	119
Tablo-76: Türkiye'de Toplam Çevresel Harcamaların Dağılımı, 2008 (Aksi Belirtilmedikçe % Olarak)	119
Tablo 77: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Belediyelerin Faaliyet Türüne Göre Çevresel Harcamaları, 2008 (Aksi Belirtilmedikçe % Olarak)	120
Tablo-78: TR82 Bölgesi İl Merkezlerinde Hava Kalitesi, 2009	121
Tablo-79: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Atıksu Artıma Tesisleri Sayıları, 2008	121
Tablo-80: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Belediye Atıksu Göstergeleri, 2008	122
Tablo-81: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Belediye Katı Atık Göstergeleri, 2008	122
Tablo-82: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de İçme Suyu Kullanma Göstergeleri, 2008	123
Tablo-83: GZFT Analizi- Sosyo-Kültürel Yapı	125
Tablo-84: GZFT Analizi - Ekonomik Yapı	126
Tablo-85: GZFT Analizi - Kentleşme ve Ulaşım	127
Tablo-86: GZFT Analizi – Çevre ve Enerji	128
Tablo-87: TR82 Bölgesi'nde Kalkınmada Öncelikli Alanlar	131
Tablo-88: TR82 Bölgesi Sorun Tablosu	132
Tablo-89: Vizyon, Amaçlar ve Hedefler	143
Tablo 90: TR82 Bölgesi Performans Göstergeleri	160

Grafikler

Grafik-1: Düzey 2 Bölgeleri İtibarıyla Kişi Başına GSKD, 2006 (TL Olarak)	4
Grafik-2: TR82 Bölgesi İllerinin Yıllar İtibarıyla Nüfusu, 1965–2010 (1.000 Kişi Olarak).....	9
Grafik-3: Türkiye ve TR82 Bölgesi Nüfus Piramidi, 2010 (Yaş Olarak).....	10
Grafik-4: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Okulöncesi Seviyesinde Okul, Öğretmen ve Derslik Başına Öğrenci Sayıları, 2009-2010	14
Grafik-5: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de İlköğretim Seviyesinde Okul, Öğretmen ve Derslik Başına Öğrenci Sayıları, 2009-2010	14
Grafik-6: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Genel Ortaöğretim Seviyesinde Okul, Öğretmen ve Derslik Başına Öğrenci Sayıları, 2009-2010	15
Grafik-7: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Seviyesinde Okul, Öğretmen ve Derslik Başına Öğrenci Sayıları, 2009-2010	15
Grafik-8: TR82 Bölgesi ve Türkiye Genelinde Kadınların Eğitim Durumu, 2009 (% Olarak) (15 Yaş ve Üzeri).....	23
Grafik-9: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Türlerine Göre Dernekler, 2011 (% Olarak)	30
Grafik-10: TR8 Düzey 1 Bölgesi ve Türkiye Hanehalkı Kullanılabilir Gelirine Göre Sıralı Yüzde 20'lik Gruplar İtibarıyla Yıllık Gelirin Dağılımı, 2008 (% Olarak).....	32
Grafik-11: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de İstihdam Edilenlerin Sektörel Dağılımı, 2009 (15 Yaş ve Üzeri)	34
Grafik-12: TR82 Bölgesi'nde Yıllara Göre Yem Bitkileri Üretim Alanı, 2005–2009 (1.000 Dekar Olarak)	42
Grafik-13: TR82 Bölgesi'nde Yıllara Göre Yem Bitkileri Üretim Miktarları, 2005–2009 (Ton Olarak).....	43
Grafik-14: TR82 Bölgesi'nde Sektörler Bazında Firma Sayısı ve İstihdam, 2009 (% Olarak)	70
Grafik-15: Kastamonu İli Sektörler Bazında Firma ve İstihdam Oranları, 2009 (% Olarak)	71
Grafik-16: Çankırı İli Sektörler Bazında Firma ve İstihdam Oranları, 2009 (% Olarak)	71
Grafik-17: Sinop İli Sektörler Bazında Firma ve İstihdam Oranları, 2009 (% Olarak).....	72
Grafik-18: TR82 Bölgesi'nde Yapılan Marka Başvuru ve Tescilleri, 2005–2009.....	83
Grafik-19: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Mevduatın Krediye Dönüşme Oranı, 2000-2009 (% Olarak)	85
Grafik-20: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Tüketici ve Ticari Kredilerin Dağılımı, 2007-2009 (% Olarak)	86
Grafik-21: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Sektörel Bazda Kredi Dağılımı, 2007-2009 (% Olarak)	86
Grafik-22: TR82 Bölgesi'nin Kamu Yatırımlarından Aldığı Pay*, 2001–2008 (% Olarak).....	87
Grafik-23: TR82 Bölgesi'nde Kamu Yatırımlarının Sektörel Dağılımı, 2000-2008 (% Olarak)	88
Grafik-24: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Kişi Başına GSKD, 2004–2006	88
Grafik-25: TR82 Bölgesi'nde GSKD'nin Sektörel Dağılımı, 2004–2006 (% Olarak)	89
Grafik-26: TR82 Bölgesi'nde Dış Ticaret, 1996-2009 (Milyon Dolar Olarak)	89
Grafik-27: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Ekonomik Faaliyetlere Göre İhracat	90
Grafik-28: İllere Göre Elleçlenen Yükün Karadeniz'de Toplam Elleçlenen Yük İçindeki Payı, 2009 (% Olarak)	110
Grafik-29: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Sektörlere Göre Net Elektrik Tüketimi, 2009 (Toplamın %'si Olarak)	114
Grafik-30: TR82 Bölgesi'nde Belediyelerin Toplam Çevresel Harcamaları, 2001–2008 (1.000.000 TL Olarak*)	120

Haritalar

Harita-1: İllerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması, 2003.....	2
Harita-2: İlçelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması, 2004.....	3
Harita-3: Düzey 2 Bölgeleri İtibarıyla GSKD, 2006.....	4
Harita-4: TR82 Bölgesi İlçe Nüfus Yoğunlukları, 2010 (Kişi/km ²).....	8
Harita-5: TR82 Bölgesi İlçelerinin Nüfus Değişimi, 2000-2010 (% Oarak).....	13
Harita-6: TR82 Bölgesi İlçelerindeki Meslek Lisesi Sayıları, 2010.....	17
Harita-7: TR82 Bölgesi İlçelerinde Son 5 Yıl İçinde Kapanan İlköğretim Okulu Sayısı, 2010.....	19
Harita-8: TR82 Bölgesi İlçelerinde Taşımalı Eğitim Yapan İlköğretim Okulu Sayısı, 2010.....	19
Harita-9: TR82 Bölgesi İlçelerinde Hekim Başına Hasta Sayısı, 2010.....	22
Harita-10: TR82 Bölgesi İlçelerinde 100.000 Kişi Başına Hasta Yatak Sayısı, 2010.....	22
Harita-11: TR82 Bölgesi İlçelerindeki Spor Tesisi Sayıları, 2010.....	24
Harita-12: TR82 Bölgesi İlçelerindeki Toplantı Salonları, 2010.....	27
Harita-13: TR82 Bölgesi İlçelerinin Toplam Tarım Alanları, 2009 (Dekar Olarak).....	37
Harita-14: TR82 Bölgesi İlçeleri Traktör Başına Toplam Tarım Alanı, 2009 (Dekar Olarak).....	37
Harita-15: TR82 Bölgesi İlçelerinde Öne Çıkan Tarım Ürünleri*, 2010.....	38
Harita-16: Türkiye Yangın Risk Haritası, 2010.....	65
Harita-17: TR82 Bölgesi'nde Faaliyet Gösteren Firmaların İlçeler Bazında Dağılımı, 2010.....	69
Harita-18: İmalat Sektörü Girişim Sayısının Toplam Girişim Sayısı İçindeki Payı, 2010 (% Olarak).....	73
Harita-19: TR82 Bölgesi Sanayi Bölgeleri Tematik Haritası.....	75
Harita-20: TR82 Bölgesi İlçelerindeki Banka Şubesi Sayıları.....	84
Harita-21: Türkiye Turizm Stratejisi Kavramsal Eylem Planı, 2007–2013.....	91
Harita-22: TR82 Bölgesi İlçelerinin Toplam Konaklama Kapasitesi (Kişi Olarak).....	93
Harita-23: Türkiye'de Kış Turizm Merkezleri ve Kış Sporunu Yapmaya Uygun Alanlar.....	94
Harita-24: TR82 Bölgesi İlçelerinde Öne Çıkan Turizm Çeşitleri.....	101
Harita-25: TR82 Bölgesi'nde İlçe Kent Nüfusunun İlçe Toplam Nüfusuna Oranı, 2010 (% Olarak).....	104
Harita-26: TR82 Bölgesi Ulaşım Ağı ve Nüfusa Göre Yerleşim Kademelenmeleri.....	106
Harita-27: TR82 Bölgesi'nde İlçelere Göre Kargo Şirketi Sayıları, 2010.....	107
Harita-28: TR82 Bölgesi İlçelerinin İl Merkezlerine Uzaklığı (Km Olarak).....	107
Harita-29: TR82 Bölgesi İlçelerinden İl Merkezine Günlük Toplu Taşıma Sefer Sıklığı.....	107
Harita-30: TR82 Bölgesi İlçelerinin Haftalık Şehirlerarası Otobüs Sefer Sıklığı.....	108
Harita-31: TR82 Bölgesi'nde Otomobil ve Trafik Kazası Sayıları, 2008.....	109
Harita-32: Türkiye'de Kişi Başına Elektrik Tüketimi, 2009 (kWh/Kişi).....	115
Harita-33: Avrasya Güneş Haritası.....	116
Harita-34: Türkiye Rüzgar Atlası.....	117
Harita-35: TR82 Bölgesi İllerinin Rüzgar Potansiyelleri.....	117
Harita-36: Mekansal Gelişme Şeması.....	158

Kısaltmalar

AB	: Avrupa Birliği
ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
AR-GE	: Araştırma Geliştirme
DHMI	: Devlet Hava Meydanları İşletmesi
DMI	: Devlet Meteoroloji İşleri
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
EİE	: Elektrik İşleri Etüt İdaresi
GSKD	: Gayri Safi Katma Değer
IPA	: Avrupa Birliği Katılım Öncesi Yardım Aracı
İBBS	: İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması
İKB	: İslam Kalkınma Bankası
KGF	: Kredi Garanti Fonu
KGM	: Karayolları Genel Müdürlüğü
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
OBM	: Orman Bölge Müdürlükleri
ODOÜ	: Odun Dışı Orman Ürünleri
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
OGM	: Orman Genel Müdürlükleri
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
RES	: Rüzgâr Enerjisi Santrali
SAN-TEZ	: Sanayi Tezleri Programı
SYDGM	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü
TCDD	: T.C. Devlet Demiryolları
TEDAŞ	: Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş.
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

YÖNTEMLER SİLSİLESİ

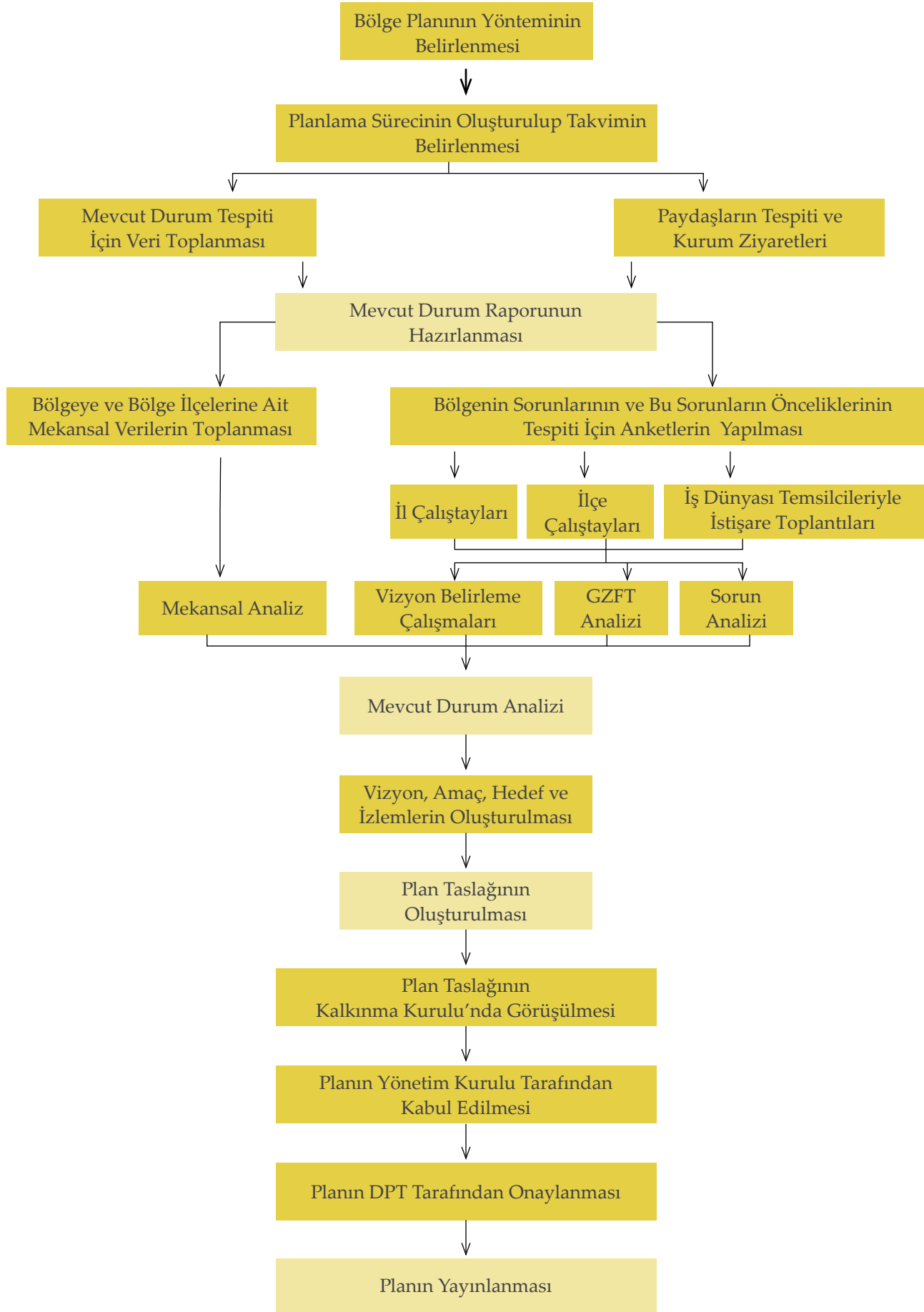
Katılımcı ve şeffaf yönetim ilkelerinden hareketle, Bölgenin sorunlarını ve bunlara yönelik çözüm yollarını mümkün olduğunca çok paydaşı içererek belirlemek iddiasıyla 2011 yılı başında yola çıkan Bölge Planı süreci 4 ay sürmüştür. Sürecin bütün aşamalarında paydaşlar ve kamuoyu internet sitesi ve basın duyuruları aracılığıyla bilgilendirilmiştir.

Bölge Planı hazırlama çalışmalarının ilk aşaması olarak TR82 Bölgesi'nin mevcut durumunu tespit ve analiz etmek için Bölge illeri olan Kastamonu, Çankırı ve Sinop'ta kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum mensubu birçok kuruluş ile bağlantıya geçilmiş; nitelikli veri toplama süreci mevcut verilerin işlenmesi ve paydaş analizi ile eşzamanlı olarak gerçekleştirilmiştir. Paydaş analizi için Bölgedeki 124 kurum ve kuruluş ziyaret edilmiştir. İlçeler düzeyindeki bilgiler ise İlçe Bilgi Formu aracılığıyla ilçe kaymakamlıkları üzerinden edinilmiştir.

Plan çalışmalarının ikinci aşaması ise il ve ilçe düzeyinde gerçekleştirilen çalıştaylar olmuştur. Her ilde birer il ve ilçe çalıştay olmak üzere toplam 6 çalıştay yapılmış ve bu çalıştaylara paydaşların yüksek düzeyde katılımı sağlanmıştır. Bölgenin Mevcut Durum Analizinde ortaya çıkan sorunları ve paydaş ziyaretleri sırasında tespit edilen sorunlardan öne çıkanları ile oluşturulan anketler, bu sorunların önem derecelerine göre belirlenmesi için yaklaşık 300 kişiye çalıştaylar sırasında uygulanmıştır. Çalıştaylarda, daha sonra belirlenecek vizyon için yol gösterici olması amacıyla katılımcılardan vizyonda bulunmasını istedikleri kelimelerin alındığı etkileşimli bir çalışma da yapılmıştır. Yine çalıştay sürecine paralel olarak yürütülen Bölge İşadamları İstişare Toplantılarına yaklaşık 70 işadama katılmış ve toplantıda Bölgenin sorunları tartışılarak öne çıkan sorunlar tespit edilmiştir.

Paydaşlar tarafından belirlenen sorunlar, Bölge Planı'nın 'Sorun Analizi' bölümünde açıklandığı şekilde işlenmiş ve tümevarım yöntemiyle Planın son aşaması olan 'İzlem, Hedef ve Amaçlar'ın belirlenmesine temel teşkil etmiştir. Bölgenin öncelikli sorunları Mevcut Durum Analizinin dört ana başlığını oluşturan 'Sosyo-Kültürel Yapı', 'Ekonomik Yapı', 'Kentleşme ve Ulaşım' ile 'Çevre ve Enerji' altında kodlanarak sıralanmış ve her birinin çözümüne yönelik izlemler oluşturulmuştur. İzlemler Bölgenin önceliklerini yansıtan hedeflere, hedefler de 4 amaca bağlanmıştır. Bölgenin vizyonu ise çalıştaylarda paydaşlardan alınan öneriler ışığında, Planda belirlenmiş amaçları özlü bir şekilde yansıtan bir ideal şeklinde belirlenmiştir.

Tablo-1: Yöntem Ağacı

1. GİRİŞ

1.1 Bölge ve Bölgesel Kalkınma

Kalkınma çok boyutlu bir kavram olup; büyüme, sermaye birikimi, sanayileşme ve yapısal değişmeyi bünyesinde barındırır. Genel olarak kalkınma kavramı gelişmekte olan ülkeler; büyüme kavramı ise gelişmiş ülkeler için kullanılmaktadır. Reel gelir artışı, istihdam artışı ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesi kalkınmanın önemli göstergelerindendir. Kalkınmanın nihai amacı göreceli insan mutluluğunu sağlamak ve bu amaca ulaşmaktaki temel ilke ise mevcut kaynak ve imkânların en akılcı ve verimli şekilde kullanılmasıdır.

Türkiye’de ise kalkınmanın temel aracı ulusal düzeyde tasarlanan ve tavandan tabana doğru şekillenen politikalar olmuştur. Ancak yakın geçmişe kadar yaygın biçimde uygulanagelen merkezi kalkınma politikaları farklı bölgelerdeki farklı potansiyelleri harekete geçirmede yetersiz kalmıştır. Küresel ölçekte de gözlenen bu durum, bölgeleri kalkınmanın odağına yerleştirmiştir.

Özellikle 1980’li yıllardan itibaren ekonomik kalkınmada öne çıkmaya başlayan yerel aktörler, kalkınma politikalarının yönünü ve tartışmalarının zeminini ulusal boyuttan yerel boyuta taşımış; bu süreç bölgeler arası işbirliğinin ve rekabetin daha fazla ön plana çıkmasına neden olmuştur. Söz konusu süreç içerisinde bölgeler ulusal sınırları aşarak işlevsel bütünlükler oluşturmuş; farklı ülkeleri bölgesel politika bağlamında işbirliğine yönlendirmiştir. Bu yüzden bölge tanımı yapmak zorlaşmakta ve yapılan tanımlar birçok kıstasa göre değişmektedir. Örneğin; sosyal bilimlerde bölge; ortak özellikler ile tanımlanan coğrafi bir alan olarak kullanılan bir kavramdır (Nillson, 2009). Bu tanımlamalar farklı kıstaslara göre dört başlık altında toplanabilir:

Tablo-2: Bölge Tipleri

Kıstaslar	Bölgeleme İlkeleri	Örnekler
Doğa	Ulaşım Olanakları	Adalar, Vadiler
Kültür	Dil, Etnik Yapı, Din, Tarih	Katalonya, İskoçya
İşlev	Akışın Yoğunluğu	Kent-Bölgeler
Yönetim	İdari Sınırlar	İlçeler, İller

* Tablo, bu çalışma için uyarlanmıştır.

Kaynak: Nillson (2009).

Bu kıstaslara göre farklılaşan bölgelerin gelişmişlik düzeyinde de farklılıklar oluşmaktadır. Bu bölgesel gelişmişlik farklılıklarının giderilmesi ise bölgesel kalkınma kavramını gündeme getirmiştir. Bölgeye içsel olan potansiyellerin harekete geçirilmesi, gelişme stratejisinin bölgesel düzeyde özgün olarak belirlenmesi ve bölgede yaşayanların karar alma süreçlerine etkin olarak katılması bölgesel kalkınma kavramının temel bileşenleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.2 İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması

Avrupa Birliği, bundan yaklaşık 30 yıl önce, bölgesel çözümlemelerin yapılabilmesi ve bölgesel düzeyde istatistikî verilerin tutulabilmesi için İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) çalışmasını gerçekleştirmiştir (Eurostat, 2007). 1988’den bu yana fiilen kullanılan bu sınıflandırma, Avrupa Birliği (AB) genelinde yaygın olarak kullanılması için 2003 yılında yasal düzenlemeye kavuşmuştur. AB üyesi ülkelerdeki idari sınırların değişmesinin istatistik toplamayı zorlaştırmasının önüne geçmek için olduğu kadar bölgesel fonları akılcı ve uyumlu bir şekilde dağıtmak ve bölgelerin eğilimlerini ölçmek için de bu sınıflandırma kullanılmaktadır (Eurostat, 2009).

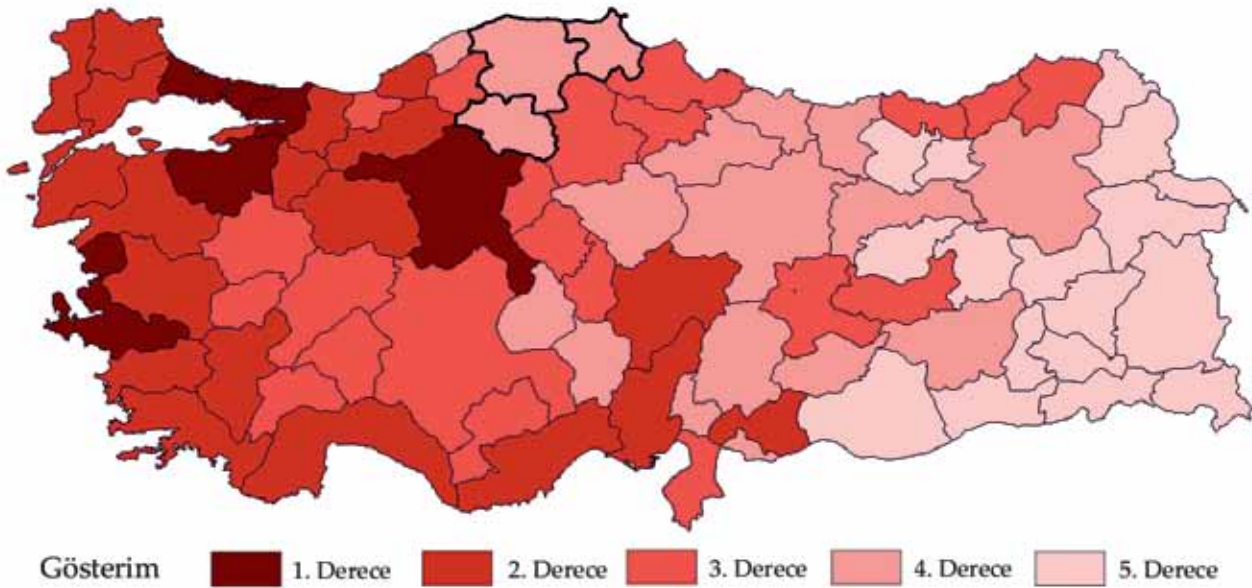
Türkiye’de ise İBBS çalışması DPT Müsteşarlığı koordinasyonunda ve DİE’nin katkılarıyla 2002 yılında tamamlanmıştır. Buna göre, Türkiye, on iki Düzey 1, yirmi altı Düzey 2 ve her bir ile karşılık gelen seksen

bir Düzey 3 istatistiki bölge birimine ayrılmıştır. İstatistiki bölge birimleri, sosyoekonomik analizler için kullanılmasının yanı sıra, Kalkınma Ajanslarının kuruluşuna da temel teşkil etmiştir. Her bir Düzey 2 Bölgesi'nde Kalkınma Ajansları kurulmuştur. TR82 Düzey 2 Bölgesi'ni Kastamonu, Çankırı ve Sinop illeri oluşturmaktadır.

1.3 Bölgeye Genel Bakış

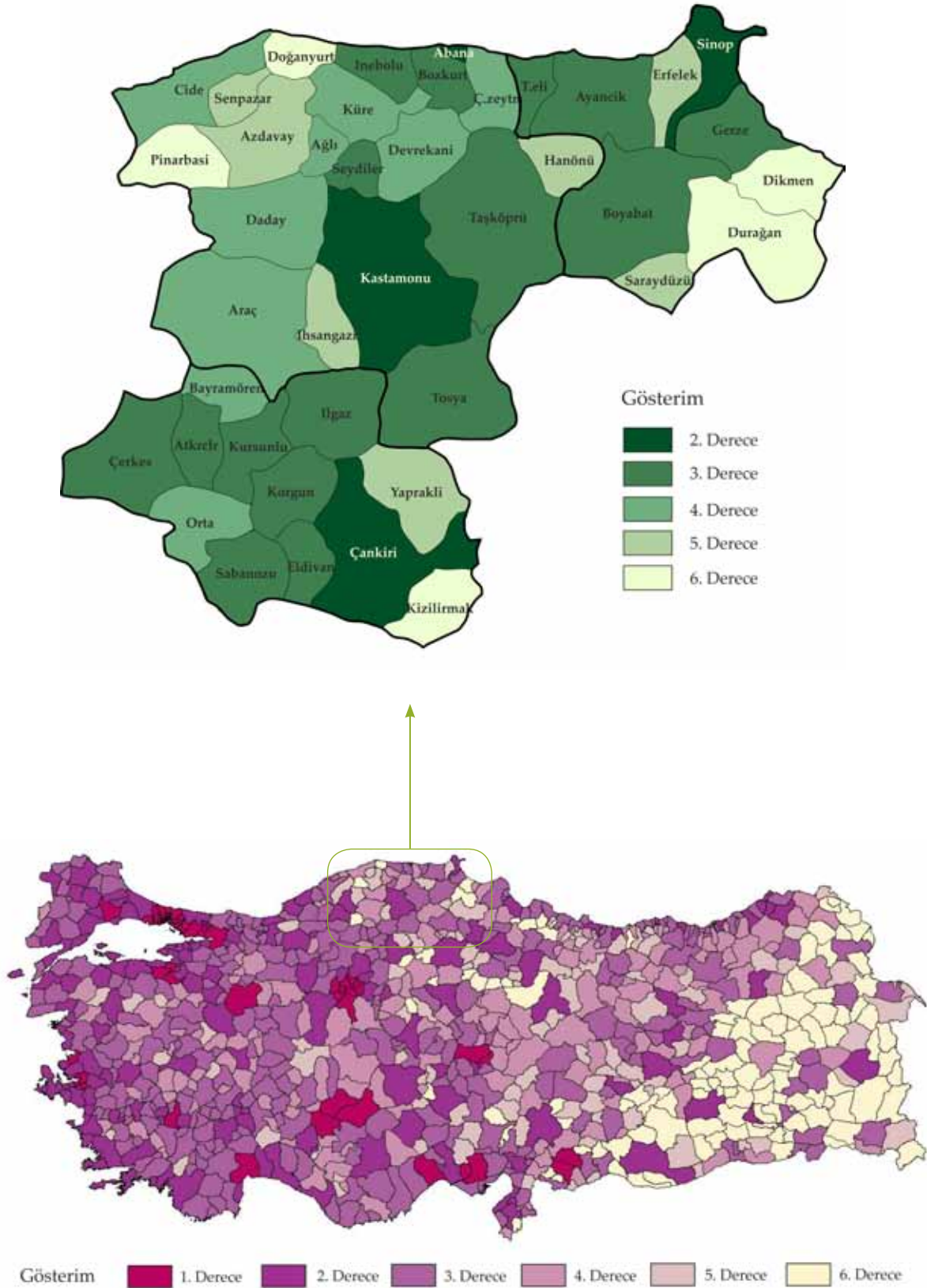
TR82 Bölgesi ekonomik göstergelere bakıldığında Türkiye ortalamasının altında kalmaktadır. DPT'nin 2003 yılında yayınladığı çalışma, Bölge illerinin Türkiye içinde 4. Derecede Gelişmiş İller kategorisinde bulunduğunu, 2004 yılında ilçeler düzeyinde yaptığı çalışma ise Bölge illerinde yer alan ilçelerin Türkiye sıralamasında geri sıralarda kaldığını, aynı zamanda ilçeler arasında da derin gelişmişlik farkları bulunduğunu ortaya koymaktadır (DPT, 2003; DPT, 2004).

Harita-1: İllerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması, 2003

Kaynak: DPT (2004) verileri kullanılarak tarafımızca çizilmiştir.

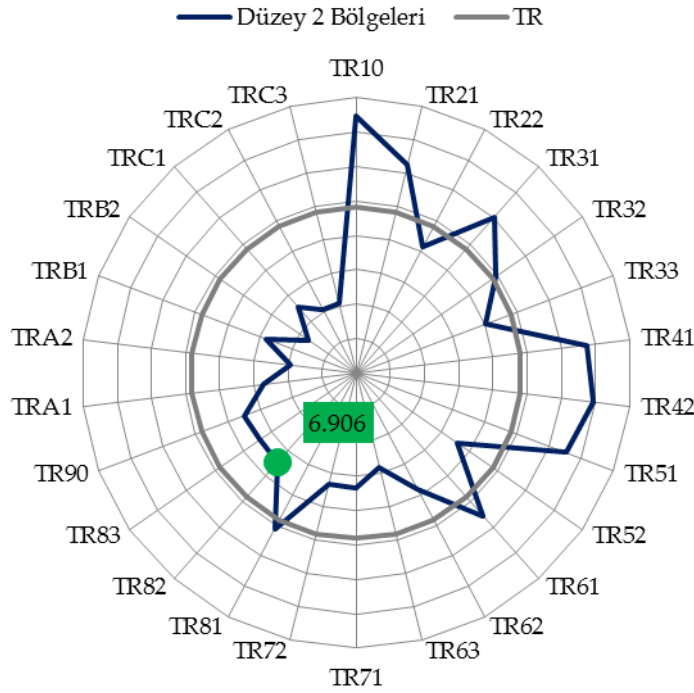
Harita-2: İlçelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması, 2004

Kaynak: DPT (2004) verileri kullanılarak tarafımızca çizilmiştir.

2006 yılı itibarıyla kişi başına gayri safi katma değere (GSKD) göre TR82 Bölgesi 6.906 TL ile 9.628 TL olan Türkiye ortalamasının oldukça altında kalmakta; 26 Düzey 2 Bölgesi ile kıyaslandığında ise 15. sırada yer almaktadır (Bkz. Grafik-1).

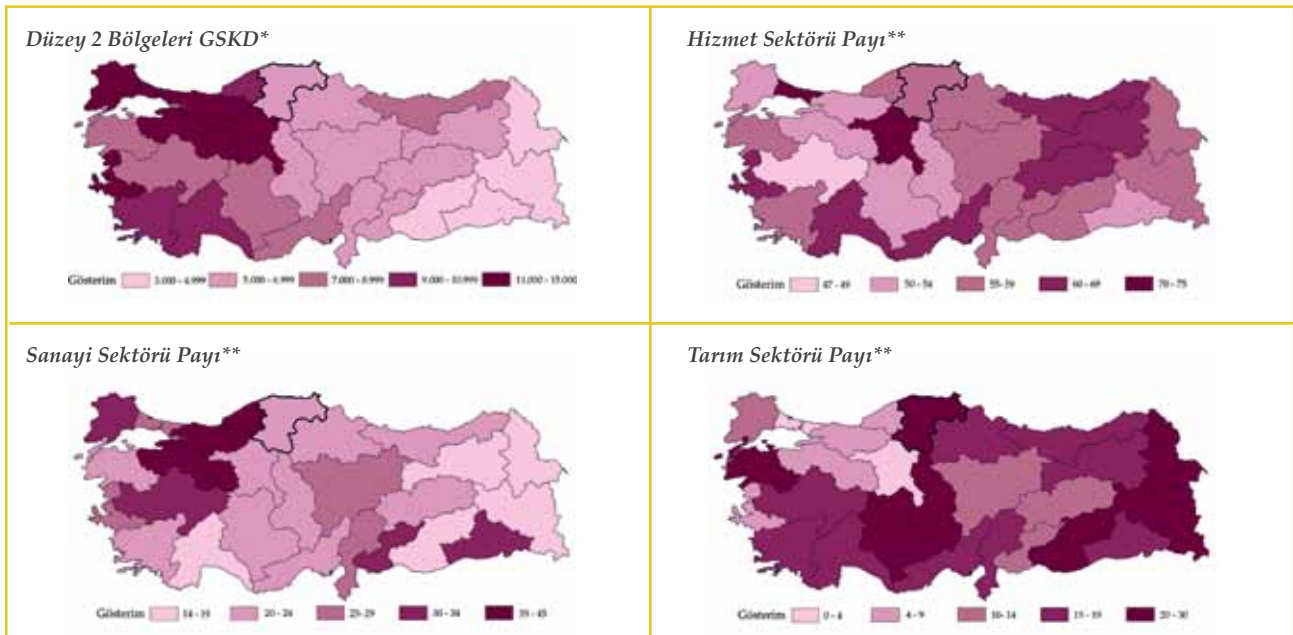
Grafik-1: Düzey 2 Bölgeleri İtibarıyla Kişi Başına GSKD, 2006 (TL Olarak)

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 22.01.2011).

TR82 Bölgesi'nde GSKD'nin sektörel dağılımına bakıldığında ise Bölgede tarımın payının oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Tarımın payı Bölgede %22 iken; bu oran, Türkiye'de yalnızca %9'dur. Benzer şekilde sanayi ve hizmet sektörlerinin Bölgedeki payı, aynı sektörlerin Türkiye'deki payından düşük bulunmaktadır (Bkz. Harita-3).

Harita-3: Düzey 2 Bölgeleri İtibarıyla GSKD, 2006

* TL olarak.

** GSKD içinde sektörlerin payı % olarak verilmiştir.

** TÜİK, Bölgesel İstatistikler. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 22.01.2011).

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak tarafımızca çizilmiştir.

1.4 TR82 Bölgesi'nin Coğrafi Yapısı

TR82 Bölgesi, birbirine yakın sosyoekonomik gelişmişliğe sahip illerden oluşmasına karşın, iller coğrafi açıdan farklılıklar arz etmektedir. Her bir ilin topoğrafyası, iklimi ve yer şekilleri diğerinden farklıdır. Hatta illerin kendi içinde bile farklar ortaya çıkabilmektedir.

Kastamonu ili, Batı Karadeniz ve Kızılırmak Havzaları arasında kalmakta olup; kuzeyde Küre Dağları güneyde Ilgaz Dağları ile sınırlı olan alan üzerinde kuruludur. 13.152 km² yüzölçümüne sahip olan il, Türkiye yüzölçümünün yaklaşık %1,7'sini oluşturmaktadır. İlin Karadeniz kıyı şeridi uzunluğu 170 km'dir. İlin denizden yüksekliği 780 metre olup; dağlar denize paralel uzanmaktadır. Bu yüzden kıyılarda Karadeniz iklimi görülürken iç kısımlarda karasal iklim özellikleri görülmektedir. Dağlık alanların oldukça yaygın olduğu Kastamonu %61,5 oranında ormanlarla kaplı olup; ilin topraklarının büyük bölümü tarıma elverişli değildir. İlde Ilgaz Dağı ve Küre Dağları Milli Parkı olmak üzere 2 önemli milli park bulunmaktadır.

Kastamonu, Türkiye'nin en aktif fayı olan Kuzey Anadolu Fay Hattı dâhil olmak üzere toplam 6 fay hattı üzerinde bulunmaktadır. İlde kıyı bölgeler üçüncü ve dördüncü derece, merkez ilçenin de dahil olduğu iç bölgeler ise birinci derece deprem bölgesidir.

Yeraltı su kaynakları toplamda 86 mevkide içme suyu amaçlı kullanılmakta, Tosya'da ise bu kaynaklardan sulama amaçlı faydalanılmaktadır. İlçedeki 7 köyde toplam 44 kuyudan su çekilmektedir. İldeki en önemli akarsu kaynakları Gökırmak, Devrez, İnebolu, Filyos, Aydos ve Devrekani Çayları ile bunlara ait yan kollar olup; ortalama akımları yaklaşık 3.284.000.000 m³/yıl'dır. İlde hakim rüzgar yönü güney batıdır. Kastamonu'da bir adet doğal göl ve 5 adet baraj bulunmaktadır.

TR82 Bölgesi'ni oluşturan diğer bir il olan Çankırı ise Batı Karadeniz ile Kızılırmak havzaları arasında yer almakta; topraklarının yaklaşık %60'ı dağlar ve yüksek tepelerden oluşmaktadır. İlin yüzölçümü 7.490 km² olup; Türkiye yüzölçümünün yaklaşık %0,94'ünü oluşturmaktadır. İlin denizden yüksekliği ise 723 metredir. Karadeniz geçiş iklim kuşağında olmasına rağmen ilde karasal iklim hakimdir. Karadeniz iklimi etkisi ilin kuzeyinde bulunan ve denize paralel uzanan dağların varlığı nedeniyle pek fazla hissedilememektedir. Bu dağlardan biri olan Ilgaz Dağı aynı zamanda Çankırı il sınırlarına da girmektedir.

Çankırı ilinin güneyindeki küçük bir bölge ikinci ve üçüncü derece, ilin geri kalan büyük bir kısmı ise birinci derece deprem kuşağındadır. Yeraltı su potansiyeli 5.000.000 m³/yıl gibi oldukça düşük miktarda olup; 2008 yılı itibarıyla ilde 5 adet yeraltı suyu sulama tesisi bulunmaktadır. Kızılırmak, Acıçay, Devrez Çayı, Ulusu Çayı, Terme Çayı ve Gerede-Melan Çayı olmak üzere toplam 6 akarsu bulunmaktadır. Toplam uzunluğu 1.135 km ile Türkiye'nin en uzun nehri olan Kızılırmak'ın il içerisindeki uzunluğu 41 km'dir. İldeki hakim rüzgar yönü kuzeybatıdır. Çankırı'da 15 doğal göl ve 1 baraj bulunmaktadır.

TR82 Bölgesi'ni oluşturan diğer bir il de Boztepe Yarımadası üzerine kurulmuş Sinop'tur. İlin yüzölçümü 5.791 km² olup; Türkiye yüzölçümünün yaklaşık %0,8'ini kapsar. İlin denizden yüksekliği sadece 50 m olup; Karadeniz kıyı şeridi uzunluğu 175 km'dir. Genelde Karadeniz iklimi hâkim olmakla birlikte güney kısımlarında bozkır iklimi etkileri görülmektedir.

Sinop ilinde Balıfakı, Ayancık, Erikli, Ekinveren ve Sinop fayları olmak üzere 5 fay hattı bulunmaktadır. Merkez ilçenin de yer aldığı kıyı bölgeleri üçüncü ve dördüncü derece, iç bölgeler ise birinci ve ikinci derece deprem bölgesidir. Yeraltı su kaynaklarının toplam potansiyeli 152.000.000 m³/yıl'dır. İlin bazı önemli akarsuları ise Gökırmak, Çatalzeytin Çayı, Ayancık Çayı, Karasu Çayı, Güzelceçay ve Kabalı Çayı'dır. İldeki hâkim rüzgar yönü batı-kuzeybatıdır. İlde 5 doğal göl ve 4 adet baraj bulunmaktadır.

SOSYO-KÜLTÜREL YAPI

2. SOSYO-KÜLTÜREL YAPI

2.1 Nüfus

Bölge, merkez ilçeler dâhil olmak üzere toplam 41 ilçeden oluşmaktadır. Bu ilçelerden 20'si Kastamonu'ya, 12'si Çankırı'ya, 9'u da Sinop'a aittir (Bkz. Tablo-3).

Tablo-3: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Köy ve İlçe Sayısı ile Yüzölçümüne İlişkin Genel Bilgiler

	Köy Sayısı (2009)	İlçe Sayısı (2009)	Yüzölçümü (Göl Hariç-km ²) (2002)
Kastamonu	1.070	20	13.152,82
Çankırı	366	12	7.490,12
Sinop	469	9	5.791,90
TR82	1.905	41	26.434,84
Türkiye	34.367	957	769.603,74

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi:31.01.2011).

Türkiye'de Tablo-3'e göre mevcut köylerin %5,5'i TR82 Bölgesi'nde yer almaktadır. 2009 yılı verilerine göre Kastamonu, Sivas ve Şanlıurfa'dan sonra Türkiye'de en fazla köye sahip il konumundadır. İdari olarak Kastamonu'nun çok bölünmüş yapısının nedenleri büyük yüzölçümü ve yüzey şekillerinin çeşitli olmasıdır. Bu durumun bir sonucu olarak ulaşım, eğitim, sağlık gibi hizmetlerin dağılım maliyeti artmaktadır. Yüzölçümüne göre Kastamonu sahip olduğu %50 payla Bölgenin en büyük ilidir; Türkiye'nin ise 17. büyük ili konumundadır. Bölge, kalkınma ajanslarının faaliyet gösterdiği 26 Düzey 2 Bölgesi arasında yüzölçümü bakımından 16. sıradadır.

2010 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verilerine göre TR82 Bölgesi'nde Türkiye toplam nüfusunun yalnızca %1'i yaşamaktadır (Bkz. Tablo-4). Bu bakımdan, Bölge, 26 Düzey 2 Bölgesi arasında en az nüfusa sahip bölge konumundadır. Dahası, nüfusu 1 milyonun altında olan tek Düzey 2 Bölgesidir. Türkiye nüfusunun %17,02'si genç yaş grubundayken (15-24 yaş); bu oran, TR82 Bölgesi'nde, Türkiye ortalamasının altında olup; %15,17'dir. Gerek Bölge gerekse iller bazında kentleşme oranları %50'den fazla olsa da kent ile kır nüfusu oranı arasındaki fark Türkiye genelindeki kadar fazla değildir. Türkiye genelinde %76,26 olan kent oranı Bölge genelinde %55,52'dir. 2000 yılı sonrası verilere bakıldığında TR82 Bölgesi genelinde kent nüfusunun toplam nüfus içindeki payı artarken, köy nüfusunun payı azalma eğilimindedir. 2010 yılı ADNKS verilerine göre Çankırı, nüfus yoğunluğu düşük 8. il iken nüfus yoğunluğu düşüklüğü bakımından 81 il içinde Kastamonu 10. sıradadır. Sinop ise 17. sıradadır. Bölge olarak ise TR82 Bölgesi TRA1 Düzey 2 Bölgesi'nden (Erzincan, Erzurum, Bayburt) sonra 2. en az yoğun bölgedir.

Tablo-4: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Nüfus Yapısı İle İlgili Genel Göstergeler, 2010

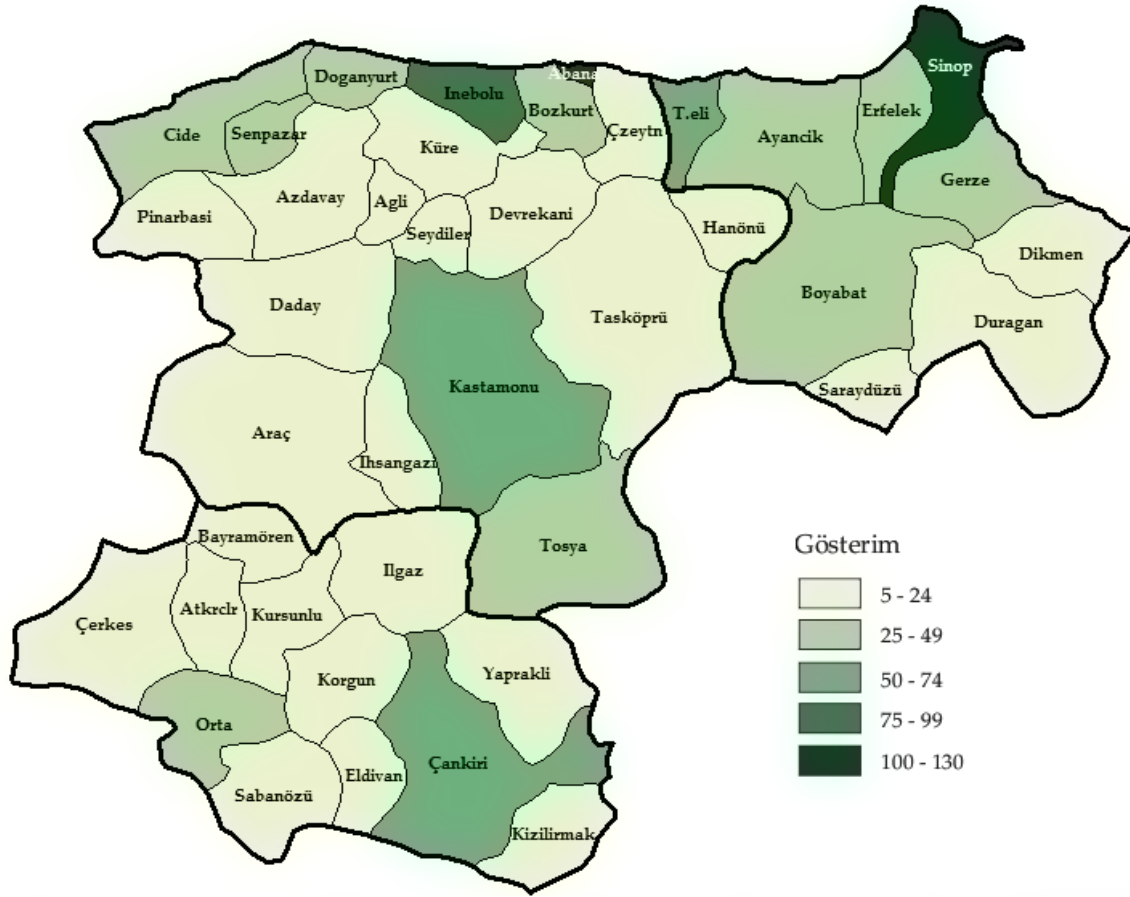
	Kastamonu	Çankırı	Sinop	TR82	Türkiye
Genç Nüfus* (15-24 Yaş)	15,01	15,41	15,22	15,17	17,02
Kent Nüfusu*	54,00	61,55	52,91	55,52	76,26
Kır Nüfusu*	46,00	38,45	47,09	44,48	23,74
Toplam Nüfus (Kişi)	361.222	179.067	202.740	743.029	73.722.988
Nüfus Yoğunluğu (kişi/km ²)	27	24	35	28	96

* Toplam nüfusun yüzdesi olarak.

Kaynak: TÜİK, Veritabanları. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 01.02.2011).

İlçelerdeki nüfus yoğunluğu hakkında bilgi veren Harita-4'e göre en büyük nüfus yoğunluğuna sahip ilçeler Sinop Merkez ve Kastamonu Abana'dır. Kıyı kesiminde bulunan ilçeler, iç kesimdeki ilçelere göre daha yoğun bir nüfusa sahiptir.

Harita-4: TR82 Bölgesi İlçe Nüfus Yoğunlukları, 2010 (Kişi/km²)

* TÜİK, Veritabanları. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 01.02.2011).

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak tarafımızca çizilmiştir.

Karakaya (2009) tarafından yapılan nüfus tahminleri, mevcut eğilimler devam ederse; gelecek dönemlerde, Kastamonu nüfusunun azalacağını; buna karşın, Çankırı ve Sinop nüfusunun ise artacağını göstermektedir (Bkz. Tablo-5).

Tablo-5: TR82 Bölgesi İllerine İlişkin Nüfus Projeksiyonları (Kişi Olarak)

	2013	2018	2023
Kastamonu	361.121	358.235	350.965
Çankırı	182.606	187.140	189.188
Sinop	204.724	207.404	207.696

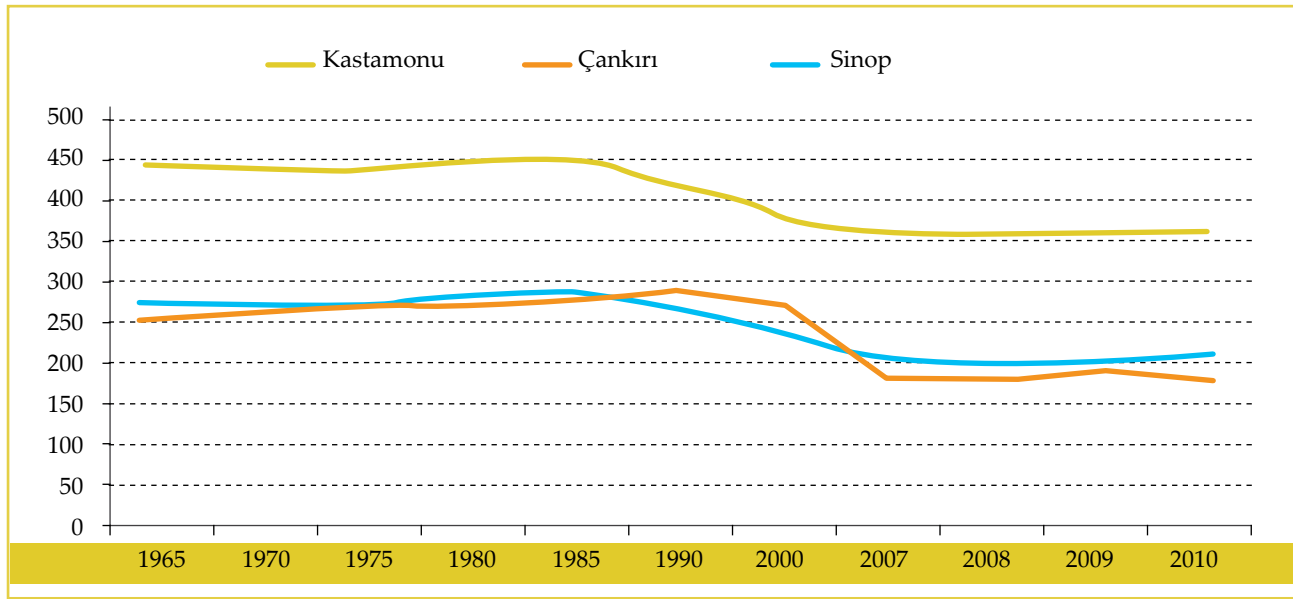
Kaynak: Karakaya (2009).

1965-2010 yılları arasında Türkiye nüfusu sürekli artarken, TR82 Bölgesi'ni oluşturan iller özelinde bunu söylemek mümkün değildir. Grafik-2'de görüldüğü gibi özellikle 1990-2007 yılları arasında Bölge illeri nüfusunda önemli bir düşüş yaşanmıştır. Söz konusu bu düşüşün nedeni, yaşanan göç olgusudur. Bu göçlerin nedenleri arasında, iklim, ulaşım ve yeryüzü şekilleri, tarım alanlarının parçalanmasıyla aile geçimini karşılamada yetersiz hale gelmesi, daha iyi eğitim

Bölgede nüfus artış hızı düşüktür.

ve sağlık hizmetlerine ulaşma düşüncesi ve şüphesiz illerin mevcut koşullarının insanlara yeterli iş olanağı yaratmaması yer almaktadır. Bu noktada göç edilen yerleri ve göç amacını açık bir şekilde ortaya koyan birkaç önemli istatistik verilebilir. 2009 ADNKS sonuçlarına göre Kastamonu nüfusuna kayıtlı olup; Kastamonu’da yaşayan kişi sayısı 319.907 iken Kastamonu nüfusuna kayıtlı olup; İstanbul’da yaşayan kişi sayısı 524.596’dır. Çankırı nüfusuna kayıtlı olup; Çankırı’da yaşayan kişi sayısı 162.452 iken sırasıyla Ankara’da ikamet edenlerin sayısı 222.524, İstanbul’da ikamet edenlerin sayısı 152.112’dir. Sinop nüfusuna kayıtlı olup; İstanbul’da yaşayan kişi sayısı 350.696’dır. TR82 Bölgesi illeri nüfusuna kayıtlı olup; İstanbul’da yaşayan kişi sayısı 1.027.404’dır. Bir başka ifadeyle, İstanbul’un %8’i TR82 Bölge illeri nüfusuna kayıtlıdır (2009 yılı ADNKS sonucuna göre İstanbul ilinin nüfusu 12.915.158’dir.).

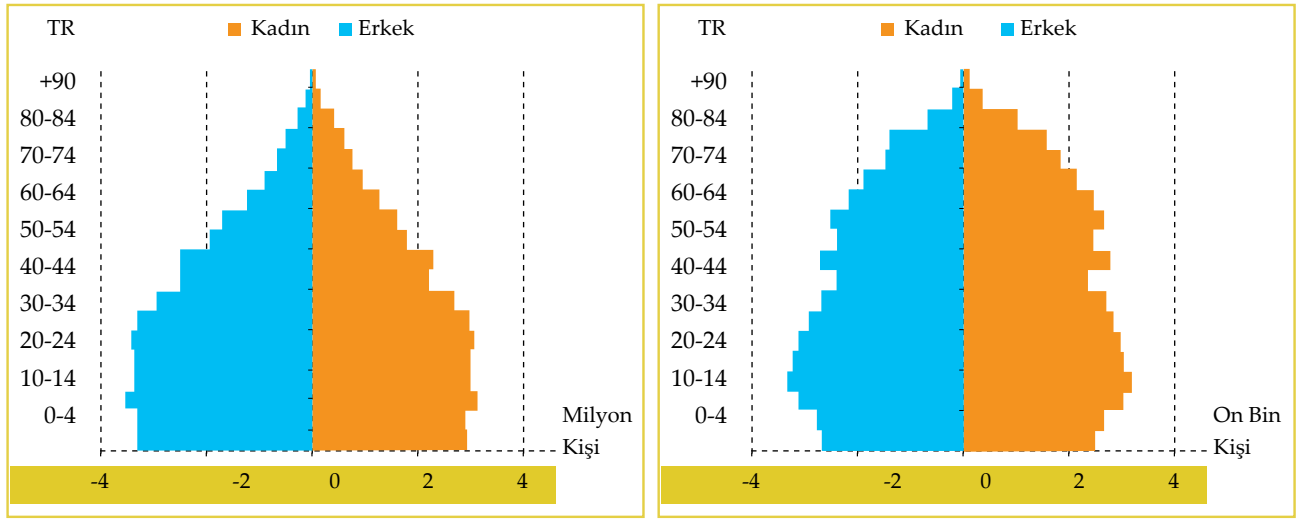
Grafik-2: TR82 Bölgesi İllerinin Yıllar İtibarıyla Nüfusu, 1965–2010 (1.000 Kişi Olarak)

Kaynak: TÜİK, Nüfus İstatistikleri. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 01.02.2011).

Nüfus piramitleri, zaman içindeki demografik değişimi, yaş ve cinsiyet dağılımına ilişkin durumu ortaya koyması açısından bir hayli önemlidir. Grafik-3, Türkiye ve TR82 Bölgesi’nin 2010 yılına ilişkin nüfus piramitlerini göstermektedir. Türkiye genelinde görülen doğurganlık düşüşünün yansımalarını TR82 Bölgesi’nde de görmek mümkündür. Bölge nüfus piramidinin alt kısmının, Türkiye nüfus piramidine nispeten daha dar, üst kısmının ise daha geniş olması bir gelişmişlik göstergesi olmakla birlikte bu durumun asıl nedeni bölgede yaşanan göçlerdir. Türkiye’nin nüfus piramidinde yaş grupları büyüdükçe değişim daha düzgündür. TR82 Bölgesi’ne ait piramidin üst kısmı yani yaşlı nüfusunu ifade eden kısım ülke genelinden oransal olarak daha fazladır. Bu durum yaşlı bağımlılık oranının Türkiye’den fazla olduğunu işaret etmektedir. Her iki nüfus piramidinde de yaş grupları özelinde cinsiyetler arası yoğun bir fark yoktur.

Grafik-3: Türkiye ve TR82 Bölgesi Nüfus Piramidi, 2010 (Yaş Olarak)

* TÜİK, Veritabanları. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 01.02.2011).

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak tarafımızca çizilmiştir.

2000 yılı sonrasında artan bilinç düzeyi, sağlık hizmetlerinde iyileşme, uzayan insan ömrü gibi değişkenlerin etkisiyle, TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de genç bağımlılık oranı azalmakta iken yaşlı bağımlılık oranında artış görülmektedir (Bkz. Tablo-6). Bunun anlamı, hem Türkiye'de hem de Bölgede 0-14 ile 65 ve üzeri yaş grubundaki bireylerin toplam nüfus içindeki payının arttığı, yani bakıma muhtaçların fazlaştığı, aktif nüfusun ise azaldığıdır.

Toplam yaş bağımlılık oranı, önemli bir gelişmişlik göstergesidir. Toplam yaş bağımlılık oranı arttıkça ters orantılı bir şekilde gelişmişlik düzeyi azalmaktadır. Türkiye bu bakımdan gelişmiş ülkelerin oldukça gerisinde bulunmakta olup; TR82 Bölgesi de ülkemiz ortalamalarının altındadır. Bunun en önemli nedeni aktif nüfus olarak kabul edilen 15-65 yaş arası nüfusun Bölge dışındaki istihdam arayışıdır. Tablo-6'ya göre Sinop, Bölge içinde toplam yaş bağımlılık oranı olarak en yüksek il konumundadır. Bölge genelinde %53,38 olan toplam yaş bağımlılık oranı, %49,25 olan Türkiye oranından yüksektir. Toplam yaş bağımlılık oranına göre, TR82 Bölgesi, 26 Düzey 2 Bölgesi içinde 8. sıradadır.

Tablo-6: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Yaş Bağımlılık Oranları, 2009 (% Olarak)

	Genç Bağımlılık Oranı (0-14 Yaş)	Yaşlı Bağımlılık Oranı (65+ Yaş)	Toplam Yaş Bağımlılık Oranı
Kastamonu	29,83	22,57	52,40
Çankırı	32,03	20,44	52,47
Sinop	31,92	24,12	56,04
TR82	30,93	22,45	53,38
Türkiye	38,79	10,46	49,25

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 18.01.2011).

Nüfusun eğitim düzeyinin temel göstergelerinden olan okuma yazma oranı gelişmiş ülkelerin tamamında %100 seviyesine yaklaşmakta iken 2009 ADNKS verilerine göre bu oran ülkemizde %92,47 seviyesindedir. Kastamonu'da %87,08, Çankırı'da %90,83, Sinop'ta %89,51 ve Bölge genelinde %88,66 olan okuma-yazma oranı Türkiye ortalamasından düşüktür. Bu durum, kırsal ağırlıklı yapıdan kaynaklanmaktadır. Erkek okuma yazma oranı ile kadın okuma-yazma oranı arasındaki fark Tablo-7'de görüldüğü gibi Bölge içinde oldukça fazladır. TR82 Bölgesi'nde ve illerinde okuma-yazma oranı Türkiye ortalamasının altında yer alırken üç il içerisinde cinsiyetler arasındaki oransal farkın en fazla olduğu il Kastamonu'dur. TR82 Bölgesi, okuma-yazma bilmeyen nüfus oranına göre 26 Düzey 2 Bölgesi'nde 6. sırada yer alırken; Kastamonu ili Türkiye genelinde okuma-yazma bilmeyen nüfus oranı sıralamasında Iğdır, Batman ve Adıyaman'ın ardından 15. sıradadır. Sinop 25. ve Çankırı ise diğer iki ile göre daha iyi bir konum olan 34. sırada yer almaktadır.

Tablo-7: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Okuma-Yazma Bilmeyen Nüfus, 2009 (% Olarak) (6 Yaş ve Üzeri)*

	Kastamonu	Çankırı	Sinop	TR82	Türkiye
Kadın	19,78	14,49	15,38	17,31	12,1
Erkek	5,71	3,81	5,38	5,15	2,96
Toplam	12,92	9,17	10,49	11,34	7,53

* Toplam nüfusun yüzdesi olarak.

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 18.01.2011).

2.2 Göç

Ekonomik, sosyal, kültürel ve doğal unsurların ülke içinde homojen bir şekilde dağılmaması ve insanların yaşamak için bu unsurlara ulaşma çabası, arazi yapısı, iş beğenmeme ve iş arama kimi durumlarda göçü zorunlu kılmıştır. Göç tüm boyutlarıyla incelenmesi gereken sosyal bir olgu olma özelliğini yıllardır sürdürmeye devam etmektedir. Göç olgusu terk edilen Bölgede aile parçalanması, ekonomik zayıflık gibi sorunlar bıraktığı gibi, yerleşilen Bölgede de altyapı, kentleşme, sosyal uyumsuzluk, mekân yetersizlikleri gibi konularda birçok aksaklığı ortaya çıkarmaktadır.

Gelişmiş iller, Bölge dışına göçü tetikleyen bir unsurdur.

1975-2000 yılları arasında Bölge illerinde yoğun bir göç yaşanmıştır. Tablo-8'de görüldüğü üzere, illere göre net göç hızı özellikle 1985-1990 yılları arasında artmıştır. Bir başka ifadeyle, Bölge, Bölge dışına özellikle de İstanbul, Ankara, Samsun ve Bursa gibi illere göç vermektedir.

Tablo-8: TR82 Bölgesi İllerine İlişkin Net Göç Hızı (% Olarak)

	1975-1980	1980-1985	1985-1990	1995-2000
Kastamonu	-26,5	-26,9	-66,1	-32,8
Çankırı	-59,2	-38,1	-61,0	-18,3
Sinop	-32,6	-38,4	-88,7	-75,7

Kaynak: TÜİK, Nüfus İstatistikleri. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 31.01.2011).

Daha önceki dönemlerde hem Bölge hem de iller bazında verilen göçün fazlalığı nedeniyle negatif değerlerde seyreden net göç hızı 2007-2008 dönemine gelindiğinde pozitif değerler almıştır. Bir başka söyleyişle, Bölgenin aldığı göç verdiği göçten fazla olmuştur. Ancak söz konusu eğilim Kastamonu için 2008-2009 döneminde aynı şekilde devam etmemiştir. Tablo-9'da görüldüğü gibi 2008-2009 döneminde Çankırı'nın kısa sürede aldığı yoğun göç hayli dikkat çekicidir. 2007-2008 ve 2008-2009 dönemleri kıyaslandığında TR82 Bölgesi'nde bir önceki döneme göre net göç miktarı %155,6 artmıştır.

Bölgenin demografik yapısı ile ilgili en önemli sorunu, "Genç nüfusun büyük illere göç etmesi"dir.

Tablo-9: TR82 Bölgesi ve İllerinin Net Göç Durumu

	2007-2008 Dönemi				2008-2009 Dönemi			
	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı (%)	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı (%)
Kastamonu	14.775	14.003	772	2,14	13.047	14.570	-1.523	-4,22
Çankırı	12.680	11.612	1.068	6,08	20.166	11.831	8.335	46,09
Sinop	10.299	9.472	827	4,13	9.562	9.558	4	0,02
TR82	36.570	33.903	2.667	3,62	41.620	34.804	6.816	9,18

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 14.01.2011).

Gerçekleşen göçün eğitim durumuna Tablo-10'a bakıldığında okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen, ilkokul, lise veya dengi okul mezunu bireyler çoğunlukla Çankırı'ya gelirken; yüksek okul veya fakülte, yüksek lisans mezunları Çankırı'dan ayrılmaktadır. Daha yalın bir ifadeyle Çankırı eğitim seviyesi yüksek olan nüfusunu dışarı vermektedir. Bunun en önemli nedenlerinden biri, üniversite mezunu bireylerin karşı karşıya kaldığı işsizlik problemidir. 2008-2009 döneminde Çankırı'ya göç eden 20.166 kişiden %43'ü Ankara'dan, %32'si İstanbul'dan, kalanı da çeşitli illerden gelmektedir.

Kastamonu'ya 2008-2009 döneminde Tablo-10'dan görüldüğü üzere en fazla ilkokul mezunu birey gelirken; il, ağırlıklı olarak yüksek okul veya fakülte mezunu bireyi dışarı vermiştir. Benzer durum, Çankırı ve Sinop illeri için de geçerlidir. Daha yalın bir ifade ile Bölge illeri genel olarak yetişmiş, nitelikli nüfusunu kaybetmektedir.

Tablo-10: TR82 Bölgesi'nde Gerçekleşen Göçün Eğitim Profili, 2008-2009 (Aksi Belirtilmedikçe % Olarak) (6 Yaş ve Üzeri)

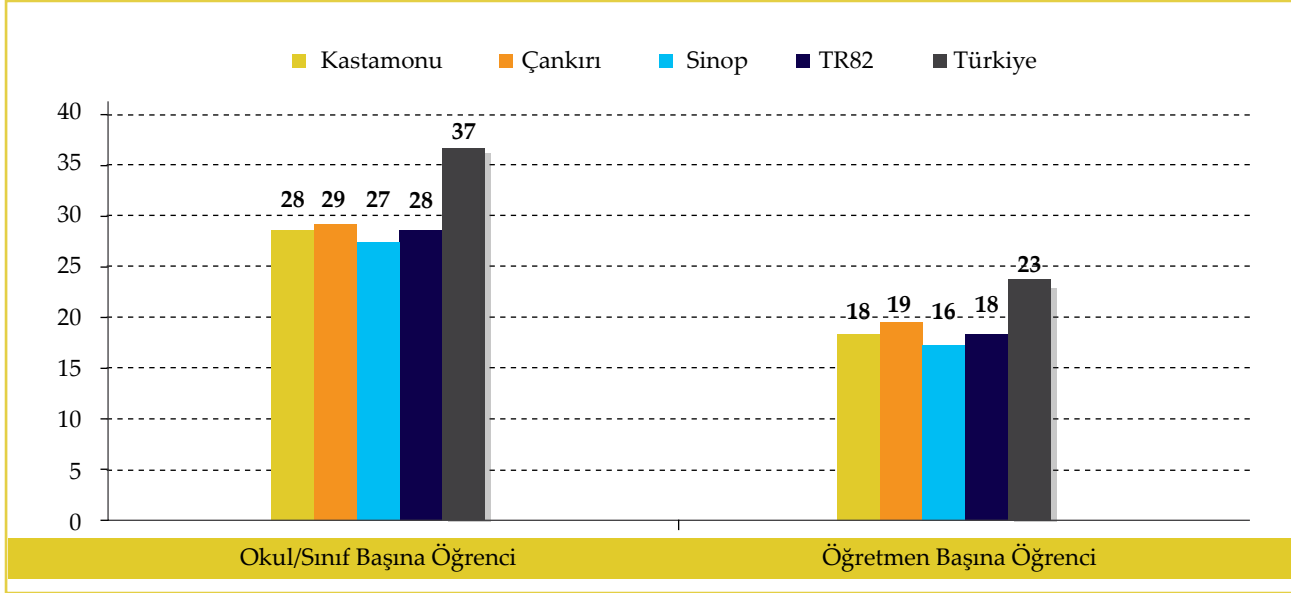
	Aldığı Göç			Verdiği Göç		
	Kastamonu	Çankırı	Sinop	Kastamonu	Çankırı	Sinop
Okuma Yazma Bilmeyen	5,5	4,2	5,8	6,4	5,2	7,3
Okuma Yazma Bilen fakat Bir Okul Bitirmeyen	13,3	14,6	14,8	5,3	3,1	5,4
İlkokul Mezunu	27,8	31,7	30,2	13,2	14,8	14,9
İlköğretim Mezunu	8,0	10,0	9,0	22,4	25,3	22,5
Ortaokul veya Dengi Okul Mezunu	3,1	6,2	3,2	11,5	11,3	12,0
Lise veya Dengi Okul Mezunu	25,3	21,5	20,3	2,6	4,5	2,3
Yüksek okul veya Fakülte Mezunu	11,8	7,6	11,8	24,2	24,5	23,8
Yüksek Lisans Mezunu	0,6	0,5	0,5	13,6	10,6	11,5
Doktora Mezunu	0,2	0,3	0,1	0,6	0,7	0,4
Bilinmeyen	4,3	3,5	4,3	0,1	0,0	0,0
Toplam (Kişi)	12.137	18.795	8.808	13.624	10.842	8.958

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 14.01.2011).

Türkiye genelinde 2009–2010 döneminde 20.377.575 öğrenci, TR82 Bölgesi’nde ise 174.443 öğrenci örgün eğitim kurumlarına devam etmektedir. Diğer bir deyişle TR82 Bölgesi’nde örgün eğitim hizmetinden yararlanan öğrenci sayısı Türkiye’deki öğrenci sayısının yalnızca %0,86’sını oluşturmaktadır. Türkiye’de okul öncesi eğitime devam eden öğrenci sayısı tüm öğrencilerin %4,81’ini oluşturmakta iken, TR82 Bölgesi’nde tüm öğrencilerin %4,89’u okul öncesi eğitim öğrencisidir. Türkiye ve TR82 Bölgesi genelinde en fazla okul, öğrenci ve derslik ilköğretim düzeyindedir. Mevcut işgücünün istihdam edilebilirliğini sağlamada çok önemli olan mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrenci oranı Türkiye genelinde %8,93 iken bu oran TR82 Bölgesi’nde %12,56’dır.

9. Kalkınma Planı okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması amacıyla öğretmen ve fiziki altyapı ihtiyacının karşılanmasına ve toplumsal farkındalık düzeyinin yükseltilmesinin önemine vurgu yapmaktadır. TR82 Bölgesi'nde ve illerinde Grafik-4'te de görüldüğü üzere okul öncesi eğitimde, okul/sınıf, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı Türkiye ortalamasının altındadır.

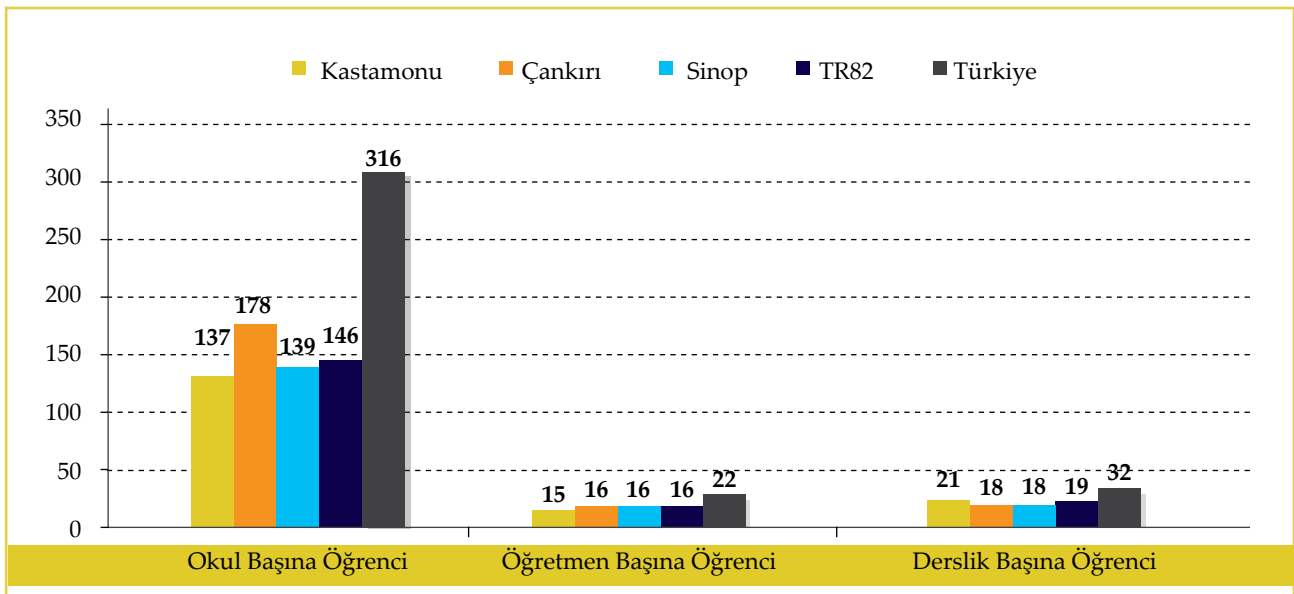
Grafik-4: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Okulöncesi Seviyesinde Okul, Öğretmen ve Derslik Başına Öğrenci Sayıları, 2009-2010

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim

Eğitim sisteminin fiziki ve beşeri kalite ölçme kriterlerinden olan okul, öğretmen ve derslik başına öğrenci sayıları Grafik-5'ten incelendiğinde ilköğretim seviyesinde okul başına düşen öğrenci sayıları açısından TR82 Bölgesi ülke ortalamasının oldukça altında yer almaktadır. Benzer şekilde, öğretmen ve derslik başına düşen öğrenci sayılarında da ülke ortalamasından daha iyi durumdadır.

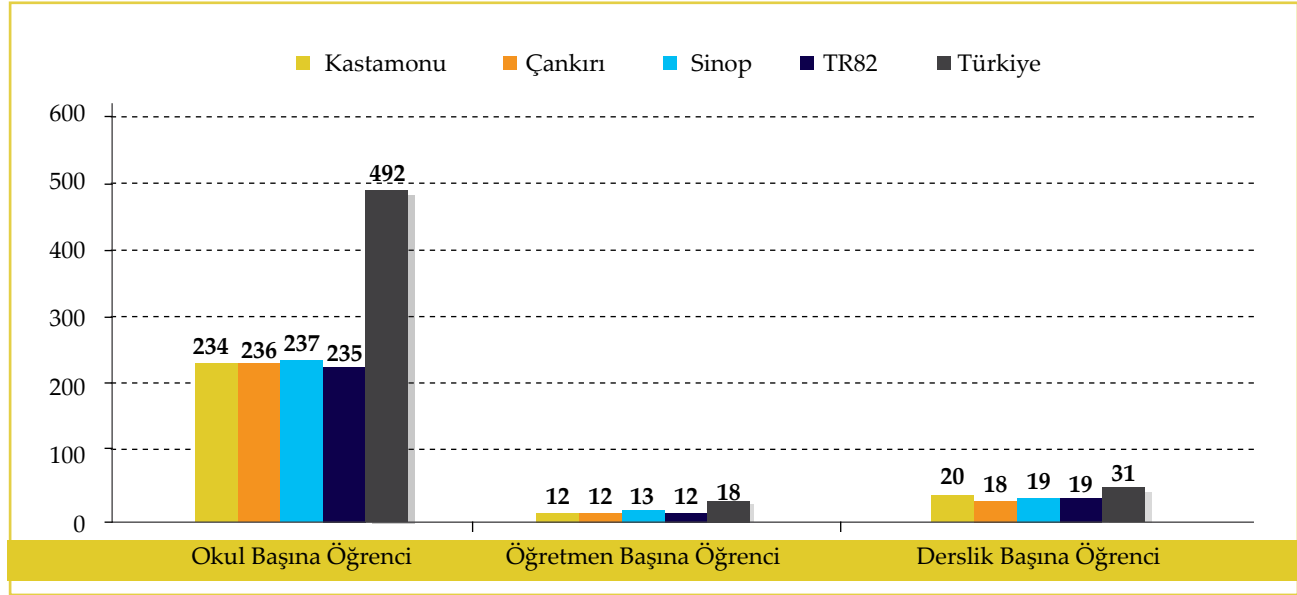
Grafik-5: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de İlköğretim Seviyesinde Okul, Öğretmen ve Derslik Başına Öğrenci Sayıları, 2009-2010

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim

Grafik-6'da da görülmektedir ki genel ortaöğretim seviyesinde eğitim kalite göstergeleri açısından da ülke ortalamalarından daha iyi bir durum görülmektedir.

Grafik-6: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Genel Ortaöğretim Seviyesinde Okul, Öğretmen ve Derslik Başına Öğrenci Sayıları, 2009-2010

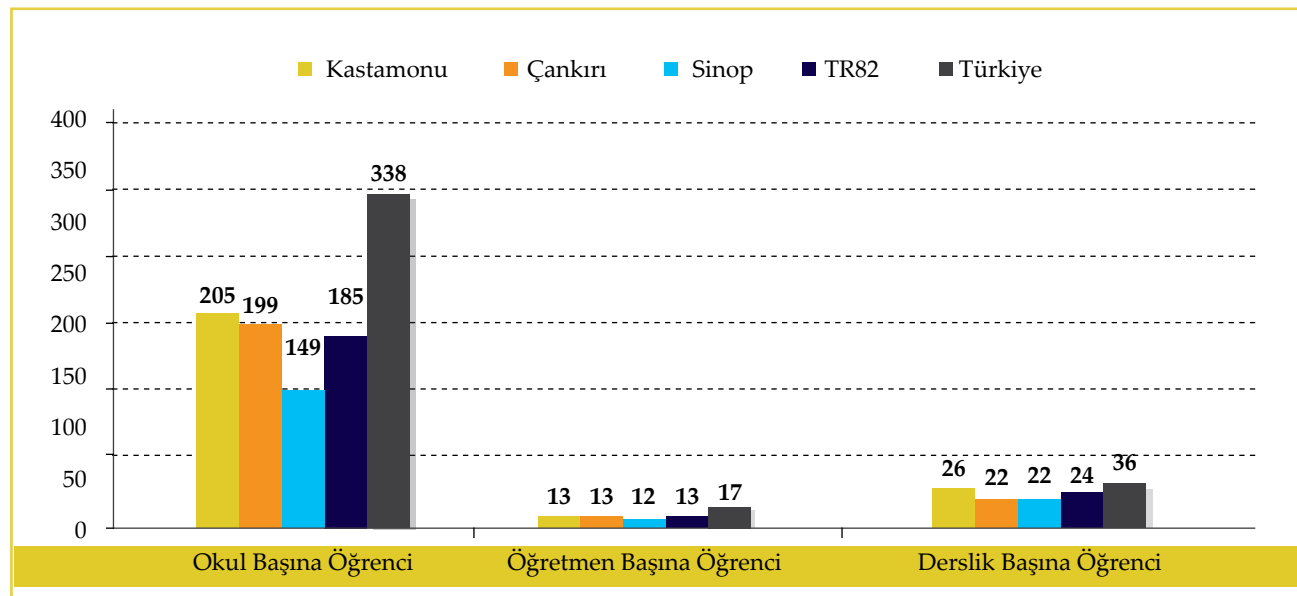

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim

Öneminin daha da artacağı öngörülen mesleki ve teknik ortaöğretim seviyesinde mevcut durum Grafik-7'den incelendiğinde, belirlenen kalite ölçütleri bakımından hem TR82 Bölgesi hem de illeri Türkiye ortalamasından daha iyi bir durum sergilemektedir. Türkiye'de 17 olan öğretmen başına öğrenci sayısı Bölge genelinde 13 olup; Türkiye'de 36 olan derslik başına öğrenci sayısı ise Bölge genelinde 24'tür.

Bölgede mesleki ve teknik eğitimin niteliksel ve niceliksel sorunları vardır.

Grafik-7: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Seviyesinde Okul, Öğretmen ve Derslik Başına Öğrenci Sayıları, 2009-2010

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim

Eğitim kurumlarında donanım ve fiziki altyapının sağlanması milli eğitim politikalarının birincil önceliğidir. DPT tarafından hazırlanan Orta Vadeli Program (2011-2013)'da tüm öğretim kademelerinde okullaşma oranlarında bölgeler ve cinsiyet itibarıyla görülen dengesizliklerin azaltılması amaçlanmıştır.

Okul öncesi eğitimde 3-5 yaş aralığı Tablo-11'den incelendiğinde, Bölge illeri arasında en yüksek okullaşma oranı Sinop'tadır. Bu yaş grubunda okullaşma oranı Kastamonu'da Türkiye ortalamasının altında yer almaktadır. 4-5 yaş grubundaki okullaşma oranında Çankırı ve Sinop illeri Türkiye ortalamasını geçmişken Kastamonu yine ülke ortalamasının gerisinde kalmıştır. 9. Kalkınma Planı'nda okulöncesi eğitimde (4-5 yaş grubu) okullaşma oranı 2012/2013 hedefi %50'dir; 2009-2010 öğretim yılı itibarıyla bu hedefe en uzak olan il Kastamonu'dur. Okul türleri açısından en yüksek okullaşma ilköğretimde görülmektedir. Çankırı'da ilköğretimde okullaşma oranı %89,1 iken Türkiye genelinde bu oran %98.22'ye ulaşmıştır.

Ortaöğretime gelindiğinde ise Tablo-11'e göre cinsiyetler arası fark artmakla birlikte toplam okullaşma oranı ülke ortalamasının üzerindedir. Türkiye genelinde genel ortaöğretim okullaşma oranı, mesleki ve teknik ortaöğretim okullaşma oranından fazla iken Bölge illerinde bu durumun tam tersi şekilde mesleki ve teknik okullaşma oranlarının genel ortaöğretim okullaşma oranlarından fazla olduğu görülmektedir. Gerek Türkiye gerekse TR82 Bölgesi genelinde ve illerde mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında erkek okullaşma oranı fazlayken genel ortaöğretim kurumlarında kadın okullaşma oranı fazladır.

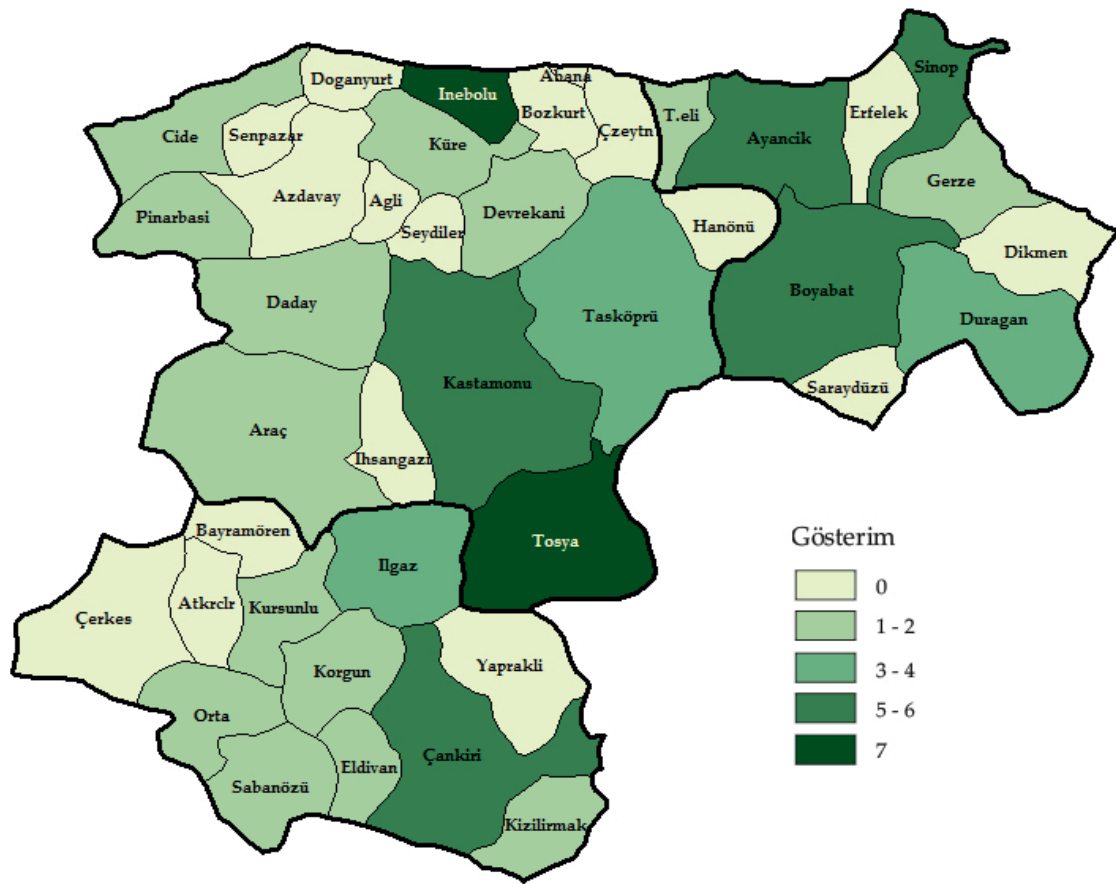
Tablo-11: TR82 Bölgesi İllerinde ve Türkiye'de Okul Türlerine Göre Net Okullaşma Oranları, 2009-2010 (% Olarak)

		Okul Öncesi		İlköğretim	Ortaöğretim	Genel Ortaöğretim	Mesleki ve Teknik Ortaöğretim
		3-5 Yaş	4-5 Yaş				
Kastamonu	Erkek	24,6	35,5	99,3	75,0	24,9	50,1
	Kadın	24,5	35,2	98,8	64,1	32,6	31,5
	Toplam	24,5	35,4	99,0	69,7	28,7	41,0
Çankırı	Erkek	30,5	44,8	89,1	77,9	23,0	54,9
	Kadın	29,9	42,9	89,2	63,5	26,4	37,0
	Toplam	30,2	43,9	89,1	70,9	24,7	46,2
Sinop	Erkek	40,2	56,1	98,2	69,8	26,2	43,6
	Kadın	38,7	54,8	97,5	63,5	37,2	26,2
	Toplam	39,5	54,8	97,8	66,7	31,0	35,7
Türkiye	Erkek	27,3	39,2	98,5	67,6	34,9	32,6
	Kadın	26,5	37,9	97,8	62,2	36,4	25,8
	Toplam	26,9	38,6	98,2	65,0	35,7	29,3

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 14.01.2011).

Değişen ve gelişen iş gücü piyasasına nitelikli eleman yetiştirmesi gereken meslek liselerinin ilçelerde dağılımı Harita-6'dan incelendiğinde İnebolu ve Tosya ilçeleri Merkez ilçeleri dahi geride bırakmıştır. Kastamonu'da 10, Çankırı'da 4, Sinop'ta ise 3 ilçede meslek lisesi bulunmamaktadır.

Harita-6: TR82 Bölgesi İlçelerindeki Meslek Lisesi Sayıları, 2010

Kaynak: İlçe Bilgi Formu'nda yer alan veriler (2011) kullanılarak tarafımızca çizilmiştir.

2009 ADNKS sonuçlarına göre Türkiye genelinde okuma-yazma oranı %92,82 seviyesindedir. Ancak Bölge genelinde bu oran yakalanamamıştır. Özellikle Kastamonu ilinde görülen %87,45'lik okuma yazma oranı oldukça düşüktür. İBBS'ye göre 26 Düzey 2 Bölgesi içinde TR82 Bölgesi okuma yazma oranlarının en düşük olduğu 6. bölgedir. Tablo-12'de görüldüğü gibi, TR82 Bölgesi genelinde eğitim durumunun dağılımına bakıldığında en fazla ilkokul mezunu bireyin varlığı göze çarpmaktadır. Kastamonu'da bireylerin %34,90'ı, Çankırı'da %33,47'si, Sinop'ta %34,98'i ve Bölge genelinde ise bireylerin %34,57'si ilkokul mezunudur. Bu oranlar %28,48 olan Türkiye ortalamasının oldukça üzerindedir. Bölge ve illerinde yüksek okul veya fakülte, yüksek lisans ve doktora mezunları oranları ülke ortalamalarından düşüktür.

Tablo-12: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Eğitim Durumu, 2009-2010 (% Olarak)

	Kastamonu	Çankırı	Sinop	TR82	Türkiye
Okuma Yazma Bilmeyen	12,55	8,85	10,14	10,99	7,18
Okuma Yazma Bilen fakat Bir Okul Bitirmeyen	17,38	17,74	18,77	17,84	20,78
İlkokul Mezunu	34,90	33,47	34,98	34,57	28,48
İlköğretim Mezunu	10,75	11,34	11,76	11,17	11,43
Ortaokul veya Dengi Okul Mezunu	3,75	4,87	3,41	3,94	4,30
Lise veya Dengi Okul Mezunu	12,63	14,91	11,93	13,01	15,96
Yüksekokul veya Fakülte Mezunu	4,99	5,01	5,51	5,14	6,64
Yüksek Lisans Mezunu	0,18	0,27	0,15	0,19	0,43
Doktora Mezunu	0,05	0,06	0,05	0,05	0,15
Bilinmeyen	2,80	3,47	3,30	3,10	4,66
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim.

Taşınmalı eğitim, ilköğretim okulu bulunmayan veya eğitim-öğretime kapalı olanlar ile birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan ilköğretim okullarındaki öğrencilerin seçilen merkezlerdeki ilköğretim okullarına günübirlik taşınarak eğitim-öğretim görmelerini sağlamak amacıyla yapılan uygulamadır (Millî Eğitim Bakanlığı, 2000). Tablo-13'e göre sadece Kastamonu'daki taşınan okulsuz yerleşim birimi Türkiye genelinin %3,03'ünü oluşturmaktadır. Türkiye genelinde taşınan öğrencinin %1,8'i TR82 Bölgesi'ndedir.

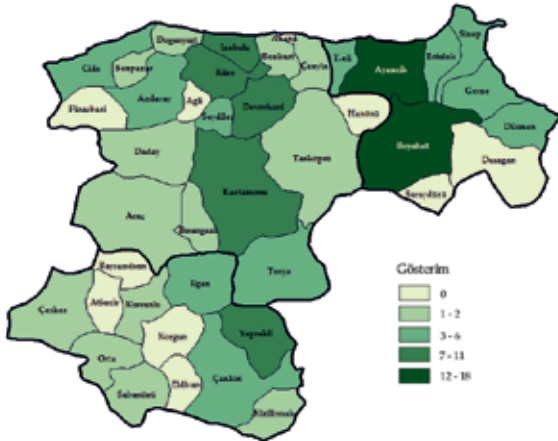
Tablo-13: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Taşınmalı Eğitim, 2009-2010

	Kastamonu	Çankırı	Sinop	Türkiye
Taşınılan Merkez Okul Sayısı	38	21	19	5.759
Taşınan Okulsuz Yerleşim Birimi Sayısı	286	31	53	9.439
Taşınan Okul Sayısı	656	183	80	23.072
Taşınan Öğrenci Sayısı	8.310	1.857	1.881	667.641

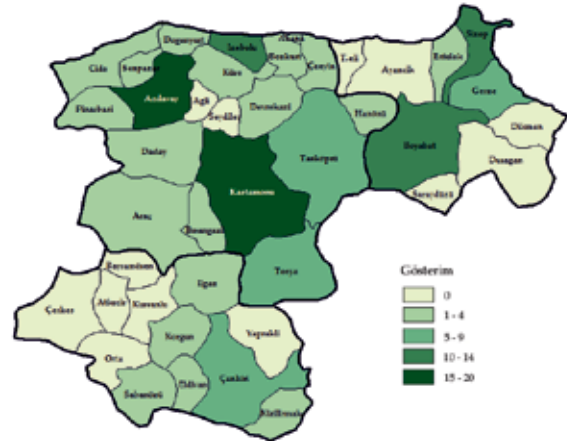
Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim.

Ayancık ve Boyabat'ta Harita-7'ye göre son 5 yıl içinde oldukça fazla ilköğretim okulu kapanmıştır. Harita-8'e göre Kastamonu'da Azdavay ve Merkez ilçelerinde taşınmalı eğitim yapılan ilköğretim okulu sayısı fazladır. Bunun sebebi göç ve kapatılan ilköğretim okulu sayısı olarak gösterilebilir. Ancak Harita-7 ve Harita-8 ortak kıyaslandığında paralel olmayan bazı sonuçlara da ulaşmak mümkündür. Ayancık'ta ve Yapraklı ilçelerinde son beş yıl içinde kapanan okul sayısı oldukça fazlayken taşınmalı eğitime yönelik bir geçiş görülmemektedir.

Harita-7: TR82 Bölgesi İlçelerinde Son 5 Yıl İçinde Kapanan İlköğretim Okulu Sayısı, 2010

Harita-8: TR82 Bölgesi İlçelerinde Taşınmalı Eğitim Yapan İlköğretim Okulu Sayısı, 2010

Kaynak: İlçe Bilgi Formu'nda yer alan veriler (2011) kullanılarak tarafımızca çizilmiştir.

Yükseköğretim Kurumları

Küreselleşen dünyada rekabet edebilen gençler yetiştirmenin en etkili yolu dışa açılma, hayat boyu öğrenme, ülkelerarası işbirliği, araştırma, geliştirme hedefleri olan üniversiteler oluşturmaktır. Bu bağlamda, 9. Kalkınma Planı'nda 2012/2013 için yükseköğretimde okullaşma oranı %48 olarak hedeflenmiştir. Türkiye'de Mart 2011 itibarıyla 104'ü devlet, 62'si vakıf olmak üzere 166 üniversite bulunmaktadır.

TR82 Bölgesi'nde her ilde birer olmak üzere toplam 3 üniversite bulunmakta olup; bunların tamamı devlet üniversitesidir. Tablo-14'e göre bu üniversitelerde okuyan öğrenci sayısı ülke genelinde önlisans ve lisans düzeyinde okuyan öğrencilerin yalnızca %0,45'ini oluşturmaktadır. 2009 yılında ülkemizde önlisans ve lisans düzeyinde mezun olanların %0,72'si ise Bölge üniversitelerinden mezun olmuştur.

Geçmişten günümüze önemli gelişmeler kat edilmesine karşın, Bölge üniversitelerinin fiziki, beşeri ve teknik altyapıları yeterli değildir.

Tablo-14: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Yüksek Öğretim Kurumlarında Önlisans ve Lisans Düzeyinde Kişi Sayıları, 2009

	Kastamonu	Çankırı	Sinop	TR82	Türkiye
Yeni Kayıtlı	2.525	1.892	870	5.287	764.042
Okuyan	7.564	4.851	2.698	15.113	3.322.559
Mezun	1.992	566	659	3.217	447.132

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 21.01.2011).

Kastamonu Üniversitesi

2006 yılında kurulan Kastamonu Üniversitesinde 7.147 öğrenci öğrenim görmektedir; 180 akademik personel görev yapmaktadır. İletişim Fakültesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu ile Abana ve Araç ilçelerine Meslek Yüksekokulu açılması çalışmaları sürdürülmektedir. Kastamonu Üniversitesi'nin yapımı henüz tamamlanmış olan "Kuzeykent Yerleşkesi", ilin farklı noktalarında eğitim ve öğretimlerini sürdüren fakülte ve yüksekokulları tek çatı altında toplamaktadır. Kamu ve özel sektörün yanı sıra uluslararası kuruluşlarla

işbirliği içinde ülke kalkınmasına hizmet vermeyi amaçlayan Kastamonu Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi, düzenlediği kısa ve uzun vadeli eğitim programlarıyla sürekli gelişim ve değişimi amaçlamaktadır.

Çankırı Karatekin Üniversitesi

2007 yılında kurulan Çankırı Karatekin Üniversitesi'nde 266 akademik personel görev yapmakta olup; üniversitede öğrenim gören öğrenci sayısı 5.136'dır. Üniversitenin yerleşke sahası olarak tahsis edilen alan üzerinde, tüm akademik ve idari birimlerin modern bir yerleşkede hizmet vermeleri için gerekli altyapı çalışmaları hızla devam etmektedir. Ayrıca, 2011 yılı içinde Rektörlük bünyesinde Dil Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi kurulmuştur. Çankırı Karatekin Üniversitesi, Kanser Araştırma Merkezi ve Gıda Denetim Laboratuvarı kurmayı hedeflemektedir. Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu'yla işbirliği anlaşması imzalayan üniversite müşterek AR-GE projeleri yapmayı planlamaktadır.

Sinop Üniversitesi

2007 yılında kurulan Sinop Üniversitesi'nde 236 akademik personel görev yapmaktadır. Üniversite bünyesinde öğrenim gören öğrenci sayısı 3.320'dir. Boyabat İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Sağlık Hizmetleri ve Sosyal Bilimler Enstitüsü açılabilmesi için çalışmalar devam etmektedir. Sinop Havaalanı yanında üniversiteye tahsis edilen alan üzerinde yeni üniversite kampüsü yapılması için altyapı çalışmalarına kısa süre içerisinde başlanması planlanmaktadır. Su Ürünleri Fakültesi, su ürünleri alanında ciddi çalışmalar yürütmektedir.

Her üçü de benzer karakteristik özellikler gösteren ve özellikle genç, dinamik yapıları ile dikkat çeken üniversitelerde Tablo-15'ten görüldüğü üzere toplam 682 akademik personel görev yapmakta olup; bu üniversitelerde öğrenim gören toplam öğrenci sayısı 15.603'tür.

Tablo-15: TR82 Bölgesi'nde Yüksek Öğrenim Durumu

	Kastamonu Üniversitesi (2010)	Çankırı Karatekin Üniversitesi (2010)	Sinop Üniversitesi (2010)	Toplam
Önlisans ve Lisans Öğrenci Sayısı	7.147	5.136	3.320	15.603
Akademik Personel Sayısı	180	266	236	682
Fakülte Sayısı	4	6	3	13
Enstitü Sayısı	2	4	1	8
Yüksekokul Sayısı	2	1	2	5
Meslek Yüksek Okul Sayısı	5	4	4	12

Kaynak: Kastamonu Üniversitesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sinop Üniversitesi.

2.4 Sağlık

Hastane, yatak ve hekim sayıları sağlık hizmetlerine erişimin temel göstergeleridir. Sağlık hizmetlerinin kalitesinin belirlenmesinde kullanılan önemli değişkenlerden biri olan "yüz bin kişi başına hastane yatak sayıları" incelemesinde Türkiye ortalaması 262 olarak gerçekleşmişken, TR82 Bölgesi illeri olan Çankırı 319 yatak ile 18., Kastamonu 312 yatak ile 19. ve Sinop 305 yatakla 20. sırada yer almakta; böylelikle 3 il de ülke ortalamasından daha iyi bir konumda yer almaktadır. TR82 Bölgesi ise 312 yatakla İBBS Düzey 2 Bölgeleri arasında 8. sırada yer almaktadır (TÜİK, Bölgesel İstatistikler, 2007).

Bölgenin sağlık ile ilgili en önemli sorunu, "hastanelerin teknik donanımlarının yetersiz olması"dır.

Tablo-16'da görüldüğü gibi Kastamonu'da 3, Çankırı'da 1 özel hastane mevcutken; Sinop'ta özel hastane bulunmamaktadır. 9. Kalkınma Planı'nda özel sektörün sağlık alanında yapacağı yatırımların teşvik edileceği öngörülmektedir. Sağlık hizmetlerinin beşeri tarafını oluşturan hekim sayılarına bakıldığında ise diğer önemli bir kalite ölçüm kriteri olan hekim başına hasta sayısı incelendiğinde en iyi düzeyde olan il Sinop'tur. 9. Kalkınma Planı'nda hekim başına nüfus, Türkiye genelinde 2013 için 658 olarak hedeflenmiştir. Görüldüğü üzere, Bölge illeri bu hedeften oldukça uzaktadır.

Gelişmiş illerle kıyaslandığında, sağlık hizmetlerinin hem kapasitesi hem de kalitesi düşüktür.

Tablo-16: TR82 Bölgesi'nde Hastane, Yatak ve Hekim Sayıları, 2010

		Kastamonu	Çankırı	Sinop
Hastane Sayısı	Kamu	15	8	6
	Özel	3	1	-
	Toplam	18	9	6
Yatak sayısı	Kamu	835	334	520
	Özel	164	78	-
	Toplam	999	412	520
Uzman (% Olarak)		41	45	42
Pratisyen (% Olarak)		59	55	58
Toplam		353	167	220
Hekim Başına Hasta Sayısı		1.023	1.072	922

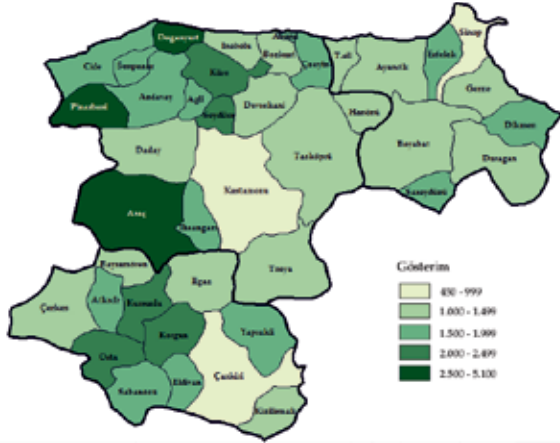
Kaynak: İl Sağlık Müdürlükleri.

Harita-9 incelendiğinde Kastamonu, Çankırı ve Sinop illeri Merkez ilçeleri diğer ilçelerle kıyaslandığında, olumlu yönde dikkat çekici bir farklılık vardır. Kastamonu'ya bağlı 3 ilçe (Araç, Pınarbaşı ve Doğanyurt) Bölge ortalamasının oldukça altında olup; sağlık hizmetlerine gerek ulaşma gerekse yararlanma bakımından Merkez ve çevre ilçelere bağımlı durumdadır.

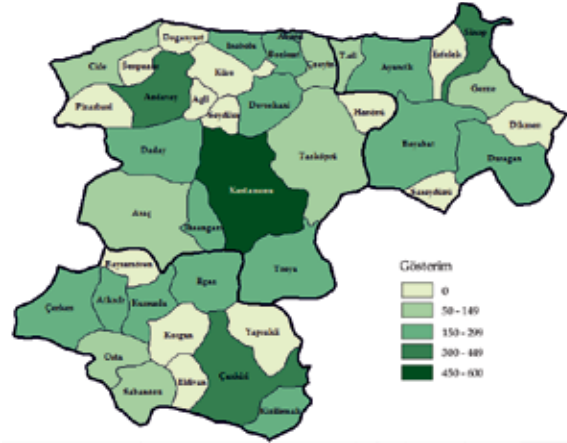
Bölge hastanelerinde hekim sayısı yetersizdir.

Harita-10'da ilçeler bazında 100.000 kişi başına hasta yatak sayısı görülmektedir. Kastamonu Merkez ilçesi bu konuda Bölgede en iyi durumdadır. 41 ilçeden 14'ünde hastane bulunmamaktadır.

**Harita-9: TR82 Bölgesi İlçelerinde
Hekim Başına Hasta Sayısı, 2010**

**Harita-10: TR82 Bölgesi İlçelerinde 100.000
Kişi Başına Hasta Yatak Sayısı, 2010**

Kaynak: İlçe Bilgi Formu'nda yer alan veriler (2011) kullanılarak tarafımızca çizilmiştir.

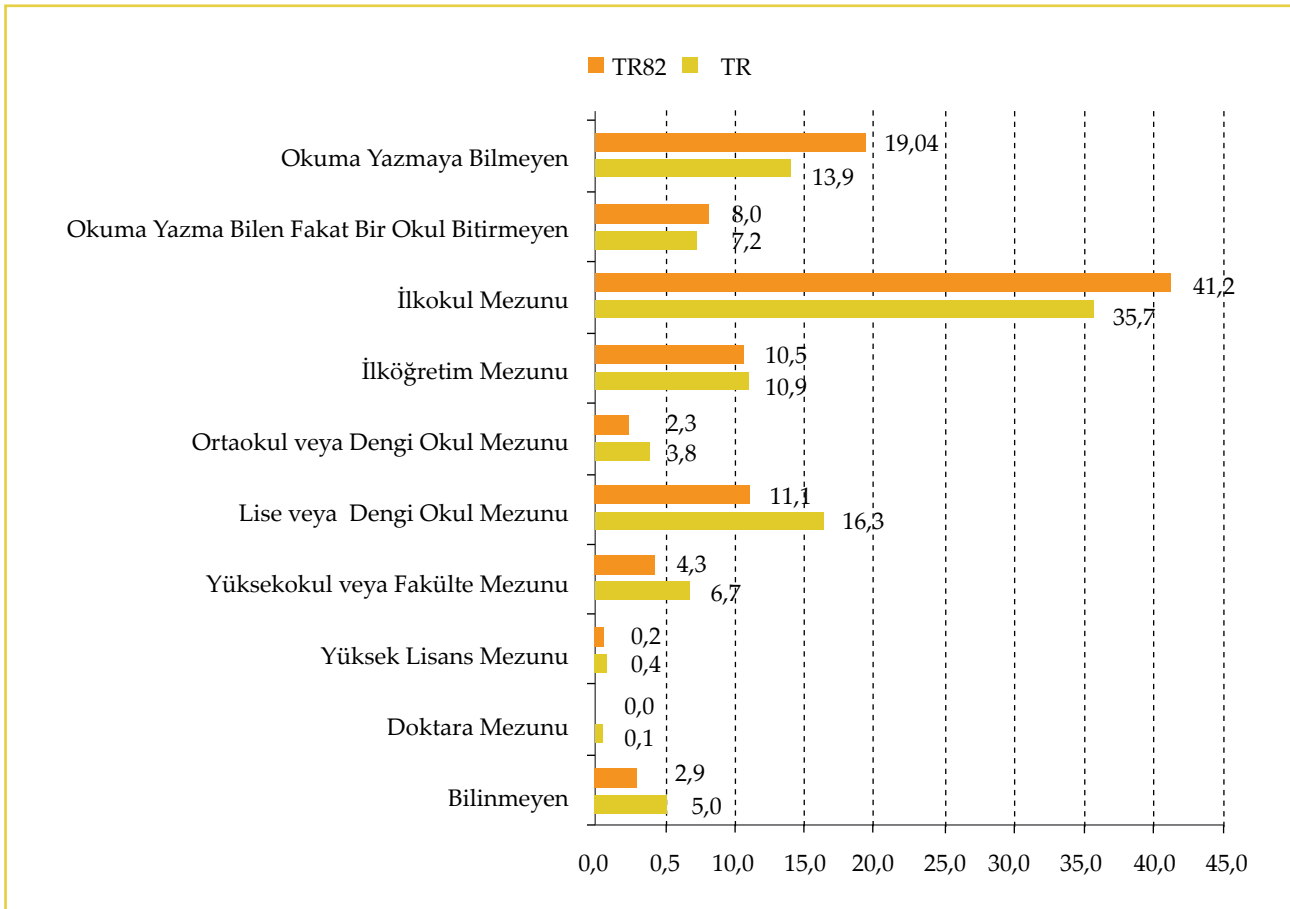
Gelişmiş ülkelerde tercih edilip uygulanan, birinci basamak sağlık hizmeti olarak tanımlanan aile hekimliği uygulaması 13 Aralık 2010 tarihi itibarıyla tüm ülkede başlamıştır. TR82 Bölgesi illeri ise bu tarihten oldukça uzun zaman önce bu uygulamaya geçmiştir. Kastamonu'da 10 Kasım 2008, Çankırı'da 15 Ekim 2008 ve Sinop'ta 15 Ağustos 2007'de "Aile Hekimliği" uygulamasına geçilmiştir.

Bölgede koruyucu sağlık hizmetleri yetersizdir.

2.5 Toplumsal Cinsiyet ve Kadın

Cinsiyete bağlı ayrımcılığın sosyal, ekonomik, kültürel kalkınmanın önünde bir engel olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Yaşadığımız çağın en önemli gereklerinden biri olan eğitim, kalkınmanın önkoşullarından biri olmanın ötesinde kadının toplumdaki statüsünü ve iş hayatındaki konumunu belirlemesi bakımından da özel bir yere sahiptir. Ancak eğitime ulaşmada kadınlar erkeklerle göre hala daha dezavantajlı durumdadır. 15 ve üzeri yaş okuma-yazma oranları cinsiyete göre incelendiğinde TR82 Bölgesi'nde okuma-yazma bilmeyen bireylerin %77,8'ini kadınlar, %22,2'sini erkekler oluşturmaktadır (TÜİK, ADNKS 2009). Grafik-8'e göre 15 ve üzeri yaş grubu kadınların Türkiye'de %13,9'u okuma-yazma bilmezken; Bölge genelinde bu oran %19,4 olmaktadır. Kadınların Bölge genelinde %41,2'si, Türkiye genelinde %35,7'si ilköğretim mezunudur. Yükseköğretim veya fakülte mezunu kadın oranı Bölge genelinde %4,3; Türkiye genelinde ise %6,7'dir. 15 ve üzeri yaş grubu kadınların eğitim durumu bakımından Bölge, Türkiye'den daha geridedir.

Grafik-8: TR82 Bölgesi ve Türkiye Geneline Kadınların Eğitim Durumu, 2009
(% Olarak) (15 Yaş ve Üzeri)

Kaynak: TÜİK, ADNKS Sonuçları. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 24.01.2011).

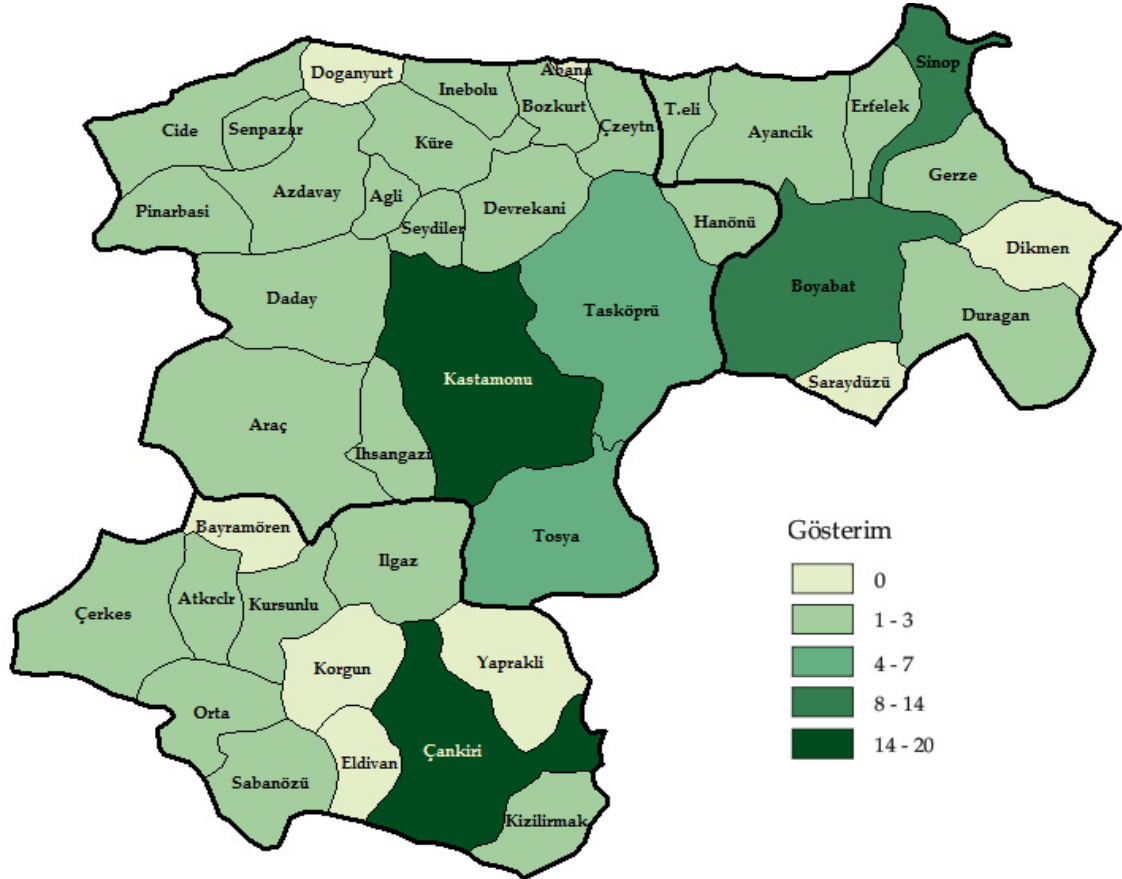
TR82 Bölgesi'nde yaşayan kadınların çalışma hayatındaki yerini ifade eden işgücüne katılım oranları gerek aynı Bölgede yaşayan erkeklerin ve gerekse ülke genelindeki kadınların işgücüne katılma oranlarına göre oldukça düşüktür. Bunun temel nedeni, kadının başta eğitim olmak üzere iş dünyasının gerektirdiği donanımlara sahip olmamasıdır. Bölge genelinde en yüksek işgücüne katılım oranına sahip kadınlar yükseköğretimini tamamlamış kadınlardır. 2009 yılında Bölge genelinde yükseköğretimini tamamlamış kadınların %76'sı, lise ve dengi meslek okulu mezunlarının %38'i işgücüne katılmaktadır. Diğer taraftan, eğitim düzeyinden bağımsız olarak yıllar itibarıyla kadının işgücüne katılma oranı Bölge genelinde artış göstermektedir. TR82 Bölgesi genelinde işgücüne katılım oranları yaş grupları ayrımında incelendiğinde en az işgücüne katılım 15-19 ve 55 ve üzeri yaş gruplarında gerçekleşirken 20-24 ve 25-34 yaş grupları arasındaki kadınların işgücüne katılımları daha fazladır. İstihdam edilen sektörler bakımından TÜİK 2010 yılı verilerine göre 15 ve üzeri yaş grubu kadınların Bölgede %71'i tarım, %9'u sanayi ve %20'si hizmet sektörlerinde çalışmaktadır. Türkiye'de aynı yaş grubu kadınların %42'si tarım, %16'sı sanayi ve %42'si hizmet sektöründe çalışmaktadır. Bölgede kadınların ağırlıklı olarak tarım sektöründe çalışması, hizmetler sektörünün gelişmemiş olması kadını çalışma hayatından uzak tutmaktadır.

Bölgede kadınlar fırsat eşitsizliği ile karşı karşıyadırlar.

2.6 Spor

TR82 Bölgesi spor tesisi ve gerçekleştirilebilir sportif faaliyetler bakımından geniş bir çeşitliliğe sahiptir. Bölgede Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak hizmet veren 16 spor salonu, 30 stadyum, 2 yüzme havuzu, 3 kamp ve eğitim merkezi bulunmakta olup; diğer tesisler de dâhil edildiğinde toplam sayı 65'e ulaşmaktadır. Ancak spor tesislerinin Bölge ilçelerindeki dağılımına bakıldığında il merkezleri ile diğer ilçeler arasında oldukça büyük farklılıklar bulunmaktadır. Kastamonu ilinin Doğanyurt ve Abana ilçelerinde, Çankırı ilinin Bayramören, Korgun, Yapraklı ve Eldivan ilçelerinde ve Sinop ilinin Dikmen ve Saraydüzü ilçelerinde spor tesisi bulunmamaktadır (Bkz. Harita-11).

Harita-11: TR82 Bölgesi İlçelerindeki Spor Tesisi Sayıları, 2010

Kaynak: İlçe Bilgi Formu'nda yer alan veriler (2011) kullanılarak tarafımızca çizilmiştir.

Bölgede profesyonel branşların yanı sıra amatör branşlarda da spor yapabilme imkânı mevcuttur. Turizm değeri de yüksek olan Ilgaz Dağı ülkemizdeki önemli kış sporları merkezleri arasında yer almaktadır. Bunun yanı sıra Kastamonu ili sınırları içerisinde golf sporu için bir alan tesis edilmesi yönünde çalışmalar sürdürülmektedir.

2.7 Kültür

TR82 Bölgesi'ni oluşturan Kastamonu, Çankırı ve Sinop illeri, Anadolu'nun diğer yerleşim merkezleri gibi tarih boyunca birçok medeniyeti toprakları üzerinde ağırlamışlardır. Bunun bir sonucu olarak üç il de zengin bir kültürel hazineye sahiptir.

Bölgenin tanıtımı yeterince yapılamamaktadır.

Bizans döneminde yapılan Kastamonu Kalesi, görkemli görüntüsüyle şehrin merkezinde yer almaktadır. Bunun yanı sıra il genelinde, geleneksel Türk evi mimarisinin en tipik örneklerini yoğun biçimde görmek

mümkündür. Nitekim, Kastamonu, Taşköprü, İnebolu, Küre ve Abana'nın birçok eski mahallesi kentsel sit kapsamında olup; bu özellikleri ile ziyaretçi çekmektedir.

Tıpkı Kastamonu gibi Çankırı'da da geleneksel Türk evi mimarisinin birçok örneğine rastlamak mümkündür. Çankırı ilinin kültürel bakımdan öne çıkan en önemli mirası Ahilik kurumunun yöredeki yansıması sayılan "Yâran Kültürü"dür. İlin sosyo-kültürel yapısına önemli düzeyde tesir eden yaran, yalnız bir eğitim müessesesi değil, müziği ve tiyatrosuyla aynı zamanda bir konservatuardır.

Sinop iline bakıldığında ise Karadeniz'in önemli bir liman kenti olmasının sonucu olarak, tarihin çok eski dönemlerinden itibaren birçok medeniyetin uğrak yeri olmuş ve her bir medeniyet de bu coğrafyada izlerini bırakmıştır. İlin en önemli tarihi ve kültürel zenginlikleri arasında sayılan, kentsel sit alanı niteliğindeki Tarihi Cezaevi ile arkeolojik sit alanı olan Roma Sarnıçları ve Balatlar Kilisesi'ne yönelik, ana teması "Kültürel Mirasın Korunması" olan 9,2 milyon Euro'luk bir AB projesi yürütülmektedir.

Bölgeyi oluşturan üç il için de çok zengin bir yemek kültürünün var olduğu bilinmektedir. Öyle ki, bazı yemek türlerinin Bölgeye hatta zaman zaman il ve ilçelere özgü oldukları ve benzerlerine başka bir yerde rastlanılmadığı görülmektedir.

Bölge illerinde el sanatları bakımından da bir çeşitlilik göze çarpmaktadır. Kastamonu'da dokuma, ağaç el sanatları, bakırcılık, çarşaf bağı, çakıcılık ve bıçakçılık, sofrabezi baskıcılığı, sepetçilik ve fanilacılık; Çankırı'da dokumacılık, ziraat aletleri yapımı ve sepetçilik; Sinop'ta ise keten, çember, mahrama¹ ve Durağan bezi dokumacılıkları, bıçakçılık ve gemi modeli yapımıcılığı halen var olan el sanatları arasında, görece en yoğun olarak sürdürülenlerdir.

Bölgenin geçmişten gelen birikimini yansıtan bu kültürel detayların yanı sıra Bölgedeki mevcut müze, sinema salonu, tiyatro salonu ve kütüphanelere ilişkin durumu da Tablo-17 – Tablo-19'da gösterilmiştir.

Tablo-17'de de görüldüğü üzere Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü (KVMGM)'ne bağlı Kastamonu ve Sinop'ta iki, Çankırı'da da bir olmak üzere toplam 5 müze bulunmaktadır. Bunlara ek olarak KVMGM denetimi altında çeşitli özel müzeler de bulunmaktadır. Müze ve eser sayısına bakarak bir değerlendirme yapmak gerekirse, Çankırı'da müze ziyareti sayısının çok düşük olduğu, Kastamonu'da ise diğer iki ile kıyasla ziyaret sıklığının çok daha fazla olduğu söylenebilir. Ancak yine de Türkiye geneline bakıldığında üç ilde de müzelere gerçekleştirilen ziyaret sayısının çok düşük olduğu görülmektedir.

Tablo-17: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Müze, Müzelerdeki Eser ve Ziyaretçi Sayıları, 2009

	Kastamonu		Çankırı		Sinop		TR82		Türkiye
	Sayı	Oran*	Sayı	Oran*	Sayı	Oran*	Sayı	Oran*	Sayı
Müze Sayısı	2	1,09	1	0,55	2	1,09	5	2,73	183
Eser Mevcudu	39.060	1,28	19.621	0,64	10.534	0,35	69.215	2,27	3.044.197
Ziyaretçi Sayısı	31.992	0,23	4.120	0,03	15.846	0,11	51.958	0,37	14.137.870

* Türkiye toplamının yüzdesi olarak.

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 27.01.2011).

Sinema ile ilgili verilere bakıldığında 2009 yılı itibarıyla Kastamonu'da iki ayrı sinema işletmesine ait toplam 7 salonun bulunduğu görülmektedir. Sinop'ta tek salonlu bir işletme mevcut iken Çankırı'da her hangi bir işletme göze çarpmamaktadır. Çankırı'daki tek sinema salonunu 100. Yıl Kültür Merkezi içerisinde yer almaktadır. Bu veriyi nüfusa oranlı yorumlamak gerekirse 10.000 kişiye düşen koltuk sayısının Bölgede 14 olduğunu ve bunun Türkiye ortalaması olan 32'nin oldukça altında olduğu görülmektedir.

¹ Makrama olarak da bilinmektedir.

Tablo-18, Bölgenin tiyatro ve sinema alanlarında oldukça zayıf kaldığını göstermektedir. Öyle ki, Bölgenin tek tiyatro salonu Sinop'ta olup; Kastamonu ve Çankırı'da tiyatro salonu bulunmamaktadır. Buna rağmen bu illerdeki kültür merkezlerinde devlet tiyatrolarının ve özel tiyatroların çeşitli oyunlarının muhtelif zamanlarda sergilendikleri bilinmektedir. Bu oyunlara ilişkin izleyici sayıları Bölgede bir izleyici potansiyelinin olduğuna işaret etmektedir. Bölgede tek tiyatro salonunun bulunduğu il olan Sinop'ta 2010 yılında ilk defa Gerze Belediyesi tarafından bir uluslararası tiyatro festivali düzenlenmiş, yerelde faaliyetlerini sürdüren tiyatro gruplarının oyunları yanında, il dışından gelen iki, Gürcistan'dan gelen bir oyun da festival kapsamında sahnelenmiştir.

Bölgenin kültürel alanda en önemli sorunu, "Fiziki mekan yetersizliği" dir.

Tablo-18: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Sinema ve Tiyatro Salonları ile Koltuk, Gösteri ve Seyirci Sayıları, 2008–2009

			Kastamonu	Çankırı	Sinop	TR82	Türkiye
2008	Sinema	Sinema Salonu Sayısı	6	1	1	8	1.514
		Koltuk Sayısı	573	300	100	973	212.155
		Gösteri Sayısı	160	10	6	176	32.003
		Seyirci Sayısı	34.205	600	3.500	38.305	31.132.231
	Tiyatro	Tiyatro Salonu Sayısı	-	-	1	1	204
		Koltuk Sayısı	-	-	300	300	70.924
		Gösteri Sayısı	-	-	140	140	17.410
		Seyirci Sayısı	-	-	20.000	20.000	3.380.214
2009	Sinema	Sinema Salonu Sayısı	7	1	1	9	1.647
		Koltuk Sayısı	627	300	100	1.027	229.822
		Gösteri Sayısı	170	5	6	181	34.947
		Seyirci Sayısı	102.987	4.500	3.800	111.287	31.334.447
	Tiyatro	Tiyatro Salonu Sayısı	-	-	2	2	201
		Koltuk Sayısı	-	-	550	550	80.099
		Gösteri Sayısı	-	-	100	100	18.803
		Seyirci Sayısı	-	-	28.000	28.000	4.320.729

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 27.01.2011).

Bölgede Çankırı ve Sinop illerinin il merkezlerinin yanı sıra tüm ilçelerinde bir halk kütüphanesi mevcutken Kastamonu'da 19 ilçenin 4'ünde halk kütüphanesi bulunmamaktadır. Kütüphanelerden yararlanma hususunda Çankırı ilinin belirgin biçimde diğer iki Bölge ilinin önünde olduğu göze çarpmaktadır. Bölge, 1.000 kişi başına kütüphanelerden yararlanma oranında 767 ile tüm Düzey 2 Bölgeleri arasında ikinci sırada yer almaktadır. Türkiye ortalamasının 74 olduğu 1.000 kişi başına ödünç verilen materyalde ise Bölge 278 ortalama ile Düzey 2 Bölgeleri arasında ilk sırada yer almaktadır.

Tablo-19: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Kütüphane Bilgileri, 2008–2009

		Kastamonu	Çankırı	Sinop	TR82	Türkiye
2008	Kütüphane Salonu Sayısı	16	12	9	37	1.156
	Kitap Sayısı	215.323	156.716	121.928	493.967	13.662.483
	Yararlanma Sayısı	121.014	263.968	177.969	562.951	19.034.750
	Ödünç Verilen Materyal Say.	29.035	100.006	38.943	167.984	4.578.792
2009	Kütüphane Salonu Sayısı	16	12	9	37	1.149
	Kitap Sayısı	221.604	158.621	127.170	507.395	14.093.896
	Yararlanma Sayısı	134.165	275.742	162.556	572.463	19.929.836
	Ödünç Verilen Materyal Say.	38.491	123.720	45.436	207.647	5.390.401

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 27.01.2011).

Bölgede ulusal ve uluslararası organizasyonlar yeterince yapılmamaktadır.

Gösterim

(Lightest Green)	0
(Light Green)	1
(Medium Green)	2 - 4
(Dark Green)	4 - 7
(Darkest Green)	11

Çankırı ve Kastamonu'da henüz konservatuvar mevcut değilken Sinop ilinde bir belediye konservatuvarı bulunmakta ve Türk Sanat Müziği, Türk Halk Müziği, Batı Müziği, karikatür ve ud gibi alanlarda eğitimlerini sürdürmektedir. Aynı zamanda Bölge illerinde zaman zaman çeşitli alanlarda sergi, konser, kurs, panel gibi etkinlikler düzenlenmektedir. Bölge illerinde bulunan üniversitelerin yeni kurulduğu ve yapılanmakta olduğu düşünülürse, zamanla gerek kültürel etkinliklere olan talebin, gerekse mekânsal imkânların artacağı düşünülmektedir.

Sivil Toplum Kuruluşları (STK'lar) sosyoekonomik gelişmenin en önemli itici güçlerinden biridir. Günümüzde bölgesel kalkınmadaki rolleri giderek artan STK'ların daha etkin ve etkili olarak çalışması, bölgenin gelişme dinamiklerinin harekete geçirilmesinin en önemli koşullarından biri haline gelmiştir. Ancak hâlihazırda TR82 Bölgesi'nde bulunan STK'lar, bölgesel gelişmede görece zayıf bir rol oynamaktadır. Bu durum, STK'lar ile kamu kuruluşları arasındaki işbirliği eksikliği ve bölgede yaşayanların sivil toplum bilincinin zayıf olmasının yanı sıra STK'ların mali, fiziki ve beşeri yetersizliklerinden de kaynaklanmaktadır. Bu çalışmada STK'lar dernekler ve vakıflar başlıkları altında incelenecektir.

Bölgede STK'lar ile ilgili en önemli sorun, "Sivil toplum bilincinin az olması" dır.

2.8.1 Dernekler

Derneklerin ve dernek üyesi kişilerin sayısı, bir bölgedeki sivil toplumun etkinlik derecesini belirlemenin en yaygın yöntemlerinden biridir. Tablo-20'de Türkiye ve Bölgedeki dernek sayıları yıllara göre incelendiğinde Türkiye genelinde 2000-2011 yıllarında kurulan dernek sayısında yıllık ortalama %3,82'lik bir artış olduğu görülmektedir. Bölgede ise bu oran %1,2'dir. Dernek sayısında Sinop'ta çok ciddi bir artış görülmekteyken, Kastamonu'da ise küçük bir azalma söz konusudur.

Eğitim kurumları ile STK'lar arasında yeterince ortak çalışma yürütülmemektedir.

Tablo-20: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Derneklerin Sayısı, 2000–2011

	Kastamonu	Çankırı	Sinop	TR82	Türkiye
2000	528	343	178	1.049	60.931
2001	545	351	182	1.078	64.379
2002	571	362	196	1.129	68.155
2003	586	367	213	1.166	71.832
2004	496	349	225	1.070	69.439
2005	467	361	252	1.080	71.287
2006	456	372	272	1.100	73.378
2007	473	369	290	1.132	77.849
2008	481	357	287	1.125	80.200
2009	463	342	270	1.075	83.954
2010	504	376	302	1.182	86.324
2011	506	380	301	1.187	86.495

Kaynak: T.C. İçişleri Bakanlığı, Dernekler Dairesi Başkanlığı.

Tablo-21'de görüldüğü gibi, son on yıl içinde hem Türkiye'de, hem de Bölgede toplam dernek üye sayısında önemli bir artış olduğu gözlemlenmektedir. 2009 yılı itibarıyla derneklere üye olan kişilerin sayısı ADNKS verilerindeki toplam nüfusa oranlandığında Türkiye nüfusunun %10'unun dernek üyesi olduğu görülmektedir. Bölgenin genelinde bu oran %8'dir. Bu veriler iller bazında incelendiğinde Kastamonu'da nüfusun %7'si, Çankırı'da %10'u, Sinop'ta %7'si dernek üyesidir. Sivil topluma katılımın Çankırı'da Bölgedeki diğer illere göre daha gelişmiş olduğu görülmektedir.

Toplumun ve özellikle gençlerin STK'lara ilgisi azdır.

Tablo-21: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Derneklerin Toplam Üye Sayısı

	Kastamonu	Çankırı	Sinop	TR82	Türkiye
2004	20.948	15.828	10.275	47.051	4.738.414
2005	23.764	16.969	9.880	50.613	6.935.419
2006	25.477	18.259	11.861	55.597	7.674.066
2007	25.793	18.193	13.051	57.037	7.181.499
2008	25.949	19.075	13.764	58.788	7.559.754
2009	26.913	19.402	14.999	61.314	7.385.853

Kaynak: T.C. İçişleri Bakanlığı, Dernekler Dairesi Başkanlığı.

Tablo-22 incelendiğinde dernek üyeleri arasında kadınların oranı Türkiye genelinde %16'dır. Nüfus verilerine göre kadın erkek sayısı birbirine yakın olmasına rağmen dernek üyesi olmadaki dengesiz dağılım, kadınların sivil topluma katılmada geri kaldığını göstermektedir. Bölge genelinde dernek üyelerinin %10,2'si kadinken özellikle Çankırı'da bu oranın %4,7 ile oldukça düşük olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo-22: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Derneklerin Kadın-Erkek Üye Oranı, 2009 (% Olarak)

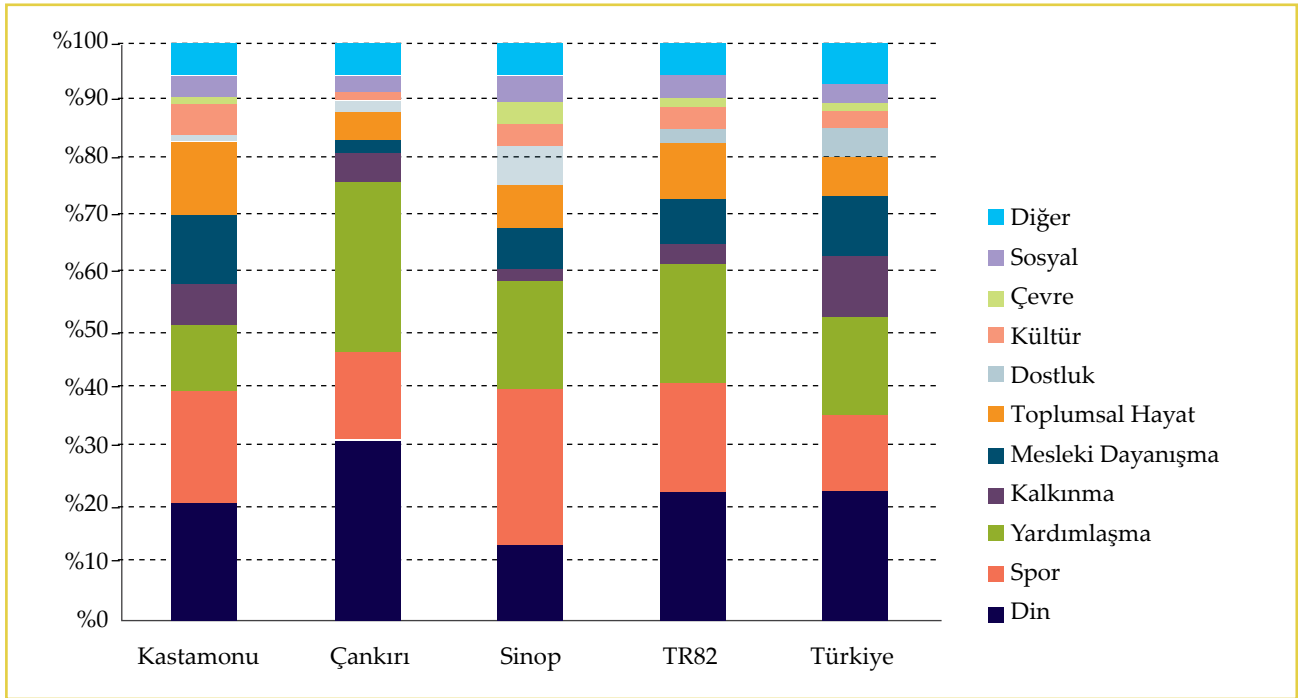
	Kastamonu	Çankırı	Sinop	TR82	Türkiye
Kadın	12.4	4.7	13.4	10.2	16.0
Erkek	87.6	95.3	86.7	89.8	84.0

Kaynak: T.C. İçişleri Bakanlığı, Dernekler Dairesi Başkanlığı.

Türkiye'ye kıyasla Bölgedeki dernekler, faaliyet alanlarına göre bazı farklılıklar sergilemektedir. Türkiye genelinde ve Bölgede derneklerin önemli bir kısmı din, spor ve yardımlaşma üzerine olmasına rağmen, Bölge genelinde ve özellikle Çankırı'da yardımlaşma amaçlı derneklerin oranının Türkiye geneline kıyasla yüksek olduğu görülmektedir (Bkz. Grafik-9). Sinop'ta spor, Çankırı'da din ve yardımlaşma Kastamonu'da ise toplumsal hayat ve dostluk amaçlı kurulmuş olan derneklerin oranının Türkiye geneline oranla yüksek olduğu görülmektedir. Grafik-9'a göre ayrıca kalkınma ile ilgili derneklerin oranı incelendiğinde Bölgede, özellikle Sinop ilinde olmak üzere, bu oranın düşük olduğu görülmektedir.

Bölgede STK'lar yeterince faal değildir.

Grafik-9: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Türlerine Göre Dernekler, 2011 (% Olarak)

Kaynak: T.C. İçişleri Bakanlığı, Dernekler Dairesi Başkanlığı.

2.8.2 Vakıflar

TR82 Bölgesi'ndeki vakıfların büyük çoğunluğu il ve ilçelerde kurulmuş olan sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarıdır. Tablo-23'te görüldüğü üzere Bölgede 63 vakıf bulunmaktadır. Amaçlarına göre vakıflar arasında en öne çıkanlar sosyal yardımlaşma vakıflarıdır; bunu dini amaçlı vakıflar ve eğitim amaçlı vakıflar takip etmektedir. Bölgede bilim ve teknoloji amaçlı tek vakıf Sinop'ta bulunan Sinop Üniversitesi Vakfı'dır. Bölge illerinde sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları dışında Kastamonu'da 14, Çankırı'da 4, Sinop'ta 4 vakıf bulunmaktadır.

Tablo-23: TR82 Bölgesi'nde Vakıfların Sayısı, 2009

Kurum Amacı *	Kastamonu	Çankırı	Sinop	TR82
Bilim-Teknoloji	0	0	1	1
Dini-Dini Eğitim	7	1	0	8
Eğitim	9	1	1	11
Kültür	3	2	0	5
Sağlık	3	0	0	3
Sosyal Hizmet	2	1	0	3
Sosyal Yardım	27	12	9	48
Sosyo ve Tarihi Kültürel	3	0	0	3
Spor	1	1	0	2
Yöresel Kalkınma	1	1	2	4
Çevre	1	1	1	3
Toplam	34	16	13	63

* Birden fazla kuruluş amacı olan vakıflar tabloda mükerrer gösterilmiştir.

Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü.

2.9 Gelir Dağılımı, İstihdam, Çalışma Hayatı ve Sosyal Güvenlik

Ekonomik yaşamın sosyal yaşam üzerine etkisi bölgelerin sosyoekonomik gelişmişliği ile doğrudan bağlantılıdır. Sosyoekonomik gelişmişlik sıralamasında gerilerde kalan Bölgenin gelir dağılımı, istihdam yapısı ve sosyal güvenlikle faydalanan nüfus açısından Türkiye geneli ile benzeşen ve ayrışan özellikleri bulunmaktadır.

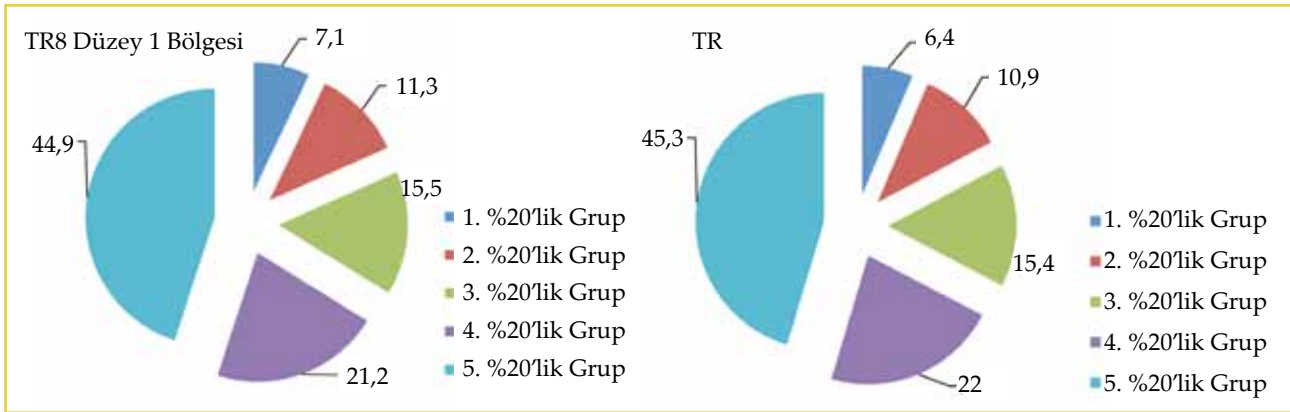
2.9.1 Gelir Dağılımı

Sosyal refahın en önemli göstergelerinden biri, gelir dağılımıdır. Gelir dağılımını belirlemeye yönelik olarak “hanehalkı kullanılabilir geliri” veri olarak kullanılmaktadır. Bu veri hane gelirinin, eğitim durumu, yaş veya cinsiyet gibi sosyal durumlarına göre ağırlıklandırılmış katsayılarla çarpılan toplam birey sayısına bölünmesiyle hesaplanmaktadır. Ülkemizde

ve TR8 Düzey 1 Bölgesi'nde TÜİK verilerine göre 2006'dan 2008'e kadar olan veriler incelendiğinde gelir dağılımındaki eşitsizliğin arttığı, %20'lik gruplar içinde beşinci grubun payının toplam gelirin yarısına yaklaştığı görülmektedir. Grafik-10'da birinci %20'lik grup toplam gelirin sadece %6,39'una sahipken beşinci %20'lik grup toplam gelirin yarısına yakın bir oranı olan %45,35'lik kısmına sahiptir.

Yoksulluk ve gelir dağılımındaki eşitsizlik Bölgenin önemli bir sorunudur.

Grafik-10: TR82 Düzey 1 Bölgesi ve Türkiye Hanehalkı Kullanılabilir Gelirine Göre Sıralı Yüzde 20'lik Gruplar İtibarıyla Yıllık Gelirin Dağılımı, 2008 (% Olarak)

Kaynak: TÜİK, İstatistikler. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi 13.01.2011).

2.9.2. İstihdam

2009 yılında küresel mali krizin etkisiyle tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de işsizlikte artış meydana gelmiştir. Bu artış TR82 Bölgesi'ne ülke geneline kıyasla daha az yansımıştır. Tablo-24 ve Tablo-25'te görüldüğü üzere, Bölgede işsizlik oranının Türkiye geneline göre düşük olmasına karşın, tarım ve ormancılık sektörlerinin istihdamdaki payının yüksek olması istihdam verilerinin sağlıklı olarak elde edilmesini güçleştirmektedir. Bölge, özellikle genç nüfusun göç yoluyla azalması ve var olan işgücünün de niteliksiz olması sebebiyle işgücü açısından sıkıntı çekmektedir.

Bölgenin istihdam ile ilgili en önemli sorunu "İşsizlik"tir.

Türkiye'de ve Bölgede işsizliğin en önemli sebebi eğitimsizliktir, ancak Tablo-24'te Bölgede tersi bir durum olduğu görülmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus eğitim seviyesi düşük olan kişilerin tarım işçisi veya niteliksiz işgücü olarak istihdam edildikleridir ki bu durum bu kişilerin iş güvencesi olmamasına ve düşük gelirle çalışmalarına sebep olmaktadır. Tablo-24'de görüldüğü üzere, eğitim durumuna göre işsizlik oranları bakımından kadın ve erkekler arasındaki farklılık göze çarpmaktadır. Eğitim durumu düşük olan kadınlarda işsizlik oranı erkeklere kıyasla daha düşükken eğitim durumu yüksek olan kadınlarda işsizlik artış göstermektedir. Eğitim durumu yüksek kadınlarda işsizlik oranının yüksek olması kadınlar için uygun iş ortamının bulunmamasından kaynaklanmaktadır.

Bölgede, eğitim almak istihdam olanaklarını yeterince artırmamaktadır.

Tablo-24: TR82 Bölgesi'nde Eğitim Durumu ve Cinsiyete Göre İşsizlik Oranları, 2004 -2009 (% Olarak)

	Erkek						Kadın					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Okuma-Yazma Bilmeyen	6,3	3,4	1,3	7,5	1,8	1,4	4,3	1,6	0	0	0,9	1,1
Lise Altı	9,8	6	3,9	3,6	7	10,3	4,8	9,2	3,6	2,5	4,9	9,3
Lise ve Dengi Meslek Okl.	14,8	11,6	6,7	6	6,3	7,6	29,9	26,7	25,1	18,5	27,6	31,2
Yükseköğretim	9,8	10,5	6,5	3,3	4,8	4,9	17,2	15,6	10,9	10,6	13,8	12,3

Kaynak: TÜİK, Bölgesel istatistikler. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi 06.01.2011).

Tablo-25: TR82 Bölgesi Temel İşgücü İstatistikleri, 2008–2009 (% Olarak)

		İşsizlik Oranı	İstihdam Oranı	İşgücüne Katılım Oranı
Kastamonu	2008	5,3	52,8	55,8
	2009	7,3	47,9	51,7
Çankırı	2008	7,7	44,7	48,4
	2009	9,5	45,5	50,3
Sinop	2008	6,9	50,1	53,9
	2009	10,4	47	52,5

Kaynak: TÜİK, Bölgesel istatistikler. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi 06.01.2011).

Bölgenin istihdam yapısı incelenirken özürliülerin de koşulları göz önünde bulundurulmalıdır. Özürliülerin istihdamına bakıldığında Türkiye ile bölge arasında bazı farklılıklar göze çarpmaktadır. Örneğin; Türkiye genelinde özür gruplarına göre dağılımda ilk sırayı süregelen hastalıklara sahip bireyler almakta iken; TR82 Bölgesi'nde zihinsel engeli olan bireyler daha fazladır. Ocak 2011 itibarıyla Ulusal Özürliüler Veritabanı'nda Kastamonu'da 9.708, Çankırı'da 3.922, Sinop'ta 5.119 kişi bulunmaktadır. Engelli bireylerin istihdamına ilişkin verilerde Bölge genelinde 3 ilde de özel sektörün ağırlığı göze çarpmaktadır. Veritabanına kayıtlı bireyler içinden engellilerin Kastamonu'da %3,16; Çankırı'da %6,78 ve Sinop'ta %3,01'inin istihdama katılmaktadır.

Tablo-26: TR82 Bölgesi'nde Engelli Bireylerin İstihdamı, 2010 (Kişi Olarak)

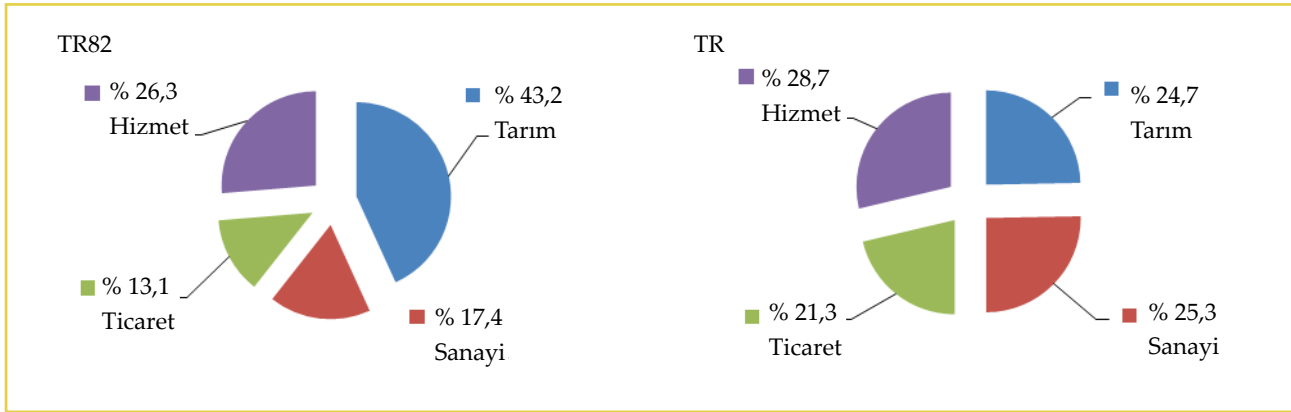
	Kamu	Özel	Toplam
Kastamonu	99	208	307
Çankırı	72	194	266
Sinop	57	97	154

Kaynak: İŞKUR İl Müdürlükleri.

Türkiye'deki istihdamın sektörlere göre dağılımı incelendiğinde tarımın istihdamdaki payının sanayi ve ticaretin paylarına yakın bir büyüklükte olduğu görülmektedir; Bölgede ise tarım sektöründe çalışanlar istihdamın büyük bir çoğunluğunu oluşturmaktadır (Bkz. Grafik-11). Tarım sektörü içinde ise ormancılığın payı oldukça yüksektir. Türkiye ve TR82 Bölgesi kıyaslandığında Bölgede ticaret ve sanayinin Türkiye geneline göre istihdamdaki payının düşük olduğu, buna karşın tarımın payının yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Türkiye'de sanayinin belirli bölgelerde yoğunlaşmış olduğu göz önünde bulundurulduğunda sanayi açısından Bölgedeki bu durum beklenen bir sonuçtur. Ayrıca Bölgenin ticaret sektöründe Türkiye'ye kıyasla geri kaldığı görülmektedir.

Bölgede nitelikli işgücü ve istihdam alanları ile kapasitesi azdır.

Grafik-11: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de İstihdam Edilenlerin Sektörel Dağılımı, 2009 (15 Yaş ve Üzeri)

Kaynak: TÜİK, İstatistikler. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi 13.01.2011).

2.9.3 Çalışma Hayatı ve Sosyal Güvenlik

TR82 Bölgesi'nde sosyal güvenlik kapsamında aktif çalışanların oranı Türkiye ortalamasına yakinken, emeklilerin oranı Türkiye ortalamasının oldukça üzerindedir (Bkz. Tablo-27). Bölge illeri içerisinde Sinop'ta emeklilerin oranı yüksek olup; Kastamonu ve Çankırı'da ise birbirine yakın değerlerdedir. 65 yaşını doldurmuş muhtaç, güçsüz ve kimsesiz Türk vatandaşlarına aylık bağlanması hakkındaki 2022 sayılı Kanundan faydalananların oranı ise TR82 Bölgesi'nde Türkiye ortalamasının üzerindedir.

Bölgede iş güvencesi ve sürekliliği yeterince sağlanamamaktadır.

Bölge içerisindeki farklılaşmalar incelendiğinde, yeşil kart harici sosyal güvenlik kapsamında olanların il nüfusuna oranının Çankırı'da Bölge ortalamasının üzerinde, Sinop'ta ise Bölge ortalamasının altında olduğu görülmektedir. 2022 sayılı Kanundan faydalananların oranı da benzer bir dağılım izlemektedir. Sosyal güvenlik kapsamındaki aktif çalışanların oranında iller arasında ciddi bir farklılık yoktur.

Tablo-27: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye 'de Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Nüfus, 2010 (% Olarak)

	Kastamonu	Çankırı	Sinop	TR82	Türkiye
Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Nüfus (Yeşil Kart Hariç) / Toplam Nüfus	83,99	89,3	78,87	83,93	83,03
Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Aktif Çalışanlar / Toplam Nüfus	21,88	20,52	21,75	21,51	22,25
Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Emekliler / Toplam Nüfus	17,41	16,35	21,08	18,14	13,05
Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Bakmakla Yükümlü Tutulanlar / Toplam Nüfus	44,69	52,44	36,04	44,28	47,73
2022 Sayılı Yasadan Yararlananlar / Toplam Nüfus	4,71	2,89	5,18	4,38	1,86
Yeşil Kartlılar / Toplam Nüfus	9,44	6,64	10,53	9,04	12,85

Kaynak: SGK, Yıllık Veriler www.sgk.gov.tr (Erişim tarihi 13.01.2011).

EKONOMİK YAPI

3. EKONOMİK YAPI

3.1 Tarım ve Hayvancılık

Tarım ve hayvancılık sektörü; milli gelire katkısı, istihdam içindeki payı, katma değeri yüksek sektörlerle aktarmak için tasarruf sağlaması, nüfusun gıda ihtiyacının karşılanması ve döviz temini gibi işlevleriyle Türkiye ekonomisi içerisinde önemli bir yere sahiptir.

TR82 Bölgesi'nde tarım ve hayvancılık sektörü, son yıllarda ülke ekonomisinin gelişimine paralel olarak gelir yaratmada görece ağırlığını kaybetmekle birlikte istihdam içindeki başat konumunu ve belli başlı geçim kaynağı olma özelliğini hala muhafaza etmektedir.

3.1.1 Tarımsal Yapı ve Tarımsal Alan

Bölgede, tarımsal araziler küçük ve parçalıdır.

Bölgede tarım arazileri çok parçalı ve dağınık olup; tarımsal üretim büyük ölçüde Bölge içinde farklılıklar gösteren iklim ve coğrafya koşulları tarafından belirlenmektedir. Üretimin genel olarak arazi sahipleri tarafından yerine getirildiği Bölgede, ortalama arazi büyüklüğünün düşüklüğü nedeniyle tarımda modern teknik ve teknolojilerin kullanımı

zorlaşmaktadır. Tarımsal işletmelerin büyük çoğunluğu küçük aile işletmelerinden oluşmaktadır. İşletme ortalama büyüklüklerindeki bu durum ölçek ekonomilerinden yararlanmayı zorlaştırmakta ve dolayısıyla üretimde verimliliği olumsuz etkilemektedir. Küçük işletme sayısının fazlalığı, üretimde uzmanlaşma eksikliği ve üretici örgütlenmesindeki sorunlar nedeniyle etkin işleyen bir pazarlama sistemi kurulamamaktadır.

Bölgenin tarım ile ilgili en önemli sorunu, "Üreticinin bilinçsiz olması, modern üretim tekniklerinin uygulanamaması"dır.

TR82 Bölgesi'nde istihdam tarım sektöründe yoğunlaşmış olmakla birlikte, tarım sektörü gayri safi katma değer yaratmada hizmetler ve sanayi sektörlerinden sonra gelmektedir. Bu durum tipik bir verim düşüklüğüne işaret etmektedir.

Tablo-28'de görüldüğü üzere Türkiye toplam tarım alanının %1,95'i, ekilen alanın %1,98'i, nadas alanının %2,75'i TR82 Bölgesi'nde yer almaktadır. Sebze ve meyve alanlarının Türkiye meyve ve sebze alanlarına oranı ise sırasıyla %1,90 ve %0,54'tür. Bölgedeki toplam tarım alanının %68,54'ünü tarla alanları, %25,15'ini nadas alanları %2,98'ini sebzelikler ve %3,33'ünü meyvelik alanlar oluşturmaktadır. Bölgedeki illerin tamamında tarla alanları, il toplam tarım alanlarının büyük bölümünü oluşturmaktadır. Kastamonu tarla alanları ve meyvelik alanlar bakımından öne çıkarken, Çankırı sebze alanları bakımından ilk sırada yer almaktadır. Sinop ise tarla alanları ve sebze alanları bakımından son sırada yer almakla birlikte meyve alanları bakımından Kastamonu'dan sonra ikinci sırada yer almaktadır.

Tablo-28: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Tarımsal Alan Dağılımı, 2009 (Aksi Belirtilmedikçe % Olarak)

	Toplam Alan	Ekilen Tarla Alanı	Nadas Alanı	Sebze Bahçeleri Alanı	Meyve Alanı *
Kastamonu/ TR82	39,87	43,36	27,99	29,13	67,33
Çankırı/ TR82	39,26	37,03	47,65	47,45	14,39
Sinop/ TR82	20,87	19,61	24,36	23,42	18,28
TR82/ TR	1,95	1,98	2,75	1,90	0,54
TR82 (Dekar)	4.730.152	3.242.171	1.189.616	140.950	157.415
Türkiye (Dekar)	242.946.808	163.358.541	43.229.628	7.414.411	28.944.228

* Meyve alanları plantasyon (toplu) alanlar olup; dağınık ağaçların alanları dahil edilmemiştir.

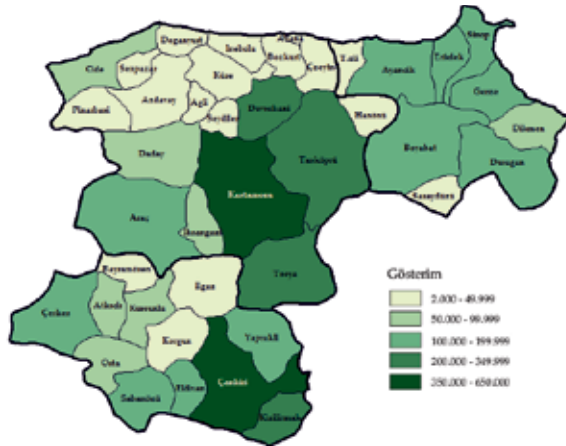
Sebze bahçeleri alanına örtü altı alanları da dahildir.

Kaynak: TÜİK Veritabanı. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi:13.01.2011).

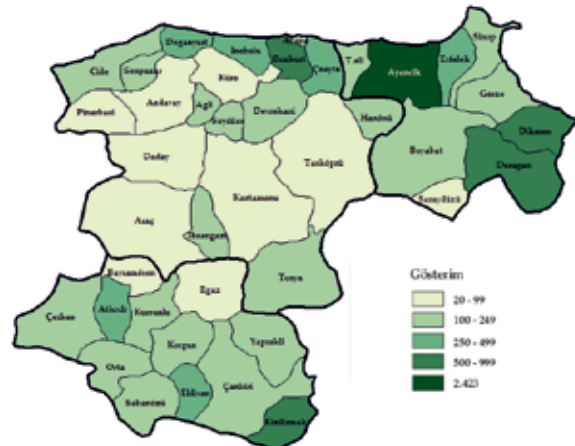
TR82 Bölgesi'nde tarım alanlarının ilçelere dağılımı incelendiğinde, en yüksek tarım alanlarının Kastamonu ve Çankırı Merkez ilçelerinde olduğu görülmektedir (Bkz. Harita-13). Bu ilçeleri sırasıyla Taşköprü, Kızılırmak, Tosya ve Devrekani ilçeleri izlemektedir. Tarım alanı küçük olan ilçeler ise özellikle Küre Dağları üzerinde yer almaktadır. Genel itibarıyla Bölgedeki orman varlığı ve dağlık yapı nedeniyle tarım alanları kısıtlıdır.

Bölge ilçelerinin büyük çoğunluğunda tarım alanına kıyasla çok sayıda traktör bulunmaktadır (Bkz. Harita-14). Bölgenin kıyı şeridini kapsayan ilçelerde ve Çankırı ilindeki bazı ilçelerde traktör başına daha fazla tarım alanı düşmektedir. Bunun temel nedeni, görece bazı ilçelerin tarım alanlarının fazla olması ya da bazı ilçelerin traktör sayılarının az olmasıdır.

Harita-13: TR82 Bölgesi İlçelerinin Toplam Tarım Alanları, 2009 (Dekar Olarak)

Harita-14: TR82 Bölgesi İlçeleri Traktör Başına Toplam Tarım Alanı, 2009 (Dekar Olarak)

* TÜİK, Veritabanları. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 11.04.2011).

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak tarafımızca çizilmiştir.

3.1.2 Bitkisel Üretim

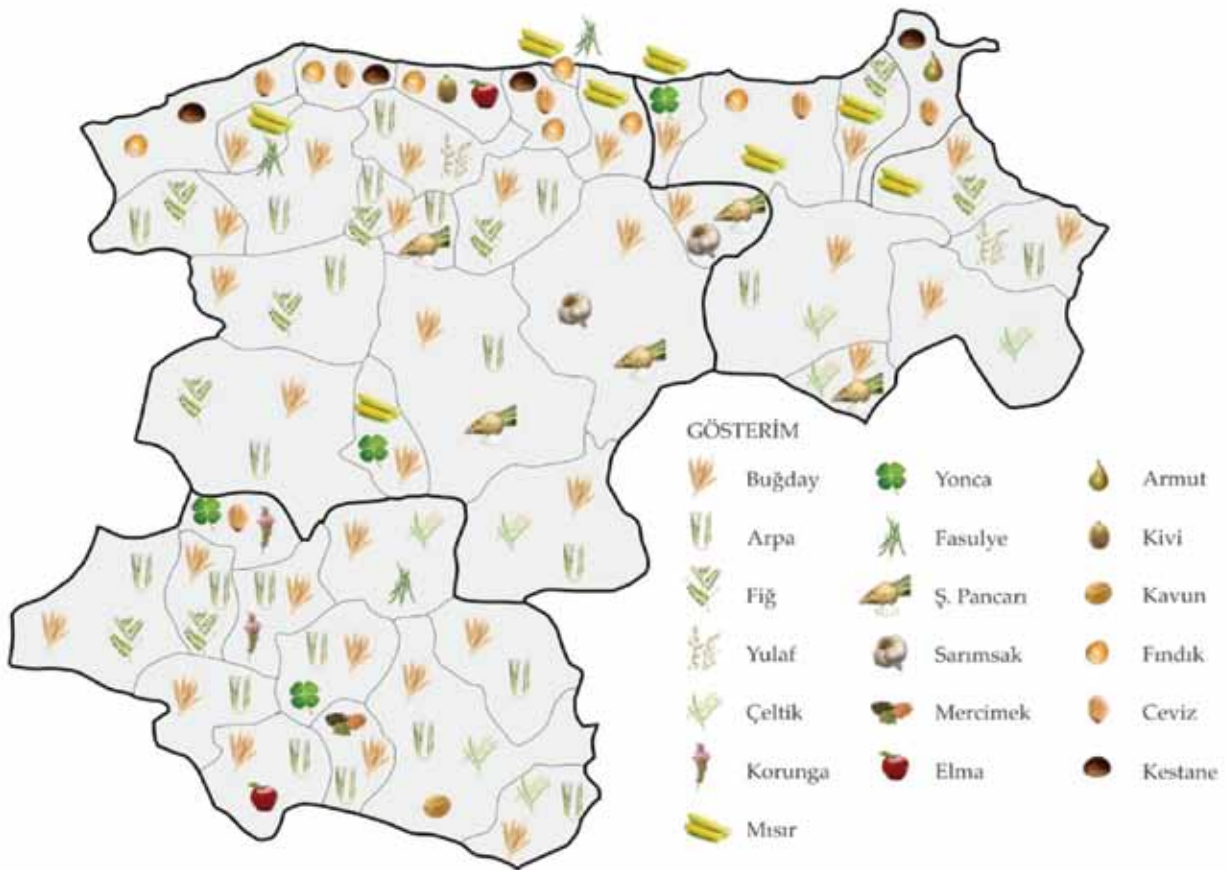
Bölge tarımsal üretiminin miktar ve bileşiminde bitkisel üretim önemli bir ağırlığa sahiptir. Üretim çoğunlukla küçük aile işletmeleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Aile işletmelerinde belirli tür ve ürünlerde uzmanlaşma olmayıp, hayvansal üretimle birlikte yürütülmekte ve ekonomik ve ticari bir nitelikten çok, aile geçimini sağlamaya yönelik yapılmaktadır. Ürün ekim kararları ise bir önceki yıl

Üretimde uzmanlaşma yetersizdir.

ürün fiyatlarına göre alınmaktadır. Ekim kararı alınan ürün miktarlarında meydana gelen artış ve azalışlar arz ve talep uyumsuzluğuna bağlı olarak fiyat dalgalanmalarına neden olmakta ve bu durum üreticinin istediği satış gelirine ulaşmasını engellemektedir. Tarımsal ürün arzı iklim ve coğrafya tarafından belirlendiği için esnek değildir.

Farklı iklim ve coğrafya koşulları nedeniyle Bölge ürün deseni gerek iller arasında, gerekse aynı il içindeki ilçeler arasında farklılıklar gösterebilmektedir. Harita-15'te ilçeler bazında öne çıkan tarım ürünleri gösterilmektedir. Haritada da görüldüğü gibi bitkisel üretimde tahıl ürünleri öne çıkarken Bölgenin Karadeniz'e kıyı olan kesimlerinde öne çıkan ürünler farklılaşmaktadır.

Harita-15: TR82 Bölgesi İlçelerinde Öne Çıkan Tarım Ürünleri, 2010*

* İlçe Bilgi Formu'nda belirtilen başlıca ilk üç tarım ürünlerini kapsamaktadır.

Kaynak: İlçe Bilgi Formu'nda yer alan veriler (2011) kullanılarak tarafımızca çizilmiştir.

3.1.2.1 Tarla Ürünleri

Bitkisel üretim içerisinde en yüksek paya sahip olan tarla ürünlerini tahıllar, yem bitkileri, endüstriyel bitkiler, yumru bitkiler, baklagiller ve yağlı tohumlar oluşmaktadır. Tablo-29'da söz konusu ürün gruplarının ekilen alan ve üretim miktarları görülmektedir. Bölge Türkiye tarla ürünleri üretiminin %1,72'sini gerçekleştirmektedir. Bölge düzeyinde tarla ürünleri üretimi içerisinde ise tahıllar %38,78'lik oranla birinci sırada yer alırken; bunu, yem bitkileri (%31,68), endüstri bitkileri (%21,42), yumru bitkiler (%6,92), baklagiller (%1,06) ve yağlı tohumlar (%0,15) izlemektedir. Bölge tarla ürünlerinde ağırlıklı olarak tahıl ve yem bitkisi üretiminin yapılmasının başlıca nedenleri arasında tahılın insan beslenmesinde yadsınmaz olan öneminin yanında hayvan yemi olarak da kullanılması, yem bitkilerinin hayvancılığın temel girdilerinden olması ve yem bitkilerine verilen devlet destekleri yer almaktadır (Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, 2007).

Bölgede yetişen öncelikli tarla ürünlerinin başında buğday, şekerpancarı, arpa ve patates gelmektedir. 2009 yılı itibarıyla, buğday ekim alanı Bölgenin toplam ekilen alanının %45,89'unu oluştururken, Türkiye toplam buğday üretiminin %1,79'u Bölgede gerçekleştirilmiştir. Bölgede ağırlıklı olarak yetiştirilen endüstri bitkisi olan şekerpancarı üretimi ise Türkiye üretiminin yalnızca %1,76'sına karşılık gelmektedir. İller bazında seçilmiş ürünlere bakıldığında Kastamonu'da buğday, arpa, şekerpancarı, patates, sarımsak; Çankırı'da buğday, arpa, şekerpancarı ve çeltik; Sinop'ta ise buğday, arpa, mısır(dane) ve çeltik başlıca ürünler olarak ön plana çıkmaktadır. Seçilmiş ürünlerin alan ve üretim miktarları Tablo-30'da gösterilmektedir.

Tablo-31'de görüldüğü üzere bitkisel üretim verimliliği bakımından 2007-2009 yılları arasında birkaç ürün istisna olmak üzere tüm ürünlerde verimlilik artışı gözlenmekle beraber Bölgede öne çıkan ürünlerin büyük çoğunluğunun verimleri Türkiye ortalamalarının altındadır.

Tablo-29: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Ürün Türlerine Göre Ekilen Tarla Alanı ve Üretim Miktarları, 2009

	Kastamonu		Çankırı		Sinop		TR82		Türkiye		TR82/TR
	Ekilen Alan (Dekar)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (Dekar)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (Dekar)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (Dekar)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (Dekar)	Üretim (Ton)	
Baklagiller	17.372	2.433	86.140	9.734	29.633	2.958	133.145	15.125	9.088.757	1.237.240	1,22
Endüstriyel Bitkiler	62.700	272.335	4.688	21.325	2.628	11.239	70.016	304.899	9.587.464	18.260.321	1,67
Tahıllar	984.645	175.955	1.004.192	284.584	473.632	91.468	2.462.469	552.007	120.677.087	33.577.151	1,64
Yağlı Tohumlar	0	0	16.377	2.083	0	0	16.377	2.083	11.711.492	2.396.044	0,09
Yem Bitkileri	287.059	307.466	81.635	64.412	127.341	79.091	496.035	450.969	14.807.284	20.558.634	2,19
Yumru Bitkiler	54.000	80.844	7.607	13.340	2.522	4.347	64.129	98.531	2.175.474	6.503.783	1,51
Toplam	1.405.776	839.033	1.200.639	395.478	635.756	189.103	3.242.171	1.423.607	163.358.541*	82.533.173	1,72

* Endüstriyel bitkiler ve yağlı tohumlar sınıflandırması içinde yer alan bazı ürünler aynı alanları paylaştığı için toplam ekilen alan ürün gruplarına göre ekilen alanların toplamını vermemektedir.

Kaynak: TÜİK Veritabanı. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi:13.01.2011).

Tablo-30: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Seçilmiş Ürün Türlerine Göre Ekilen Tarla Alanı ve Üretim Miktarları, 2009

	Kastamonu		Çankırı		Sinop		TR82		Türkiye		TR82/TR
	Ekilen Alan (Dekar)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (Dekar)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (Dekar)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (Dekar)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (Dekar)	Üretim (Ton)	Üretim (Ton)
Kuru Fasulye	5.251	882	7.490	1.009	6.335	751	19.076	2.642	949.280	181.205	1,46
Fiğ (Dane)	11.275	1.449	69.092	7.580	22.200	2.105	102.567	11.134	1.079.165	135.892	8,19
Yeşil Mercimek	470	47	1.035	124	48	3	1.553	174	255.531	27.131	0,64
Nohut	155	19	7.923	952	475	41	8.553	1.012	4.559.344	562.564	0,18
Şekerpancarı	62.700	272.335	4.688	21.325	2.540	11.232	69.928	304.892	3.244.428	17.274.674	1,76
Arpa (Diğer)	162.770	29.297	256.351	74.907	51.088	7.198	470.209	111.402	27.500.000	6.650.000	1,68
Buğday (Diğer)	764.482	132.478	522.417	137.237	200.984	32.873	1.487.883	302.588	67.650.000	16.860.000	1,79
Mısır (Dane)	22.921	4.981	0	0	96.076	21.450	118.997	26.431	5.920.000	4.250.000	0,62
Çeltik	7.233	4.135	38.100	21.606	17.949	14.353	63.282	40.094	967.541	750.000	5,35
Ayçiçeği (Çerezlik)	0	0	14.633	1.866	0	0	14.633	1.866	690.000	96.825	1,93
Patates (Diğer)	26.892	49.916	6.520	11.880	2.025	3.709	35.437	65.505	1.428.738	4.397.711	1,49
Sarımsak (Kuru)	22.868	20.380	0	0	5	5	22.873	20.385	93.720	83.134	24,52
Soğan (Kuru)	4.030	9.808	1.085	1.455	230	140	5.345	11.403	605.579	1.849.582	0,62

Kaynak: TÜİK Veritabanı. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi:13.01.2011).

Tablo-31: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Bitkisel Üretim Verimi (Kg/Dekar Olarak)

	Kastamonu			Çankırı			Sinop			TR82			Türkiye		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Kuru Fasulye	148	169	168	111	113	135	104	113	127	116	128	141	141	158	191
Fiğ (Dane)	120	130	129	66	77	110	92	96	95	81	91	109	101	109	126
Yeşil Mercimek	87	94	100	54	86	120	106	77	83	67	89	113	83	90	106
Nohut	112	120	123	76	96	120	92	83	94	78	95	119	101	107	124
Şekerpancarı	2.859	3.689	4.343	2.928	3.478	4.549	3.426	4.398	4.422	2.907	3.708	4.360	4.154	4.829	5.332
Arpa (Diğer)	158	217	180	147	229	292	157	162	142	152	217	237	222	216	245
Buğday (Diğer)	138	185	173	127	197	263	148	197	164	136	191	203	220	233	251
Mısır (Dane)	150	202	219	0	0	0	177	226	228	172	222	226	684	720	719
Çeltik	510	554	572	663	714	567	646	713	800	638	696	634	691	757	778
Ayçiçeği (Çerezlik)	0	0	0	63	99	128	0	0	0	63	99	128	126	133	140
Patates (Diğer)	1.747	1.697	1.856	1.943	1.929	1.822	1.651	1.668	1.878	1.807	1.757	1.851	2.772	2.839	3.082
Sarımsak (Kuru)	790	804	891	0	0	0	1.000	1.000	1.000	790	804	891	829	872	887
Soğan (Kuru)	2.330	2.435	2.434	804	809	1.341	368	442	609	1.879	1.913	2.133	2.866	3.060	3.056
Mısır (Hasıl)	1.410	1.905	1.997	4.000	0	0	1.768	1.682	1.711	1.602	1.824	1.889	2.208	1.951	1.855
Mısır (Silajlık)	3.395	4.074	4.543	4.044	4.452	3.837	1.130	1.069	1.389	3.060	3.575	3.966	4.027	4.179	4.293

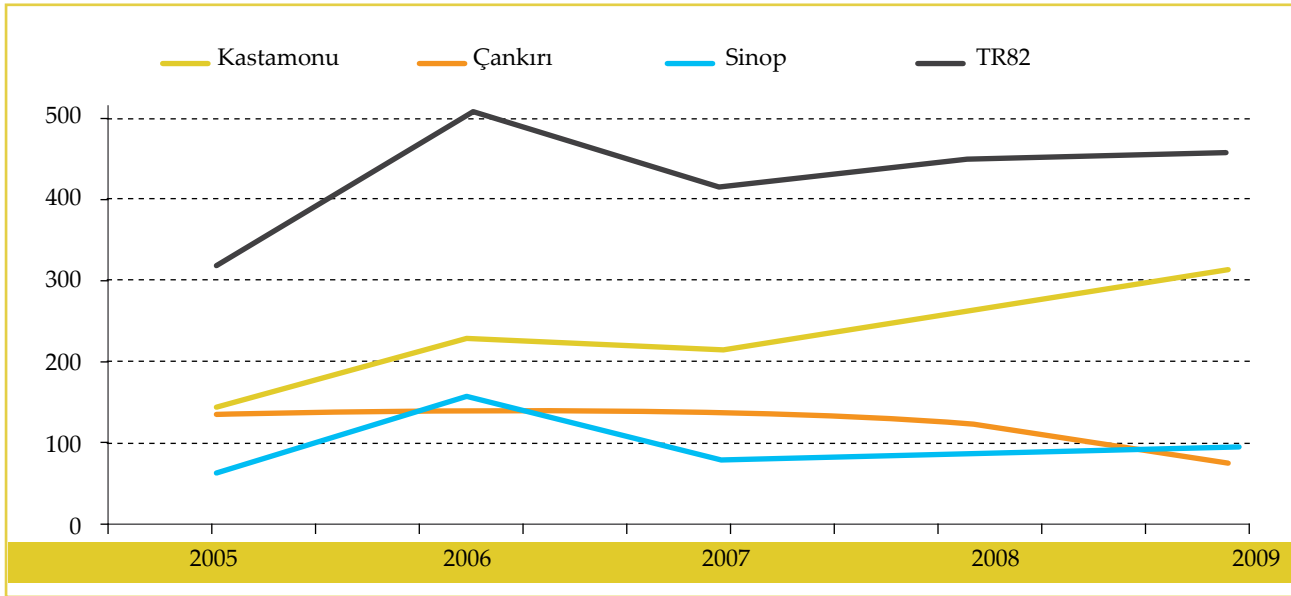
Kaynak: TÜİK Veritabanı. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi:13.01.2011).

Yem Bitkileri

Tarla ürünleri içerisinde yem bitkilerinin, hayvan beslenmesinde kullanılması nedeniyle özel bir yeri bulunmaktadır. Yem bitkileri, et ve süt üretimi ve verimini doğrudan etkilediğinden üretim miktarlarındaki yetersizlik ve düşük kaliteli yem kullanımı hayvancılığı olumsuz yönde etkilemektedir. Kaliteli kaba yeme olan talep yetersizliği, yem bitkileri üretiminin gelişmesinin önündeki en önemli engellerden biridir (Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, 2007). Bununla birlikte, 2005–2009 yıllarında yem bitkileri ekiliş alanlarında %28,9 artış olurken yem bitkileri üretim miktarları %47,4 artmıştır (Bkz. Grafik-12 ve Grafik-13). Bu artışta özellikle devlet destekleri etkili olmuştur.

Yem bitkileri üretiminde modern üretim tekniklerinin uygulanması konusunda üretici bilinci yetersiz olup; bu durum hasat edilen yem bitkilerinin üretimden satış aşamasına kadar miktar ve kalite kayıplarına uğramasına neden olmaktadır. Bitkisel üretim içinde yem bitkileri üretimi miktar olarak Bölge içinde önemli bir paya sahip olmakla birlikte, Türkiye üretimindeki payı %2,19'dur. Başlıca yem bitkileri fiğ kuru ot, fiğ yeşil ot ve silajlık mısırdır. Türkiye fiğ kuru ot üretiminin %9,19'u ve fiğ yeşil ot üretiminin %6,64'ü TR82 Bölgesi'nde yapılmaktadır. Bölge illerinden Kastamonu'da silajlık mısır ve fiğ; Çankırı'da korunga kuru ot, Sinop'ta ise yonca kuru ot öne çıkmaktadır. Tablo-32, Bölgede yetiştirilen yem bitkilerinin ekilen alan ve üretim miktarları göstermektedir.

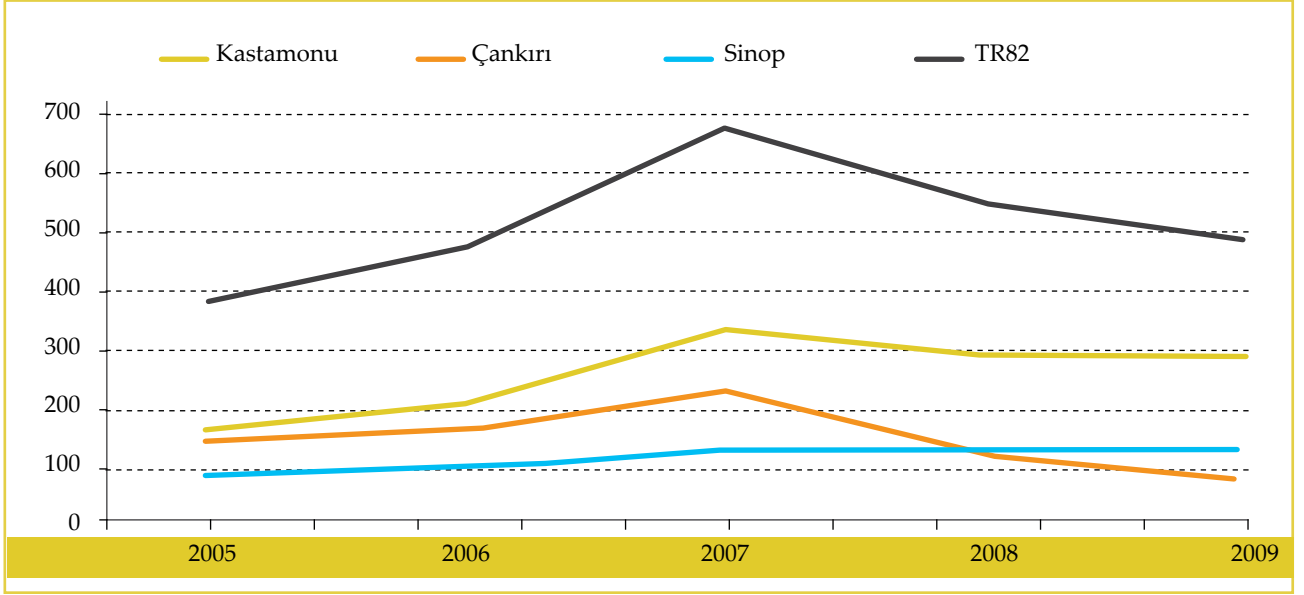
Grafik-12: TR82 Bölgesi'nde Yıllara Göre Yem Bitkileri Üretim Miktarları, 2005–2009 (Ton Olarak)

Kaynak: TÜİK Veritabanı, www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi:13.01.2011).

Grafik-13: TR82 Bölgesi'nde Yıllara Göre Yem Bitkileri Üretim Alanı, 2005–2009 (1.000 Dekar Olarak)

Kaynak: TÜİK Veritabanı, www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi:13.01.2011).

Tablo-32: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Çeşitlerine Göre Yem Bitkileri Üretimi, 2009 (Alan Dekar, Üretim Ton Olarak)

	Kastamonu		Çankırı		Sinop		TR82		Türkiye		TR82/TR	
	Ekilen Alan (Dekar)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (Dekar)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (Dekar)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (Dekar)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (Dekar)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (Dekar)	Üretim (Ton)
Fiğ (Kuru Ot) (*)	0,00	32,13	0,00	12,47	0,00	17,71	0,00	26,79	0,00	6,44	0,00	9,19
Fiğ (Yeşil Ot) (*)	83,11	17,87	35,74	3,90	62,19	13,65	69,95	15,14	32,08	5,04	7,39	6,64
Korunga (Kuru Ot) (**)	0,00	1,34	0,00	12,69	0,00	0,74	0,00	2,86	0,00	3,85	0,00	1,64
Korunga (Tohum) (**)	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,01	0,00	1,56
Korunga (Yeşil Ot)	2,28	0,32	35,40	5,15	1,57	0,33	7,55	1,01	10,31	0,77	2,48	2,89
Mısır (Hasıl)	1,97	3,68	0,00	0,00	2,69	7,42	1,83	3,81	0,90	1,19	6,93	7,06
Mısır (Silajluk)	9,57	40,58	1,21	5,87	4,79	10,71	6,97	30,38	17,82	54,36	1,32	1,23
Yonca (Kuru Ot) (**)	0,00	2,97	0,00	29,59	0,00	32,51	0,00	11,96	0,00	19,77	0,00	1,34
Yonca (Yeşil Ot)	3,07	1,08	27,65	30,34	28,76	16,92	13,71	8,04	38,89	8,56	1,19	2,07
Toplam	287.059	307.466	81.635	64.412	127.341	79.091	496.035	450.969	14.637.445	20.417.148	3,39	2,21

(*) Fiğ ot alanları içinde gösterilmiştir.

(**) Yonca ve Korungada yeşil ot, kuru ot ve tohum alanları ortak olup; toplam alan yeşil ot alanı içinde gösterilmiştir.

Kaynak: TÜİK Veritabanı, www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi:13.01.2011).

3.1.2.2 Sebze Ürünleri

Türkiye sebze üretiminde TR82 Bölgesi'nin payı oldukça düşük olup; yalnızca %0,93'tür. Sebze üretiminin düşük kalmasında iklim ve coğrafya koşullarının olumsuz etkisi büyüktür. Bilindiği üzere, sebze üretimi genellikle açıkta yapılmaktadır. Tablo-33'te görüldüğü gibi, Bölgede üretilen sebzelerin gruplara göre dağılımına bakıldığında, meyvesi yenen sebzeler %80 ile en büyük paya sahiptir. Meyvesi yenen sebzeleri baklagil sebzeler, yaprağı yenen sebzeler, soğans-yumru kök sebzeler ile diğer sebzeler izlemektedir. Tablo-34'te ise sebze ürünleri içerisinde Kastamonu'da sofralık domates, sofralık hıyar, taze fasulye; Çankırı'da sofralık domates, taze fasulye, kavun ve karpuz; Sinop'ta ise sofralık domates, sofralık hıyar, taze fasulye ve karpuzun öne çıktığı görülmektedir.

Tablo-33: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Sebze Ürünleri Üretimi, 2009 (Aksi Belirtilmedikçe Ton Olarak)

	Yaprağı Yenen Sebzeler	Baklagil Sebzeler	Meyvesi Yenen Sebzeler	Soğans-Yumru-Kök Sebzeler	Diğer Sebzeler	Toplam
Kastamonu	5.788	7.819	48.746	2.136	0	64.489
Çankırı	5.717	9.072	103.587	1.117	19	119.512
Sinop	5.850	6.202	33.897	1.808	111	47.868
TR82	17.355	23.093	186.230	5.061	130	231.869
Türkiye	1.745.703	828.094	21.106.889	970.780	197.111	24.848.577
TR82/ TR (%)	0,99	2,79	0,88	0,52	0,07	0,93

Kaynak: TÜİK Veritabanı, www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi:13.01.2011).

3.1.2.3 Meyve Ürünleri

Bölgenin Türkiye meyve üretimindeki payı oldukça düşük olup; yalnızca %0,66'ya karşılık gelmektedir². Bunun temel sebebi iklim ve coğrafi koşullarının elverişsizliğidir. Özellikle ilkbahar mevsiminde görülen geç donları Bölgede meyveciliğin önündeki ciddi sorunlardan birisidir. Meyvecilik daha ziyade sınır ağacı ekimi şeklinde yapılmakta olup; kapama bahçe uygulaması yaygın değildir (Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, 2007). Bölgedeki toplam meyve ağacı sayısı Türkiye'deki meyve ağacı sayısının yalnızca %1,15'ine karşılık gelirken, Bölgede meyve veren yaştaki ağaç sayısı Bölge toplam meyve ağaç varlığının %82,33'ünü oluşturmaktadır.

Bölge içi meyve üretiminin dağılımında yumuşak çekirdekli %45,89, sert kabuklular %25,04, taş çekirdekli %19,99 pay alırken üzüm ve üzümsüler, zeytin ve turuncgiller bu ürün gruplarını takip etmektedir. Meyve üretimine ilişkin ayrıntılı bilgiler Tablo-35'te sunulmuştur. Başlıca meyveler Kastamonu'da elma, kestane, erik, armut, ceviz, fındık; Çankırı'da elma, armut, erik, üzüm; Sinop'ta elma, kestane, ceviz ve armut olarak karşımıza çıkmakta olup; bunların üretim miktarları Tablo-36'da gösterilmiştir.

² Oranlama içecek bitkileri Türkiye toplamından düşüldükten sonra yapılmıştır.

Tablo-34: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Seçilmiş Bazı Sebze Ürünleri Üretimi, 2009 (Aksi Belirtilmedikçe Ton Olarak)

Sebze Ürünü	Kastamonu	Çankırı	Sinop	TR82	Türkiye	TR82/TR (%)
Lahana (Beyaz)	2.230	2.262	1.082	5.574	507.655	1,10
Marul (Göbekli + Kıvrıkcık)	1.034	1.204	690	2.928	375.121	0,78
Ispanak	1.319	518	1.470	3.307	225.343	1,47
Pırasa	593	635	2.042	3.270	251.120	1,30
Taze Fasulye	5.865	7.951	5.283	19.099	603.653	3,16
Barbunya Fasulye	1.830	1.121	759	3.710	69.051	5,37
Bamya	90	26	34	150	38.432	0,39
Kavun	1.332	68.506	1.486	71.324	1.679.191	4,25
Karpuz	1.923	4.400	4.271	10.594	3.810.205	0,28
Patlıcan	472	831	2.514	3.817	816.134	0,47
Biber (Dolmalık+Sivri)	2.908	2.603	3.155	8.666	1.136.965	0,76
Sofralık Hıyar	12.047	1.446	8.663	22.156	1.582.396	1,40
Sofralık Domates	25.761	23.489	12.557	61.807	7.205.961	0,86
Taze Soğan	1.874	819	1.513	4.206	169.271	2,48
Havuç	152	100	22	274	593.628	0,05
Turp (Kırmızı+Bayır)	96	190	68	354	158.029	0,22
Karnıbahar	0	16	51	67	157.051	0,04
Mantar (Kültür)	0	3	0	3	19.501	0,02

(*) Sebze üretimine, örtü altı üretimi de dahildir (açıkta sebze+örtüaltı)

Kaynak: TÜİK Veritabanı. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi:13.01.2011).

Tablo-35: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Meyve Üretimine İlişkin Bilgiler, 2009

		Toplu Meyveliklerin Alanı (Dekar)	Üretim (Ton)	Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı	Meyve Vermeyen Yaşta Ağaç Sayısı	Toplam Ağaç Sayısı
Kastamonu	Yumuşak Çekirdekli	13.141	27.210	1.031.433	145.300	1.176.733
	Taş Çekirdekli	3.258	11.441	621.726	83.038	704.764
	Turuncgiller	0	1	152	48	200
	Sert Kabuklular	81.084	18.138	3.374.706	680.946	4.055.652
	Üzüm ve Üzümsüler *	8.458	4.132	70.055	20.175	90.230
	Zeytin	51	33	7.520	1.950	9.470
Çankırı	Yumuşak Çekirdekli	11.722	14.209	402.367	122.845	525.212
	Taş Çekirdekli	3.388	6.028	328.733	74.164	402.897
	Sert Kabuklular	1.061	1.432	66.829	22.982	89.811
	Üzüm ve Üzümsüler *	6.479	3.364	23.160	2.430	25.590
Sinop	Yumuşak Çekirdekli	3.718	8.274	291.165	81.180	372.345
	Taş Çekirdekli	1.893	4.178	183.060	84.558	267.618
	Sert Kabuklular	22.216	7.548	920.965	248.879	1.169.844
	Üzüm ve Üzümsüler *	221	2.193	67.370	17.552	84.922
	Zeytin	725	100	26.690	5.510	32.200
TR82	Yumuşak Çekirdekli	28.581	49.693	1.724.965	349.325	2.074.290
	Taş Çekirdekli	8.539	21.647	1.133.519	241.760	1.375.279
	Turuncgiller	0	1	152	48	200
	Sert Kabuklular	104.361	27.118	4.362.500	952.807	5.315.307
	Üzüm ve Üzümsüler *	15.158	9.689	160.585	40.157	200.742
	Zeytin	776	133	34.210	7.460	41.670
Türkiye	Yumuşak Çekirdekli	1.887.531	3.280.082	53.361.871	14.710.758	68.072.229
	Taş Çekirdekli	2.488.535	2.117.933	56.888.695	15.523.014	72.411.709
	Turuncgiller	1.147.847	3.513.772	30.043.709	3.193.121	33.236.830
	Sert Kabuklular	9.188.617	875.634	388.109.650	38.831.199	426.940.849
	Üzüm ve Üzümsüler *	5.689.060	5.310.651	18.457.245	7.725.083	26.182.328
	Zeytin	7.784.125	1.290.654	109.126.769	44.596.288	153.723.057

* Üzüm ve üzümsülerde yer alan çilek, muz, ahududu ve üzüm meyveleri ağaç sayılarına dahil edilmemiştir.

Kaynak: TÜİK Veritabanı. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi:13.01.2011).

Tablo-36: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Seçilmiş Bazı Meyve Ürünleri, 2009 (Aksi Belirtilmedikçe Ton Olarak)

	Kastamonu	Çankırı	Sinop	TR82	Türkiye	TR82/TR (%)
Armut	4.643	3.605	2.920	11.168	384.244	2,91
Ayva	546	902	461	1.909	96.282	1,98
Elma (Amasya)	9.956	5.857	1.293	17.106	240.706	7,11
Erik	7.282	2.139	1.318	10.739	245.782	4,37
Kiraz	1.898	1.938	1.372	5.208	417.694	1,25
Vişne	524	850	100	1.474	192.705	0,76
Şeftali (Diğer)	1.245	55	536	1.836	502.252	0,37
Mandalina (Diğer)	1	0	0	1	256.257	0,0004
Ceviz	4.545	932	1.817	7.294	177.298	4,11
Fındık	4.025	0	1.216	5.241	500.000	1,05
Kestane	9.548	0	4.461	14.009	61.697	22,71
Çilek	209	9	9	227	291.996	0,08
Dut	1.116	729	993	2.838	67.986	4,17
İncir	537	0	1.014	1.551	244.351	0,63
Üzüm (Sofralık + Çekirdekli)	2.107	2.614	74	4.795	1.695.307	0,28

Kaynak: TÜİK Veritabanı. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi:13.01.2011).

3.1.2.4 Örtü Altı Tarım

Örtü altı tarım; iklim koşullarının olumsuz etkilerinin yapay sistemler aracılığıyla giderildiği, özel çevre koşullarında yapılan bitkisel ürün yetiştiriciliğidir. Tablo-37'de görüldüğü üzere TR82 Bölgesi'nde örtü altı üretimi yapılan alan Türkiye örtü altı üretim alanının %0,12'sini oluşturmaktadır. Üretim plastik sera, yüksek tünel ve alçak tünel şeklinde yapılmakta olup; cam sera üretimi bulunmamaktadır (Bkz. Tablo-38). Bölgede örtü altı üretimin büyük çoğunluğu (%95,16) örtü altı yüksek tünel şeklinde gerçekleşmektedir. Türkiye üretiminin %0,12'sinin gerçekleştiği Bölge örtü altı tarım ürünlerinde Kastamonu'da hıyar, domates, göbekli marul, kıvırcık marul, sivri biber; Çankırı'da hıyar, domates, göbekli marul, kıvırcık marul, sivri biber, aysberg marul; Sinop'ta ise hıyar ve domatese ek olarak sivri biber, kıvırcık marul, patlıcan, ıspanak, taze soğan ve semizotu yetiştirilmektedir (Bkz. Tablo-39).

Tablo-37: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Örtü Altı Meyve ve Sebze Alanları, 2009 (Aksi Belirtilmedikçe Dekar Olarak)

	Alçak Tünel	Cam Sera	Plastik Sera	Yüksek Tünel	Toplam Alan
Kastamonu	0	0	0	295	295
Çankırı	0	0	0	72	72
Sinop	22	0	50	263	335
TR82	22	0	50	630	702
Türkiye	187.016	82.932	220.186	77.046	567.180
TR82/TR(%)	0,01	0,00	0,02	0,82	0,12

Kaynak: TÜİK Veritabanı. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi:13.01.2011).

Tablo-38: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Örtü Altı Sebze Üretimi, 2009 (Aksi Belirtilmedikçe Ton Olarak)

	Kastamonu	Çankırı	Sinop	TR82	Türkiye	TR82/TR (%)
Yüksek Tünel	3.935	848	1.483	6.266	417.739	1,50
Alçak Tünel	0	0	29	29	1.008.182	0,003
Plastik Sera	0	0	290	290	2.491.528	0,01
Örtü Altı Cam Sera	0	0	0	0	1.339.808	0,00

Kaynak: TÜİK Veritabanı. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi:13.01.2011).

Tablo-39: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Seçilmiş Bazı Örtü Altı Sebze Üretimi, 2009 (Aksi Belirtilmedikçe Ton Olarak)

	Kastamonu	Çankırı	Sinop	TR82	Türkiye	TR82/TR (%)
Hıyar	2.399	401	821	3.621	973.871	0,37
Patlıcan	0	6	206	212	197.785	0,11
Domates	1.431	312	534	2.277	2.657.461	0,09
Sivri Biber	31	15	59	105	260.485	0,04
Dolmalık Biber	1	0	5	6	84.547	0,01
Marul (Göbekli)	39	34	8	81	17.093	0,47
Marul (Kıvrıkcık)	28	61	92	181	24.085	0,75
Marul Aysberg	0	14	0	14	4.406	0,32
Ispanak	2	5	20	27	2.408	1,12
Taze Soğan	2	0	13	15	2.105	0,71
Maydanoz	1	0	1	2	334	0,60
Tere	1	0	0	1	132	0,76
Semizotu	0	0	6	6	1.551	0,39
Taze Fasulye	0	0	37	37	36.570	0,10

Kaynak: TÜİK Veritabanı. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi:13.01.2011).

3.1.2.5 Organik Tarım

TR82 Bölgesi organik tarım için gerekli çevre ve toprak özelliklerine sahip olmakla birlikte bu potansiyel yeterince değerlendirilmemektedir. TR82 Bölgesi'nde 2.420 hektar alanda organik tarım üretimi yapan 702 çiftçi bulunmaktadır (Bkz. Tablo-40). Bölgede organik tarım alanı Türkiye organik tarım alanının %3,46'sını üretim ise Türkiye üretiminin %2,62'sini oluşturmaktadır. Organik tarım yapılan ürünlerin başlıcaları, Kastamonu'da elma, kızılıçık, kuşburnu, yonca, korunga, fiğ, buğday; Çankırı'da elma; Sinop'ta ise üzüm, defne, kestane, melisa, böğürtlen, kızılıçık, kuşburnu, yabani elma ve cevizdir (Bkz. Tablo-41).

Tablo-40: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Organik Tarım Üretimine İlişkin Bilgiler, 2009

	Çiftçi Sayısı	Gerçek Üretim Alanı (Ha)	Üretim Miktarı (Ton)
Kastamonu	434	658	3.777
Çankırı	263	106	2.610
Sinop	5	1.655	1.959
TR82	702	2.420	8.346
Türkiye	11.211	69.921	318.165
TR82/TR(%)	6,26	3,46	2,62

Kaynak: Tarım ve Köyışleri Bakanlığı. www.tarim.gov.tr (Erişim Tarihi:18.01.2010).

Tablo-41: TR82 Bölgesi İllerinde Seçilmiş Organik Tarım Ürünleri Üretimi, 2009

Kastamonu		Çankırı		Sinop	
Ürün Adı	Üretim Miktarı (Ton)	Ürün Adı	Üretim Miktarı (Ton)	Ürün Adı	Üretim Miktarı (Ton)
Elma	3.220	Elma	2.610	Defne	470
Kızılcık	150			Üzüm (Doğ.Top.)	600
Kuşburnu	150			Kestane	136
Yonca	117			Melisa	140
Korunga	75			Böğürtlen	95
Fiğ	49			Kızılcık	98
Buğday	10			Kuşburnu	93
				Yabani elma	92
				Ceviz (Doğ. Top.)	88

Kaynak: Tarım ve Köyışleri Bakanlığı. www.tarim.gov.tr (Erişim Tarihi:18.01.2010).

3.1.3 Hayvansal Üretim

Çoğunlukla küçük aile işletmeleri tarafından gerçekleştirilen hayvancılık TR82 Bölgesi'nde gelir getirici bir faaliyet olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu işletmelerin ölçekleri küçük olduğu için verim düşmekte ve dolayısıyla maliyet avantajlarından yararlanmak pek mümkün olmamaktadır. Bölgede hayvan barınakları sağlıklı olup; beslenme ve bakım konusunda üretici bilinci de zayıftır. Hayvansal üretimin diğer temel sorunları arasında et ve süt fiyatlarındaki dalgalanmalar ile hayvancılıkta temel maliyet unsurlarından olan yem bitkileri üretim miktar ve fiyatlarındaki istikrarsızlıklar yer almaktadır.

3.1.3.1 Büyükbaş Hayvan Varlığı

TR82 Bölgesi'nde büyükbaş hayvancılık genel olarak sığır yetiştiriciliği şeklinde yapılmaktadır. 2009 yılı itibarıyla Türkiye sığır varlığının %3,81'ine sahip olan TR82 Bölgesi'nde sığır varlığı ile Türkiye sığır varlığının 2000 yılından bu tarafa gelişen seyri karşılaştırıldığında gerek Türkiye gerek Bölge düzeyinde hayvan sayısının azaldığı; buna karşılık, hayvan varlığı içinde sığır kültür ırkının varlığında istikrarlı bir artış trendi olduğu görülmektedir. Bu artışta suni tohumlama konusundaki başarılı uygulamaların etkisi büyüktür. Sığır kültür melezi ve yerli ırklarının hem sayısı hem de oranları Türkiye verilerine paralel olarak azalmaktadır.

2000 yılında TR82 Bölgesi'nde toplam sığır varlığının %9,11'i kültür ırkı, %48,57'si kültür melezi, %42,32'si yerli ırktan oluşurken; 2009 yılında bu oranlar sırasıyla kültür ırkı %23,15, kültür melezi %44,15 ve yerli ırk %32,70 olmuştur. Kültür ırkının Türkiye toplam sığır varlığı içindeki payı ise 2000-2009 yıllarında %16,78'den %34,72'ye yükselmiştir. Bölge içinde 2009 yılı toplam sığır sayısının illere göre oransal dağılımına bakıldığında Kastamonu %59,39'la ilk sırada yer alırken, Çankırı %21,26 ve Sinop %19,35 ile Kastamonu'yu takip etmektedir. Kastamonu'da kültür ırkı yıllar içinde artış gösterirken kültür melezi ve yerli ırkta azalışlar gerçekleşmiştir. Sinop ve Çankırı illerinde ise yıllar içinde kültür ırkında gelişmeler olmakla birlikte artış oranları düşük kalmıştır. Aynı zamanda, söz konusu illerde yerli ırklarda azalma olurken, kültür melezinde artışlar görülmüştür. Bölgedeki toplam kültür ırkının illere göre oransal dağılımına bakıldığında; Kastamonu %81,34, Çankırı %11,54, Sinop %7,12'lik bir paya sahiptir. Bölgede manda yetiştiriciliğinin payı yıllar içinde azalmakta olup; manda varlığının yaklaşık yarısı Sinop ilindedir (Bkz. Tablo-42, 43, 44, 45 ve 46).

3.1.3.2 Küçükbaş Hayvan Varlığı

Türkiye küçükbaş hayvan varlığının 2009 yılı itibarıyla %0,81'inin bulunduğu TR82 Bölgesi'nde küçükbaş hayvan varlığı yıllar içinde dalgalı bir seyir izlemiştir. 2000 yılında küçükbaş hayvan varlığının %80'ini koyun, %20'sini keçi oluştururken; 2009 yılında bu oranlar koyun için %83,43, keçi için %16,57 şeklinde gerçekleşmiştir.

2009 yılı itibarıyla Türkiye koyun varlığının %0,84'ünün, keçi varlığının ise %0,71'inin bulunduğu TR82 Bölgesi içinde koyun varlığının %31,35'i Kastamonu, %39,24'ü Çankırı, %29,40'ı Sinop ilindeyken, keçi varlığının %36,39'u Kastamonu, %32,10'u Çankırı, %31,51'i ise Sinop ilinde yer almaktadır (Bkz. Tablo-42, 43, 44, 45 ve 46).

3.1.3.3 Kanatlı Hayvan Varlığı

TR82 Bölgesi, 2009 yılı itibarıyla Türkiye toplam kanatlı hayvan varlığının yalnızca %0,67'sine sahiptir. Bölgede kanatlı hayvanların %97,90'ı et ve yumurta tavuklarından oluşmaktadır. Bölgede kanatlı hayvanlarda Çankırı %68,01'lik pay ile ilk sırada yer alırken; Kastamonu, %21,06 ve Sinop %10,93 payla Çankırı'yı takip etmektedir. Kanatlı hayvanlar içinde Çankırı et tavuğunda, Kastamonu ise yumurta tavuğunda ön plana çıkmaktadır. Burada önemle vurgulayalım ki, Bölgenin kanatlı hayvan varlığı tüm türlerde yıllar içinde azalma göstermiştir (Bkz. Tablo-42, 43, 44, 45 ve 46).

3.1.3.4 Arıcılık

TR82 Bölgesi'nde bal üretimi üzerine odaklanan arıcılık faaliyeti sabit arıcılık ve gezici arıcılık şeklinde yapılmakla birlikte sabit arıcılık daha yaygındır. Özenli bir çalışma gerektiren gezici arıcılık Bölgede daha çok Çankırı'da yapılmaktadır.

Bölgede arıcılığın temel sorunları arasında üretici bilinçsizliği, müşteri talebine uygun standartta üretim yapılamaması ve verim düşüklüğü gelmektedir. Bu sorunların çözümüne yönelik olarak; uygun iklim ve bitki örtüsüne sahip bölgelerde uygun sırayla konaklayarak yapılan ve kovan başına verimin artmasını sağlayan gezici arıcılık uygulaması yaygınlaştırılmalı, bal üretimi standartlaştırılmalı, balın ambalajlanarak pazara sunulması sağlanmalı, üreticilere yönelik eğitim çalışmaları yapılmalıdır. Arıcılıkta balın dışında arı sütü ve polen gibi farklı alternatif ürünler değerlendirilmelidir.

Bölgede arı kovanı sayısı 2000 yılından 2007 yılına kadar azalma eğilimi göstermiş; 2008 ve 2009 yılları içinde ise kısmi artışlar kaydetmiştir. TR82 Bölgesi Türkiye toplam kovan sayısının %2,22'sine sahiptir. Bölge içinde kovan sayısının %43,93'ü Kastamonu, %37,69'u Çankırı, %18,38'i Sinop ilindedir (Bkz. Tablo-42, 43, 44, 45 ve 46).

Tablo-42: Kastamonu'da Yıllar İtibarıyla Hayvan Varlığı, 2000–2009

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Koyun	97.800	91.530	81.413	74.711	79.497	80.755	83.710	70.653	66.289	57.278
Keçi (Kıl+Tiftik)	41.470	30.460	26.587	21.408	22.788	20.445	20.122	18.217	17.458	13.202
Sığır										
Kültür	32.700	31.450	31.653	31.006	45.289	56.641	73.604	77.754	80.903	76.872
K. Melezi	136.320	136.060	124.953	111.761	105.781	107.506	116.215	96.594	99.175	88.131
Yerli	131.180	116.970	101.701	101.862	106.397	97.614	94.861	98.238	86.191	77.431
Toplam	300.200	284.480	258.307	244.629	257.467	261.761	284.680	272.586	266.269	242.434
Manda	3.770	2.750	2.001	2.022	1.502	966	1.027	925	856	677
Kanatlı										
Et Tavuğu	10.000	8.300	12.215	4.920	9.770	9.785	12.552	28.200	29.568	21.014
Ymrt. Tavuğu	565.800	507.019	497.364	485.250	504.695	298.640	301.445	263.934	310.398	290.342
Hindi	59.800	59.226	57.091	54.561	57.310	21.288	23.495	15.156	14.970	13.620
Ördek	6.532	6.159	5.933	3.459	3.784	4.226	5.247	2.643	2.017	1.745
Kaz	7.800	7.320	7.491	5.546	6.030	5.395	5.841	2.535	2.577	2.418
Toplam	649.932	588.024	580.094	553.736	581.589	339.334	348.580	312.468	359.530	329.139
Arı Kovanı	59.363	56.789	56.459	57.137	53.827	60.016	60.688	54.100	54.272	52.091
İpek Böceği Kutusu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Kaynak: TR8 Tarım Master Planı (2000-2004 Yılları Verileri), TÜİK Veritabanı (2005-2009 Yılları Arası Verileri)www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi:13.01.2011).

Tablo-43: Çankırı'da Yıllar İtibarıyla Hayvan Varlığı, 2000-2009

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Koyun	121.350	116.070	97.051	94.641	106.081	105.547	103.894	95.702	88.050	71.689
Keçi (Kıl+Tiftik)	22.270	21.070	18.304	18.476	21.634	21.381	18.872	16.236	16.381	11.646
Sığır	8.300	8.640	8.271	8.409	7.372	6.228	6.258	5.448	7.561	10.907
K. Melezi	62.850	55.650	52.068	53.080	46.908	51.191	48.721	44.705	45.873	50.698
Yerli	41.730	43.000	34.244	31.718	32.756	30.627	35.203	37.756	35.755	25.162
Toplam	112.880	107.290	94.583	93.207	87.036	88.046	90.182	87.909	89.189	86.767
Manda	2.230	2.280	1.720	1.683	2.604	1.614	1.382	1.423	1.350	1.050
Et Tavuğu	1.371.800	705.800	817.150	2.369.785	2.229.240	2.225.405	2.362.976	826.151	919.677	901.900
Ymrt. Tavuğu	232.500	224.000	200.990	230.854	199.150	163.868	128.458	120.036	113.314	152.863
Hindi	20.940	16.705	13.720	16.782	44.422	20.988	6.673	7.357	4.935	3.514
Ördek	6.490	6.250	6.150	6.212	5.390	3.883	1.276	1.103	1.655	1.366
Kaz	4.458	4.644	3.995	4.155	3.860	4.145	3.484	4.252	4.192	3.301
Toplam	1.636.188	957.399	1.042.005	2.627.788	2.482.062	2.418.289	2.502.867	958.899	1.043.773	1.062.944
Arı Kovanı	44.723	43.047	38.864	40.030	42.187	42.423	38.247	35.075	36.555	44.683
İpek Böceği Kutusu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Kaynak: TR8 Tarım Master Planı (2000-2004 Yılları Verileri), TÜİK Veritabanı (2005-2009 Yılları Arası Verileri) www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi:13.01.2011).

Tablo-44: Sinop'ta Yıllar İtibarıyla Hayvan Varlığı, 2000–2009

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Koyun	119.380	120.150	114.135	108.915	103.050	103.165	100.940	98.286	55.440	53.711
Keçi (Kıl+Tiftik)	20.620	20.190	17.521	16.865	16.120	14.705	13.527	11.308	10.926	11.429
Sığır	6.860	7.950	8.302	7.938	7.574	7.744	9.075	9.412	8.669	6.727
K. Melezi	56.070	55.280	56.780	54.503	56.245	52.858	46.857	44.803	41.887	41.364
Yerli	49.460	49.920	45.515	43.342	41.279	37.981	37.522	33.761	29.985	30.892
Toplam	112.390	113.150	110.597	105.783	105.098	98.583	93.454	87.976	80.541	78.983
Manda	5.720	5.690	5.712	5.318	4.572	3.846	3.340	2.804	1.881	1.713
Et Tavuğu	21.900	16.900	15.300	14.150	16.000	11.950	10.050	2.550	7.950	44.300
Ymrt. Tavuğu	327.000	321.500	278.000	308.150	258.500	249.000	196.000	145.200	117.400	119.870
Hindi	8.875	13.420	14.525	14.510	10.950	10.600	7.720	4.659	5.050	4.850
Ördek	3.790	2.358	2.710	2.540	2.190	2.080	1.415	1.054	965	901
Kaz	3.050	940	1.020	750	705	660	430	330	497	975
Toplam	364.615	355.118	311.555	340.100	288.345	274.290	215.615	153.793	131.862	170.896
Anı Kovanı	26.551	26.456	25.285	23.562	23.358	22.431	22.740	22.330	22.312	21.791
İpek Böceği Kutusu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Kaynak: TR8 Tarım Master Planı (2000-2004 Yılları Verileri), TÜİK Veritabanı (2005-2009 Yılları Arası Verileri) www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi:13.01.2011).

Tablo-45: TR82 Bölgesi'nde Yıllar İtibarıyla Hayvan Varlığı, 2000-2009

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Koyun	338.530	327.750	292.599	278.267	288.628	289.467	288.544	264.641	209.779	182.678
Keçi (Kıl+Tiftik)	84.360	71.720	62.412	56.749	60.542	56.531	52.521	45.761	44.765	36.277
Sığır	47.860	48.040	48.226	47.353	60.235	70.613	88.937	92.614	97.133	94.506
K. Melezi	255.240	246.990	233.801	219.344	208.934	211.555	211.793	186.102	186.935	180.193
Yerli	222.370	209.890	181.460	176.922	180.432	166.222	167.586	169.755	151.931	133.485
Toplam	525.470	504.920	463.487	443.619	449.601	448.390	468.316	448.471	435.999	408.184
Manda	11.720	10.720	9.433	9.023	8.678	6.426	5.749	5.152	4.087	3.440
Et Tavuğu	1.403.700	731.000	844.665	2.388.855	2.255.010	2.247.140	2.385.578	856.901	957.195	967.214
Ymrt. Tavuğu	1.125.300	1.052.519	976.354	1.024.254	962.345	711.508	625.903	529.170	541.112	563.075
Hindi	89.615	89.351	85.336	85.853	112.682	52.876	37.888	27.172	24.955	21.984
Ördek	16.812	14.767	14.793	12.211	11.364	10.189	7.938	4.800	4.637	4.012
Kaz	15.308	12.904	12.506	10.451	10.595	10.200	9.755	7.117	7.266	6.694
Toplam	2.650.735	1.900.541	1.933.654	3.521.624	3.351.996	3.031.913	3.067.062	1.425.160	1.535.165	1.562.979
Anı Kovanı	130.637	126.292	120.608	120.729	119.372	124.87	121.675	111.505	113.139	118.565
İpek Böceği Kutusu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Kaynak: TR8 Tarım Master Planı (2000-2004 Yılları Verileri), TÜİK Veritabanı (2005-2009 Yılları Arası Verileri) www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi:13.01.2011).

Tablo-46: Türkiye’de Yıllar İtibarıyla Hayvan Varlığı, 2000–2009

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Koyun	28.492.000	26.972.000	25.173.706	25.431.539	25.201.155	25.304.325	25.616.912	25.462.293	23.974.591	21.749.508
Keçi (Kıl+Tiftik)	7.201.000	7.022.000	6.780.094	6.771.675	6.609.937	6.517.464	6.643.294	6.286.358	5.593.561	5.128.285
Sığır	1.806.000	1.854.000	1.859.786	1.940.506	2.109.393	2.354.957	2.771.818	3.295.678	3.554.585	3.723.583
K. Melezi	4.738.000	4.620.000	4.357.549	4.284.890	4.395.090	4.537.998	4.694.197	4.465.350	4.454.647	4.406.041
Yerli	4.217.000	4.074.000	3.586.163	3.562.706	3.564.863	3.633.485	3.405.349	3.275.725	2.850.710	2.594.334
Toplam	10.761.000	10.548.000	9.803.498	9.788.102	10.069.346	10.526.440	10.871.364	11.036.753	10.859.942	10.723.958
Manda	146.000	138.000	121.077	113.356	103.900	104.965	100.516	84.705	86.297	87.207
Et Tavuğu	193.459.280	161.899.442	188.637.066	217.133.076	238.101.895	257.221.440	286.121.360	205.082.159	180.915.558	163.468.942
Ymrt. Tavuğu	64.709.040	55.675.750	57.139.257	60.399.520	58.774.172	60.275.674	58.698.485	64.286.383	63.364.818	66.500.461
Hindi	3.681.558	3.254.018	3.092.408	3.994.093	3.902.346	3.697.103	3.226.941	2.675.407	3.230.318	2.755.349
Ördek	1.104.176	913.748	832.091	810.910	770.436	656.409	525.250	481.829	470.158	412.723
Kaz	1.496.604	1.397.560	1.400.136	1.336.775	1.250.634	1.066.581	830.081	1.022.711	1.062.887	944.731
Toplam	264.450.658	223.140.518	251.100.958	283.674.374	302.799.483	322.917.207	349.402.117	273.548.489	249.043.739	234.082.206
Arı Kovanı	4.267.123	4.115.353	4.160.892	4.288.853	4.399.725	4.590.013	4.851.683	4.825.596	4.888.961	5.339.224
İpek Böceği Kutusu	3.147	2.445	3.839	5.097	5.161	5.669	5.699	5.273	5.564	5.683

Kaynak: TR8 Tarım Master Planı (2000-2004 Yılları Verileri), TÜİK Veritabanı (2005-2009 Yılları Arası Verileri) www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi:13.01.2011).

3.1.3.5 Hayvansal Üretim Miktarları

Et Üretimi

Türkiye, 2009 yılı büyükbaş et üretiminin %1,23'ü, küçükbaş et üretiminin ise %0,48'i TR82 Bölgesi'nde gerçekleştirmiştir. Bölge büyükbaş et üretiminde Kastamonu %41,38'lik payla öne çıkarken, Çankırı %33,24 ve Sinop %25,38'lik payla Kastamonu'yu takip etmektedir. Küçükbaş et üretiminin %66,93'lük gibi önemli bir oranı Sinop ilinde gerçekleşirken Kastamonu ve Çankırı'da bu oranlar sırasıyla %17,91 ve %15,16 olmuştur (Bkz. Tablo-47).

Tablo-47: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Büyükbaş-Küçükbaş Hayvan Et Üretimi, 2009 (Aksi Belirtilmedikçe Ton Olarak)

	Kastamonu	Çankırı	Sinop	TR82	Türkiye	TR82/TR (%)
Büyükbaş Et	1.664	1.336	1.021	4.021	326.291	1,23
Küçükbaş Et	75	63	279	417	86.308	0,48

Kaynak: TÜİK Veritabanı. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi:13.01.2011).

Süt Üretimi

Türkiye 2009 yılı büyükbaş süt üretiminin %3,53'ünün, küçükbaş süt üretiminin ise %0,65'inin gerçekleştiği TR82 Bölgesi'nde Kastamonu, Bölge içi büyükbaş süt üretimin %65,70'ini gerçekleştirmektedir. Bunu, %19,05 payla Çankırı ve %15,26 payla Sinop izlemektedir. Bölge içi küçükbaş süt üretiminde ise Çankırı %43,46'lık payla öne çıkmaktadır. Kastamonu'nun payı %32,40, Sinop'un payı ise %24,13 olmuştur (Bkz. Tablo-48).

Tablo-48: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Büyükbaş-Küçükbaş Hayvan Süt Üretimi, 2009 (Aksi Belirtilmedikçe Ton Olarak)

	Kastamonu	Çankırı	Sinop	TR82	Türkiye	TR82/TR (%)
Büyükbaş Süt	269.330	78.088	62.542	409.960	11.615.756	3,53
Küçükbaş Süt	1.952	2.618	1.454	6.024	926.429	0,65

Kaynak: TÜİK Veritabanı. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi:13.01.2011).

Türkiye'de üretilen sütün üretim koşulları Bölgeler arasında farklılıklar göstermektedir. Büyük ve orta boy işletmelerin büyük çoğunluğunun bulunduğu batı bölgelerinde üretim koşulları daha iyi olduğundan süt üretimi ticari bir nitelik kazanırken, küçük ölçekli işletmelerin yaygın olduğu doğu ve TR82 Bölgesi'nin de içerisinde yer aldığı kuzey bölgelerinde geçimlik bir faaliyetten öte gitmemektedir (FAO, 2007).

TR82 Bölgesi'nde süt üretiminde bir dizi temel sorun karşımıza çıkmaktadır. Bu temel sorunlar arasında; sağlıksız hayvan barınakları, besleme, bakım ve sağım konusunda yapılan hatalar, hayvan hastalıklarıyla ilgili kontrol programlarının yetersizliği, hijyen kurallarına uyulmaması, üretici bilincinin zayıflığı, üretici işletmelerin dağınıklığı nedeniyle artan süt toplama maliyetleri, süt soğutma zincir ağının yetersizliği, yeni teknolojilerin ve otomasyon sistemlerinin hayata geçirilemeyişi, ırk ıslah çalışmalarının yetersizliği, mevsimsel istikrarsızlıktan dolayı yaşanan süt arz ve talep dengesizliği gibi sütün miktar, verim ve kalitesini olumsuz etkileyen etmenler yer almaktadır.

Yumurta-Bal ve Balmumu-Deri Üretimi

TR82 Bölgesi 2009 yılı itibarıyla Türkiye yumurta üretiminin yalnızca %0,70'ini karşılamaktadır. Bölge içi üretimin dağılımına bakıldığında ise Kastamonu'nun payı %52,16, Çankırı'nın payı %31,49 ve Sinop'un payı %16,35 şeklindedir.

Türkiye bal üretiminin %1,28'inin karşılandığı TR82 Bölgesi'nde Kastamonu Bölge içi üretimin %42,48'ini gerçekleştirmekte Çankırı ve Sinop sırasıyla %34,88 ve %22,64'lük pay oranlarıyla Kastamonu'yu takip etmektedir.

Türkiye balmumu üretiminin %1,21'i TR82 Bölgesi'nden karşılanmaktadır. Bölge içi üretim miktarlarının dağılımına bakıldığında Kastamonu %53,64'lük payla öne çıkmaktadır. Çankırı ve Sinop'un üretimdeki payları sırasıyla %29,59 ve %16,77'dir.

Türkiye büyükbaş deri üretiminin %1,26'sı, küçükbaş deri üretiminin %0,48'i TR82 Bölgesi'nde gerçekleşmekte olup; Bölge içi büyükbaş deri üretiminin dağılımı Kastamonu %37,25, Sinop %32,99, Çankırı %29,76 şeklindeyken küçükbaş için söz konusu oranlar Sinop %72,11, Çankırı %13,95 ve Kastamonu %13,94'tür (Bkz. Tablo-49).

Tablo-49: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Yumurta, Bal, Balmumu ve Deri Üretimi, 2009

	Kastamonu	Çankırı	Sinop	TR82	Türkiye	TR82/TR (%)
Yumurta (Adet)	50.278.000	30.351.000	15.755.000	96.384.000	13.832.726.000	0,70
Bal (Ton)	447,16	367,17	238,26	1.052,58	82.003	1,28
Bal Mumu (Ton)	28,49	15,72	8,91	53,11	4.385	1,21
Deri (Büyükbaş) (Adet)	7.724	6.170	6.839	20.734	1.645.248	1,26
Deri (Küçükbaş) (Adet)	3.322	3.323	17.181	23.826	4.952.823	0,48

Kaynak: TÜİK Veritabanı. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi:13.01.2011).

3.1.4 Su Ürünleri

Su ürünleri potansiyeline sahip olan Bölgenin, su ürünleri üretiminde deniz balıkları avcılığı öne çıkmaktadır. Kastamonu ve Sinop'ta yapılan deniz balıkları avcılığı esasen kıyı balıkçılığı şeklindedir. Ancak kısmen de olsa bazı Sinop balıkçıları Akdeniz'de uluslararası sulara orkinos avcılığı yapmaktadır. Deniz balıkları avcılığı yoluyla üretilen su ürünleri taze tüketim dışında konserve ve hayvansal yem üretimi için de işlenmektedir. Özellikle hayvansal yem üretiminde kullanılan balık unu ve yağı üretiminde Sinop önemli bir konumdadır. Bu alanda faaliyet gösteren fabrikaların temel hammaddesi hamsi olup üretimleri avlanma sezonu ile sınırlıdır.

Su ürünleri yetiştiriciliği ise esas olarak havuzlarda tatlı su alabalık üretimi olarak yapılmakta olup kafes balıkçılığı yaygın değildir. Bölgede denizde balık yetiştiriciliği yapılmamaktadır.

Deniz balıkları avcılığında; aşırı avlanma, lojistik imkânlarının yetersizliği nedeniyle pazara ulaşma sorunları, balıkçı barınakları ve balıkhaneler gibi altyapıların eksikliği ve ihtiyaca cevap verememesi; yetiştiricilikte ise yem maliyetleri, karmaşık ve uzun ruhsat süreçleri ile nitelikli eleman yetersizliği temel sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

2009 yılında Bölgede toplam 11.250 ton deniz balığı avlanmış olup; Tablo-50'de görüldüğü üzere deniz balıkçılığı av miktarları bakımından Sinop, Bölgede %76,84 payla öne çıkarken Kastamonu %23,16 payla Sinop'u takip etmektedir. Avlanan başlıca ürünler hamsi, deniz salyangozu, lüfer, mezgit ve istavrittir.

Tatlı su ürünleri avcılık tür ve miktarlarına bakıldığında Bölge tatlı su avcılığının %50,93'ü Sinop'ta yapılırken, Çankırı %35,01 ve Kastamonu %14,06 ile Sinop'u takip etmektedir. Avlanan türler arasında sazan balığı öne çıkmaktadır (Bkz. Tablo-51).

Türkiye iç su alabalık yetiştiricilik miktarında %0,44'lük paya sahip olan Bölgede Kastamonu Bölge üretiminin %76,67'sini gerçekleştirmektedir. Sinop ve Çankırı'nın Bölge üretimindeki payı sırasıyla %15,76 ve %7,58'dir (Bkz. Tablo-52).

Tablo-50: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Deniz Balıkçılığı Av Tür, Miktar ve Oranları, 2009

	Kastamonu (%)	Sinop (%)	TR82 (Ton)	TR (Ton)	TR82/TR (%)
Barbun*	1,00	0,21	44,60	2.461	1,81
Hamsi	82,36	61,33	7.447,20	204.699	3,64
İskorpit	0,03	0,33	29,10	339	8,58
İstavrit	1,59	0,65	97,40	28.628	0,34
İzmarit	0,01	0,00	0,30	1.116	0,03
Kaya Balığı	0,24	0,00	6,30	124	5,08
Kefal	0,46	0,16	25,90	2.987	0,87
Levrek	0,00	0,00	0,10	615	0,02
Lüfer	6,43	0,49	210,10	5.999	3,50
Mezgit	4,15	0,64	163,60	11.146	1,47
Palamut	1,14	0,72	92,00	7.036	1,31
Tirsi	0,68	0,30	43,40	3.070	1,41
Kalkan	0,79	0,05	24,70	383	6,45
Sardalya	0,96	0,07	30,90	30.091	0,10
Deniz Salyangozu	0,00	34,94	3.020,40	6.085	49,64
Zargana	0,05	0,00	1,40	346	0,40
Diğer Balıklar Top.	0,09	0,12	12,60	486	2,59
Toplam (Ton)	2.605	8.645	11.250	305.611	3,68

* Barbunya olarak da bilinmektedir.

Kaynak: Kastamonu ve Sinop Tarım İl Müdürlüğü Verileri ve TÜİK Veritabanı. www.tuik.gov.tr. (Erişim Tarihi:13.01.2011).

Tablo-51: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Tatlı Su Ürünlerinin Miktarı ve Payları, 2009

	Kastamonu (%)	Çankırı (%)	Sinop (%)	TR82 (Ton)	Türkiye (Ton)	TR82/TR (%)
Akbalık	0,00	0,76	0,00	1	63	1,59
Alabalık	5,66	1,52	1,56	8	557	1,44
Çapak	1,89	0,00	1,04	3	148	2,03
Kayabalığı	0,00	1,52	0,00	2	51	3,92
Kefal	1,89	0,76	0,00	2	970	0,21
Kurbağa	0,00	0,00	7,29	14	622	2,25
Levrek (sudak)	0,00	0,00	1,04	2	1.234	0,16
Salyangoz	13,21	0,00	0,00	7	2.227	0,31
Sazan	77,36	95,45	85,94	332	10.964	3,03
Turna	0,00	0,00	0,52	1	197	0,51
Yayın	0,00	0,00	1,04	2	1.193	0,17
Diğer	0,00	0,00	1,56	3	236	1,27
Toplam (Ton)	53	132	192	377	18.462	2,04

Kaynak: TÜİK Veritabanı. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi:13.01.2011).

Tablo-52: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Yetiştirilen Su Ürünleri Miktarı ve Payı, 2009

	Kastamonu (Ton)	Çankırı (Ton)	Sinop (Ton)	TR82 (Ton)	Türkiye (Ton)	TR82/TR (%)
Alabalık (İçsu)	253	25	52	330	75.657	0,44

Kaynak: TÜİK Veritabanı. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi:13.01.2011).

3.2 Orman ve Ormancılık

Türkiye orman varlığı 21,4 milyon hektar (ha) olup; toplam ülke yüzölçümünün %27,5'ine karşılık gelmektedir. TR82 Bölgesi ise 1,3 milyon ha orman varlığı ile ülke ormanlarının %6,2'sine sahiptir. Bölge yüzölçümünün yaklaşık %50'si ormanlık alandır ve Türkiye ortalamasının oldukça üstünde yer almaktadır. Bu oran, Kastamonu için %61,5, Çankırı için %22,4 ve Sinop için %59,6'dır (Bkz. Tablo-53). Söz konusu oranlar göz önüne alındığında Kastamonu ve Sinop Türkiye ortalamasının çok üstünde, Çankırı ise ortalamanın kısmen altında kalmaktadır.

Tablo-53: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Ormanlık Alanlar, 2009

		Kastamonu *	Çankırı	Sinop *	TR82	Türkiye
Koruluk Orman	Normal (%)	70	53	68	67	58
	Bozuk (%)	30	47	32	33	42
	Toplam (Ha)	813.825,8	166.778,5	339.521,0	1.320.125,3	16.305.210,0
Baltalık Orman	Normal (%)	0	9	0	9	29
	Bozuk (%)	0	91	0	91	71
	Toplam (Ha)	0,0	9.414,0	0,0	9.414,0	5.084.573,0
Toplam Orman Alanı	Normal (%)	70	50	68	67	51
	Bozuk (%)	30	50	32	33	49
	Toplam (Ha)	813.825,8	176.192,5	339.521,0	1.329.539,3	21.389.783,0
Ormansız Alan (Ha)		510.390,2	611.155,0	229.793,0	1.351.338,2	56.456.217,8
Genel Alan (Ha)		1.324.216,0	787.347,5	569.314,0	2.680.877,5	77.846.000,8

* Baltalık alanlar Bölge Müdürlüklerince koruluk alana dönüştürülmüştür.

Kaynak: Orman Bölge Müdürlükleri ve Orman Genel Müdürlüğü, 2011.

Bölgeyi kendi içinde değerlendirdiğimizde ise Kastamonu 800 bin hektarlık orman alanı ile Bölge orman varlığının %61,2'sini, Çankırı 170 bin ha ile %13,3'ünü, Sinop ise 340 bin ha ile %25,6'sını oluşturmaktadır. Mevcut orman alanı bakımından Kastamonu, Çankırı ve Sinop ülke düzeyinde sırasıyla 4, 54, 23. sırada yer almaktadır.

Tablo-54: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Servet, Yıllık Artım ve ETA, 2009

		Koru (m ³)			Baltalık (Ster)		
		Normal	Bozuk	Toplam	Normal	Bozuk	Toplam
Servet *	Kastamonu	105.229.731	1.908.336	107.138.067	-	-	-
	Çankırı	10.064.777	782.438	10.847.215	-	44.040	44.040
	Sinop	42.975.659	942.925	43.918.584	-	-	-
	TR82	158.270.167	3.633.699	161.903.866	-	44.040	44.040
	Türkiye	1.228.748.234	63.163.647	1.291.911.881	61.701.881	20.627.164	82.329.045
Yıllık Artım **	Kastamonu	3.025.323	46.610	3.071.933	-	-	-
	Çankırı	310.793	41.452	352.245	-	1.324	1.324
	Sinop	1.061.028	48.115	1.109.143	-	-	-
	TR82	4.397.144	136.177	4.533.321	-	1.324	1.324
	Türkiye	32.904.373	1.481.335	34.385.708	3.252.616	816.592	4.069.208
Eta ***	Kastamonu	1.001.980	-	1.001.980	-	-	-
	Çankırı	95.888	-	95.888	-	-	-
	Sinop	452.150	47.850	500.000	-	-	-
	TR82	1.550.018	47.850	1.597.868	-	-	-
	Türkiye	14.056.175	-	14.056.175	2.453.341	-	2.453.341

* Orman varlığı.

** Yıllık orman serveti artış miktarı.

*** Ormanlardan çıkarılması planlanan ürün miktarı.

Kaynak: Orman Bölge Müdürlükleri ve Orman Genel Müdürlüğü, 2011.

1,4 milyar m³'lük Türkiye ağaç servetinin %11,8'ine tekabül eden 162,2 milyon m³'lük kısmı Bölgede bulunmaktadır (Bkz. Tablo-54). Kastamonu 107,1 milyon m³ ile bu servetin %66,2'sini, Çankırı 10,9 milyon m³ ile %6,7'sini, Sinop ise 43,9 milyon m³ ile %27,1'ini oluşturmaktadır. Orman nitelikleri hakkındaki önemli göstergelerden biri olan birim alandaki servet açısından bakıldığında; ülke ormanlarının hektar başına ortalama serveti yaklaşık olarak 64,2 m³'tür. Aynı gösterge Bölge illerinden Kastamonu için 131,6, Çankırı için 61,8, Sinop için ise 129,6 m³'tür. Bölge genelinde ise hektar başına servet 121,8 m³'tür. Bölge, hektar başına ortalama orman serveti bakımından Türkiye ortalamasının oldukça üstündedir. Ancak, servete ilişkin değerler tam olarak bilinmemektedir ve gerçek değerinin altında seyretmektedir. Dolayısıyla, yıllık servet artımları, yıllık cari artımdan fazladır. Bunun nedeni, ise amenajman planlarının işletme müdürlüklerine bağlı şeflikler düzeyinde hazırlanması ve her şefliğin amenajman planının başlangıç ve bitiş tarihinin farklı olmasıdır.

Orman nitelikleri hakkındaki diğer bir önemli gösterge de ortalama yıllık cari artımdır. Ülkemiz ormanlarının ortalama yıllık cari artımı %2,66'dır. Bu oran Kastamonu, Çankırı, Sinop için sırasıyla; %2,86, %3,24, %2,53'tür. Bölge genelinde ise %2,8 olup; Türkiye ortalamasının üzerindedir. Bölgenin yıllık cari artımı ise 4,5 milyon m³'tür. TR82 Bölgesi'nde cari artım, servetle kıyaslandığında Türkiye ortalamasına yakın düzeyde olup; miktar bazında Türkiye orman servetindeki yıllık artımının %13,2'sine tekabül etmektedir.

Üçüncü bir önemli gösterge ise ormandan çıkarılabilecek miktarı gösteren değer olan eta'dır. Türkiye ormanlarının yıllık etası 16,5 milyon m³'tür. Türkiye yıllık etasının servete oranı ise %1,2'dir. Bölgenin amenajman planlarında verilen yıllık eta miktarı ise 1,6 milyon m³ olup; servete oranı %1'dir. Şu halde, eta miktarları yıllık cari artımın altında kalmaktadır. Bu durum, orman servetinde sürekli artış sağlandığı anlamına gelmektedir.

Türkiye ormanlarının tamamına yakını (%99,9) devlet kontrolündedir (Ormancılık Özel İhtisas Komisyon Raporu, 2006). TR82 Bölgesi'nde de yine özel orman alanları çok az olup; neredeyse üretimin hepsi devlet kontrolünde gerçekleşmektedir. Ormancılık faaliyetleri bu bakımdan Kastamonu ve Sinop illerinde Orman Bölge Müdürlükleri (OBM) nezdinde, Çankırı'da ise Ankara Orman Bölge Müdürlüğü nezdinde yürütülmektedir.

Bölgemiz ormanlarının %47'si ibreli, %33'ü yapraklı, %20'si karışık (ibreli-yapraklı) ağaç türlerinden oluşmaktadır. Mevcut ağaç varlığı açısından incelendiğinde, başat türler illere göre farklılık göstermektedir. Kastamonu ilinde Karaçam, Kayın ve Sarıçam başat türler olurken Sinop'ta Kayın, Meşe ve Karaçam, Çankırı'da da Karaçam ve Sarıçam ön plana çıkmaktadır (Bkz. Tablo-55).

Tablo-55: TR82 Bölgesi'nde Mevcut Ağaç Türleri ve Kapladıkları Alan, 2009 (Hektar Olarak)

Ağaç Türü	Kastamonu *	Çankırı	Sinop *
Kızılcım	10.452,81	-	46.456,87
Karaçam	329.398,58	83.172,50	65.876,07
Sarıçam	126.532,95	32.931,00	11.378,92
Gökmar	100.939,99	11.343,00	43.890,67
Kayın	141.226,48	5.388,50	82.795,02
Meşe	100.264,53	41.599,00	81.415,73
Gürgen	2,90	221,50	6,83
Kızılağaç	10,46	-	-
Kavak	8,29	875,50	-
Kestane	4.962,59	-	1.925,54
Diğer Yapraklı	26,21	-	-
Çınar	-	-	150,16
Ceviz	-	661,50	-
Dişbudak	-	-	569,67
Sahil Çamı	-	-	5.055,52

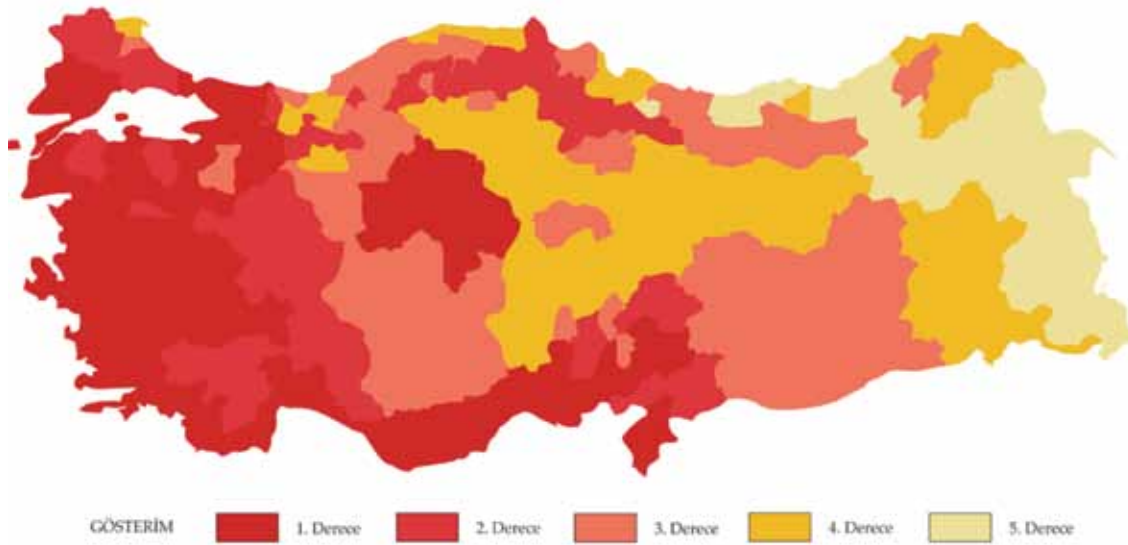
* Veriler 2006 yılı Orman Genel Müdürlüğü envanter çalışmasından projekte edilmiştir.

Kaynak: Orman Bölge Müdürlükleri ve Orman Genel Müdürlüğü.

Akdeniz iklim kuşağında yer alan Türkiye ormanları, yaz aylarında artan sıcaklıkla birlikte yoğun bir yangın tehdidi altında bulunmaktadır. Ülkemizin yaklaşık 12 milyon ha'lık orman alanı yangına çok hassas bölgelerde yer almaktadır (Ormancılık Özel İhtisas Komisyon Raporu, 2006). Öte yandan, TR82 Bölgesi, ormanları itibarıyla 2. derece yangına hassas orman bölgesi kategorisi içinde yer almaktadır (Bkz. Harita-16).

1999-2010 yıllarında Bölgede toplam 1.172 orman yangını çıkmış olup; bu yangınlar sonucunda da 2.802 hektarlık alan yanmıştır. Bu yangınların %46'sının faili bilinemezken, %41'i ihmal, %10'u doğal sebeplerle çıkmıştır. Kalan %3'ü ise kasten çıkarılmış yangınlardır. Ancak burada önemle belirtelim ki, son yıllarda Bölgedeki orman yangınlarında yanan alanlarda önemli bir azalma görülmektedir. Bunun temel nedenleri arasında Türkiye'de orman yangınlarının önlenmesi, erken müdahale ve söndürme konularında alınan bir dizi tedbirler yer almaktadır. Tüm bunların yanında, yangın önleme harcamalarında karşılaşılan darboğazın aşılması için, Orman Genel Müdürlüğü (OGM) döner sermaye bütçesinden yapılan yangın harcamalarının, 6831 sayılı Orman Kanun'unda 24.05.2000 tarihinde yapılan değişiklikler ile genel bütçeden orman yangınları için OGM katma bütçesine yeterli miktarda ödenek ayrılması da orman yangınlarının azalmasına önemli katkı sağlamıştır.

Harita-16: Türkiye Yangın Risk Haritası, 2010

Kaynak: OGM Performans Programı verileri kullanılarak tarafımızca çizilmiştir.

Geniş orman alanlarına sahip olan Bölge çeşitli orman suçlarına maruz kalmaktadır. Bu suçlar arasında kaçak kesim %55'lik bir oran ile ilk sırada yer almaktadır. Kaçak kesim suçu Bölgede, orman servetine ve cari artımına büyük zarar vermektedir. Özellikle genç meşcerelerin tahrip edilmesi ormanın sürdürülebilirliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Bölgede kaçak kesimin yanında, kaçak nakil ve usulsüz sarf diğer önemli orman suçları arasında yer almaktadır. Her üç suçla mücadelede OBM'ler önemli bir başarı sağlamış ve suçlar büyük ölçüde azaltılmıştır.

TR82 Bölgesi'nde kadaströ çalışmaları son yıllarda hız kazanmış olup; büyük ölçüde tamamlanmıştır. Ancak, 2B alanlarının tapuya tescili bazı nedenlerden dolayı henüz netlik kazanmamıştır.

Ülkemiz ormanlarının yapısının korunması ve devamlılığının sağlanması amacıyla OGM, Bölge Müdürlükleri aracılığıyla çeşitli silvikültürel çalışmalar da yapmaktadır. Bu anlamda, TR82 Bölge'sinde 1999 yılından 2010 yılına kadar 5.894 hektarlık gençleştirme, 130.345 hektarlık bakım, 144.147 hektarlık ormanlık alanın rehabilitesi ve 23.385 hektarlık ormanın koruya tahvili gerçekleştirilmiştir (Bölge illeri OGM'leri, 2011).

Türkiye'nin iklimi, topoğrafyası, jeolojisi, hidrolojisi, bitki örtüsü, mera ve orman alanlarının özellikleri ile nüfus etkisi birlikte değerlendirildiğinde, ülkenin çölleşme riskiyle karşı karşıya kalması beklenen bir olgu olarak ortaya çıkmaktadır. Yurdumuz topraklarının %79,43'ünde orta şiddetli, şiddetli ve çok şiddetli erozyon görülmektedir. Erozyonun olmadığı ya da hafif olduğu alanların ülke topraklarına oranı ise %13,86'dır. Akarsularla taşınan sediment miktarı ise yaklaşık olarak 346 milyon ton/yıl'dır (Ormancılık Özel İhtisas Komisyon Raporu, 2006).

Bölgenin bazı kesimlerinde önemli bir sorun olan erozyon, kıyı ve iç kesimde özellikle tarım alanlarında ve orman vasfını kaybetmeye yüz tutmuş alanlarda meydana gelmektedir. Erozyonun temel nedeni olarak bilinçsiz tarım uygulamaları gösterilebilir. Bölgemizde 1999-2009 yıllarını kapsayan 10 yıllık dönemde yaklaşık olarak 20.900 hektarlık alanda erozyon kontrol çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaların 8.600 hektarı Kastamonu'da, 8.800 hektarı Çankırı'da ve 3.500 hektarı da Sinop'ta yapılmıştır (Ormancılık İstatistikleri, 2009).

Ağaçlandırmaya gelince, Türkiye ormanların %99,9'u devlet kontrolünde olduğu için ağaçlandırma da büyük oranda devlet kontrolünde yapılmaktadır. Bölgemiz alanının yaklaşık olarak 460.000 hektarı bozuk statüdedir. Bu nedenle, bu alanlarda rehabiliteye ve ağaçlandırmaya büyük ihtiyaç duyulmaktadır. 1999-2009 döneminde 13.977 hektarlık alan ağaçlandırılmıştır. Bu ağaçlandırma için gereken 777.106 adet fidan Bölgede yetiştirilmiş durumdadır.

Öte yandan, ülkemizde özel ağaçlandırma faaliyetleri 1986 yılında başlamış ve 2009 yılı sonuna kadar 90.766 hektarlık alanda özel ağaçlandırma yapılmıştır. Şüphesiz, özel ağaçlandırma ülkemiz için büyük bir öneme sahiptir. Özellikle endüstriyel odun ihtiyacı açığını kapatabilmek için çabuk yetişen kavak ve okaliptüs gibi türlerin üretimine ihtiyaç vardır. Bu bağlamda, ağaçlandırma yönetmeliğinin özel ağaçlandırma çalışmalarını teşvik eden hükümlerinde yapılan değişiklikler ile son yıllarda bu alanda önemli artışlar sağlanmıştır (Ormancılık Özel İhtisas Komisyon Raporu, 2006). Bölgemizde 1990-2009 döneminde 1.898 hektarlık özel alan ağaçlandırılmıştır. Bu ağaçlandırmanın %73'lük kısmına karşılık gelen 1.382 hektarı doğal bitki örtüsü bozkır olan Çankırı ilinde gerçekleştirilmiştir (Ormancılık İstatistikleri, 2009).

Türkiye, Avrupa ve Orta Doğu'nun en zengin biyolojik çeşitliliğe sahip ülkesidir (Ormancılık Özel İhtisas Komisyon Raporu, 2006). Ülkemizde yaklaşık 10.000 civarında çiçekli bitki türü ve sayısı kesin olmamakla beraber 40.000 civarında hayvan türü yaşadığı düşünülmektedir. TR82 Bölgesi zengin flora ve faunası ile ülkemizde yetişen bitki ve hayvan türlerinin büyük çoğunluğuna ev sahipliği yapmaktadır. Öte yandan ülkemizde endemik olan 65 familyanın %54'ü, endemik cinslerin %32'si ve endemik türlerin %10'u Bölgede bulunmaktadır (TR8 Batı Karadeniz Bölgesi Tarım Master Planı, 2007).

Kastamonu ilinde bulunan, Ilgaz Dağı Milli Parkı (1.088 ha) ve Küre Dağları Milli Parkı (37.000 ha)³ ile Araç Türbe Çamı, Beldeğirmen Köyü Çınar Ağacı, Oniki Kardeşler ve Erenler Çamı Tabiat Anıtları doğa koruma alanı olarak tescil edilmiştir. Çankırı ilinde ise Anıt Ağaç (Çınar), Dokuzkardeşler Çamı, Kaba Meşe, Türbe Çamı, Anıt Ağaç, Paşasultan Çamı ve Koca Meşe Tabiat Anıtları bulunmaktadır. Sarıkum Tabiatı Koruma Alanı ile Kızılcaelmaaltı Meşesi ve Görkemli Meşe Tabiat Anıtları Sinop ilinde yer alan doğa koruma alanlarıdır (TR8 Batı Karadeniz Bölgesi Tarım Master Planı, 2007).

TR82 Bölgesi'nde orman köyü sayısı bir hayli yüksek olup; Türkiye ortalamasının bir hayli üstündedir (Bkz. Tablo-56). 2009 yılında OGM tarafından yayınlanan istatistiklere göre, toplam 1.905 köyün 676'sı orman içi, 1.037'si ise orman bitişiği köy olarak sınıflandırılmıştır. Türkiye orman köylerinin %8'i Bölgede bulunmaktadır. Yine aynı istatistiklere göre Bölgedeki orman köylerin toplam nüfusu 284.315 olup; Türkiye orman köylülerinin %4'üne karşılık gelmektedir.

³ Parkın bir kısmı bölge dışında kalmaktadır.

Tablo-56: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Orman ve Orman Dışı Köy Sayıları, 2009

	Orman İçi Köy	Orman Bitişiği Köy	Toplam Orman Köyü	Toplam Köy
Kastamonu	401	615	1.016	1.070
Çankırı	73	159	232	366
Sinop	202	263	465	469
TR82	676	1.037	1.713	1.905
Türkiye	7.180	14.033	21.213	34.367

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 22.01.2011). Ormanlık İstatistikleri.

Orman köylerini desteklemek amacıyla Orman-Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü kapsamında kooperatif ve ferdi krediler verilmektedir. 1974-2009 yıllarında Kastamonu ve Sinop'ta kooperatiflere 45 proje kapsamında yaklaşık 10 milyon TL kredi temin edilmiştir. Bu da yıllık ortalama 280.000 TL'ye karşılık gelmektedir. Çankırı ili kooperatiflerce verilen krediler aracılığıyla desteklenmemiştir. 2000-2009 döneminde ise Bölgeye ekonomik ve sosyal amaçlı olarak 4318 ünite olmak üzere toplam 16.866.671 TL ferdi kredi sağlanmıştır.

Bölge köy nüfusunda 1965 yılı sonrası dönemde ciddi değişim yaşanmıştır. 1965-2010 yıllarında kırsaldan önemli oranda bir göç yaşanmış ve köy nüfusu yaklaşık %58 oranında azalmıştır. Bölgedeki köylerin büyük kısmı orman köyü olduğu için göç daha çok orman köylerinden olmuştur (Bkz. Tablo-56). Nüfusun köyden kente doğru olan bu hareketi, mevcut orman köylerinde kalifiye orman işçisinin azalmasına hatta bulunamamasına sebep olmuştur. Ayrıca, yaşanan bu göç olgusu, kentlerde bir barınma sorununa neden olarak kent ormanları üzerinde bir baskı da oluşturmuştur. Bu yüzden, Bölge açısından orman köylülerinin gelirleri arttırılarak mevcut nüfus hareketinin azalması hatta geri dönüşün sağlanması büyük önem arz etmektedir.

Bölgenin orman köylerinde gelir düzeyi düşüktür.

Odun hammaddesinin ana arz kaynağını devlet ormanları oluşturmaktadır. Bunun yanında, özel sektör arzı büyük ölçüde kavak gibi çabuk yetişen ağaçlardan gelmektedir. Devlet ormanlarınca gerçekleştirilen 15-16 milyon m³ yuvarlak odun üretiminin 11-12 milyon m³'ünü endüstriyel odun, geri kalanını ise yakacak odun oluşturmaktadır. Geçmiş yıllara kıyasla son yıllarda yakacak odun üretimi azalmış, buradaki azalış endüstriyel oduna kaymıştır. Bu değişimin sebebi, son dönemde ağaç panel levha üreticilerinin kapasitelerini ve dolayısıyla endüstriyel odun talebini arttırmalarıdır. Özel sektör payına bakılacak olursa bu alandaki veriler güvenilir olmamakla birlikte yıllık 3-4 milyon m³ civarında endüstriyel odun, 1-1,5 milyon m³ civarında da yakacak odun üretimi gerçekleştirilmektedir. Buna ilaveten yıllık bazda 2,5-3 milyon m³ yuvarlak odun ithalatı yapılmakta olup; bu ithalat yıldan yıla artış eğilimi sergilemektedir. İthal edilen odunun %80'ini kerestelik odun, %20'sini ise lif yonga oluşturmaktadır (Ormanlık Özel İhtisas Komisyon Raporu, 2006).

Bölgede odun arzı kaynakları Türkiye ile paralellik göstermektedir. OBM'ler tarafından üretimi gerçekleştirilen odunun yıllık üretim değerleri artmakta olup; Bölgede, 2010 yılında 1,9 milyon m³ endüstriyel odun ve 0,58 milyon m³ yakacak odun olmak üzere toplam 2,5 milyon m³ odun üretilmiştir. Özel sektörün ürettiği odun miktarı ise tam olarak bilinmemektedir. Tablo-57, TR82 Bölgesi'nde yıllara sair üretim durumunu göstermektedir. Buna göre 2009 yılında TR82 Bölgesi, Türkiye endüstriyel odun üretiminin yaklaşık %15'ini ve yakacak üretiminin %9'unu gerçekleştirmektedir. Bölge üretiminde illerin payına bakıldığında ise Bölgedeki endüstriyel üretiminin Kastamonu %64, Çankırı %6, Sinop ise %30'unu gerçekleştirmektedir. Yakacak odun üretiminde ise Kastamonu %63, Çankırı %8, Sinop %29 paya sahiptir.

Bölgenin orman ve ormancılıkla ilgili en önemli sorunu, "Orman ürünlerinden katma değeri yüksek olan ürünlerin üretilmemesi"dir.

Tablo-57: TR82 Bölgesi'nde Türlerine Göre Orman Ürünlerinin Üretimi, 1999-2010 (m³ Olarak)

Yıllar	Damga	Tomruk	Teldirek	Maden Direği	Sanayi	Kağıtlık	Yapacak	Lif	Sırık	End. Odun	Yakacak Odun*
1999	856.568	312.320	2.778	41.553	13.649	89.148	446.260	222.053	582	668.895	695.040
2000	1.064.258	422.533	8.713	44.088	14.295	95.126	584.755	281.221	1.909	867.885	823.764
2001	907.074	349.553	4.343	41.549	8.898	113.751	518.114	196.772	1.420	716.306	650.994
2002	1.026.428	399.779	536	46.790	18.693	112.020	577.818	297.383	1.198	876.399	612.005
2003	1.012.180	343.698	946	32.185	14.544	113.075	504.448	312.373	781	817.602	610.786
2004	1.106.595	350.401	1.201	40.031	17.809	140.833	550.275	374.998	827	926.100	647.155
2005	1.230.168	370.807	2.535	29.938	17.613	135.139	561.972	440.001	3.013	1.004.986	640.358
2006	1.514.545	457.211	2.657	33.560	16.488	198.909	768.125	449.622	2.232	1.160.029	624.352
2007	1.556.657	479.648	3.124	44.785	15.374	203.508	746.519	589.821	1.180	1.337.520	604.340
2008	2.002.688	524.634	1.367	33.717	18.303	284.201	862.222	714.501	741	1.577.464	595.418
2009	2.100.553	568.687	3.748	34.972	23.753	247.132	878.232	869.912	413	1.748.557	599.017
2010	2.480.129	675.866	5.202	33.261	23.368	310.824	1.048.521	860.369	1.045	1.915.939	575.925

*Yakacak odun üretimi Ster cinsinden verilmiştir.

Kaynak: Orman Bölge Müdürlükleri, 2011.

Ülkemizde orman ürünleri üretimi talebin altında kaldığı için senelik üretilen miktar iç pazarda satılmaktadır. Üretimin yaklaşık %1-1,5'i kadar ihracat gerçekleştirilmektedir (Faostat, 2008).

Bölgede odun dışı orman ürünleri üretimi potansiyelin oldukça altındadır.

Türkiye ormanlarının çok zengin biyolojik çeşitliliği, ülkenin değişik yörelerinde yayılış gösteren zengin odun dışı orman ürünleri⁴ (ODOÜ) kaynaklarının yer almasına imkân sağlamaktadır. Ancak, ODOÜ kaynaklarına verilen önem ve ağırlık ile bu alandaki kurumsal kapasite yeterli değildir. Bölgemizde, ODOÜ kapsamında birçok ürün elde edilmekte fakat bu ürünler ekonomik

açıdan değerlendirilememektedir. Dolayısıyla, ekonomik değeri bilinmemektedir. Örneğin, yabani mantar üretimi, Bölgede birçok orman köylüsünün gelirene katkıda bulunmakla beraber, piyasa altyapısının oluşmaması sebebiyle ekonomik açıdan yeterli değere ulaşamamıştır. Bu bağlamda üreticiler, ürününü ya Bölge içinde değerlendirmekte ya da çevre bölgelerde kurulu işletmelere satmaktadır.

Bölge halkı ormanların gerçek ekonomik değerleri konusunda yeterli bilgi ve bilince sahip değildir.

3.3 Sanayi

Bölgenin sanayi ile ilgili en önemli sorunu, "Bölgenin girişimciler için ulaşım, işgücü, pazar v.b. açılardan cazip olmaması"dır.

TR82 Bölgesi, sanayi açısından Türkiye'nin gelişmemiş bölgelerinden biridir. 2003 yılı sosyoekonomik gelişmişlik sıralamasında 21. sırada yer alan Bölge, imalat sanayi gelişmişlik sıralamasında da aynı konumdadır. İller bazında ise, Kastamonu, Çankırı ve Sinop imalat sanayi gelişmişlik sıralamasında sırasıyla 44, 61 ve 63. sırada yer almaktadır (DPT, 2003). Öte yandan

Bölgenin rekabet gücü de oldukça düşüktür. URAK İllerarası Rekabetçilik Endeksi 2009-2010 yılı sonuçlarına göre ise Bölge illeri arasında rekabet gücü en yüksek olan il Sinop (43)'tur. 81 il arasında, Kastamonu 62, Çankırı ise 67. sırada yer almaktadır.

⁴ ODOÜ; ağaç, ağaççık, çalı ve otsu bitkilerin odunları dışındaki her türlü uçucu yağları, meyve, tohum, çiçek, yaprak, kabuk, kök, genç dal ve sürgünleri, soğan, yumru ve rizomları ile mantarları kapsamaktadır.

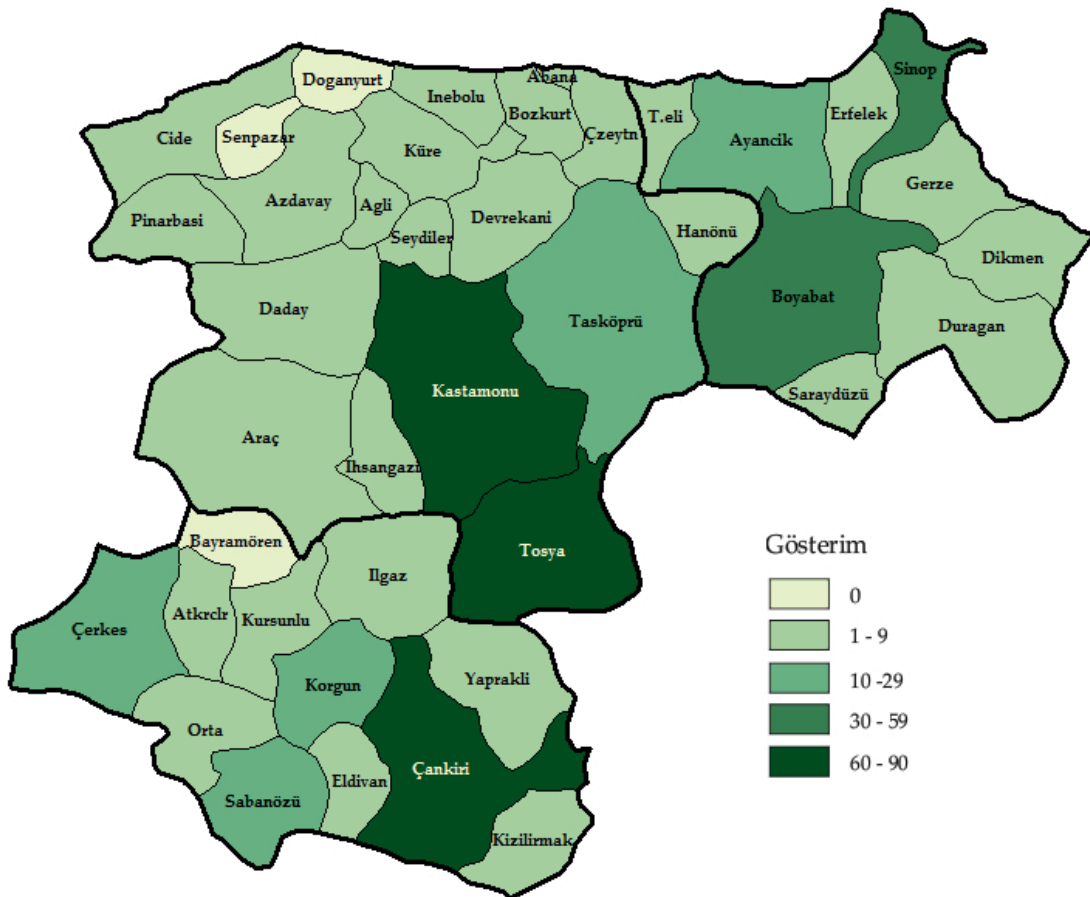
2004-2006 yıllarında sanayinin Bölge ekonomisi içindeki payı %18,7'den %22,3'e yükselmesine karşın Türkiye ortalaması olan %28'in altındadır. TÜİK tarafından en son 2006 yılında yayınlanan verilere göre, Bölgenin ülke sanayisine katkısı oldukça düşük olup; %6 gibi bir oranla Düzey 2 Bölgeleri arasında 23. sırada yer almaktadır. Benzer şekilde Bölgenin Türkiye ihracatı içindeki payı da oldukça düşüktür. TİM, 2010 yılı verilerine göre, Bölgenin sanayi ihracatı içindeki payı %0,01 olup; sanayi ihracatı Bölge ihracatının %20'sini oluşturmaktadır.

Bölgede, ara eleman için mesleki eğitim yetersizdir.

Bölgede faaliyet gösteren firmaların Bölge içinde coğrafi dağılımı Harita-17'de gösterilmiştir. Haritadan da görüldüğü üzere firmalar genellikle il merkezlerinde yoğunlaşmıştır. Kastamonu'da Tosya ve Taşköprü; Çankırı'da Çerkeş, Korgun, Şabanözü; Sinop'ta ise Boyabat, il merkezleri dışında firma yoğunluğu açısından ön plana çıkan ve dolayısıyla gelişme gösteren ilçeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ilçelerin gelişmesinde diğer unsurların yanında ulaşım ve nüfusun etkisi de oldukça büyüktür.

Bölge üniversiteleri ile sanayi kuruluşları arasındaki işbirliği yeterince gelişmemiştir.

Harita-17: TR82 Bölgesi'nde Faaliyet Gösteren Firmaların İlçeler Bazında Dağılımı, 2010

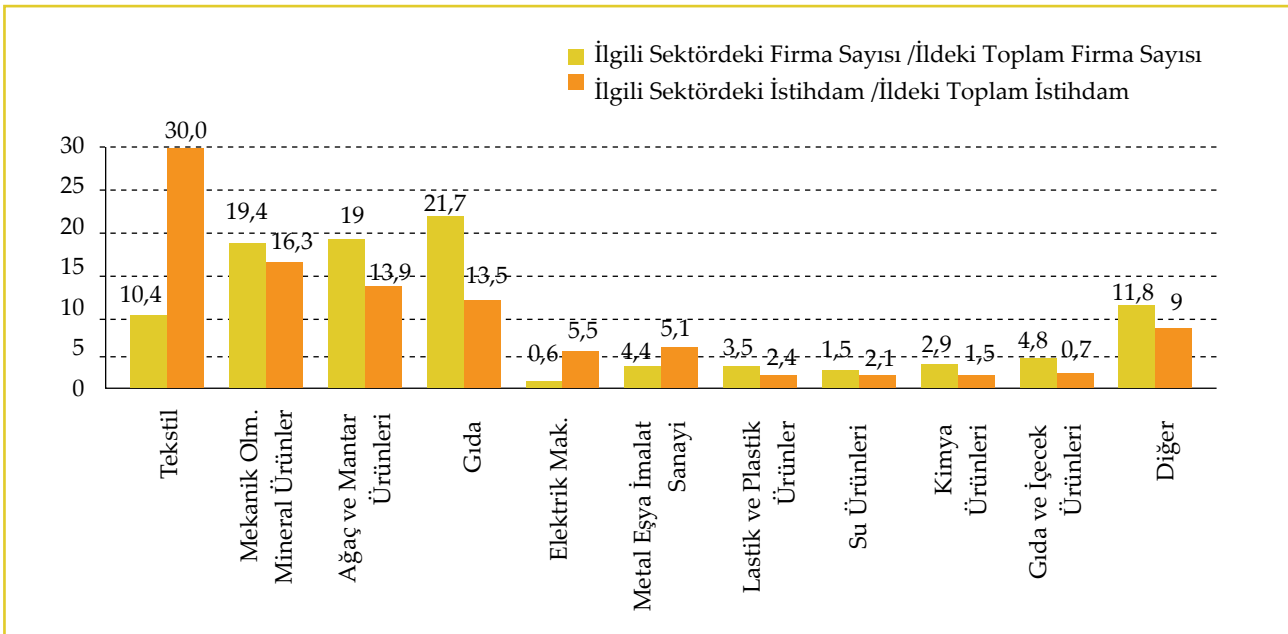

Kaynak: İlçe Bilgi Formu'nda yer alan veriler (2011) ve TR82 Bölgesi Sanayi ve Ticaret İl Müdürlükleri ve Ticaret ve Sanayi Odalarının verileri kullanılarak tarafımızca çizilmiştir.

Bölgede, 2009 yılı itibarıyla sanayi siciline kayıtlı toplam 475 firma bulunmakta olup; bunun, 218'i Kastamonu'da, 132'si Çankırı'da, 125'i de Sinop'ta faaliyet göstermektedir (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, 2010). Bu firmaların sayısının ve istihdamının Bölgeye oranı incelendiğinde, Bölgede tekstil, metalik olmayan mineral ürünler, ağaç ve mantar ürünleri ile gıda sektörlerinin gerek firma sayısı, gerekse yaratılan istihdam açısından ön plana çıktığı ve bu sektörleri metal eşya imalat sanayi ve elektrikli makineler sektörlerinin izlediği görülmektedir. Bu sektörler, TR82 Bölgesi'nin firma sayısının %75'ini, istihdam oranında ise yaklaşık olarak %85'ini oluşturmaktadır (Bkz. Grafik-14). Bu sektörler, DPT tarafından 2006 yılında yayınlanan "İllerde Öne Çıkan Sanayi Sektörleri" çalışmasında değinilen sektörleri büyük ölçüde kapsamaktadır. Ayrıca, Bölgede öne çıkan başlıca sektörlerin dışında maden, lastik ve plastik, kimya, gıda ve içecek ile su ürünleri imalatı, elektronik, tıbbi, hassas, optik aletler ve saatler, ana metal, kâğıt ve kâğıt ürünleri, makine ve teçhizat, ulaşım araçları ve mobilya sektörlerinde de hem firma sayısı hem de yaratılan istihdam açısından son yıllarda kayda değer gelişmeler gözlemlenmiştir.

Tekstil, Bölgede en fazla istihdam yaratan sektör iken, firma sayısı bakımından 4. sırada yer almaktadır. Firma sayıları dikkate alındığında ise Bölge istihdam oranında 4. sırada bulunan gıda sektörü öne çıkmaktadır. Metal olmayan mineral ürünler ve ağaç ve mantar ürünleri sektörlerinde oranlar birbirine yakın olup; bu sektörlerin her biri firmaların %19'unu, istihdamın ise yaklaşık %15'ini bünyesinde barındırmaktadır. Diğer sektörlerde ise elektrikli makineler, maden ve metal eşya imalatı istihdam oranlarında önde gelirken firma sayıları oranlarında ise gıda ve içecek ürünleri, mobilya, metal eşya imalatı ve lastik ve plastik ürünler sektörleri öne çıkmaktadır.

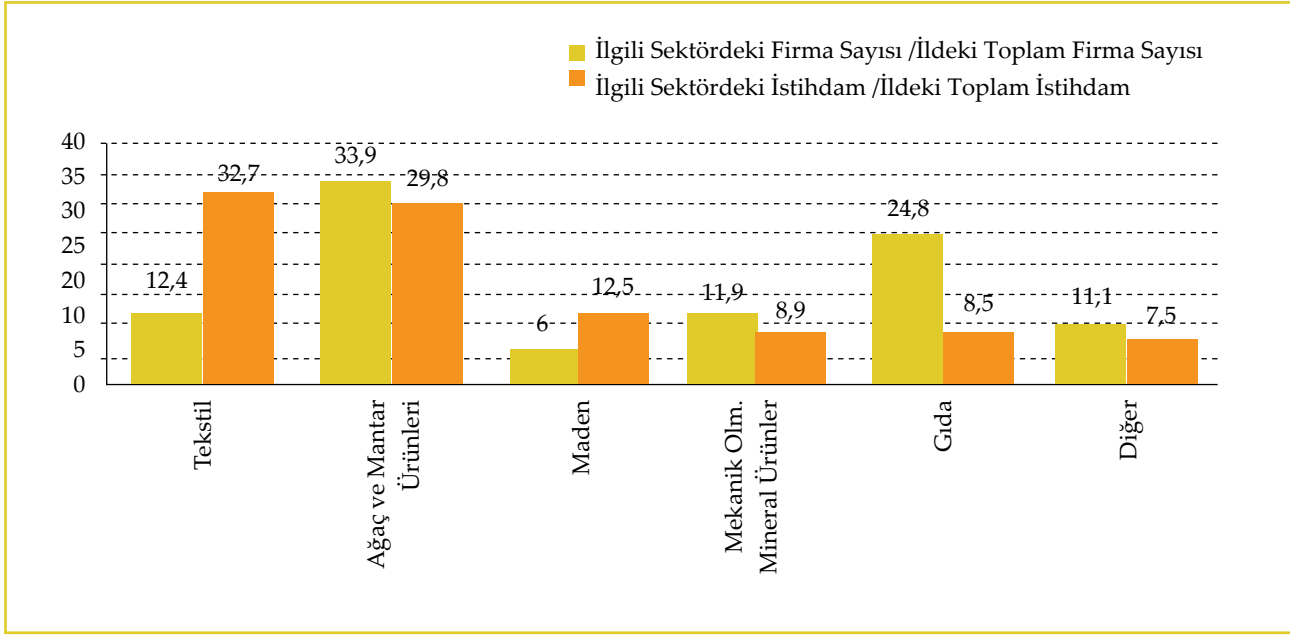
Grafik-14: TR82 Bölgesi'nde Sektörler Bazında Firma Sayısı ve İstihdam, 2009 (% Olarak)

Kaynak: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Bölge İlleri Sanayi ve Ticaret Durum Raporları.

Kastamonu ilinde, ağaç ve mantar ürünleri sektörü özellikle firma sayıları bakımından öne çıkmaktadır ve ildeki istihdamın önemli bir kısmını oluşturmaktadır (Bkz. Grafik-15). Bu sektörün öne çıkmasının sebebi, Kastamonu ilinin orman alanları bakımından TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de önemli bir yere sahip olması ile açıklanabilir. Tekstil sektörü, firma sayısı bakımından 3. sırada yer almasına karşın en çok istihdam sağlayan sektör konumundadır. Firma sayıları açısından sektörler ağaç ve mantar ürünleri, gıda, tekstil, metalik olmayan mineral ürünler, diğer ve maden şeklinde sıralanmakta iken, istihdam açısından tekstil, ağaç ve mantar ürünleri, maden, metalik olmayan mineral ürünler, gıda ve diğer şeklinde sıralanmaktadır.

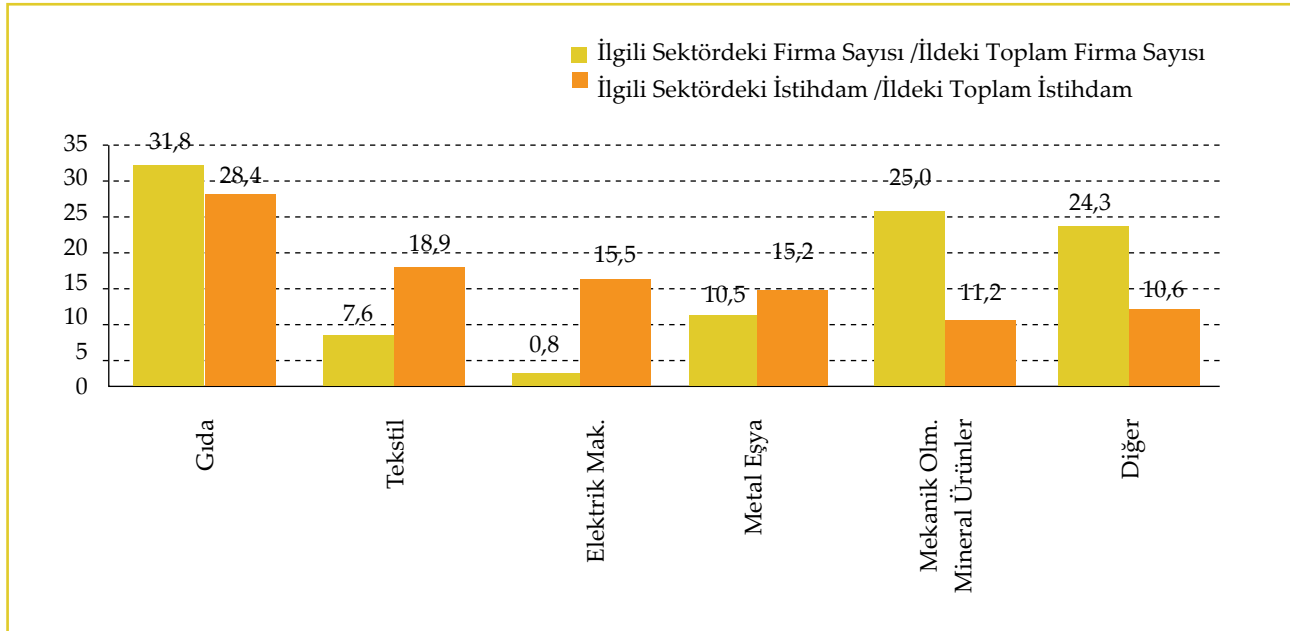
Grafik-15: Kastamonu İli Sektörler Bazında Firma ve İstihdam Oranları, 2009 (% Olarak)

Kaynak: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Kastamonu İli Sanayi ve Ticaret Durum Raporları

Çankırı ilinde ise, istihdam edilen kişi sayısı bakımından gıda, tekstil, elektrikli makineler, metal eşya imalat sanayi, metalik olmayan mineral ürünler sektörleri öne çıkmaktadır (Bkz. Grafik-16). Bu sektörlerde istihdam edilen kişi sayısı, ildeki toplam istihdamın yaklaşık %90'ını oluşturmaktadır. Firma sayıları açısından ise %76,5'lik bir oran ile gıda, metalik olmayan mineral ürünler, metal eşya imalat sanayi ve kimyasal ürünler sektörleri Bölgedeki toplam firma sayısının oldukça büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Firma sayısı açısından ilin küçük bir kısmını oluşturan elektrikli makineler sektörünün ilin istihdamına katkısının ise önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir.

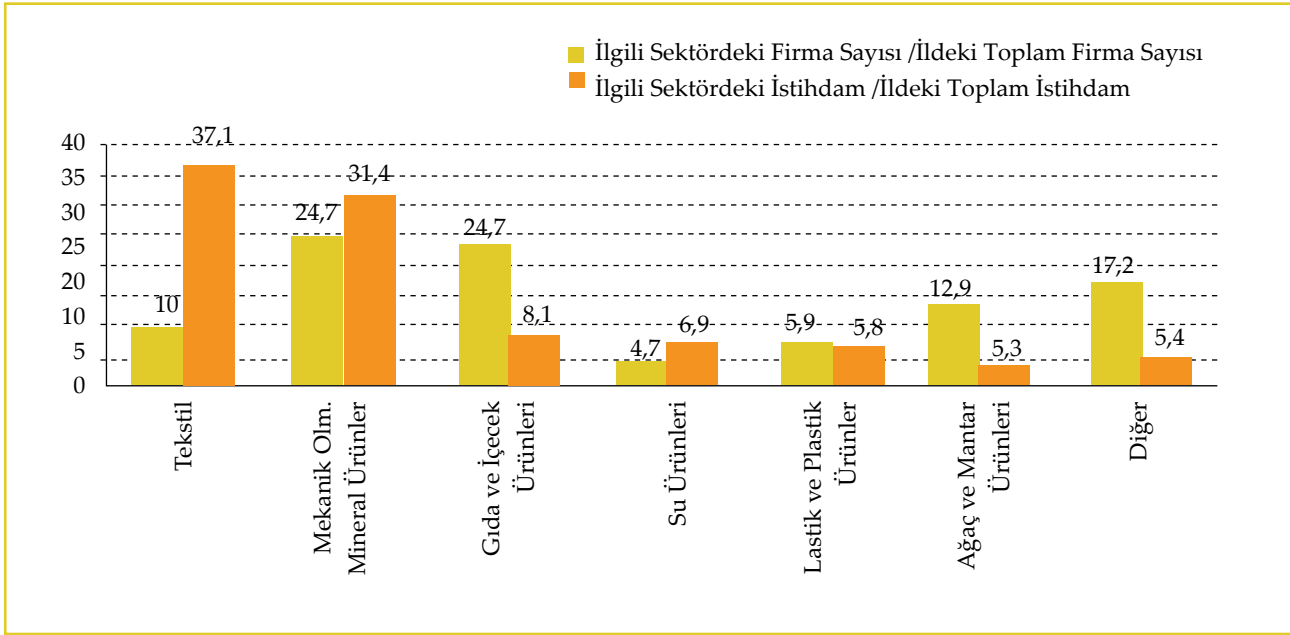
Grafik-16: Çankırı İli Sektörler Bazında Firma ve İstihdam Oranları, 2009 (% Olarak)

Kaynak: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Çankırı İli Sanayi ve Ticaret Durum Raporları

Sinop ilinde de tekstil ve metalik olmayan mineral ürünler sektörleri ön plana çıkmakta olup; bu iki sektör ilin toplam istihdamının %68,5'ini oluşturmaktadır (Bkz. Grafik 17). Gıda ve içecek ürünleri ile metal olmayan mineral ürünler sektörü firma sayıları bakımından Sinop'ta öne çıkan iki sektör konumundadır. Tekstil, metalik olmayan mineral ürünler ve gıda ve içecek ürünleri sektörleri istihdam da %76'lık, firma sayılarında ise %60'lık bir paya sahiptir. Endüstriyel madenlerden kuvars kumu ve tuğla-kiremit yatak ve zuhurlarının ilde bulunması, metalik olmayan mineral ürünler sektörünün ilde öne çıkmasını sağlamıştır. Su ürünleri, lastik ve plastik ürünleri, ağaç ve mantar ürünleri ise ilde öne çıkan diğer sektörlerdir.

Grafik 17: Sinop İli Sektörler Bazında Firma ve İstihdam Oranları, 2009 (% Olarak)

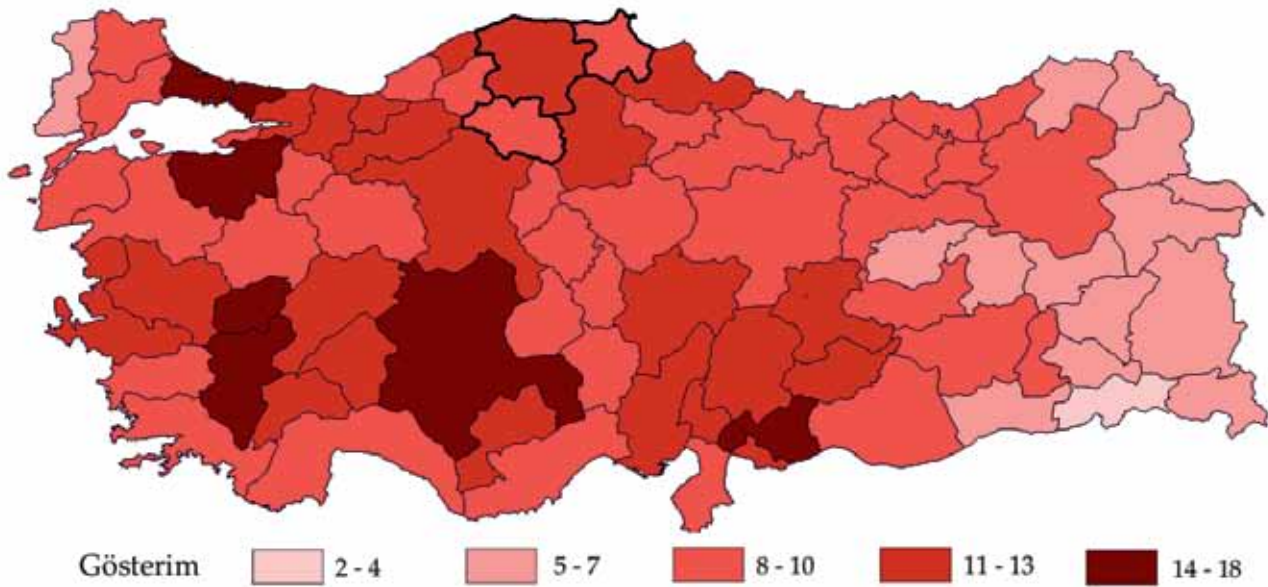
Kaynak: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Sinop İli Sanayi ve Ticaret Durum Raporları.

3.3.1 Girişim Sayıları ve Kurulan ve Kapanan Şirket İstatistikleri

TÜİK (2009) verilerine göre, TR82 Bölgesi girişim sayısı Türkiye geneli ile kıyaslandığında 25. sırada, imalat sektörü girişim sayıları dikkate alındığında ise 22. sırada yer almaktadır. Bölge, Türkiye geneli toplam girişim sayısının %0,9'unu, imalat sektörü girişim sayılarının %0,8'ini oluşturmaktadır. İller bazında ise toplam girişim sayılarında Kastamonu 47, Çankırı 75 ve Sinop 64. sırada, imalat sektörü girişim sayılarında Kastamonu 37, Çankırı 70, Sinop 62. sırada yer almaktadır. TR82 Bölgesi, girişim sayısı açısından Türkiye ortalamasının oldukça altında olmasına rağmen imalat sektörü girişim sayısının toplam girişim sayısı içindeki payı bakımından Türkiye ortalamasına yakın düzeydedir. Harita-18'de de görüldüğü üzere, Kastamonu'da bu oran Çankırı ve Sinop'a göre daha yüksektir.

Girişimcilik kültürü yeterince gelişmemiştir.

Harita-18: İmalat Sektörü Girişim Sayısının Toplam Girişim Sayısı İçindeki Payı, 2010 (% Olarak)

* Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 2010. www.tobb.org.tr (Erişim Tarihi: 25.01.2011).

Kaynak: Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi verileri kullanılarak tarafımızca çizilmiştir.

Tablo-58, TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de 2009 ve 2010 yıllarında kurulan, tasfiye edilen ve kapanan şirketleri yansıtmaktadır. Tabloda görüldüğü gibi TR82 Bölgesi'nde söz konusu yıllarda kapanan şirket sayılarında ciddi oranda bir azalma gözlenmiş olup; kapanan şirket sayısında bir önceki yıla göre %72'lik bir değişim meydana gelmiştir. 2009 yılında kapanan şirketlerin büyük bir çoğunluğu Çankırı ilinde bulunmaktadır. 2009 yılında 2009-2010 yıllarında Kastamonu ve Çankırı ilinde kapanan şirket sayıları azalırken, Sinop ilinde bu sayı artmıştır.

Bölgede kurulan şirket sayılarına bakıldığında ise yaklaşık %15'lik bir artış olduğu göze çarpmaktadır. Türkiye geneli ile kıyaslandığında kurulan şirket sayısında artış değeri ülke ortalamasının (%16) altında kalmakla beraber ortalamaya yakın seyretmiştir. Kastamonu ve Çankırı illerinde kurulan şirket sayısı artarken Sinop ilinde kurulan şirket sayısı azalmıştır (Bkz. Tablo-58).

Tablo-58: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Kurulan, Tasfiye Edilen ve Kapanan Şirket Sayıları, 2009-2010

	2009			2010		
	Kurulan	Tasfiye	Kapanan	Kurulan	Tasfiye	Kapanan
Kastamonu	191	33	145	247	44	126
Çankırı	91	19	607	104	17	42
Sinop	90	21	46	85	37	55
TR82	372	73	798	436	98	223
Türkiye	88.766	15.904	44.535	102.913	18.301	43.363

Kaynak: Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 2010. www.tobb.org.tr (Erişim Tarihi: 25.01.2011).

3.3.2 Organize Sanayi Bölgeleri

Nisan 2011 tarihi itibarıyla, TR82 Bölgesi'nde 5'i faal olmak üzere toplam 8 Organize Sanayi Bölgesi (OSB) bulunmakta olup; bunların illere göre dağılımı ise Kastamonu, Çankırı, Sinop için sırasıyla 2, 4, 2 şeklindedir. Tablo-59, OSB'lerin adlarını, faaliyet durumlarını ve faal OSB'lerin tahsis edilen parsellere göre doluluk oranlarını göstermektedir. Kastamonu ve Çerkeş OSB, %70'in üzerinde doluluk oranına sahip iken faal olan diğer OSB'lerin doluluk oranları %70'in altındadır. Tosya, Kurşunlu Çavundur ve Boyabat OSB'leri ise kuruluş aşamasındadır.

Tablo-59: TR82 Bölgesi'nde Organize Sanayi Bölgeleri, 2011*

İl	OSB Adı	Faaliyet Durumu	Doluluk Oranı (%)
Kastamonu	Kastamonu	Faal	85
	Tosya	Kuruluş Aşamasında	-
Çankırı	Korgun	Faal	65
	Şabanözü	Faal	69
	Çerkeş	Faal	100
	Kurşunlu Çavundur	Kuruluş Aşamasında	-
Sinop	Sinop	Faal	40
	Boyabat	Kuruluş Aşamasında	-

* Mart sonu itibarıyla.

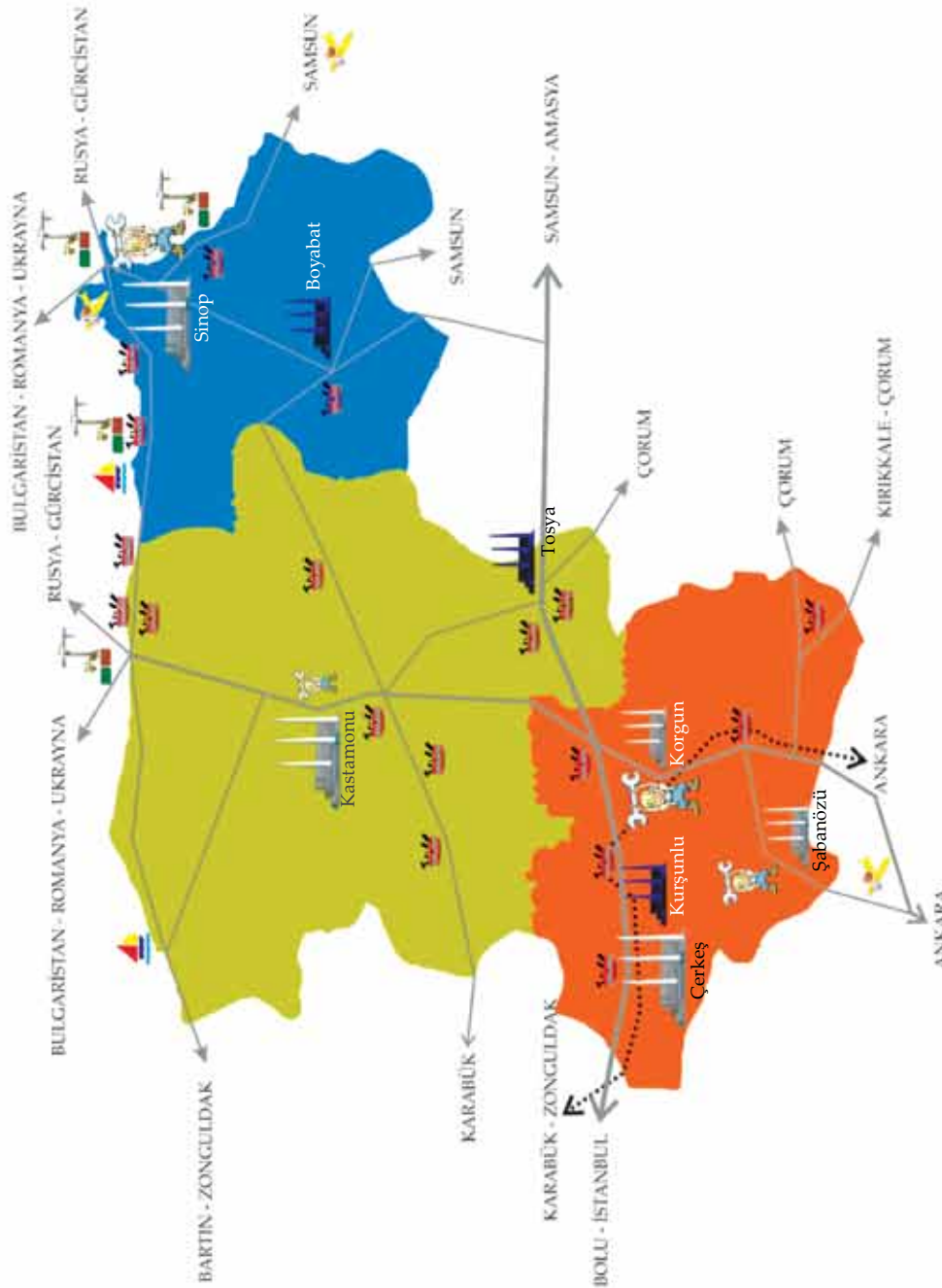
Kaynak: OSB Bilgi Sitesi. <http://osbbs.osbuk.org.tr> (Erişim Tarihi: 11.01.2011).

Harita-19, TR82 Bölgesi'ndeki OSB'lere ve KSS'lere ilişkin bazı veriler ile bunların ulaşım bağlantılarını göstermektedir. TR82 Bölgesi'nde, sanayi bölgeleri, ulaşımın kolay ve çeşitli olduğu yerlerde yoğunlaşma göstermiştir. Batıdan Bolu ve İstanbul'a, doğudan Samsun ve Amasya'ya ulaşan D-100 (E-80) Karayolu ile Ankara, Karabük ve Zonguldak bağlantıları olan demiryolu üzerindeki ve yakınındaki yerlerde OSB ve KSS'ler yoğunlaşmıştır. Bu bölgenin demiryolu ile liman bağlantısı ve karayolu ile havayolu bağlantısı da bulunmaktadır. Yoğunlaşmanın olduğu diğer yerler ise limana yakın olan bölgelerdir.

Ulaşım altyapısının yetersizliği Bölgede sanayi sektörünü olumsuz yönde etkilemektedir.

Harita-19: TR82 Bölgesi Sanayi Bölgeleri Tematik Haritası

Organize Sanayi Bölgeleri		GÖSTERİM
Organize Sanayi Bölgeleri	Alan (ha)	50 -75 100 - 125
	İstihdam (Kişi)	600 - 800 800 - 1.000 1.000 - 1.200
	Faaliyet	Faal Faal Değil
Diğer		Küçük Sanayi Sitesi Havaalanı Liman Balıkçı Barınağı Ana Karayolu Bağlantıları Demiryolu

* OSB Bilgi Sitesi, <http://osbbs.osbuk.org.tr> (Erişim Tarihi: 11.01.2011).

Kaynak: OSB Bilgi Sitesi verileri kullanılarak tarafımızca çizilmiştir.

3.3.2.1 Sinop Organize Sanayi Bölgesi

Sinop-Samsun karayolu üzerinde 1991 yılında kurulan Sinop OSB'de parsel tahsisine 2001 yılında başlanmıştır. Bununla beraber, firmaların yatırımlarını tamamlayıp üretime geçmeleri 2005 yılında gerçekleşmiştir. 100 hektar alan üzerine kurulu olan OSB'de Kasım 2010 tarihi itibarıyla 29'u tahsisi yapılmış, 43'ü yatırımcıya tahsis edilmeye hazır toplam 72 parsel bulunmaktadır. OSB'de tahsis edilen parsellere göre doluluk oranı (%40) düşüktür. Söz konusu OSB'de hâlihazırda 14 firma üretim yapmakta; 3 firmanın ise inşaatı devam etmektedir. 1 firma ise kapalı durumdadır. 1.150 kişinin istihdam edildiği OSB'de tekstil, pvc, su, makine ve süt ürünleri ağırlıklı sektörler olarak öne çıkmaktadır. OSB'nin atık su arıtma tesisi ihalesi yapılmış olup; tesisin yapımına devam edilmektedir. Atık su arıtma tesisinin dışında altyapının büyük ölçüde tamamlandığını söylemek mümkündür. Demiryolu bağlantısına uzak olan OSB, Sinop Limanı'na 16, Sinop Havaalanı'na 14, Samsun Limanı'na 160 km mesafede bulunmaktadır.

3.3.2.2 Kastamonu Organize Sanayi Bölgesi

Kastamonu-İnebolu yolu 18. km'de bulunan Kastamonu OSB, 1993 yılında yaklaşık 127 hektarlık bir alan üzerine kurulmuştur. OSB'de 1997 yılında başlanan altyapı çalışmaları büyük ölçüde tamamlanmıştır. 2004 yılında Bölgede boş bulunan parsellerin tamamı tahsis edilmiştir. Ancak 2008 yılında alınan bir kararla söz konusu tarihe kadar yatırımlarını gerçekleştirilmeyen müteşebbislerin arsa tahsisleri iptal edilmiştir. Mart 2011 tarihi itibarıyla OSB'de haliz hazırda 5'i tahsis edilmeye hazır 28'i tahsis edilmiş 33 parsel bulunmaktadır. 615 kişinin istihdam edildiği bu bölgede 6 firma henüz yatırıma başlamazken 17 firma inşaat halinde, kalan 5 firma ise orman, gıda, makine ile demir ve çelik sektörlerinde faaliyet göstermektedir. Atık su arıtma tesisinin bulunmadığı OSB'de 1 adet ön atık su arıtma tesisi vardır. Doğalgaz dağıtım şebekesi inşaatının ise %25'i tamamlanmıştır ve 2008 yılından itibaren doğalgaz kullanımına başlanmıştır. OSB, İnebolu Limanına 72 km mesafededir.

3.3.2.3 Korgun Organize Sanayi Bölgesi

1977 yılında kurulan ve altyapı inşaatına 1984 yılında başlanan Korgun OSB'de arsa tahsisine 1990 yılında başlanmıştır. 73 hektar büyüklüğünde olan ve 91 parselden oluşan OSB'de 59 parselin tahsisi yapılmıştır. 21 firma üretimine devam etmektedir ve 8 firmanın inşaatı devam etmektedir. Altyapısı büyük ölçüde tamamlanmış olup; doğalgaz dağıtım şebekesinin %75'i bitmiş durumdadır. OSB'de faaliyet gösteren 2 firmanın ön atık su arıtma tesisi mevcut olup; OSB'ye ait atık su arıtma tesisi faal durumdadır. Firmalar, tekstil-konfeksiyon ve gıda sektörleri ağırlıklı olmak üzere, metal, tarım malzemeleri ve plastik sektörlerinde faaliyet göstermektedir. Bölgede 650 kişi istihdam edilmekte olup; istihdamının büyük bir kısmı tekstil sektöründedir. Demiryoluna sadece 5 km mesafede olan OSB, Esenboğa Havaalanı'na ise 90 km uzaklıktadır.

3.3.2.4 Şabanözü Organize Sanayi Bölgesi

Şabanözü OSB, 2005 yılında kurulmuş ve aradan geçen 3 yıl içinde altyapısı önemli ölçüde tamamlanarak faaliyete geçmiştir. 57 hektar alanda toplam 36 parsel bulunmaktadır ve 25'inin tahsisi yapılmıştır. Söz konusu OSB'de 6 firma faaliyet göstermekte olup; 10 firmanın da inşaatı devam etmektedir. 3 firma ise kapalı durumdadır. OSB'de faaliyet gösteren firmalar; elektrikli eşya, elektronik, mobilya, plastik ve tekstil sektörlerinde üretim yapmaktadır. OSB'de faaliyet gösteren firmalarda toplam 850 kişi istihdam edilmektedir. OSB'ye ait atık su arıtma ve katı atık tesisi ile doğalgaz dağıtım şebekesi bulunmamaktadır. OSB'de diğer altyapılar ise büyük oranda tamamlanmıştır. OSB, demiryoluna ve Esenboğa Havaalanına 40, Ankara'ya ise 75 km mesafededir.

3.3.2.5 Çerkeş Organize Sanayi Bölgesi

122 hektar alan üzerine 2002 yılında kurulan Çerkeş OSB, imar projeleri tamamlandıktan sonra 91 parsel ayrılmıştır ancak parsellasyonlarda değişikliğe gidilmesi planlanmaktadır. Arsa tahsislerine başlanılmış olup; bütün parseller tahsis edilmiştir. Firmaların henüz üretime başlamadığı OSB'de tahsis edilen parsellerde mobilya, plastik, lastik ve pvc sektörlerinde üretim yapılması planlanmaktadır. İki etaba ayrılan OSB'de,

birinci etabın altyapısı büyük ölçüde tamamlanmıştır. İkinci etabın altyapısının ise faaliyete geçecek firmalar tarafından yapılması planlanmaktadır. OSB'nin, D-100 (E-80) karayolu üzerinde yer alması ve Ankara-İstanbul otoyoluna yakın mesafede olması, ulaşımını kolaylaştırmaktadır. OSB, demiryoluna 15, Ankara Havaalanı'na 130 km uzaklıktadır.

3.3.2.6 Tosya Organize Sanayi Bölgesi

Tosya OSB, 2009 yılında 63 hektar alan üzerine kurulmuştur. OSB'de imar projelerine başlanmış olup; henüz parseller belirlenmemiştir. 2011 yılı içinde parsellerin tahsisine başlanması düşünülmektedir. Yine aynı yıl içinde parsel tahsisini müteakip altyapı projelerinin başlatılması planlanmaktadır. D-100 (E-80) karayolu üzerinde yer alan OSB'nin batıda Bolu-İstanbul'a, doğuda Samsun-Amasya'ya ulaşımı kolaydır (Bkz. Harita-19). Samsun Limanı'na 220 km uzaklıkta olan OSB, en yakın demiryoluna 70 km mesafededir.

3.3.2.7 Boyabat Organize Sanayi Bölgesi

Boyabat OSB, 72 hektar alan üzerine 1998 yılında kurulmuştur. İmar projeleri tamamlanan OSB, 25 parsel ayrılmıştır. 2011 yılı içinde altyapı çalışmalarına başlanması hedeflenmekte olup; altyapı çalışmalarının başlaması ile beraber parsel tahsislerinin yapılması düşünülmektedir. Söz konusu OSB, Kastamonu-Samsun karayolu üzerinde yer almakta olup; OSB'den havaalanına ve limana ulaşım kolaydır. OSB, Sinop Havaalanı ve Limanı'na 80 km mesafededir.

3.3.2.8 Kurşunlu Çavundur Organize Sanayi Bölgesi

Kurşunlu Çavundur OSB, 60 hektar alan üzerine 2006 yılında kurulmuştur. Kamulaştırma henüz yapılmadığından dolayı imar çalışmalarına başlanılmamıştır. Demiryoluna oldukça yakın mesafede olan OSB'nin demiryolu ile liman bağlantısı mevcuttur.

3.3.3 Küçük Sanayi Siteleri

TR82 Bölgesi'nde 17 küçük sanayi sitesi (KSS) mevcut olup; bu sitelerde toplam 2022 işyeri bulunmaktadır. Tablo-60, KSS'lerin illere göre dağılımını göstermektedir (Ayrıca Bkz. Harita-19).

Tablo-60: TR82 Bölgesi'nde Küçük Sanayi Sitelerinin İllere Göre Dağılımı, 2010

İl	KSS Adı	Faaliyete Başladığı Yıl	Toplam İşyeri Sayısı	Doluluk Oranı (%)	Mevcut İstihdam (Kişi)
Kastamonu*	Kastamonu Yeni KSS	1998	254	51	428
	Abana KSS	2000	38	58	32
	Araç KSS	1991	100	63	94
	Bozkurt KSS	1995	50	78	74
	Taşköprü KSS	1984	126	78	136
	Tosya Yeni KSS	2004	102	39	67
	Tosya Maden Eşya KSS	1977	170	69	147
	Çatalzeytin KSS	2005	44	45	30
Çankırı	Merkez KSS	1980	170	50	510
	İlgaz KSS	2003	52	65	47
	Çerkeş KSS	2000	44	100	83
	Kurşunlu KSS	1998	30	67	26
	Kızılırmak KSS	2004	52	73	81
Sinop	Sinop I. Kısım KSS	1997	220	83	366
	Boyabat KSS	1993	320	99	636
	Ayancık KSS	2004	100	98	196
	Gerze KSS	2002	150	92	278

* Kastamonu'da faaliyette olup; tüzel kişiliği olmayan KSS bulunmaktadır.

Kaynak: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Bölge İlleri Sanayi ve Ticaret Durum Raporları, 2010.

Kastamonu'da, 8 KSS ve toplam 884 işyeri; Çankırı'da 5 KSS ve toplam 348 işyeri; Sinop'ta ise 4 KSS ve toplam 790 işyeri faaliyet göstermektedir. Kastamonu KSS'lerinde 1.008, Çankırı KSS'lerinde 747, Sinop KSS'lerinde 1.476 kişi istihdam edilmektedir. Doluluk oranları incelendiğinde ise Sinop'ta faaliyet gösteren KSS'lerin doluluk oranlarının diğer iki ildeki KSS'lerin doluluk oranlarına göre yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Kastamonu KSS'lerinin doluluk oranları %80'in altındadır. Oldukça yeni kurulmasına rağmen Çerkeş KSS, Bölgede %100 doluluk oranını yakalayan tek KSS konumundadır. Çankırı merkez ve ilçelerinde faaliyet gösteren diğer KSS'lerde doluluk oranları daha düşüktür.

3.3.4 Bölgede Öne Çıkan Sektörler

Bölgede öne çıkan başlıca sektörler, ağaç ve mantar ürünleri, tekstil, konfeksiyon ve deri, gıda, metalik olmayan mineral ürünler, madencilik, metal eşya imalatı ve lastik ve plastik ürünler sanayidir. Bu sektörler aşağıda incelenmiştir.

3.3.4.1 Ağaç ve Mantar Ürünleri Sanayi

TR82 Bölgesi, orman potansiyeli açısından ülke ekonomisinde önemli bir yere sahiptir. Ağaç ve ağaç ürünleri sektörü Bölgede önemli bir yer tutmaktadır. Öncelikle Bölge illerinden Kastamonu'da firma sayısı ve istihdam durumu bakımından bu sektör ön plana çıkmaktadır. İlin Bölgedeki payı ise firma sayısı bakımından %74, istihdam bakımından ise %88'dir. Sinop ili, Bölge firma sayısı oranında %22'lik, istihdam oranında ise %11'lik bir pay ile ikinci sırada yer almaktadır. Çankırı'nın bu sektördeki payı ise oldukça düşüktür.

3.3.4.2 Tekstil, Konfeksiyon ve Deri Sanayi

Bölgede öne çıkan tekstil sektörü, aynı zamanda en çok istihdamın sağlandığı sektör konumundadır. İller bazında Kastamonu hem firma oranı (%50) hem de istihdam oranı (%45) bakımından Bölgede öne çıkmaktadır. Bu ili firma sayısında %32'lik, istihdamda %37'lik oranla Sinop takip etmektedir. Çankırı ise Bölgede her iki oranda da %18'lik paya sahiptir. Alt sektörler bazında incelendiğinde, çeşitli iplik ve dokumalar ile bitim işlemleri, giyim eşyası dışında kalan hazır eşyalar, örme sanayi ve tabii deri ve kürk dışında kalan hazır giyim eşyasına yönelik üretim yapılmaktadır. Bölge illerinin bu sektördeki ihracatları Türkiye ile kıyaslandığında oldukça düşük kalmaktadır. Sektörün, Bölgenin toplam ihracatı içindeki payı ise %5 dolaylarındadır (TİM, 2010).

3.3.4.3 Gıda Sanayi

Tarım ve hayvancılıkla yakın bir ilişki içinde olan gıda sektörü, TR82 Bölgesi'nde en fazla firmanın faaliyet gösterdiği sektör olarak öne çıkmaktadır. Bu sektörün illere göre dağılımına bakıldığında ise firmaların yaklaşık olarak %40'ı Kastamonu'da; %30'u Çankırı'da ve %30'u da Sinop'ta faaliyet göstermektedir. Sektörün istihdamdaki payı ise Kastamonu, Çankırı ve Sinop için sırasıyla %25, %58, %17'dir. Kastamonu firma sayısı, Çankırı ise istihdam rakamlarında bu sektörde öne çıkmaktadır (Bölge İlleri Sanayi ve Ticaret Durum Raporları, 2009).

3.3.4.4 Metalik Olmayan Mineral Ürünler

Hem istihdam, hem de firma sayısı bakımından metalik olmayan mineral ürünler sektörü Bölgede önemli bir yere sahiptir. İller bazında Sinop firma sayısı (%42) ve istihdam (%57) oranlarında diğer illerden öne çıkmaktadır. Bu sektörde ikinci sırada olan Çankırı firma sayısı ve istihdamda sırasıyla Bölgenin %33 ve %20'sini oluşturmaktadır. Kastamonu'da ise, firma sayısı bakımından diğer illere göre daha az firma bu sektörde faaliyet göstermektedir. Bölgede üretilen metalik olmayan mineral ürünler arasında cam ve cam ürünleri, pişmiş kilden yapı gereçleri, seramik ve taştan gereçler, çimento, alçı, kireç yer almaktadır.

3.3.4.5 Bölgede Öne Çıkan Diğer Sektörler

Yukarıda saydıklarımız dışında, Bölgede madencilik sektörü de ön plana çıkmaktadır. Bölgenin maden çeşitliliği açısından oldukça zengin olması, Bölgede hem metalik madenlere, hem de endüstriyel madenlere yönelik firmaların bulunmasına olanak tanımıştır. Demir ve demir dışındaki diğer metalik cevher madenciliği, taş, kil ve kum ocaklığı, kimya ve gübre sanayinde kullanılan minerallerin madenciliği ve tuz çıkarımına yönelik firmalar bulunmaktadır.

Bölgede faaliyet gösteren maden işletmeleri teknolojik açıdan yetersizdir.

Bölgede öne çıkan diğer bir sektör ise metal eşya imalatıdır. Bu sektör, Bölgede %5 ile düşük bir istihdam oranına sahip olsa da Çankırı ilinde hem firma sayısı hem de istihdam açısından öne çıkmaktadır. Bölge içinde, bu sektörde faaliyet gösteren firmaların %61'i Çankırı, %30'u Kastamonu %9'u Sinop ilindedir. Çankırı ili bu sektördeki Bölge istihdamının %87 gibi büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Metal mutfak eşyası, el aletleri ve hırdavat malzemeleri, metal mobilya ve donatım, metal yapı malzemesi, başka yerde sınıflandırılmamış metal eşya, tarım alet ve makinaları, özel endüstri makinaları, elektrikli sanayi makinaları ve cihazları, elektrikli teçhizat ve ev aletleri sanayi, demir yolları ulaşım araçları ve onarımı alt sektörlerinde firmalar faaliyet göstermektedir.

Lastik ve Plastik Ürünler hem firma sayısı hem de istihdamda yaklaşık olarak %6'lık oranla Sinop ilinde öne çıkmakla beraber Kastamonu ve Çankırı illerinde de bu sektörde faaliyet gösteren firmalar bulunmaktadır.

3.4 Madencilik

Maden çeşitliği ve potansiyeli açısından zengin olan Bölgede toplam 22 maden cinsi bulunmaktadır. Bu madenlerden bakır, bentonit, kaya tuzu, kuvarsit, kuvars kumu, feldspat, diyatomit, tuğla-kiremit toprağı Bölgede öne çıkanlardan bazılarıdır. Tablo-61, Bölge ve illerindeki madenleri ve rezerv miktarını göstermektedir.

Bölgenin maden ile ilgili en önemli sorunu, “Maden potansiyelinin yeterince kullanılamaması”dır.

Tablo-61: TR82 Bölgesi İllerinin Maden Rezervleri, 2010 (1.000 Ton Olarak)

Miktar Cinsi	Kastamonu	Çankırı	Sinop	TR82
Bakır	11.479	*	-	11.479
Civa	75 +	-	-	75 +
Çimento Hammaddesi	450.000	*	-	450.000
Feldspat	57.118	-	-	57.118
Fosfat	642	-	-	642
Grafit	383	-	-	383
Kil	46	439.000	-	439.046
Kaolen	30	-	-	30
Kuvarsit	422.328 +	-	-	422.328 +
Kuvars Kumu	12.400 +	-	121.250	133.650 +
Manganez	45,54	0,3	*	45,57
Mermer**	***	51.143	-	51.143
Linyit	312	123	440	875
Asbest	-	3,85	-	3,85
Bentonit	-	2.000	-	2.000
Diyatomit	-	6.263	-	6.263
Kaya Tuzu	-	808.000 +	-	808.000 +
Perlit	-	70.000	-	70.000
Refrakter Kil	-	137.127	-	137.127
Talk	-	*	-	-
Tuğla ve Kiremit Ham.	-	-	174.000	174.000
Manyezit	-	1.526 +	-	1.526 +

(+) eşit ve üzeri anlamındadır.

* Zuhur olduğundan rezerve yönelik çalışma yoktur.

** Veriler m³ cinsinden verilmiştir.

*** Ekonomik boyutu tam olarak ortaya konulamamıştır.

Kaynak: MTA, 2010.

3.4.1 Kastamonu İli Maden Potansiyeli

Jeolojik yapısı nedeniyle yeraltı kaynakları bakımından zengin potansiyele ve çeşitliliğe sahip Kastamonu ilinde, çok sayıda metalik maden (bakır-kurşun-çinko, manganez ve civa) ve endüstriyel hammadde yatak ve zuhurları (kil, kaolen, kuvars kumu, kuvarsit, grafit, çimento hammaddeleri ve fosfat) bulunmaktadır. Küre ilçesi bakır rezervi bakımından ülkemizde önemli bir yere sahiptir. İlçedeki üç bakır yatağının iki tanesinde altın (toplam 28,225 ton) ve gümüş (toplam 115 ton) cevherleri yan ürün olarak bulunmaktadır (MTA, 2010). Metalik madenlerden ayrıca küçük boyutlu zuhurlar şeklinde manganez cevherleşmeleri ve geçmişte işletilmiş civa yatakları bulunmaktadır. Endüstriyel madenlerden ise kuvarsit önemli bir potansiyele sahipken kuvars kumunun rezervi daha düşüktür. Tosya ilçesinde iyi kalite tuğla-kiremit kili bulunmaktadır. Bu madenlerin dışında, feldspat, fosfat, çimento hammaddesi, grafit, kil, kaolen ve mermer rezervleri de bulunmaktadır.

3.4.2 Çankırı İli Maden Potansiyeli

Çankırı ili, metalik madenlerden daha ziyade endüstriyel hammaddeler bakımından zengin bir potansiyele sahiptir. Bu endüstriyel hammaddelerden başlıcaları, bentonit, diatomit, manyezit, mermer, perlit, kil, tuz, talk, dolomit ve çimentodur. Türkiye'deki bentonit yataklarının önemli bir kısmı Çankırı'da yer almaktadır (MTA, 2010). Rezerv bakımından ilde önemli bir yere sahip diğer bir maden ise kaya tuzudur. Tuz yataklarında sofr ve sanayi tuzu üretilmektedir. Bunların yanında ilde potansiyeli çok olmasa da manganez, bakır, asbest ve refrakter kil rezervleri de bulunmaktadır.

3.4.3 Sinop İli Maden Potansiyeli

Maden rezervi açısından zengin olmayan Sinop ilinde maden çeşitliliği de sınırlıdır. Endüstriyel madenlerden kuvars kumu ve tuğla-kiremit yatak ve zuhurları, metalik madenlerden de sadece manganez zuhurları bulunmaktadır. Türkiye'deki kuvars kumu yataklarının bir kısmı Sinop'ta bulunmaktadır. Buradan çıkarılan kuvars kumu, İnceburun Yarımadasında yapılan maden yıkama işleminden sonra kullanılmaktadır (MTA, 2010). Önemli bir endüstriyel hammadde kaynağı olan Boyabat ilçesindeki tuğla-kiremit hammaddeleri, su emme miktarı yüksek olması nedeniyle kiremit imalinden daha çok tuğla üretimine elverişlidir. Bunun yanında, ilde az miktarda da olsa yüksek kaliteli linyit rezervi bulunmaktadır.

3.5 Hizmetler

Bir ekonomide hizmet sektörünün payının yüksekliği ekonomik gelişmişliğin göstergelerinden biri sayılabilir. Bu sektör, Bilişim, Teknoloji, Haberleşme, Finans, Ticaret ve Turizmi kapsamaktadır. Bu konular, hizmetler başlığı altında incelenecek olup; turizm Bölge için büyük önem arz ettiğinden ayrı bir başlık altında incelenecektir.

3.5.1 Teknoloji, Bilişim ve Haberleşme

Günümüzde teknolojinin ulaştığı nokta ve gelişme hızı dünyayı ve toplumları ciddi biçimde değiştirmiştir. Gelişen teknolojinin ve haberleşme araçlarının kullanımı, yeniliklere açık olmak ve teknolojinin gelişimine katkıda bulunmak değişen çağa ayak uydurabilmenin şartlarıdır. Ancak TR82 Bölgesi'nde teknolojinin gelişme hızına ayak uydurmakta sıkıntı yaşanmaktadır. Bunun başlıca sebeplerinden biri, Bölgenin coğrafi yapısının iletişim altyapısına elverişli olmamasıdır.

3.5.1.1 Teknoloji

Bölgenin teknoloji ile ilgili en önemli sorunu, "AR-GE faaliyetleri yürüten kurumların yetersizliği"dir.

Ülkemizde teknoloji geliştirmeye yönelik olarak kurulan teknokentler ve yüksek teknoloji enstitüleri bulunmakla beraber, TR82 Bölgesi bunlardan yoksundur. Bölgede teknoloji geliştirmeye yönelik kurumların eksikliği nedeniyle yapılan marka, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım başvuruları sayılarının düşük

olduğu gözlemlenmektedir. Tablo-62'ye göre 2005-2009 yılları arasında Bölgede yapılan patent başvurularının hiçbirisi tescille sonuçlanmamıştır. Faydalı model ve endüstriyel tasarım başvuru ve tescil sayıları ise Türkiye toplamıyla kıyaslandığında düşük kalmaktadır.

İşletmeler AR-GE faaliyetlerine yeterince kaynak ayırmamaktadır.

Tablo-62: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Patent, Faydalı Model ve Endüstriyel Tasarım Başvuruları ve Tescil Sayıları, 2005-2009

		2005		2006		2007		2008		2009	
		Başvuru	Tescil	Başvuru	Tescil	Başvuru	Tescil	Başvuru	Tescil	Başvuru	Tescil
Patent	Kastamonu	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0
	Çankırı	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0
	Sinop	0	0	0	0	2	0	0	0	4	0
	TR82	0	0	1	0	5	0	1	0	4	0
	Türkiye	960	94	1.099	122	1.844	317	2.268	337	2.588	456
Faydalı Model	Kastamonu	2	0	0	1	3	0	4	3	3	2
	Çankırı	0	2	0	0	2	1	0	0	0	0
	Sinop	1	0	2	1	0	2	5	0	2	2
	TR82	3	2	2	2	5	3	9	3	5	4
	Türkiye	1.884	963	2.423	1.659	2.968	2.146	2.942	1.833	2.842	2.151
Endüstriyel Tasarım	Kastamonu	1	1	0	0	1	0	3	4	1	0
	Çankırı	0	0	5	1	0	0	1	1	0	0
	Sinop	4	2	7	2	0	0	3	2	3	2
	TR82	5	3	12	3	1	0	7	7	4	2
	Türkiye	4.925	4.388	5.510	5.708	5.984	5.856	6.093	5.783	5.927	5.378

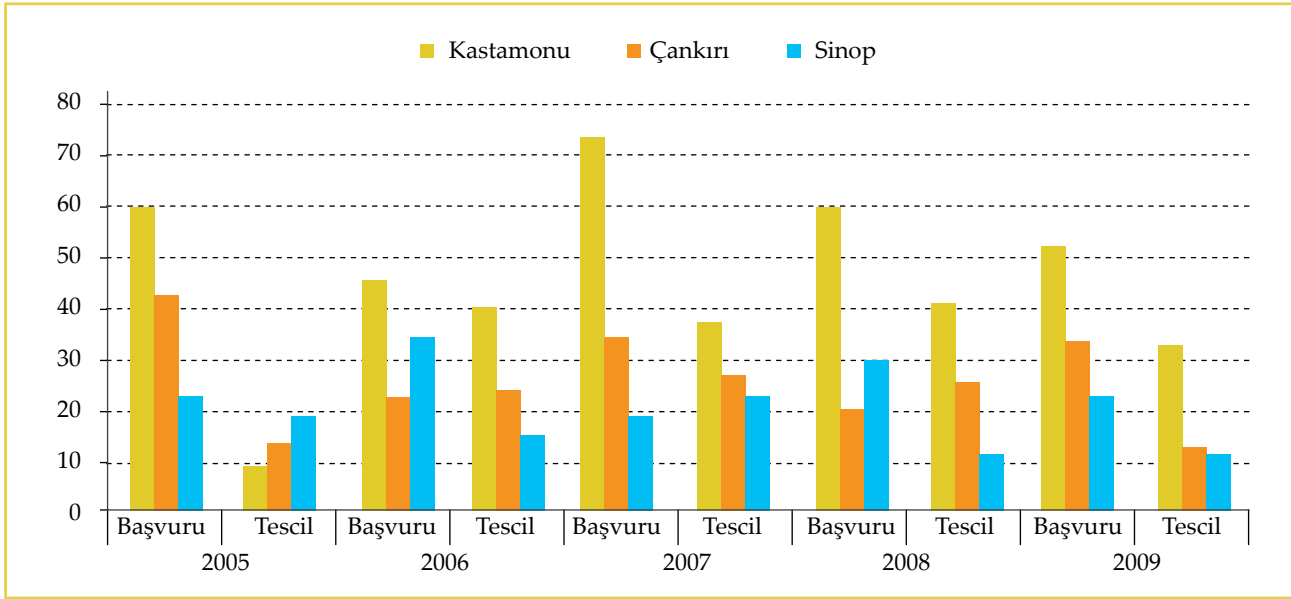
Kaynak: Türk Patent Enstitüsü. www.turkpatent.gov.tr (Erişim tarihi 13.01.2011).

Bölgede, Türkiye geneline kıyasla çok düşük sayıda marka başvurusu yapılmaktadır. Bu başvuruların tescille sonuçlanma oranı ise Türkiye ortalamasına yakındır. Grafik-18'de Bölge içerisinde marka başvuru ve tescil sayılarının yıllara göre değişimi verilmiştir. Bölge içinde marka başvuru ve tescilinde sıralama Kastamonu, Çankırı ve Sinop şeklindedir.

Bölgede, geliştirilen marka, patent ve endüstriyel tasarım sayısı oldukça azdır.

Grafik-18: TR82 Bölgesi'nde Yapılan Marka Başvuru ve Tescilleri, 2005–2009

Kaynak: Türk Patent Enstitüsü. www.turkpatent.gov.tr (Erişim tarihi 13.01.2011).

3.5.1.2 Bilişim

Türkiye genelinde hanehalkı araştırmalarına göre bilgisayar sahibi olma oranı ve internet kullanıcısı olma oranı hızla artmaktadır. Buna karşın altyapı eksikliği ve teknik destek zorlukları nedeniyle kırsal kesimlerde bilgisayar ve internet kullanım oranı düşüktür. TR82 Bölgesi'nde nüfusun yaklaşık yarısı kırsal bölgelerde yaşadığı için Bölgede bilişim ve internet altyapısının yaygınlaştırılmasında sorunlar yaşanmaktadır. Bilişim teknolojileri genç nüfus tarafından daha fazla kullanılmakla beraber bilişim teknolojileri kullanımında kadın erkek eşitsizliği de görülmektedir. Kadınlarda bilgisayar ve internet kullanım oranı erkeklere oranla düşüktür. Bilgisayar ve internet kullanımındaki kadın erkek eşitsizliği eğitim durumunun yükselmesiyle ortadan kalkmaktadır. Türkiye'de İnterneti kullanım amaçlarının başında iletişim kurmak, sohbet etmek, sosyal ağlara bağlanmak gibi amaçlar gelmekle beraber internet; ticaret, eğitim araştırmaları, bankacılık, devlet hizmetlerinden faydalanılması alanlarında da kullanılmaktadır. Ancak TR82 Bölgesi'nde halkın gelişen teknolojilere ayak uydurmakta zorlandığı, bilişim teknolojileri ve internet kullanım oranlarının Türkiye geneline göre düşük olduğu ve e-ticaretin Bölgede gelişmediği görülmektedir.

Türkiye genelinde internet bağlantısının en yaygın kullanılan çeşidi ADSL olmakla birlikte altyapının yeterince gelişmiş olduğu yerlerde fiber optik kablolar üzerinden internet bağlantısı sağlanabilmekte; buna ilaveten kablone ile de internet hizmeti verilebilmektedir. TR82 Bölgesi'nde internet bağlantılarının büyük çoğunluğu ADSL bağlantısı olup; diğer internet bağlantı türleri için yeterli altyapı henüz mevcut değildir.

3.5.1.3 Haberleşme

Türkiye'de haberleşme teknolojisi hızla yaygınlaşmaktadır. Dolayısıyla, Türkiye genelinde faaliyet gösteren cep telefonu operatörleri Bölgede de hizmet vermekte olup; Bölgenin bazı kesimleri nüfusun az olmasına bağlı olarak operatörlerin kapsama alanları dışında kalmaktadır.

3.5.2 TR82 Bölgesi'nde Mali Yapı ve Finans

Bu bölümde, TR82 Bölgesi'nin mali yapısı ele alınmaktadır. Öncelikle, Bölgedeki bankaların durumu, daha sonra, gerek ticari gerekse bireysel olarak mevduat ve kredi yapısı ağırlıkları ve kaynakları itibarıyla belirlenmiştir. Mali yapının diğer bir önemli unsuru da Bölgeden genel bütçe için toplanan vergi geliridir. Bu bağlamda, vergi gelirleri merkezi bütçeden Bölgeye sağlanan kamu harcamaları ile karşılaştırmalı olarak

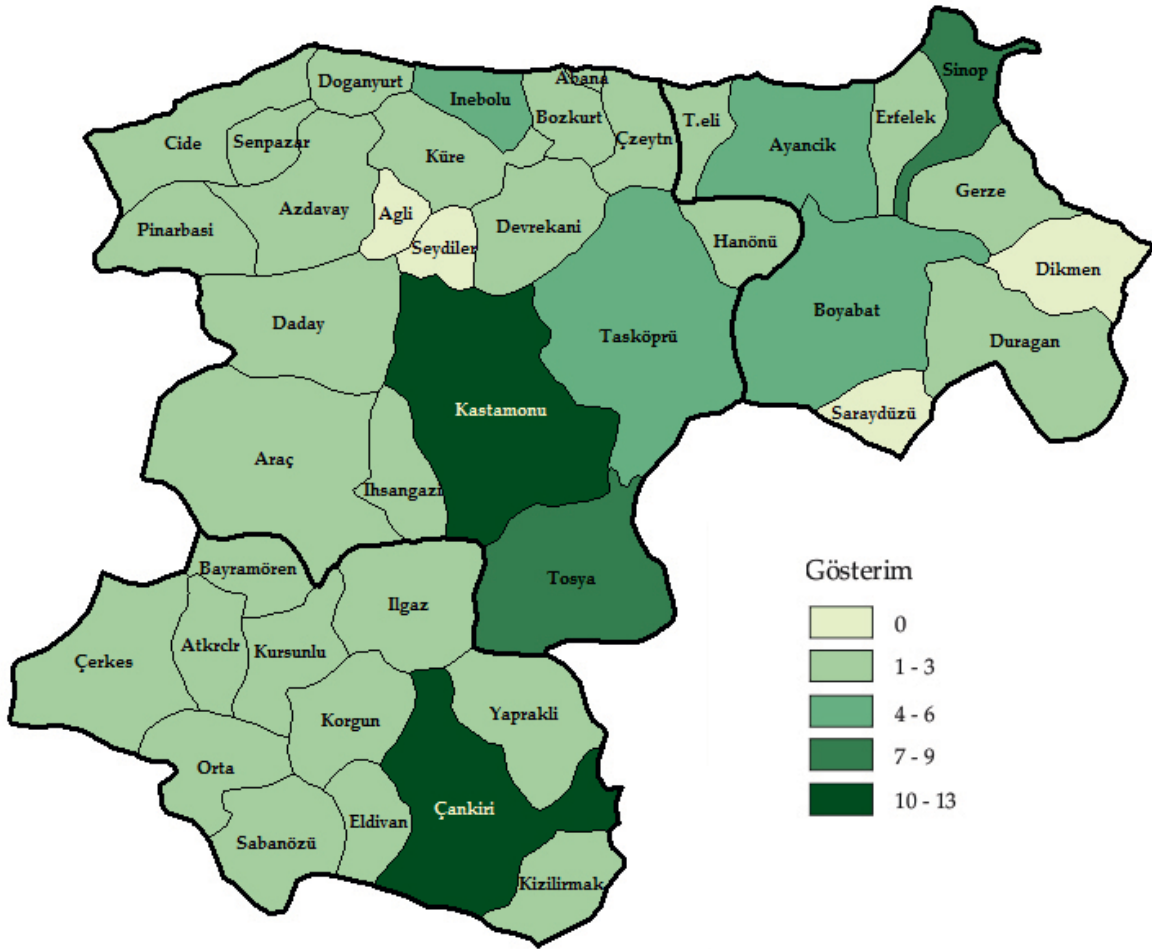
ele alınmıştır. Ayrıca, kamu yatırımlarının hangi alanlara yoğunlaştığı ve değişimi incelenmiştir. Son olarak, Bölgenin ekonomik kalkınmışlığının en önemli göstergelerinden biri olan GSKD rakamları ve bu değerleri oluşturan sektörlerin bileşeni belirlenmiştir.

3.5.2.1 Banka Şube Sayısı

Türkiye Bankalar Birliği (TBB) verilerine göre Türkiye’de 2009 yılı sonu itibarıyla faaliyet gösteren banka sayısı 49’dur. Mevduat bankaları sayısı 32, kalkınma ve yatırım bankaları sayısı 13 ve katılım bankaları sayısı 4’tür. Türkiye’de 2009 yılı itibarıyla her 8.088 kişiye bir banka şubesi düşmektedir. TR82 Bölgesi’nde bu sayı Çankırı için 7.709, Kastamonu için ise 7.656, Sinop için 8.381’dir. Şube başına düşen kişi sayısının 2000’li yılların başlarında illere göre değişkenlik gösterdiği, sonraki yıllarda artan şube sayısı ile birlikte coğrafi olarak değişmeyen sabit bir değere yakınsadığı görülmektedir. Bu durumun, Bankacılık sektörünün yeni şube açma kararlarında ihtiyaca göre hareket etmesinden kaynaklandığı söylenebilir.

TR82 Bölgesi’nde banka şubeleri merkez ilçelerde yoğunlaşmış olup; görece olarak daha gelişmiş ilçelerde de banka şubesi sayısı diğer ilçelere göre fazladır. Harita-20’de de görüldüğü üzere Bölge ilçelerinin büyük çoğunluğunda yalnızca bir banka şubesi varken, bazı ilçelerde banka şubesi bulunmamaktadır. Banka şubesi olmayan ilçelerde haftanın belirli günlerinde geçici banka şubeleri hizmet vermektedir. Bölgede internet kullanımının düşük olması göz önüne alındığında, bankacılık işlemlerini gerçekleştirmenin bazı ilçelerde sıkıntı olduğu söylenebilir.

Harita-20: TR82 Bölgesi İlçelerindeki Banka Şubesi Sayıları

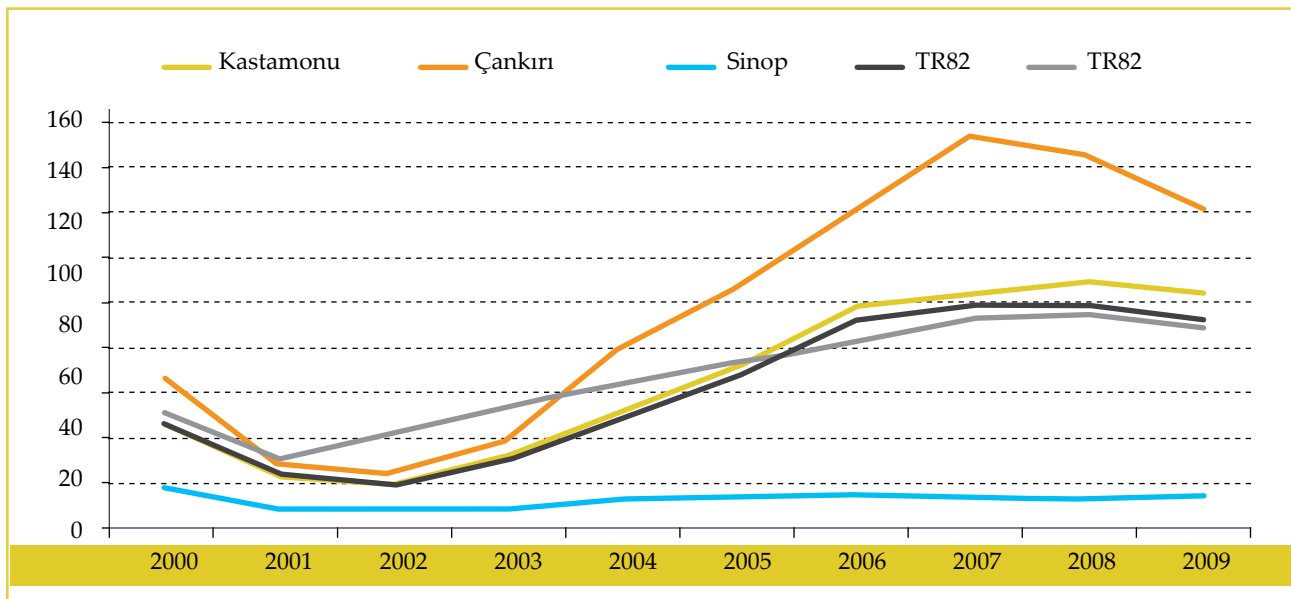
Kaynak: İlçe Bilgi Formu’nda yer alan veriler (2011) kullanılarak tarafımızca çizilmiştir.

3.5.2.2 Mevduat ve Kredi

2009 yılı itibarıyla TR82 Bölgesi illeri arasında Çankırı %122'lik oran ile Kredi/Mevduat oranının en yüksek olduğu ildir. Bu oranın en düşük olduğu il ise %7 ile Sinop ilidir. Kastamonu ise 2009 itibarıyla %88 oranı ile ülke ortalaması olan %75'e yakın bir orandadır. Mevduatlar birbirine yakın olmasına rağmen mevduatın krediye dönüşme oranları arasında büyük farklılıklar bulunmaktadır. Zira mevduat rakamları 2009 itibarıyla Çankırı için 338.520.000 TL, Sinop için 360.538.000 TL şeklindedir. Oranlardaki farklılık; Çankırı ilinin dışarıdan finansman sağlaması, Sinop ilinin ise sahip olduğu mevduatı içeride kullanmayıp başka illeri finanse etmesinden kaynaklanmaktadır (Bkz. Grafik-19).

Bölgenin mali yapı ile ilgili en önemli sorunu, "sermaye birikiminin yatırıma dönüşmemesi" dir.

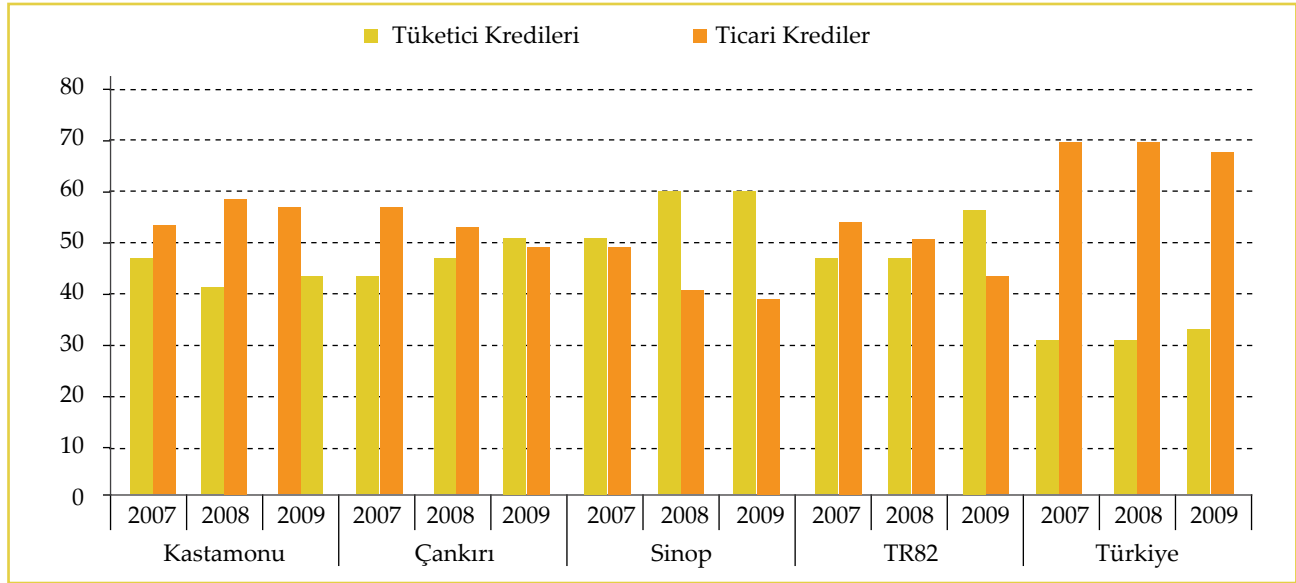
Grafik-19: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Mevduatın Krediye Dönüşme Oranı, 2000-2009 (% Olarak)

Kaynak: TBB. www.tbb.org.tr, (Erişim Tarihi: 06.01.2011).

Bölgede kredi kullanımı, tüketici ve ticari kullanım olarak incelendiğinde Grafik-20'de görüldüğü gibi Türkiye ortalamasına göre farklılık arz etmektedir. Türkiye ortalamasında 2009 sonu itibarıyla kredi hacminin %68'i ticari kredi iken, Bölge illerinin tamamında tüketici kredileri ağırlıklı konumda olup; Bölge ortalamasında tüketici kredileri %56, ticari krediler ise %44 seviyesindedir. Bu durum Bölgenin ticari ve sınai kapasitesinin Türkiye ortalamasının altında olmasının bir sonucudur.

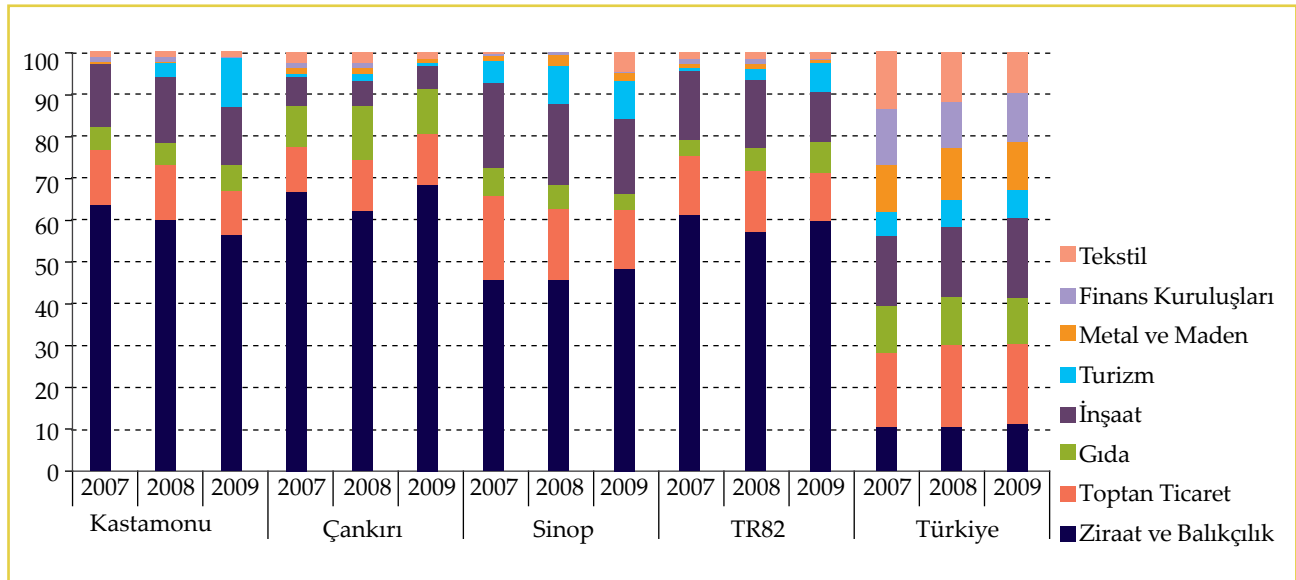
Grafik-20: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Tüketici ve Ticari Kredilerin Dağılımı, 2007-2009 (% Olarak)

Kaynak: BDDK, www.bddk.gov.tr, (Erişim Tarihi: 15.01.2011).

Türkiye'de kredinin en fazla kullanıldığı alanlar ziraat, balıkçılık, toptan ticaret, gıda, inşaat, turizm, metal ve maden, finansal kuruluşlar ve tekstil şeklindedir. Türkiye geneline bakıldığında, kredilerin sektörlere göre dengeli bir dağılımı göze çarparken aynı şeyi genelde TR82 Bölgesi özelde de Bölge illeri bazında söylemek güçtür. Bölge illerinde kredilerin dağılımında ziraat ve balıkçılık sektörünün oldukça belirgin bir ağırlığı göze çarpmaktadır. Bu durum, Bölgenin ziraat ve balıkçılık kapasitesinin diğer sektörlerle göre daha fazla olmasından kaynaklandığı izlenimi vermektedir. Kredi dağılımına yıllara göre gelişim açısından bakıldığında, özellikle Turizm sektörünün payı Kastamonu ve Sinop illerinde ciddi artış göstermiştir (Bkz. Grafik-21).

Grafik-21: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Sektörel Bazda Kredi Dağılımı, 2007-2009 (% Olarak)

Kaynak: BDDK, www.bddk.gov.tr, (Erişim Tarihi: 15.01.2011).

3.5.2.3 Vergi Gelirleri ve Kamu Harcamaları

Ülkemizde tahsil edilen vergiler ile genel bütçeden yapılan kamu harcamalarının bölge düzeyinde karşılaştırılması ilginç sonuçlar vermektedir. Örneğin İstanbul'da yapılan Kamu Harcamasının 9,7 katı kadar vergi tahsil edilirken, Bölgede ancak üçte biri kadar vergi tahsil edilmektedir. Bu durum, ülke politikası olarak gelişmiş illerden daha az gelişmiş illere kaynak transferi yapıldığının göstergesidir. Ancak söz konusu oranlarla ilgili olarak bir düzeltme faktörünü de belirtmek gerekmektedir. Zira pek çok şirketin üretimini Anadolu'nun farklı illerinde gerçekleştirip, vergisini şirket merkezi olan İstanbul gibi gelişmiş illerden ödemesi söz konusudur. Devlet üretimin olduğu bu illere bir şekilde kamu harcaması yaparken, bu üretimin vergisini aynı illerden almamaktadır.

Tablo-63: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Vergi Gelirleri ve Kamu Harcamaları, 2010*

	Vergi Gelirleri (1.000 TL)	Kamu Harcamaları (1.000 TL)	Vergi Gelirleri/ Kamu Harcamaları (%)
Kastamonu	210.704	793.316	29
Çankırı	91.714	297.955	33
Sinop	115.920	322.884	38
TR82	418.338	1.414.155	32
İstanbul	90.027.876	10.232.433	969
Ankara	31.082.381	15.734.427	218
Türkiye	232.281.068	255.770.357	91

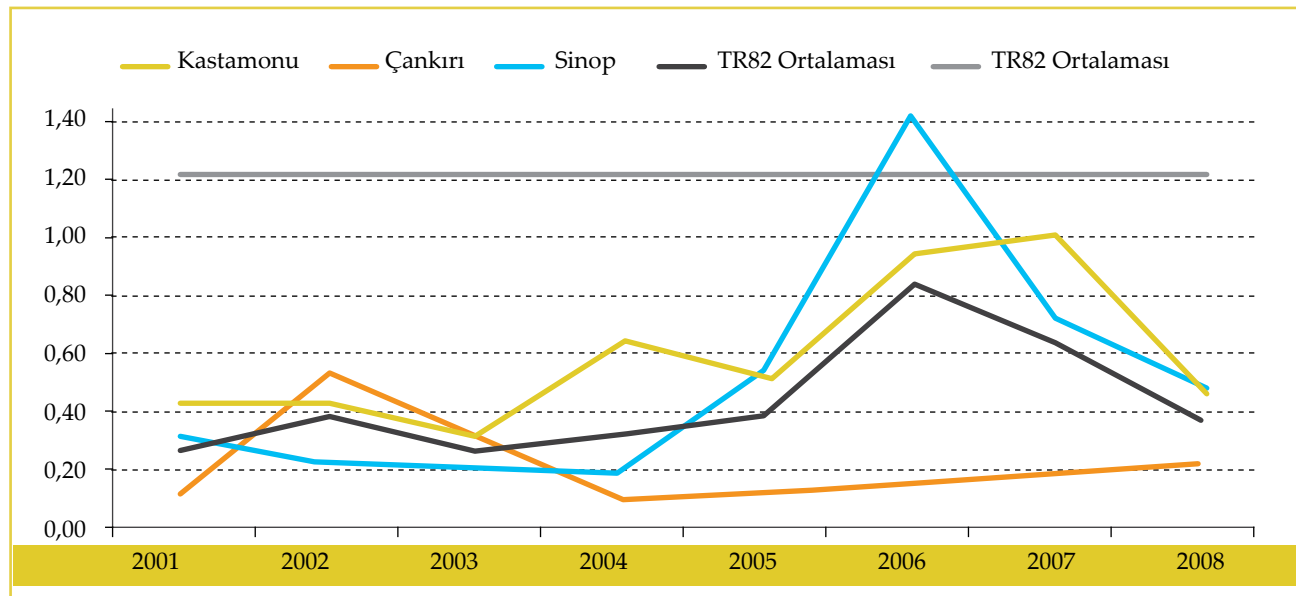
* Kasım itibarıyla.

Kaynak: T.C. Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü, www.muhasebat.gov.tr, (Erişim Tarihi: 15.01.2011).

3.5.2.4 Kamu Yatırımları

Türkiye'de kamu yatırımları 2001 yılında 8.197.996 TL tutarında iken 2008 yılında 21.915.452 TL'ye ulaşmıştır. Bu yıllar arasında 81 ile dağılan yatırımlar Grafik-22'de de görülebileceği gibi il bazında ortalama %1,23 seviyesindedir. TR82 Bölgesi illerinin kamu yatırımlarından aldığı pay ise 2006 yılında Sinop ilinin aldığı pay hariç daima ülke ortalamasının altında kalmıştır. Ancak Bölgenin kamu yatırımlarından aldığı pay gence artmaktadır. 2001 yılında alınan pay % 2,6'dan 2008 yılında % 3,7 seviyesine yükselmiştir.

Grafik-22: TR82 Bölgesi'nin Kamu Yatırımlarından Aldığı Pay*, 2001–2008 (% Olarak)

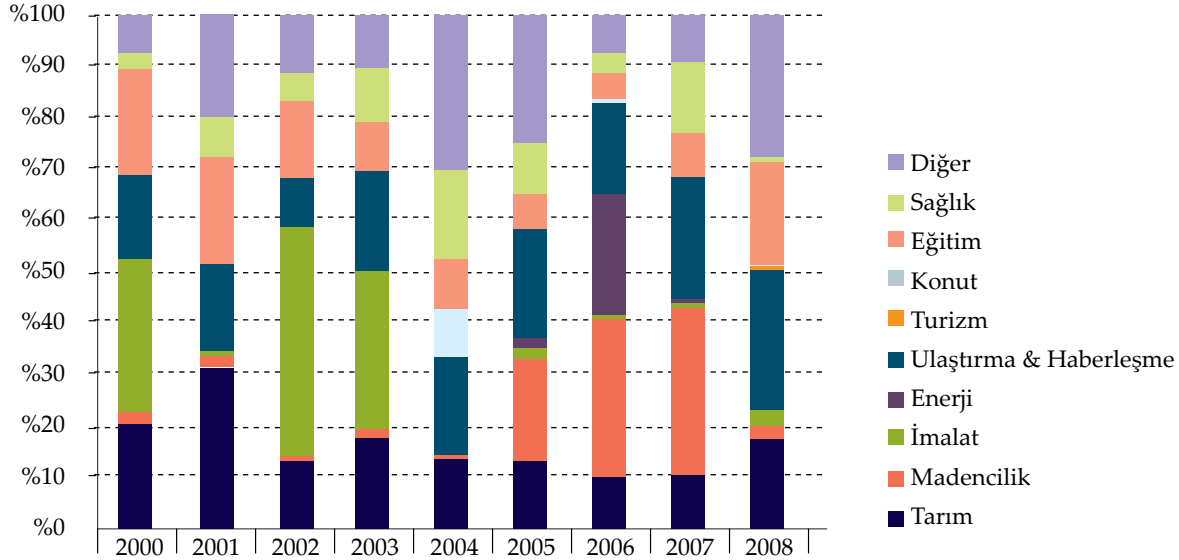

* İllerin ortak yatırımını kapsayan "Muhtelif Yatırımlar" hariç.

Kaynak: DPT, <http://www.dpt.gov.tr/kamuyat/il.html>, (Erişim Tarihi: 01.02.2011).

Bölgede kamu yatırımlarının sektörel dağılımı birkaç yıl gibi kısa zaman dilimlerinde radikal değişikliklere uğramıştır. Bölgede 2000 - 2003 yılları arasında kamu yatırımların %49'u tarım ve imalat sektörlerine yapılırken 2004-2008 yıllarında imalat sektörüne olan yatırım bitme noktasına gelmiş, tarım sektörüne olan yatırım görece %50 civarında azalmış ve madencilik, ulaşım ve haberleşme sektörlerine olan kamu yatırımı %44 seviyesine yükselmiştir.

Grafik-23: TR82 Bölgesi'nde Kamu Yatırımlarının Sektörel Dağılımı, 2000-2008 (% Olarak)

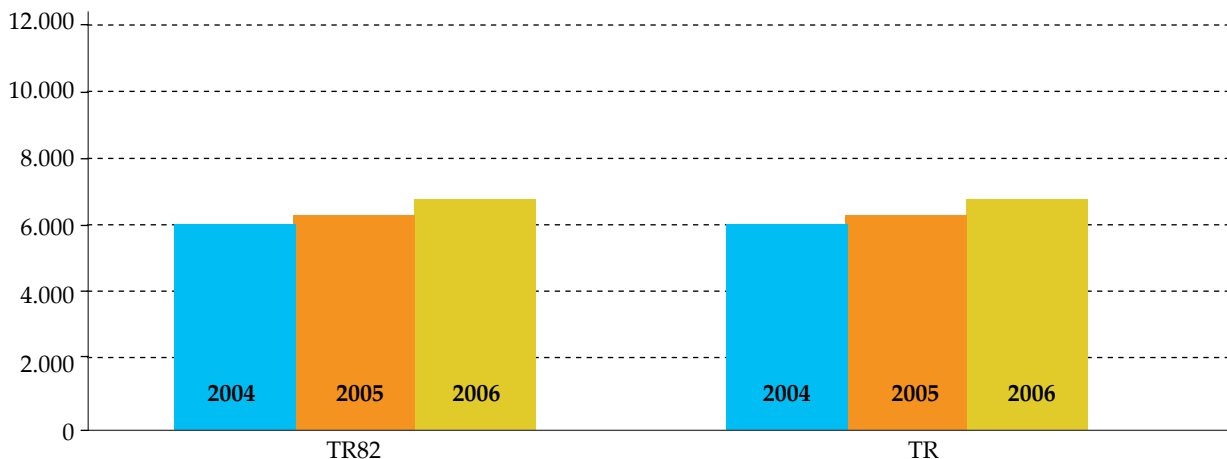

Kaynak: DPT. <http://www.dpt.gov.tr/kamuyat/il.html>, (Erişim Tarihi: 01.02.2011).

3.5.2.5 Gayri Safi Katma Değer

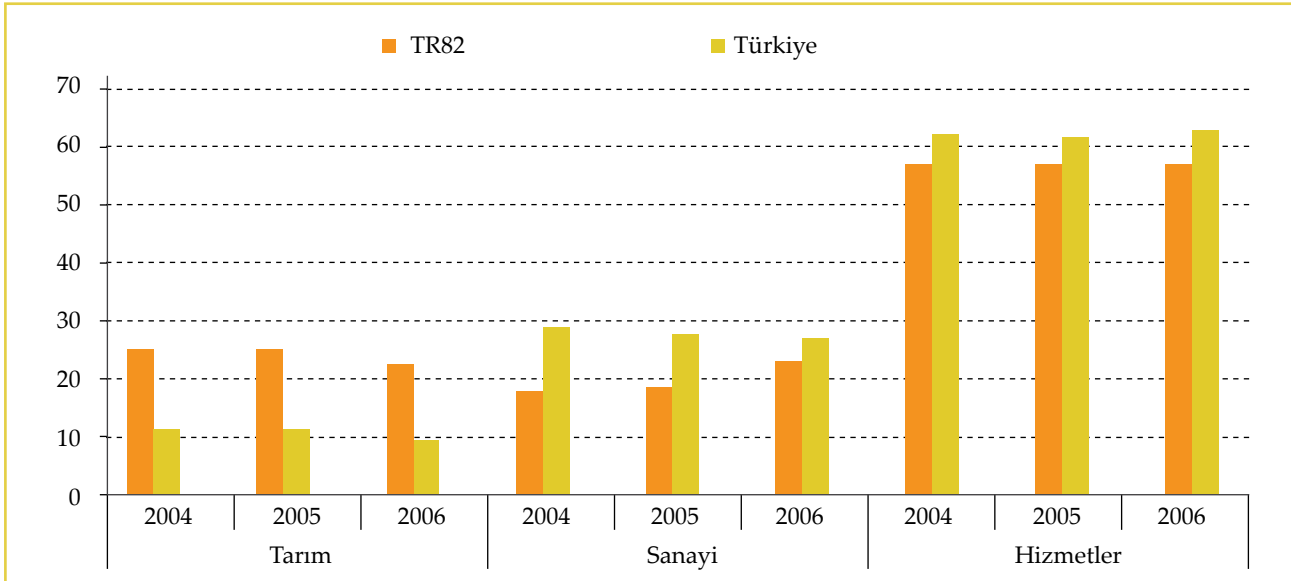
TÜİK tarafından hazırlanan İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması (İBBS) çerçevesinde bölgesel bazlı olarak Türkiye'nin bölgesel Gayri Safi Katma Değerleri (GSKD) İBBS 2. düzeye karşılık gelen 26 Bölge için cari temel fiyatlarla bölgesel GSKD üretim yöntemi ile tarım, sanayi ve hizmetler ayrıntısında 2004-2006 yıllarını kapsayacak şekilde aşağıda verilmiştir. Grafik-24'te de görüldüğü gibi Bölgede GSKD verileri Türkiye ortalamasının altında kalmaktadır. GSKD'nin sektörel dağılımına bakıldığında Grafik-25'te görüldüğü gibi genel olarak TR82 Bölgesi'nde en önemli sektörün hizmetler sektörü olduğu, bu sektörü tarım ve sanayinin izlediği görülmektedir. Türkiye ortalamasında ise yine hizmetler sektörü önde olup; bunu sanayi ve tarım izlemektedir. TR82 Bölgesi'nde tarım sektörünün payı Türkiye ortalamasının üzerinde iken sanayi sektörünün payı Türkiye ortalamasının altında kalmıştır.

Grafik-24: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Kişi Başına GSKD, 2004-2006

Kaynak: TÜİK. www.tuik.gov.tr, (Erişim Tarihi: 01.02.2011).

Grafik-25: TR82 Bölgesi'nde GSKD'nin Sektörel Dağılımı, 2004-2006 (% Olarak)

Kaynak: TÜİK. www.tuik.gov.tr, (Erişim Tarihi: 01.02.2011).

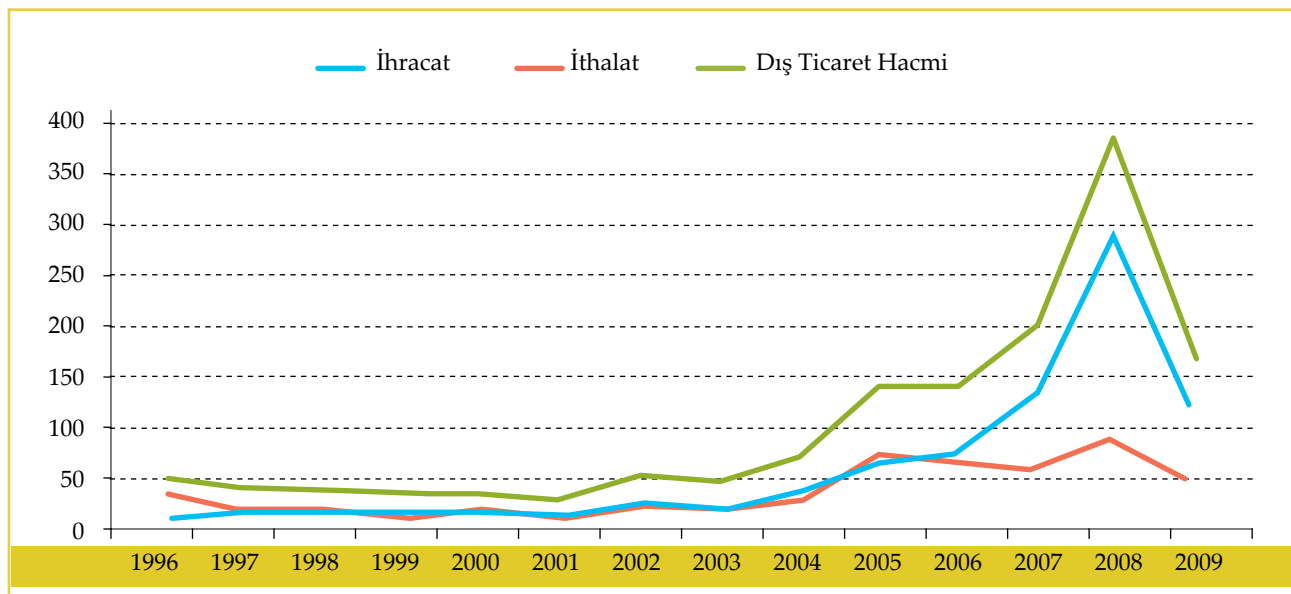
3.5.3 Ticaret

Dünyada yaşanan nüfus ve tüketim artışı sonucunda ticaret hacmi de sürekli olarak artmaktadır. Ancak, küresel ekonomik krizin etkisiyle 2009 yılında dünya ticaretinde belirli bir daralma yaşanmış olup; bu etki ülkemizde ve TR82 Bölgesi'nde de hissedilmiştir.

Bölgenin ticaret ile ilgili en önemli sorunu, "ortak iş yapma kültürünün olmaması"dır.

Türkiye, AB ülkeleri ve Ortadoğu ülkeleri başta olmak üzere pek çok ülkeye ihracat yapmaktadır. İhraç ürünleri içerisinde tarım ve orman ürünlerinin payı hem ülke genelinde hem de Bölge içinde oldukça düşüktür, öte yandan bu sektörlerin istihdamdaki payı ise oldukça yüksektir. TR82 Bölgesi'nde lojistik imkânların yetersizliği ticaretin gelişmesine engel olmaktadır. Kastamonu ve Sinop illerinde engebeli coğrafya nedeniyle demiryolu ve karayolu ulaşımı sınırlıdır. Ancak, Çankırı ili güçlü karayolu ve demiryolu bağlantısına sahip olmasına karşın; komşu ili olan Ankara'daki ticaret hacminin büyüklüğünden olumsuz etkilenmektedir.

Grafik-26: TR82 Bölgesi'nde Dış Ticaret, 1996-2009 (Milyon Dolar Olarak)

Kaynak: Dış Ticaret Müsteşarlığı. www.dtm.gov.tr (Erişim tarihi 27.01.2010).

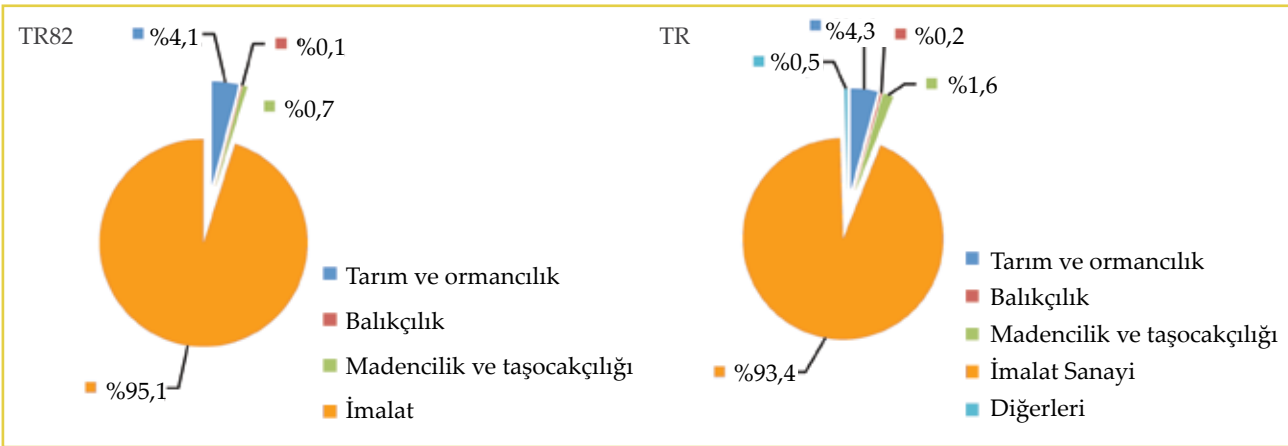
DTM verilerine göre Bölgede 2010 yılı itibarıyla Kastamonu’da 26 ihracatçı, 32 ithalatçı firma bulunmaktadır. İlin ihracatının %48 sanayiye, %44 ise madencilik ve taşocakçılığa dayalı olduğu görülmektedir. Sanayi ihracatının %96’sı sanayi mamulleri ihracatına dayalıdır. Bu grup içinde en temel ihracat kalemi %69 ile elektrik-elektronik, makine ve bilişimdir ve bu kalem ilin toplam ihracatının yaklaşık %32’sini oluşturmaktadır. İlin %8 düzeyinde olan tarımsal ihracatının %74’ü ağaç ve orman ürünleri ihracatıdır. Bu da toplam ihracatın yaklaşık %6’sına karşılık gelmektedir. İlin genel yapısı dikkate alındığında bu kalemin oldukça yetersiz olduğunu söylemek mümkündür.

Bölgede dış ticaret yapan firma sayısı azdır.

2010 yılı itibarıyla 18 ihracatçı, 32 ithalatçı firmanın bulunduğu Çankırı’da ise ihracatın %84’ünün tarıma, %15’inin ise sanayiye dayalı olduğu görülmektedir. Tarımsal ihracatının %93’ünü, toplam ihracatın ise %78’ini bitkisel ürünler kalemi oluşturmaktadır. Sanayi ihracatı altında öne çıkan kalem ise %59 ile sanayi mamulleridir. Bu ihracat kaleminin %57’si hazır giyim ve konfeksiyon, %23’ü ise elektrik-elektronik, makine ve bilişimden oluşmaktadır.

Bölgenin diğer ili olan Sinop’a baktığımızda, 2010 yılı itibarıyla ildeki ihracatçı firma sayısının 19, ithalatçı firma sayısının 11 olduğu görülmektedir. Ayrıca, ilin ihracatının %90’ı tarım, %10’u ise sanayiye dayalıdır. Tarımsal ihracatın %95’ini, ilin toplam ihracatının yaklaşık %86’sını yaş meyve-sebze oluşturmaktadır. %10 düzeyindeki sanayi ihracatının %53’ünü ise hazır giyim ve konfeksiyon ürünleri oluşturmaktadır.

Grafik-27: TR82 Bölgesi’nde ve Türkiye’de Ekonomik Faaliyetlere Göre İhracat

Kaynak: Dış Ticaret Müsteşarlığı. www.dtm.gov.tr (Erişim tarihi 27.01.2010).

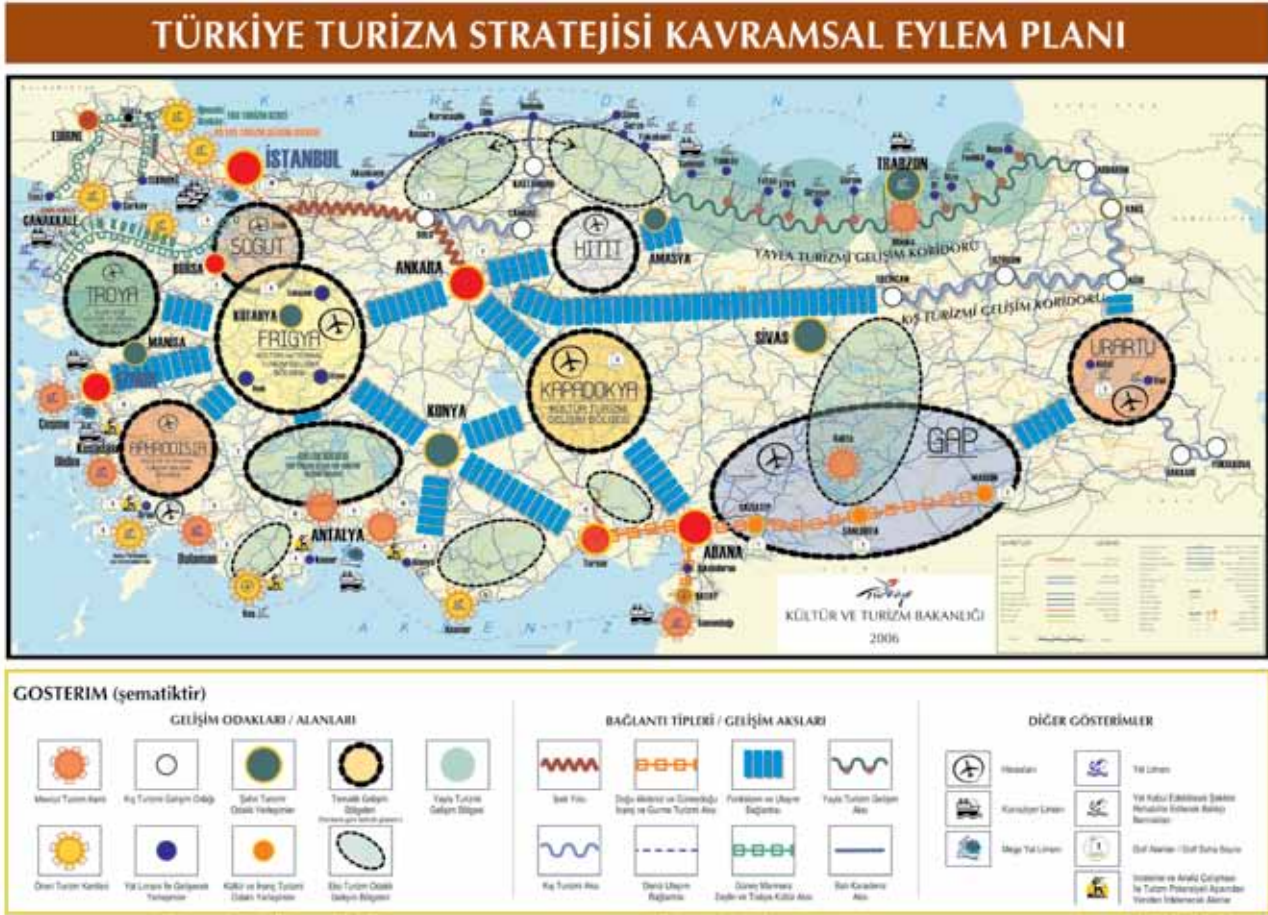
3.6 Turizm

Turizmin ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan bölgesel kalkınmadaki katkısı dünyada olduğu gibi ülkemizde de gittikçe daha çok kabul görmektedir. Bu kapsamda, turizm faaliyetlerinin yıllar içinde doğa ve sosyal yapıda bıraktığı tahribat nedeniyle turizm, farklı bir perspektiften değerlendirilmeye başlanmıştır. “Sürdürülebilir kalkınma” anlayışıyla beraber turizmin konusu olan tarihi, kültürel ve doğal değerlerin korunması, turizm faaliyetlerinin yarattığı ekonomik gelir miktarı kadar önem kazanmıştır. Bu yeni anlayış kitle turizminin sosyal ve fiziki çevredeki tahrip edici özelliklerini barındırmayan ve ekoturizm, macera turizmi, kültür ve tarih mirası, spor, dayanışma ve yöre mutfağı gibi özel amaçlı turizm çeşitlerini içeren “alternatif turizm” alanındaki talepleri her geçen gün artırmaktadır.

TR82 Bölgesi; coğrafi yapısı, iklim özellikleri ve tarihi-kültürel mirası göz önüne alındığında, alternatif turizm için ideal koşullara sahiptir. Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın yayınladığı 2007–2013 yıllarını kapsayan Turizm Stratejisi Kavramsal Eylem Planı’nda Bölge illerinden Çankırı ve Kastamonu “Kış Turizmi Gelişim Odağı”, Sinop ise “Yat Limanı ile Gelişecek Yerleşim” kategorisinde değerlendirilmektedir (Bkz. Harita-21). Ayrıca Bölge Ekoturizm Odaklı Gelişim Bölgeleri içinde de yer almaktadır.

Bölgenin alternatif turizm potansiyeli yeterince değerlendirilememektedir.

Harita-21: Türkiye Turizm Stratejisi Kavramsal Eylem Planı, 2007-2013

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı.

TR82 Bölgesi'nde gerçekleştirilen turizm faaliyetleri, sahip olunan turizm potansiyelinin yeterince değerlendirilemediğini ortaya koymaktadır. Tablo-64 ve Tablo-65'ten de anlaşılacağı üzere Bölgeye gelen turist sayısı, özellikle yabancı turistler bakımından, Türkiye geneli ile kıyaslandığında oldukça düşüktür. Bu durum Bölgedeki turizmin daha çok iç turizme dayandığı anlamına gelmektedir. Son yıllarda, Bölgeye gelen yerli turist sayısında istikrarlı bir artış gözlenmekteyken, yabancı turist sayısı ise uluslararası finansal krizin de etkisiyle belirgin bir düşüş sergilemektedir.

Bölgede, turizme ilişkin Tanıtım ve pazarlama faaliyetleri yetersizdir.

Tablo-64: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Konaklama Tesislerine Geliş Sayıları, 2007–2009

	Yıl	Belediye Belgeli Konaklama Tesislerine Geliş Sayısı		Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesislerine Geliş Sayısı	
		Yerli Turist	Yabancı Turist	Yerli Turist	Yabancı Turist
Kastamonu	2007	65.665	1.961	43.783	188
	2008	58.824	770	48.827	316
	2009	89.238	596	40.390	889
Çankırı	2007	30.089	22	19.163	61
	2008	27.294	68	21.139	47
	2009	58.875	36	22.438	37
Sinop	2007	36.692	3.686	2.267	2
	2008	62.996	5.615	4.485	162
	2009	77.036	1.711	15.092	222
TR82	2007	132.446	5.669	65.213	251
	2008	149.114	6.453	74.451	525
	2009	225.149	2.343	77.920	1.148
Türkiye	2007	12.139.858	4.802.653	12.038.581	14.794.270
	2008	11.468.804	4.115.212	11.286.396	13.647.606
	2009	13.622.917	4.915.424	12.137.822	14.388.998

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 27.01.2011).

Tablo-65: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Tesislere Geliş ve Geceleme Sayıları, 2009

	Tesislere Geliş Sayısı (Kişi)			Geceleme Sayısı (Gece)		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
Kastamonu	889	40.390	41.279	1.491	84.762	86.253
Çankırı	37	22.438	22.475	99	26.464	26.563
Sinop	222	15.092	15.314	511	16.812	17.323
TR82	1.148	77.920	79.068	2.101	128.038	130.139
Türkiye	14.388.998	12.137.822	26.526.820	59.986.967	22.929.508	82.916.475

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 27.01.2011).

Bir bölgenin turizm fiziki altyapısının en önemli göstergesi o bölgedeki tesis sayısıdır. Tablo-66'da da görüldüğü üzere, özellikle Bölgedeki turizm işletme belgeli konaklama tesislerinin ülke içindeki payının çok sınırlı olduğu görülmektedir. Turizm sektörünün önemli göstergelerinden olan ortalama kalış süresi ve doluluk oranları da Bölge genelinde ve Bölge illeri bazında Türkiye ortalamasının altında seyretmektedir. Bölge ilçelerinin toplam konaklama kapasitesi dikkate alındığında, kıyı ilçelerinin çoğunun ve il merkezlerinin konaklama kapasitelerinin daha yüksek olduğu görülmektedir (Bkz. Harita-22).

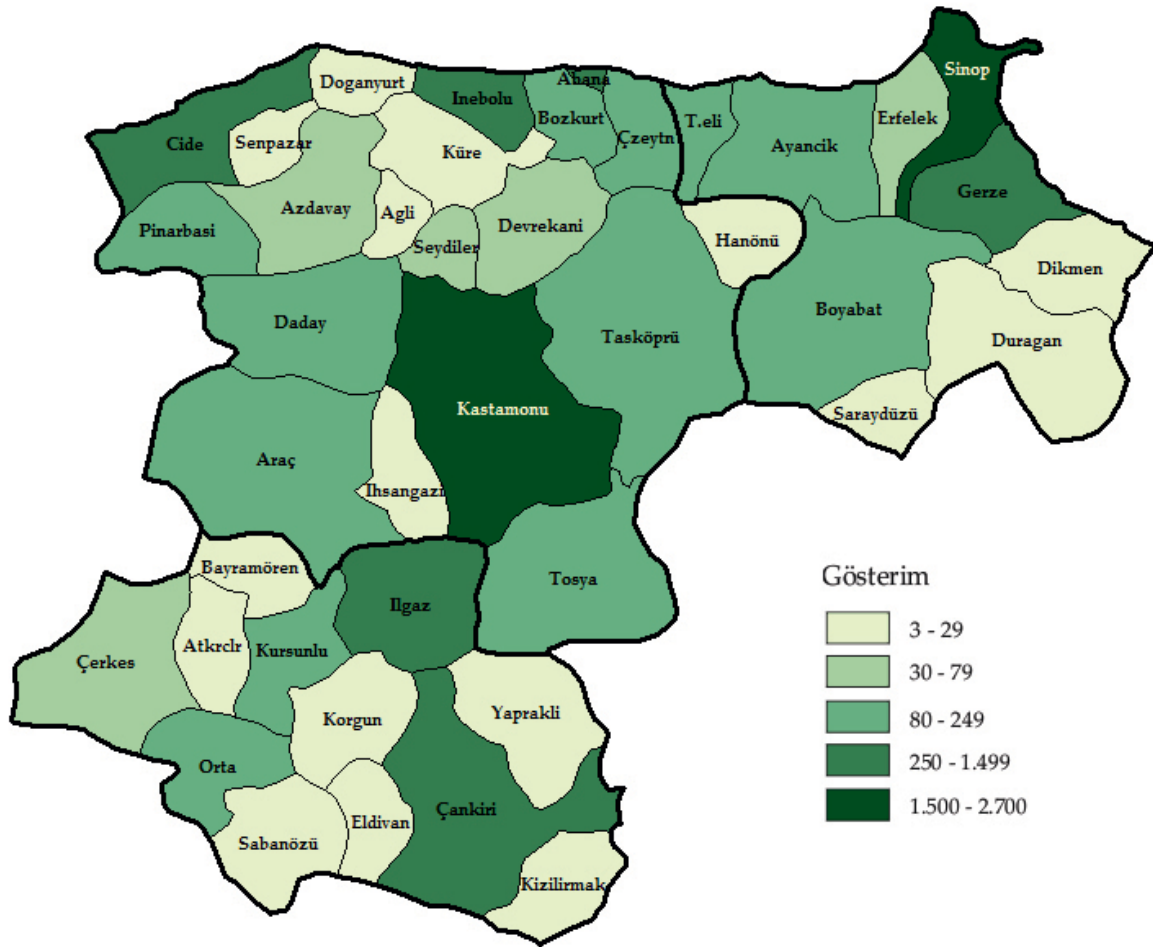
Bölgenin turizm ile ilgili en önemli sorunu, "konaklama tesislerinin sayıca az olması"dır.

Tablo-66: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Belediye ve Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesisi, Oda ve Yatak Sayıları, 2008

	Belediye Belgeli Konaklama Tesisi			Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesisi		
	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Kapasitesi	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Kapasitesi
Kastamonu	37	701	1.663	7	270	717
Çankırı	13	243	539	2	93	177
Sinop	32	564	1.391	3	71	142
TR82	82	1.508	3.593	12	434	1.036
Türkiye	7.064	174.859	397.684	2.566	268.633	567.470

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 27.01.2011).

Harita-22: TR82 Bölgesi İlçelerinin Toplam Konaklama Kapasitesi (Kişi Olarak)

Kaynak: İlçe Bilgi Formu'nda yer alan veriler (2011) kullanılarak tarafımızca çizilmiştir.

2009 yılı verilerine bakıldığında, Bölgedeki tesislerin doluluk oranlarının yerli ve yabancı turistler açısından farklılık gösterdiği görülmektedir (Bkz. Tablo-67). Yerli turistler için %34,91 olan doluluk oranının %13,52 olan Türkiye ortalamasının çok üzerinde olduğu, buna karşılık yabancı turistlerde söz konusu oranın Türkiye ortalaması ile kıyaslanamayacak kadar az olduğu dikkat çekmektedir.

Bölgede faaliyet gösteren konaklama tesislerinde hizmet kalitesi düşüktür.

Tablo-67: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Tesislerde Ortalama Kalış Süresi ile Tesislerin Doluluk Oranları, 2009

	Ortalama Kalış Süresi (Gün)			Doluluk Oranı (%)		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı *	Yerli *	Toplam
Kastamonu	1,7	2,1	2,1	0,57	32,39	32,96
Çankırı	2,7	1,2	1,2	0,15	40,96	41,12
Sinop	2,3	1,1	1,1	0,95	31,39	32,34
TR82	2,2	1,5	1,5	0,56	34,91	35,47
Türkiye	4,2	1,9	3,1	35,38	13,52	48,90

* Tesislerin doluluk oranında sırasıyla yabancı ve yerli turistin payı.

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

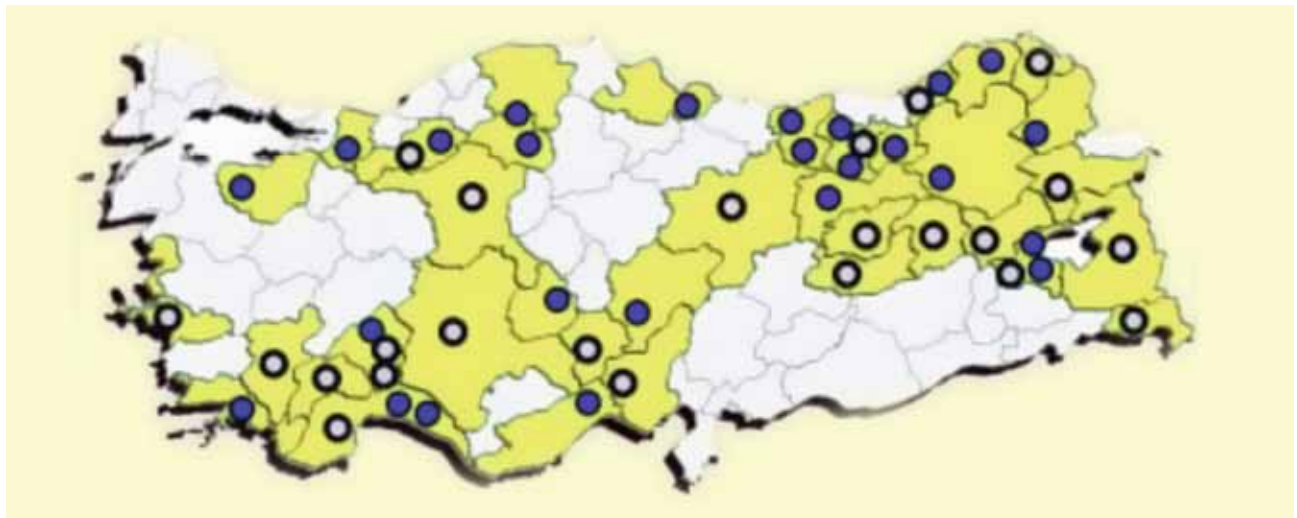
Bölgede turizm beşeri altyapısına katkı sağlayabilecek eğitim programları mevcut olup; bunlar, örgün eğitimde kayıtlı 149 öğrencisi olan Çankırı Karatekin Üniversitesi Meslek Yüksekokulu -Turizm ve Otel İşletmeciliği Bölümü, henüz öğrencisi bulunmayan Sinop Üniversitesi – Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, mevcut 85 öğrencisi olan Sinop Üniversitesi – Gerze Meslek Yüksekokulu Turizm ve Otel İşletmeciliği Bölümü ile hâlihazırda 136 öğrencisi olan Kastamonu Üniversitesi – Cide Rıfat Ilgaz Meslek Yüksekokulu, Turizm ve Otel İşletmeciliği Bölümüdür.

Bölgedeki turizm meslek liseleri ve hâlihazırdaki öğrenci sayıları ise şu şekildedir: Cide B. Yusuf Arslan Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi – 206, İnebolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi – 171, Ilgaz Milli Piyango Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi – 159 ve Gerze Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi – 129. Ayrıca, Kastamonu'da kursiyerler için 7 aylık (3 ay kurs, 4 ay staj) bir eğitim programı sunan, mevcut 88 öğrencisi olan Kastamonu Turizm Eğitim Merkezi faaliyet göstermektedir.

3.6.1 Kış Turizmi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Türkiye genelinde belirlenmiş 25 Kış Turizm Merkezi'nin 2'si bölge sınırları içinde yer almaktadır (Bkz. Harita-23).

Harita-23: Türkiye'de Kış Turizm Merkezleri ve Kış Sporunu Yapmaya Uygun Alanlar

● Kış Turizm Merkezleri (25 Adet – 5 Adedinde Diğer Turizm Faaliyetleri Öncelikli).

○ Kış Sporunu Yapmaya Uygun Alanlar (23 Adet - GSGM ile Birlikte Ele Alınan).

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Hem Çankırı, hem de Kastamonu illeri sınırları içinde bulunan Ilgaz Dağı Mili Parkı sahip olduğu zengin bitki örtüsü ve kışın düşen kar kalitesi ve karın yerde kalma süresi bakımından kış sporları ve kar mevsimi konaklaması için ideal bir ortam sunmaktadır. Bölgede, Kadınçayırı – Yıldıztepe Turizm Merkezi (Çankırı), Kastamonu-Çankırı Ilgaz Turizm Merkezi ve Küre-Belören Tatil Köyü'nde kayak yapılmaktadır. Söz konusu merkezler ülke genelindeki tüm kış turizm merkezlerindeki mevcut yatak kapasitelerinin %8,24'lük kısmını oluşturmaktadır (Bkz. Tablo-68).

Tablo-68: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Kış Turizm Merkezleri Yatak Kapasiteleri ve Mekanik Tesisler

	Yatak Kapasitesi		Mekanik Tesis	
	Mevcut	Hedef	Mevcut	Hedef
Kastamonu-Çankırı Ilgaz Kış Sporları Turizm Merkezi	600	6.500	3	7
Çankırı Ilgaz-Kadınçayırı Yıldıztepe Turizm Merkezi	40	1.000	0	0
TR82	640	7.500	3	7
Türkiye	7.764	46.665	38	103

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Ilgaz Kayak Merkezi'nden Bir Görünüm

3.6.2. Ekoturizm

Bölgede Bakanlar Kurulu kararı ile belirlenmiş 6 adet Turizm Merkezi bulunmakta olup; söz konusu merkezler, ekoturizme de oldukça elverişlidir. Bu bağlamda; kuş gözleme, doğa yürüyüşü, foto safari, kanyon ve mağara turizmi Bölgede öne çıkan ekoturizm çeşitleridir.

Tablo-69: TR82 Bölgesi'ndeki Turizm Bölge Alan ve Merkezleri ile Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri

İl	Bölgenin Adı
Çankırı	Ilgaz Kadınçayırı-Yıldıztepe TM (27. Grup)
Kastamonu	Çankırı-Ilgaz Kış Sporları TM (19. Grup)
Sinop	Ayancık Akgöl TM (12. Grup)
Sinop	Kozfındık Bozarmut Yaylası TM (12. Grup)
Sinop	Türkeli Kurugöl T.M. (12. Grup)
Sinop	Bahçeler T.M. (33. Grup)

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2011).

Bölge, kış sporu yapmaya da elverişli Ilgaz Dağı Milli Parkı'nın tamamı ile "Avrupa'da korunması gereken 100 Orman Sıcak Noktası" içinde yer alan Küre Dağları Milli Parkı'nın %48,3'ünü (17.871ha) sınırları içinde bulundurmaktadır. Bu iki milli park Bölgenin ekoturizm potansiyelinin büyük bir kısmını oluşturmaktadır.

Bölgede, doğa koruma alanları ve milli parklardan yeterince yararlanılamamaktadır.

Bölgede bulunan ormanlar, akarsu - kanyonlar, şelaleler, göl-göletler ve kayalıklar da ekoturizmin hitap ettiği kitle için çok çekici gelen doğal güzelliklerdir ve endemik bitki türlerinin, kuşların ve yaban hayvanlarının incelenebileceği mekanlar sunmaktadır.

Bölgede ekoturizm açısından bahsedilmeye değer önemli bir yer de Türkiye'deki 33 'Tabiatı Koruma Alanı'ndan bir tanesi olan Sinop'taki Sarıkum Tabiatı Koruma Alanıdır. Farklı ekosistemlerin bir arada bulunduğu 78,5 ha'lık alanın büyük bir bölümü aynı zamanda I. Derecede Doğal Sit Alanı olup; Bölge kuşların göç alanı üzerinde bulunduğundan yüze yakın kuş çeşidinin konaklama ve barınma alanıdır (Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Sinop İl Çevre ve Orman Müdürlüğü).

Sinop Sarıkum Tabiatı Koruma Alanından Bir Görünüm

3.6.3 Deniz ve Kıyı Turizmi

Bölgenin Karadeniz'deki uzun kıyısında bulunan, özellikle Kastamonu'nun Cide, Doğanyurt, İnebolu, Bozkurt, Abana, Çatalzeytin ilçeleri, Sinop'un Bahçeler Mevkii, Hamsilos Koyu, Aklıman, Sarıkum, Karakum, Mobil Korucuk Köyü Mevkilerindeki doğal kumsallar, plajlar ve yat turizmine uygun mekanlar yıl içinde büyük kısmı çevre illerden olmak üzere birçok turist çekmektedir. Sinop'ta yağmur miktarının diğer illere göre az oluşu, özellikle Karadeniz Bölgesinde yaşayanların tatil için Sinop'u tercih etmesini sağlamaktadır. İlin 175 km uzunluktaki kumsallarının 70 km'lik bölümü, rahat ve doğal bir şekilde yüzmeye elverişlidir.

3.6.4 İnanç ve Tarihi Eser Turizmi

Bölgenin turizm potansiyelinin önemli bir kısmını temsil eden tarihi, Antik çağlara uzanan ve arka arkaya birçok medeniyete ev sahipliği yapmış kaleler, kaya mezarları, geleneksel mimari örneği konak ve evler, tarihi hanlar, hamamlar, camiler gibi tarihi eserler ile çok sayıdaki türbe, medrese ve külliye gibi inanç turizminin merkezinde bulunan yapılar da yıl boyunca Bölgeye turist çekmektedir.

Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi

Kastamonu Nasrullah Camii Meydanı

Bölgede bulunan eserler Tablo-70'de verilmiştir.

Tablo-70: TR82 Bölgesi'ndeki Turizm Çeşitlikleri

Turizm Çeşitlikleri	Çankırı	Kastamonu	Sinop
Kuş Gözleme (Ornitoloji)	Ilgaz Dağı, Tuz Mağarası, Ünlü ve Alaçatı Yolu	Araç - Eğrice Ova Bölgesi, Devrekani (Yazhisar Köyü) - Kuru Çayırı ve Alaman Dağı Mevkiileri, Pınarbaşı - Valla Kanyonu, Ilca Şelalesi Bölgesi	Ayanık-Akgöl, Durağan Gölü, Altınkaya Barajı, Çangal Ormanları, Göktepe Ormanları, Dranaz Ormanları, Zindan Ormanları ve Soyluk Ormanları, Sarıkum Çölü (Doğal Koruma Alanı)
Tabiat Anıtları	Dokuzkardeşler Çamı (yaş:200), Eskipınar Türbe Camii Çamı (yaş: 300), Ant Ağaç (Çınar), Kaba Meşe, Türbe Çamı, Paşasultan Çamı ve Koca Meşe Tabiat Anıtları	Araç Türbe Camii Çamı (yaş:600), Beldeğirmeni Köyü Çınarı (yaş:800), Oniki Kardeşler Kayın Ağacı (95-105), Erenler Çamı (yaş:300), Eşen Köyü Cevizi	Kızılcaelmalıt Meşesi (yaş:250), Gökemli Meşe (yaş:350)
Yayla Turizmi	Büyük Yayla (Yapraklı), Kırkpınar, Bozan ve Mülâyim Yaylaları (Ilgaz), Işık Dağı (Çerkeş), Gürgenli Dağı (Bayramören) ve Eldivan Dağı	Araç, Daday, Azdavay-Pınarbaşı, Küre, Tosya, Devrekani, Bozkurt ilçelerinde bulunan yaylalar	Gürfindik Bozarmut Yaylası, Türkeli Kurugöl Yaylası, Ayanık Akgöl Yaylası, Durağan Buzluk Yaylası, Dranaz Soğuksu Mevkii, Hamsilos Koyu, Inceburun, Sarıkum Gölü
Akarsu - Kanyon Turizmi	Yazın kuruyan ırılı ufaklı birçok akarsu ve gölet bulunmaktadır (kış ve bahar turizmi için potansiyel olarak değerlendirilebilir), Kızılırmak, Soğanlı ve Devrez, Devrez Çayı Vadisi, Bayramören-Küllitçe Vadisi	Pınarbaşı -Varla (Valla) Kanyonu; Pınarbaşı - Horma Kanyonu; Cide - Aydos Kanyonu; Devrekani - Çatak Kanyonu; Araç - Soğanlı Çayı Kanyonu ve Saltıklı Kanyonu; Küre - Ersizler Dere Kanyonu ve Küçük Cehennem Kanyonu	Bin Mağaralı Kanyon - Kızılırmak (Durağan İlçesi), İnaltı Kanyonları (Ayanık İlçesi)
Bisiklet Turu	Büyük Yayla (Yapraklı), Kırkpınar Yaylası, Yıldıztepe Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi, Mülâyim Yenice- Mülâyim Yaylası (Ilgaz), Belen Gediği, Kaynar, Gürgenli Dağı, Soğanlı Vadisi	İl Merkezi, İnebolu Karayolu Güzergahı, Araç - Dereyayla Bölgesi (Dağ Bisikleti), "Sankamış Şehitlerini Anma Bisiklet Turu" Kastamonu Güzergahı (Abana, İnebolu)	Çeşitli vesilelerle özellikle İstanbul-Sinop arası düzenlenen bisiklet turları, sonuncusu 25 Aralık 2010'da start veren "Sankamış Şehitlerini Anma Bisiklet Turu" ve "Mavi Bisiklet Kanser Erken Tanı İçin Yola Çık Bisiklet Turu" Sinop Güzergahları
Dağ ve Doğa Yürüyüşü	Ilgaz Dağı, Bayramören Gürgenli Dağı, Soğanlı ve Devrez Çayı Vadileri, Eldivan Dağı, Yapraklı Dağı, Büyük Yayla ve Çerkeş Işık Dağı	Dağ Yürüyüşü: Merkez - Ilgaz Dağı- Hacet Tepesi; Küre- Belören Köyü, Geriş, Karadonu, İpsine Tepesi, Ersizler Dere Hattı ; Çatalzeytin- Yatalıgöz; Tosya- Berçin Köyü- Hacet Tepesi, Çifter Köyü- Karakaya hatları Doğa Yürüyüşü: Merkez- Ballıdağ, Uzun Yazı, Ilgaz Dağı; Küre - Ersizler Dere Mevkii; Tosya - Kösen Çayırı, Sekiler (Yeşilköy), Çukurhan, Dipsizgöl Yaylaları; Çatalzeytin- Yatalıgöz; Araç- Dereyayla Bölgesi hatları	Ereklek Tatlıca Şelalesi, Zindan ve Çangal Ormanları ile Akgöl Yaylası
Foto Safari - Jeep Safari	Ilgaz Dağı Millî Parkı, Dumanlı Yaylası ve Osman Gölü (Kursunlu İlçesi) ve diğer yaylalar, Bayramören Gürgenli Dağı, Çerkeş Işık Dağı Orman İç Yolları, Yapraklı Dağı, Büyük Yayla, Kızılırmak, Soğanlı ve Devrez Çayı Vadileri	Hanönü - Ormanlı, Abana, Bağlık, Çayırak - Hacı Veli Mevkii hattı; Küre- Bediroğlu, Batallar, Kanagüngen, Küre hattı; Küre - Masruf, Aysar, Köşeli, Yayla, Zırmana, Çaybükü, Beyalan, Başören, Batallar, Küre hattı, Pınarbaşı - Sorkun Yaylası, Kakurdan Yaylası, Valla Kanyonu, Kurtgirmez Ormanları, Horma Kanyonu, Ilca Şelalesi	Aklıman, Hamsilos (Türkiye Off-Road Şampiyonası 2010 4. Ayak Yarışları), Ereklek İlçesi Tatlıca Takım Şelalesi (Jeep Safari Turları), Gerze Belediyesi Foto Safari Turları, İnaltı Kanyonu
Kamp- Karavan	Orman Fidanlığı Mesire Yeri, Eldivan İlçesi ve Bülbül Pınarı Mesire Yeri, Kadın Çayırı Mesire Yeri, Derbent Şehitliği ve Mesire Yeri, Çerkeş Orman Fidanlığı Mesire Yeri, Seybeli (Işık Dağı) Orman İç Mesire Yeri, Büyük Yayla, Kırkpınar, Serçeler ve Bozan Yaylaları	Kastamonu Merkez - Kadi Dağı, Uzunyazı, Açkmaslak, Araç- Dereyayla Bölgesi, Cide- Doğanırtı-İnebolu- Abana- Bozkurt- Çatalzeytin sahilleri, Küre- Belören Tatlı Köyü, Ayrancı Yaylası, Masruf Mevkii, Pınarbaşı - Ilca Köyü, Kastamonu Merkez - Kadi Dağı, Uzunyazı, Açkmaslak, Araç- Dereyayla Bölgesi, Cide- Doğanırtı-İnebolu- Abana- Bozkurt- Çatalzeytin sahilleri, Küre- Belören Tatlı Köyü, Ayrancı Yaylası, Masruf Mevkii, Pınarbaşı - Ilca Köyü	Bahçeler Mevkii, Orman Kampı, Yuvar Kampı, Bozarmut Yaylası, Akgöl Yaylası, Kurugöl Yaylası

Ekoturizm

Tablo-70'in Devamı ...

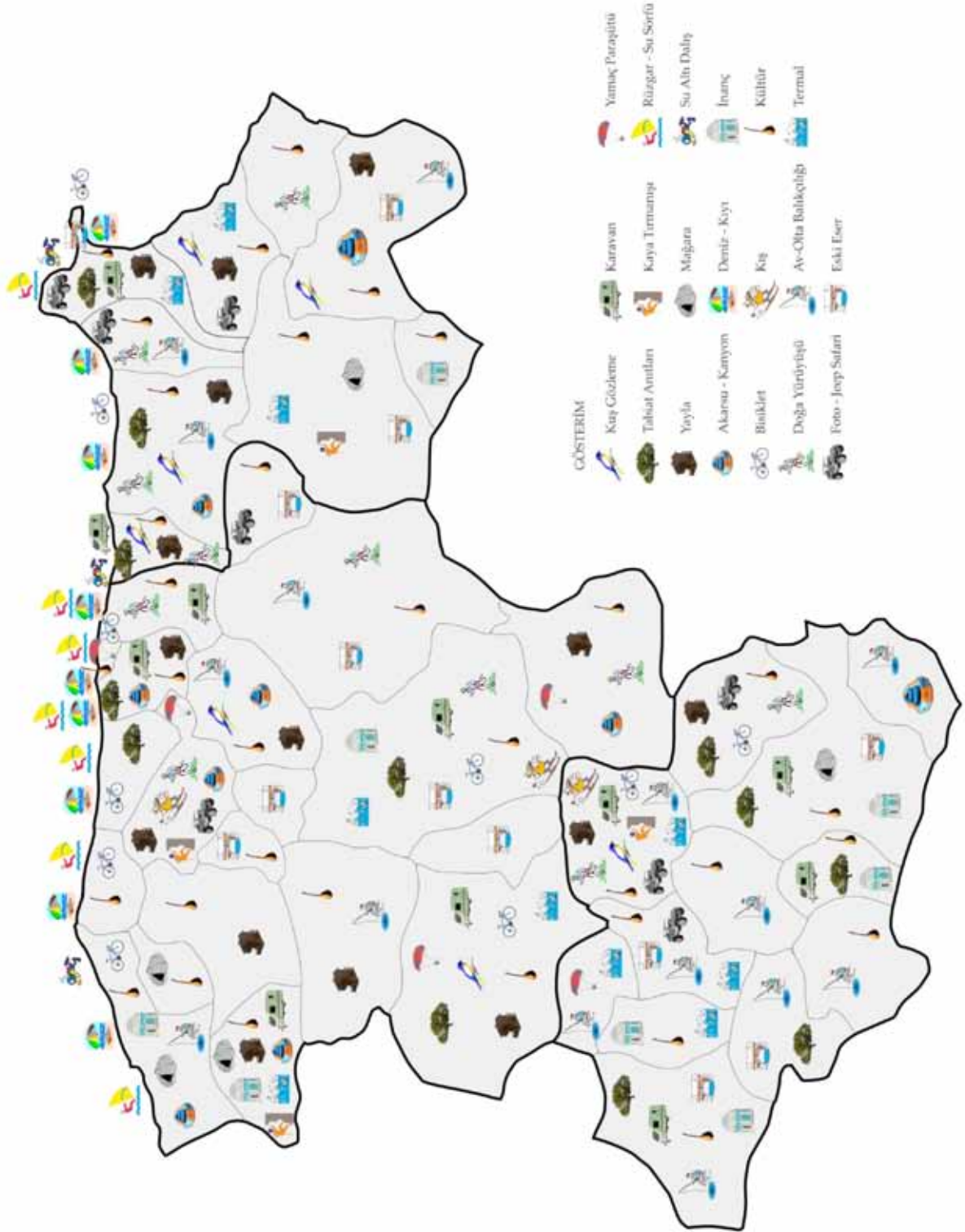
Turizm Çeşitleri	Çankırı	Kastamonu	Sinop
Kaya Tırmanışı	Ilgaz Dağı	Küre-İpsine Tepesi ve Ersizler Dere Tepesi, Pınarbaşı- Murat Başı Köyü ve Valla Kanyonu Tepesi	Boyabat - Bazalt Kayalıkları
Mağara Turizmi	Tuz Mağarası (Hititler döneminden, 5000 yıldır kullanıldığı düşünülen tuz rezervlerine sahiptir)	Pınarbaşı İlçesini Mağarası, Kılıçlı Mağarası, Mantar Mağarası, Ejderha Ağız Mağarası ve Dağlı Kuytuca	İnaltı Mağarası
Deniz-Kıyı Turizmi		Cide, Doğanyurt, İnebolu, Bozkurt, Abana, Çatalzeytin ilçelerinde bulunan plajlar ve yat turizmine uygun mekanlar	Bahçeler Mevkii, Hamsilos Koyu, Akliman, Sarıkum, Karakum, Mobil Korucuk Köyü Mevkiileri
Kış Turizmi	Ilgaz Dağı Turizm Merkezi, Kadıncağıy Yıldıztepe Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi	Kastamonu-Ilgaz Kış Sporları Turizm Merkezi, Küre - Belören Tatil Köyü Kayak	
Av ve Olta Balıkçılığı	Av: İl genelindeki ormanlık alanlarda tavşan, tilki, yaban domuzu, keklik, bıldırcın, yaban ördeği, kurt, çakal vb. avı. Olta Balıkçılığı: Kızılirmak, Soğanlı, Devrez ve Terme çayı gibi akarsuları ile hemen hemen her ilçede bulunan göl ve göletler (alabalık, yayın, aynalı sazın, levrek, çay balığı ve tatlı su kefalı vb.) ; Ilgaz Dağı Milli Park sınırları içindeki Baldıran Vadisi'ndeki alabalık üretme istasyonu ve avlanma göletleri	Av: Taşköprü - Kayguncu, Bademci, Dereköy hattı ; Taşköprü-Dağbelören, Kırazlık, İmamoglu, Alasöğü, Şehirören bölgesi; Taşköprü - Elekdagi, Oymağaç, Sökü, Badem Bekdemir, Çambaşı, Paşa, Gündoğdu Bölgesi, Cide- Başköy (Güren) bölgesi; İnebolu yaylaları ; Bozkurt yaylaları (sürekli domuz avı); Çatalzeytin köyleri (sürekli domuz avı) Pınarbaşı - Ilıca, Kerte, Muratbaşı ve Kokurdan Yaylaları, Olta Balık Balıkçılığı: Devrekani - Beyler Barajı; Daday - Yumurtacı Göleti ile diğer akarsular ve dereler, Pınarbaşı - Ilıca ve Valla Arası	Av: İl ve ilçelerdeki ormanlık alanlarda her mevsim kurt, çakal, yaban domuzu avlanmaktadır. Yine mevsimine göre yaban ördeği, yaban kazı, çulluk, bıldırcın avlanmaktadır. Olta Balıkçılığı: Ayancık-Akgöl, Çangal Ormanları içerisindeki dere ve gölet, Bektaşğa Göleti, Erfelek'te bulunan dereler, Durağan Göleti, Altınkaya Baraj Gölü ve Gökmarmak
Yamaç Paraşütü	Bayramören İlçesi	Abana - Bahriyeliler Mevkii, Tosya - Ortalıca Beldesi, Bektaşlar Mahallesi arası, Araç - Boyalı Nahiyesi, Gülpü Dağı- Solucan Ovası arası, Boyalı Vadisi, Küre - Belören Tatil Köyü	
Rüzgar Sörfü - Su Sörfü		Karadeniz sahil bandında yer alan Cide, Doğanyurt, İnebolu, Abana, Bozkurt, Çatalzeytin kesimlerinde	Fiyort, Akliman, Karakum Plajı önleri, rüzgâr sörfü ve Gerze'nin kıyı kesimi, İnceburun
Su Altı Dalış		Cide- Gideros Koyu, Çatalzeytin - Ginolu Koyu ile sahil bandı	Karadeniz'in batıklarının yoğun olduğu Sinop limanı çevresi, İnceburun ve Hamsilos Koyu
İnanç Turizmi	Türbeler: (Emir Karatekin Bey Türbesi ve Şeyh Mehdi Türbesi, Hoşislamlar Türbesi, Pir-i Sani Türbesi, Hacı Murad-ii Türbe ve Camii ve Fethiye Türbesi) , Toprak Baba, Sanı Baba, Taş Mescit, Saca Bey Külliyesi, Fethiye, Şeyh Yunus, Şeyh Osman, Şeyh Kara Mustafa, Hacı Ali Turabi, Paşasultan, Ilgazlı Hacı Ahmet Efendi, Asırlızade Hilmi Efendi Medreseler (Çivitoğlu Medresesi ile Buğday Pazarı Camii bahçesindeki Buğday Pazarı Medresesi), İmarat	Türbeler: Karanlık Eviya Türbesi, Aşık Sultan Türbesi, Atabey Gazi Türbesi, Hepkebirler Türbesi, Müfessir Alaaddin Türbesi, Terzi Köyü (Adil Bey) Türbesi, Hatun Sultan Türbesi, Şeyh Mehmet Efendi (Saca Bey) Sultan Türbesi Külliyesi: Yılanlı Külliyesi ve Yılanlı Dar-üş Şifası Portalı, Nasrullah Külliyesi ve Külliye içerisindeki Münire Medresesi (Bayraklı Medrese), Şeyh Şaban-ı Veli (Hz. Pir) Külliyesi, Benli Sultan Külliyesi, İsmail Bey Külliyesi (Aşağı İmarat), Yakup Ağa Külliyesi (Ağa İmarat) - Yukarı İmarat, Ali Danışmend Türbesi	Türbeler: Seyit Bilal Türbesi, Gazi Çelebi Türbesi, Sultan Hatun Türbesi (Aynalı Kadın Türbesi), Hatunlar Türbesi, Yeşil Türbe, İstendiye Oğulları Türbesi, Çeçe Sultan Türbesi

Tablo-70'in Devamı ...

Turizm Çeşitleri	Çankırı	Kastamonu	Sinop	
Kültür Turizmi	Kongre - Sempozyum: Atatürk Kültür Merkezi, 100. Yıl Kültür Merkezi, Büyük Çankırı Otel, Ilgaz Dağı Milli Parkı Doruk Otel, Kurşunlu Termal Otel Festivali: Geleneksel Yaran Geceleri (kış mevsimi boyunca), Geleneksel Hoşisimler Şöleni, Çardaklı Keşkek Şöleni (Atkaacalar); Atatürk'ün Çankırı'ya Gelişi Kutlamaları, Şapka İnkılabı ve Karatekin Festivali (Merkez); Geleneksel Yağlı Güreş Festivali, Kavak Köyü Dalak Suyu Dağ Eleği Şenlikleri (Yapraklı); Kıraz ve Yağlı Güreş Festivali, Altın Kıraz Festivali (Eldivan); Müzik ve Güreş Festivali (Eskipazar); Kavun Festivali Kızılırmak), Yağlı Güreş Festival, Gümerdiğin Ağaç Dikme Şenliği (Şabanözü), Karatekin Kayatuzu Festivali, Ilgaz Dağı Kültür ve Turizm Festivali (Ilgaz), Hallaçlı Bahar Şenliği, Yukarılagöz Pılav Günü (Kızılırmak), Çavundur Kaplıca Şenlikleri, Keşkek Şöleni	Konferans -Diğer Etkinlikler: Rıfat Ilgaz Kültür Merkezi Festival ve Şenlikler: Atatürk'ün Kastamonu'ya Gelişi, Şapka Ve Kıyafet İnkılabı Kutlamaları, Türk Dünyası Günleri (uluslararası), Şeyh Şaban-ı Veli Ve Kastamonu Evliyalarını Anma Haftası, Abana Kültürü Sanat ve Deniz Şenlikleri, Ağlı Kalesi Şenlikleri, Ağlı Panayırı ve Kayık Yarışları, Suğla (Doğuya Hasret ve Kültür) Şenlikleri -Azdavay, Pılan Şöleni ve Yayla Şenlikleri- Bozkurt, Rıfat Ilgaz Sanı Yazma Kültür Ve Sanat Festivali - Cide, 30 Ağustos Zafer Bayramı ve At Yarışları Sportif Faaliyetleri- Daday, Devrekani Tarım Kültür ve Hayvancılık Festivali (uluslararası), Şeyh Şaban-ı Veliyi Anma, Rahmet Ve Bereket Günü -Hanönü, 9 Haziran Şeref Ve Kahramanlık Günü - İnebolu, Şapka ve Kıyafet İnkılabı - İnebolu, Şapka Bayramı - Küre, Doğa Turu Ve Kültür Festivali, Suğla Yayla Şenlikleri -Pınarbaşı, Uluslararası Taşköprü Kültür Ve Sarımsak Festivali, Kültür Ve Pirinç Festivali - Tosya, Hacı Bekir Şekerciler, Pastacılar ve Yayla Kültür Festivali - Araç, Ginolu Gümüş Balık Festivali-Çatalzeytin	Festival ve Şenlikler: Karakucak Güreşleri ve Kebab Festivali (Dikmen),Sinop Festivali, Ayancık Keten Festivali, Gerze Festivali, Atatürk'ün Sinop'a Gelişi kutlamaları, Sinop'un Türklerin Eline Geçiş Kutlamaları, Sinop Çocuk Şenlikleri, Hidirellez Şenlikleri, Türkeli Yaz Şenlikleri, Deniz Şenlikleri ve Kabotaj Bayramı, İlçe Panayırı (Ayancık, Boyabat, Dikmen, Erfelek, Durağan, Saraydüzü, Türkeli)	
Termal Turizm	Çavundur Kaplıca Tesisleri, Çavundur Belediye Tesisleri (Kurşunlu), Acısu Kaplıcası, Bozan Hamamı, Hişildayık İçmesi, Ilıslık Maden Suyu, Bozan Maden Suyu, Kısaç İçmesi Kültür Köyü Kaynağı, Bayramören İçmesi, Şıhlar Nezle (Nuzla) Suyu, Kurşunlu Termal Otel	Şifalı Sular: Giricik Suyu, Acı Su, Ayazma, Çamur, Sarılık Suyu, Fatma'nın Oluğu	Aloğlu İçmesi, Boyabat Kaplıcası, Acısu İçmesi	
Eski Eser Turizmi	Geleneksel Çankırı Evleri, Çankırı Müzesi eserleri, Cendere (Salman) Höyük, Sakaeli Kaya Mezarları, Beşdüt Kaya Mezarları, Çankırı Kalesi, Taş Mescit (Cemaleddin Ferruh Darülahadis), Alacamescit, 4. Murat Camii, Canbazzade Ahmet Efendi Camii, Paşa Sultan Camii, İmaret Camii, Büyük (Sultan Süleyman) Camii, Ali Bey Camii, Yeni Camii, Mirahor Camii, Pazar Camii, Canbazzade Ahmet Efendi Camii), Çivitoğlu ve Buğdaypazarı Medreseleri, Tarihi Hamamlar (Çarşı Hamamı, Murat Hamamı, Ilgaz Hamamı, Kurşunlu Hamamı), Tarihi Köprüler (Bayramören Köprüsü, Akbaş Köyü Köprüsü), Tarihi Çamaşırhane, Eldivan Höyüğü, İndağı, Sakaeli, Beşdüt, Asmaca Kaya Yerleşim ve Mezarları, Hüyük ve Kalfat Yeraltı Şehirleri, Karataş, 4. Murat Hamamları, Bayramören ve Yurtpınar Alışıp Köprüleri, Gölüce, Sumucak ve Kızılca Demiryolu Köprüleri, Kanlıca ve Korgun Kesme Taş Köprüleri	Kastamonu Kalesi, Zımbılı Tepe Höyüğü (Pompeiopolis), Ev Kaya Mezan, Şehinşah Kaya Mezanı ; Hanlar - İsmail Bey Hanı (Kurşunlu Han), Aşir Efendi Hanı, Yanık Hanı (Kendir Kapamı), Cem Sultan Hanı (Kararlık Bedesten), Deve Hanı, Hanönü İlçesi Hanı; Tarihi Konaklar ve Evler (358 adet - restore edilmeyenler dahil), Tarihi Camiler (Atabey Gazi Camii/Kırk Direkli Camii), İbn Neccar/Elî Güzeli Camii, Kasaba Köyü/ Mahmut Bey Camii), Tarihi Hamamlar (Çiğde Hamamı, Kale Hamamı, Frenkşah Hamamı, Araba Pazarı Hamamı, Yeni Hamam, Saray Hamamı, Bey Hamamı, Dede Sultan Hamamı, Ferhatpaşa Hamamı)	Sinop İç Kale, Boyabat Kalesi ve Kaya Mezarları, Paşa Tabyaları, Konucuk Tabyaları, Tarihi Cezaevi Müzesi, Tarihi Su Kanalı, Alaeddin Camii, Kerevi Camii, Saray Camii, Feth Baba Mescidi, Mehmet Ağa Camii, Cezayirli Ali Paşa Camii, Meydan Kapı Camii, Süleyman Pervane Medresesi, Şehitlik, Şehitler Çeşmesi, Boyabat Evleri, Balatlar Kilisesi, Roma Köprüsü, Durakhan Kervansarayı (Selçuklu Dönemi), Saat Kulesi (Cumh. Dönemi, Doğu Surları üzerinde), Tarihi Hamamlar (Tuzcular Hamamı, Alaeddin Hamamı, Yalı / Varoş Hamamı), Eski Sinop Evleri, Boyabat Evleri, Yakupağa Konağı (Gerze), Sinop Müzesi (İkonalar), Etnografya Müzesi (Aslan Torunlar Evi), Kaya Mezarları (Ambarkaya, Dodurga, Terelek, Salar Köyü)	

Kaynak: Bölge İlleri T.C. Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri. Kunter, 2007.

Harita-24: TR82 Bölgesi İlçelerinde Öne Çıkan Turizm Çeşitlikleri

* Bölge İleri T.C. Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri. Kunter, 2007.

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri ve Kunter (2007) verileri kullanılarak tarafımızca çizilmiştir.

KENTLEŞME ve ULAŞIM

4. KENTLEŞME ve ULAŞIM

4.1 Kentleşme

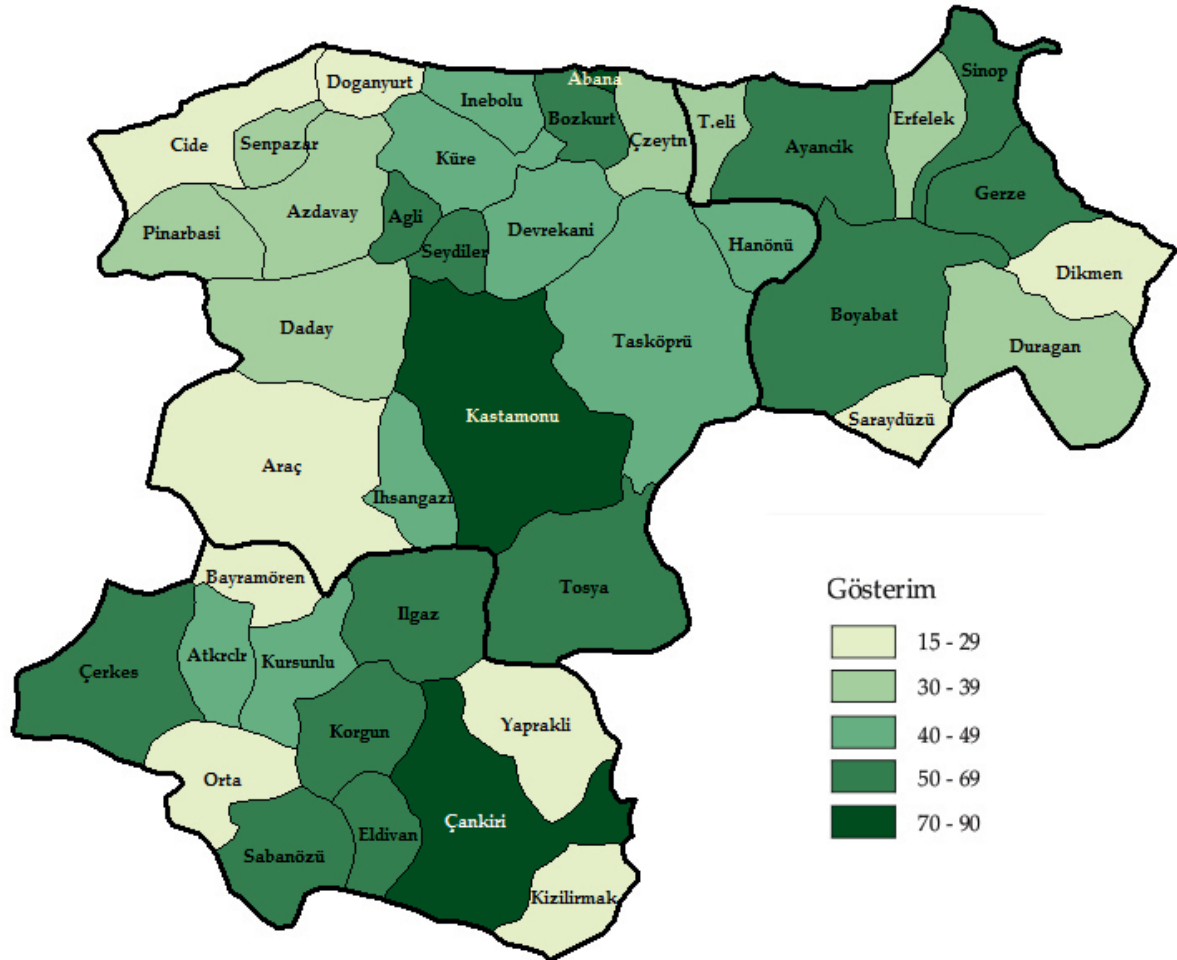
Bölgedeki kentsel yerleşimlerin tarihi milattan önceki yıllara kadar uzanmakta ve bu tarihi yerleşimlerin izleri Bölgede varlığını korumaktadır. Kastamonu il merkezinde Hititler dönemine kadar uzanan yerleşimlere rastlanılmaktadır. Kastamonu ilinin bazı ilçelerinde de antik yerleşkeler bulunmaktadır. Örneğin; Taşköprü'deki Pompeiopolis yaklaşık M.Ö. 64 yılında kurulmuştur. Ayrıca, Çatalzeytin, İnebolu ve Cide ilçelerinde de antik yerleşkelere dair kalıntılara rastlanılmaktadır. Sinop il merkezinin de Hititler döneminde kurulduğu tahmin edilmektedir. Oldukça uzun bir geçmişe sahip olan Sinop, coğrafi konumu nedeniyle oldukça önemli bir yere sahip olagelmıştır. İl merkezinde olduğu gibi, il merkezine yakın bir ilçe olan Gerze'de de tarihi, Hitit dönemine kadar uzanan bir yerleşke bulunmaktadır. Çankırı ilinde hem Hitit dönemine hem de kalkolitik dönemlere ait kalıntılara rastlanılmaktadır. İlde bahsi geçen dönemlere ait birçok höyük de bulunmaktadır. Örneğin kalkolitik döneme ait Eldivan ilçesinde Maltepe Höyük, Orta ilçesinde Salur Höyük, Korgun ilçesinde Yüce Höyük bunlardan bazılarıdır.

Bölgede, tarihi yapıların bakımları yeterince yapılmamaktadır.

Geçmişte, Bölgedeki kentler bulundukları coğrafyalarda önemli birer merkez olmakla birlikte özellikle 1950'lerden sonra önemlerini kaybetmeye başlamışlardır. Her bir ilin birçok ilçesinde yoğun nüfus kaybı olmuş, toplam il nüfusları düşerken il merkezlerinin nüfusları görece olarak artmıştır. Bu nedenle kentsel faaliyetler il merkezlerinde yoğunlaşmıştır. Bu durum, il merkezleri ile ilçelerin kentleşme süreci arasında önemli farklılıklar ortaya çıkarmıştır. Tosya, Taşköprü, Boyabat, Korgun, Çerkeş, Şabanözü, Kurşunlu gibi sanayi üretiminin yoğun olduğu ilçeler ile turizmin önemli bir yere sahip olduğu ilçelerde kentsel gelişme süreci daha hızlı olmuştur. Bu ilçelerde kentleşme süreci, yoğunluk kazanan sınai ve turizm faaliyetleri ile şekillenirken; il merkezlerinde, sınai faaliyetlerin yanı sıra hizmet sektörü de kentleşme sürecinde önemli bir etken olmuştur. Bu durum Bölge ilçelerinde yaşayan kentsel nüfus oranlarına bakıldığında da göze çarpmaktadır. İl merkezleri dâhil toplam 41 ilçesi bulunan Bölgede, ilçelerin 25'inde kentsel nüfusun oranı %50'nin altında kalmaktadır (Bkz. Harita-25).

Harita-25: TR82 Bölgesi'nde İlçe Kent Nüfusunun İlçe Toplam Nüfusuna Oranı, 2010 (% Olarak)

* TÜİK, Veritabanları. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 01.02.2011).

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak tarafımızca çizilmiştir.

Bölgenin kentleşme ile ilgili en önemli sorunu, “plansız kentleşme”dir.

Kastamonu il merkezi, Saat Kulesi ile Kastamonu Kalesi'nin bulunduğu tepeler arasında Karaçomak Deresi boyunca uzanmaktadır. Uzun yıllar bu alanda yerleşik olan kentin yarattığı nüfus baskısı, birkaç katlı geleneksel Kastamonu evlerinin çok katlı yapılara dönüşümüne neden olmuştur.

Ancak son yıllarda kuzey yönüne doğru yayılan kent, tarihi

kent merkezindeki baskıyı azaltmıştır. Birçok restorasyon projesi ile de var olan tarihi yapı stoku kente kazandırılmıştır. Ancak topografik eşiklerden dolayı kent içi ulaşım, tamamen dere boyunca uzanan ana caddeye bağımlı olup; bu durum, hem çeşitli kamusal alanlar arasındaki geçişleri hem de genel ulaşımı zorlaştırmaktadır. İleri yıllarda konut sayısının artacağı da düşünüldüğünde Kastamonu için ciddi bir trafik sıkışıklığı ve park sorunu yaşanacağı aşikardır. Ayrıca bahsi geçen coğrafi engeller alternatif araç yolu geliştirilmesine engel oluşturmakta ve bu yüzden de yayalaştırma projelerini olumsuz yönde etkilemektedir.

Bölgede, kentsel dönüşüm uygulamaları yetersizdir.

Kent içi ulaşım özel toplu taşıma araçları ile sağlanmaktadır. Kent merkezinin birçok konut alanına yürüme mesafesinde olmasına ve yürüme mesafesi dışında kalan konut alanlarına toplu taşıma ile ulaşılabilmesine rağmen, iş giriş ve çıkış saatlerinde kentin ana arteri üzerinde görece bir trafik

Bölgenin kentleşme ile ilgili önemli sorunlarından biri, “trafik sıkışıklığı”dır.

yoğunluğu oluşmaktadır. Bu durumun oluşmasında, kentin yerleşik olduğu ve ulaşım alternatiflerini kısıtlayan coğrafyasının yanı sıra özel araç sahipliğinin de önemli etkisi bulunmaktadır. Buna koşut olarak gelişen bir diğer sorun ise açık ve kapalı otopark azlığıdır. Bu sorun araç yollarına daha fazla araç park edilmesine ve hâlihazırda kapasitesi düşük olan araç yollarının taşıyabileceği trafik hacminin daha da düşmesine neden olmaktadır.

Çankırı il merkezi, tarihi kentin yerleşik olduğu kale çevresinden Tatlıçay yönüne doğru gelişmiş olup; halihazırda Kastamonu il merkezinde olduğu gibi çay boyunca gelişme gözlemlenmektedir. Kastamonu'dakinin aksine kentin omurgasını oluşturan cadde çaya doğu yönünden dik olarak uzanmaktadır. Ancak Ankara'dan Kastamonu istikametine giden karayolunun il merkezinde çay boyunca uzanması çay etrafındaki alanın kullanımını zorlaştırmaktadır. Kent içi ulaşım özel halk otobüs ve minibüsleri ile sağlanmaktadır.

Küçük esnafılık kentte yaygın olup; kentin Ankara'ya yakınlığı bu hizmetlerin gelişmesini engellemektedir. Ankara'ya yakın olmanın olumsuz etkilerini hisseden kentte, kentsel hizmetler de Ankara ile rekabet edememektedir.

Sinop il merkezi, yarımada üzerinde kurulu olup; kentsel doku yarımada uzanış biçimine göre şekillenmiştir. Kentin tarihi çok eski olmakla birlikte, yeni oluşan kentsel dokular da eski tarihi doku ile iç içe geçmiştir. Kentin tarihi yapı stoku son yıllarda artan şekilde yenilenmekte olup; bu durum kentin cazibesini daha da arttırmaktadır. Kent içi ulaşım minibüslerle yapılmakta olup; kent içi yolların birçoğu tek yönlüdür. Bu durum yaz aylarında nüfusu 5-6 katına çıkan kent için büyük bir sorun teşkil etmekte; kısa süre içinde geçici olarak artan bu nüfus otopark sıkıntısı yaratmaktadır.

Bölge illerinde, otoparklar yetersizdir.

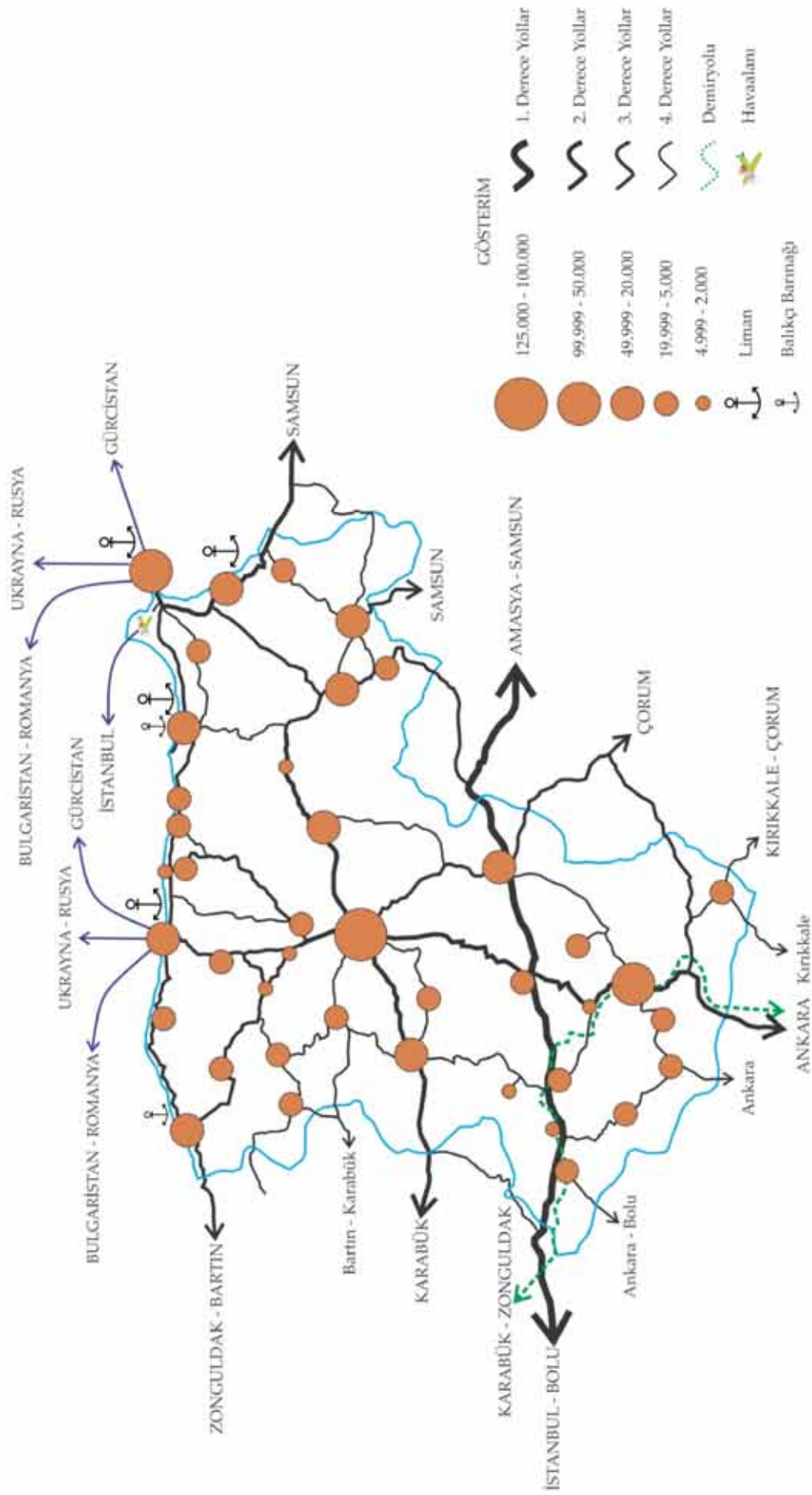
Kentte, diğer iki kentte olduğu gibi küçük esnafılık yaygındır. Ancak diğer iki kent merkezinden farklı olarak, sahil boyunca uzanması ve yoğun turistik ziyaretler nedeniyle Sinop il merkezinde yeme-içme ve eğlence mekânları daha yaygındır. Ülkenin birçok kıyı kentinde rastladığımız mimari örnekler, Sinop il merkezinde de mevcuttur.

Sonuç olarak Bölgenin ortak ve özgün olan temel sorunları, gelişmesini kısıtlamış ve bu durum Bölgeyi Türkiye içerisinde sosyoekonomik gelişmişlik sıralamasında geri sıralara itmiştir.

4.2 Bölgede Ulaşım

Bölge illerinin ulaşım alternatifleri çeşitli olmakla birlikte ulaşım bağlantıları yukarıda da bahsedildiği gibi zayıftır. Çankırı ili Ankara'ya karayolu ve demiryolu ile bağlanırken, Kastamonu ilinin Ilgaz Dağı dolayısı ile Ankara ile karayolu bağlantısı zayıf kalmaktadır. Sinop ise İstanbul'a havayolu ile bağlı olmasına rağmen deniz yolu, yolcu taşımacılığında kullanılmamakta; ilin karayolu ağı da son yıllarda artan yatırımlara rağmen, hala yetersiz kalmaktadır. Sonuç olarak, Bölge illerinin büyük iller ve bölge ülkelerinin kıyı kentleri ile olan ulaşım bağlantılarının zayıflığı Bölgeyi her yönden olumsuz etkilemektedir. Ancak, TR82 Bölgesi güneyde Ankara'ya, batıda İstanbul'a, doğuda Samsun'a ve kuzeyde Karadeniz'e kıyısı olan ülkelere yakın stratejik bir konumdadır. Bölge içindeki yerleşimler ve bu yerleşimlerin ulaşım bağlantıları ile ilişkilerine bakıldığında, Bölgede dağınık bir yerleşim örüntüsü olduğu gözlemlenmektedir. D-100 (E-80) karayolu ve Ankara-Zonguldak demiryolu hattı Çankırı ilinden geçmesine rağmen Bölge nüfusu Kastamonu il merkezinden geçen ve Karadeniz kıyı şeridi boyunca uzanan ikinci ve üçüncü derece yollar üzerinde yoğunlaşmıştır (Bkz. Harita-26).

Harita-26: TR82 Bölgesi Ulaşım Ağı ve Nüfusa Göre Yerleşim Kademenemlileri

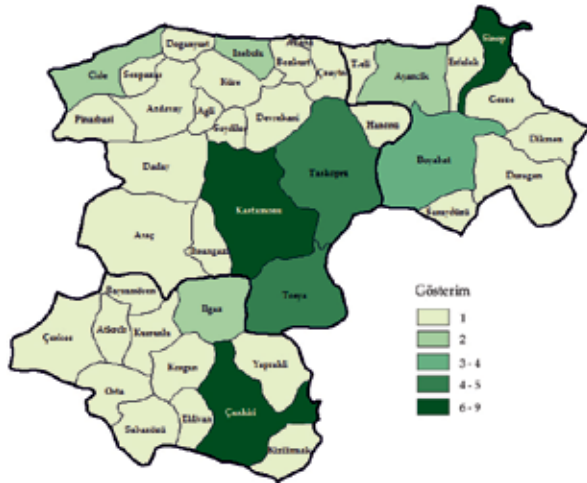

* TÜİK, Veritabanları. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 01.02.2011).

KGM, TCDD, Denizcilik Müsteşarlığı (2010).

Kaynak: TÜİK, KGM, TCDD ve Denizcilik Müsteşarlığı verileri kullanılarak çizilmiştir.

Harita-27: TR82 Bölgesi'nde İlçelere Göre Kargo Şirketi Sayıları, 2010

Bölgedeki ulaşım zayıflığı, Bölgenin lojistik kapasitesini de olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca, liman-karayolu, liman-demiryolu gibi kombine ulaşım alternatifleri de oldukça sınırlıdır. Bu durumu bölgede faaliyet gösteren kargo şirketleri sayısı da teyit etmektedir. Bölgedeki 41 ilçenin 31'inde PTT kargo dışında herhangi bir kargo şirketi faaliyet göstermemektedir (Bkz. Harita-27). Dört ilçede ise PTT kargo dâhil 2 kargo şirketi bulunmaktadır.

Kaynak: İlçe Bilgi Formu'nda yer alan veriler (2011) kullanılarak tarafımızca çizilmiştir.

4.2.1 Karayolları ve Demiryolları

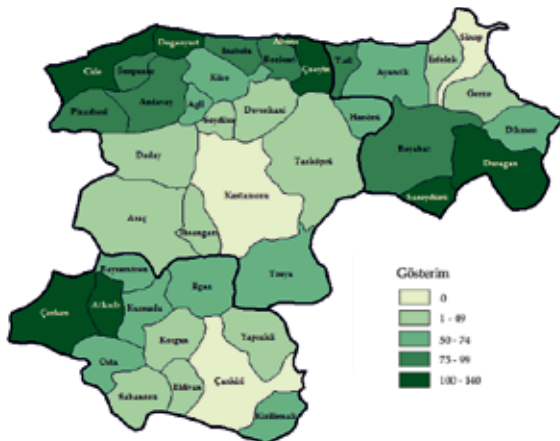
Bölgede, karayolları yetersizdir.

Bölgedeki toplam karayolu ve demiryolları uzunluğunun Türkiye içindeki payı oldukça düşük olup; mevcut karayolu ve demiryolu ağı Bölgenin ihtiyaçlarına yeteri kadar cevap vermekten uzaktır.

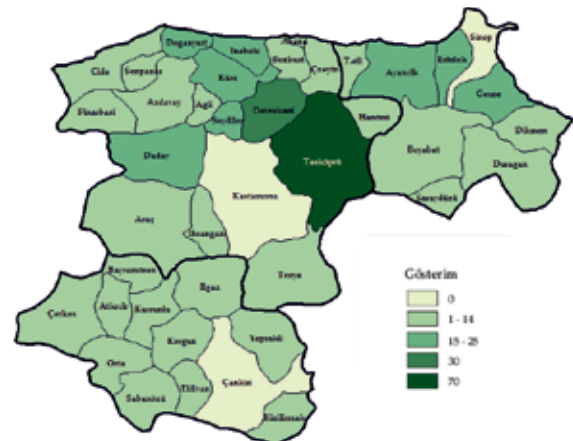
Bölge ilçelerinin il merkezi ve diğer iller ile olan karayolu bağlantıları oldukça zayıftır. Bu bağlantıların zayıflığında Bölgenin engebeli coğrafi yapısı önemli rol oynamakla birlikte, ilçelerin il merkezine olan uzaklıkları ve ilçe merkezlerinden il merkezine yapılan seferlerin sıklığının da önemli rolü bulunmaktadır. Örneğin Kastamonu ilinin Cide, Doğanyurt, Abana ve Çatalzeytin, Çankırı ilinin Çerkeş ve Atkaracalar ve Sinop ilinin Saraydüzü ve Durağan ilçelerinin il merkezlerine uzaklıkları 100 km'den fazladır (Bkz. Harita-28). Ayrıca, Harita-29'da da görüldüğü gibi Bölgede bulunun 41 ilçenin yirmi sekizinde günlük sefer sayısı on beşten azdır. Bu durumun ortaya çıkmasında, Bölge ilçelerinin nüfuslarının ve gelir düzeylerinin düşük olmasının yanında Bölgenin köy ağırlıklı yapısının da etkisi bulunmaktadır.

Bölgenin ulaşım ile ilgili en önemli sorunu, "İlçeler arası ulaşım altyapısının yetersizliği"dir.

Harita-28: TR82 Bölgesi İlçelerinin İl Merkezlerine Uzaklığı (Km Olarak)

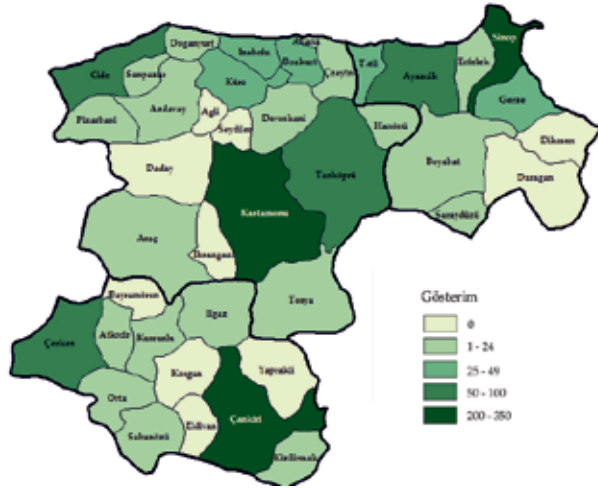

Harita-29: TR82 Bölgesi İlçelerinden İl Merkezine Günlük Toplu Taşıma Sefer Sıklığı

Kaynak: İlçe Bilgi Formu'nda yer alan veriler (2011) kullanılarak tarafımızca çizilmiştir.

Harita-30: TR82 Bölgesi İlçelerinin Haftalık Şehirlerarası Otobüs Sefer Sıklığı

Bölge ilçelerinin birçoğunda şehirlerarası otobüs seferi bulunmakta ancak ilçelerin yaklaşık %25'inde şehirlerarası otobüs seferi bulunmamaktadır (Bkz. Harita-30). Şehirlerarası otobüs seferi bulunan ilçelerin birçoğu ise il merkezlerinden kalkan ya da Bölge dışındaki illerden kalkan şehirlerarası otobüs güzergâhlarının üzerinde yer alan ilçelerdir.

Kaynak: İlçe Bilgi Formu'nda yer alan veriler (2011) kullanılarak tarafımızca çizilmiştir.

Bölgede, demiryolu ağı yetersizdir.

Bölge demiryolu ağı açısından da fakirdir. Bölge içindeki tek demiryolu hattı Çankırı sınırlarının içerisinde geçmekte ve bu hat Zonguldak ile Ankara'yı birbirine bağlamaktadır. Zonguldak-Karabük-Çankırı arasında daha çok yük taşımacılığı için kullanılmakta olan hat, yolcu taşımacılığında da kullanılmaktadır. Bölgemiz içerisindeki Kastamonu ve Sinop illeri demiryolu altyapısından doğrudan faydalanamamaktadır. Bunun en büyük nedenlerinden biri Kastamonu ve Sinop illerinin coğrafi yapısıdır. Bu coğrafi yapı, demiryolu yatırım maliyetlerini artırmaktadır. Bu sebeplerden dolayı bu iki ilin Kars'a kadar yapılması planlanan hızlı tren hattının dışında kalacak olması, Bölgenin rekabet gücünü olumsuz yönde etkileyecektir. Ancak yapılması planlanan Ilgaz Dağı tüneli ve Sinop ilinde hâlihazırda devam etmekte olan karayolu çalışmalarının Bölgeye katacağı katma değer yüksektir. Bu karayolu yatırımları, Bölgenin Ankara ile olan ulaşım bağlantılarını oldukça güçlendirecek; Karabük bölgesindeki yol çalışmaları ise Bölgenin İstanbul ile olan bağlantısını geliştirecektir.

Kastamonu başta olmak üzere TR82 Bölgesi'nde oldukça fazla sayıda köy bulunmakta olup; köy yollarının Türkiye içerisindeki payı karayolu ve demiryolunun payından yüksektir. Türkiye'deki toplam köy yolunun %5,8'i TR82 Bölgesi'ndeyken toplam karayolu uzunluğunun sadece %4'ü, toplam demiryolunun sadece %1,5'i Bölgededir (Bkz. Tablo-71).

Tablo-71: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Karayolu, Demiryolu ve Köy Yolu Uzunlukları

	Karayolu (2010)		Demiryolu (2009)		Köy Yolu (2008)	
	Km	%	Km	%	Km	%
Kastamonu	1.306	52,4*	-	-	9.148	55,2*
Çankırı	610	24,5*	172	100*	2.547	15,4*
Sinop	575	23,1*	-	-	4.877	29,4*
TR82	2.491	4,0**	172	1,5**	16.572	5,8**
Türkiye	62.219	100	11.405	100	288.013	100

* TR82 Bölgesi içindeki payı.

** Türkiye içindeki payı.

Kaynak: KGM, Devlet ve İl Yolları Envanteri, TCDD İstatistikleri, TÜİK, Bölgesel İstatistikler.

Ancak mevcut durum itibarıyla gerek kent içi gerekse Bölge içi trafikte daha çok karayoluna ve motorlu taşıtlara bağlı olan ulaşım sistemi bazı olumsuzlukları da beraberinde getirmektedir. Bölge ölçeğinde 2008 yılında nüfusa göre gerçekleşen trafik kazası ve bu kazalarda ölenlerin nüfusa oranı Türkiye ortalamasının oldukça üstündedir.

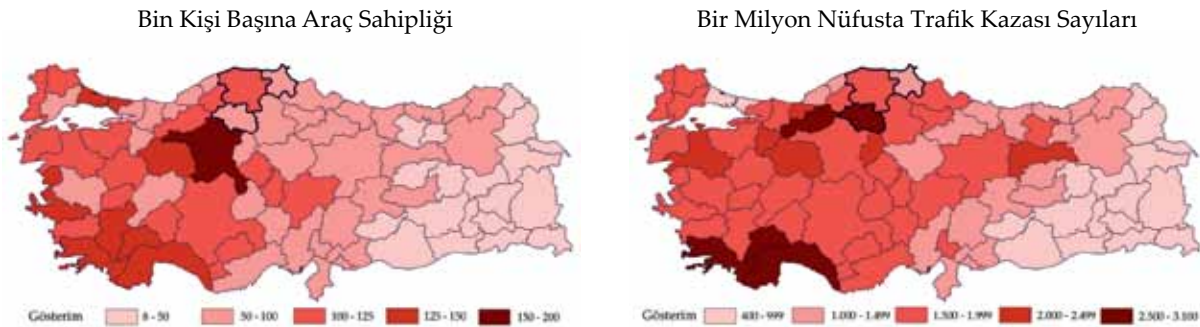
Çankırı ilinde kişi başına düşen özel otomobil sayısı Bölge ve Türkiye ortalamasının oldukça altındayken, kaza ve ölü sayısının nüfusuna göre oldukça yüksek olması, ilde trafik güvenliğine ilişkin sıkıntılar yaşandığını göstermektedir. Tablo-72 ve Harita-31'de görüldüğü gibi kişi başına düşen özel otomobil sayısı Türkiye ortalamasına yakın olan Kastamonu ilinde de kaza ve ölü sayılarına ilişkin veriler Çankırı iline ait olanlara yakın değerdedir. Sinop'ta ise söz konusu rakamlar Türkiye ortalamasına yakındır.

Tablo-72: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Otomobil, Trafik Kazası ve Ölü Sayıları, 2008

	Bin Kişi Başına Özel Otomobil Sayısı	Bir Milyon Nüfusta Trafik Kaza Sayısı	Bir Milyon Nüfusta Ölü Sayısı
Kastamonu	90	1.759	205
Çankırı	41	2.732	221
Sinop	75	1.180	70
TR82	74	1.834	172
Türkiye	95	1.457	59

Kaynak: TÜİK, Bölgesel Göstergeler. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 22.01.2011).

Harita-31: TR82 Bölgesi'nde Otomobil ve Trafik Kazası Sayıları, 2008

* TÜİK, Bölgesel Göstergeler. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 22.01.2011).

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak tarafımızca çizilmiştir.

4.2.2 Denizyolları

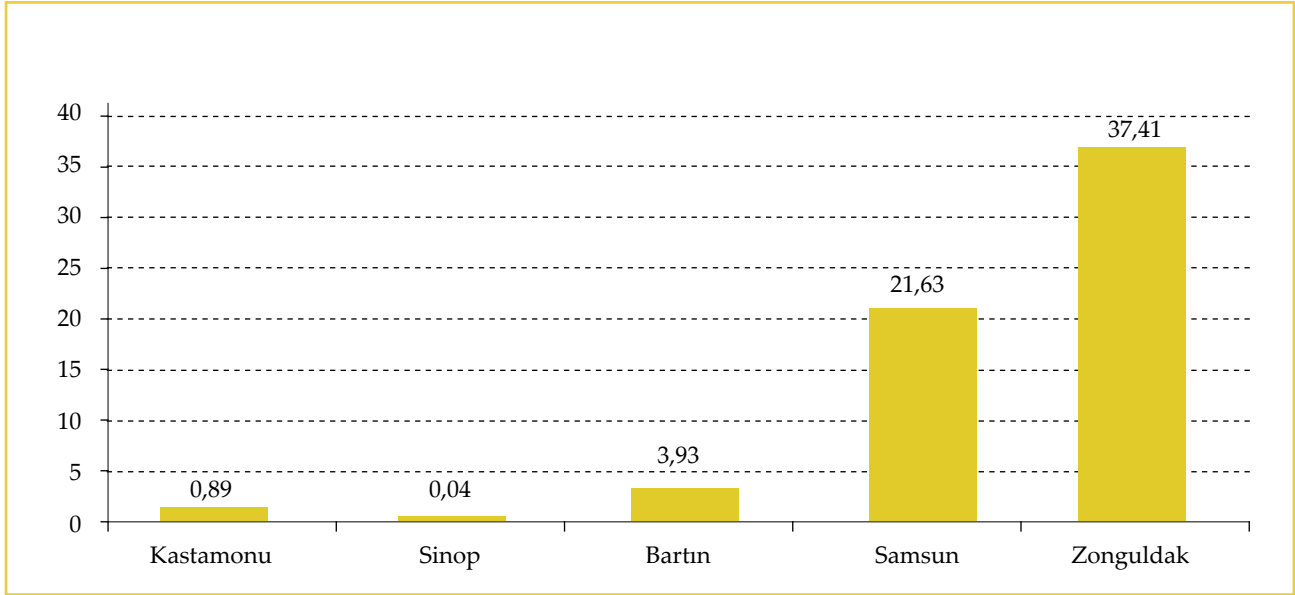
Uygun maliyeti ve çevre dostu özelliği ile deniz taşımacılığı, Türkiye'nin uluslararası alanda en önemli lojistik üstünlüklerinden biridir. Türkiye'yi çevreleyen dört denizde toplam taşıma miktarları yıllar itibarıyla artmasına rağmen, denizler arasındaki taşımacılık oranlarında ciddi farklılıklar bulunmaktadır. Bunun en önemli nedenlerinden birisi denize kıyısı olan bazı kentlerin ekonomik gelişmişlik düzeyidir. Bunun yanı sıra coğrafi engeller de taşımacılık oralarındaki bu farklılıkların oluşmasında önemli rol oynamaktadır. Örneğin dağlar ve tepeler limanlara ulaşabilecek karayolu ve demiryolu ağına ilişkin yatırım maliyetlerini artırmakta ve bu durum öncelikli yatırımların coğrafi eşikleri bulunan kentlere daha az yapılmasına neden olmaktadır. Bunun en tipik örneği Karadeniz kıyısında yer alan Sinop ve Kastamonu'dur.

Bölgede, denizyolları altyapısı yetersizdir.

Kastamonu ve Sinop, civar bölgelerde denize kıyısı olan illerle kıyaslandığında, Bölgenin deniz taşımacılığındaki dezavantajlı konumunu açıkça ortaya koymaktadır. Örneğin, Karadeniz’de toplam elleçlenen yükün %0,89’u Kastamonu’ya, %0,04’ü Sinop’a ait iken Zonguldak’ın payı %37,41’dir (Bkz. Grafik-28). Zonguldak, Samsun ve Bartın’ın üstünlüklerinin, gelecekte Kastamonu ve Sinop ili için ciddi bir rekabet ortamı yaratması söz konusu olabilir. Ancak üzerinde durulması gereken en önemli hususlardan biri, Samsun’un da içerisinde yer alacağı hızlı tren ağıdır. Bu durum Bölgenin, Karadeniz içindeki dezavantajlı konumunu değiştirmeye yönelik adımları zorlayacak nitelikte olacaktır.

Bölgede, yolcu ve yük taşımacılığında denizyolları yeterince kullanılmamaktadır.

Grafik-28: İllere Göre Elleçlenen Yükün Karadeniz’de Toplam Elleçlenen Yük İçindeki Payı, 2009 (% Olarak)

Kaynak: Denizcilik Müsteşarlığı İstatistikleri. www.denizcilik.gov.tr (Erişim Tarihi: 24.01.2011).

Bölgede 6 adet liman tesisi ve toplamda kayıtlı 159 adet gemi bulunmaktadır (Bkz. Tablo-73). Bu liman tesisleri arasında İnebolu Limanı taşımacılık alanında ön plana çıkmaktadır. Ancak son yıllarda Sinop kruvaziyer gemilerin durak noktaları arasına girmiş olup; Denizcilik Müsteşarlığının verilerine göre 2008 yılında Sinop ilini 6 adet gemi ile toplamda 3.136 yolcu ziyaret etmiştir. Bu yolcu sayısının, Türkiye’yi kruvaziyer gemilerle ziyaret edenlerin yalnızca %2’sini oluşturduğuna dikkat çekmekte fayda vardır.

Tablo-73: TR82 Bölgesi’nde Liman Tesisleri ve Gemi Sayısı, 2009

Liman Tesisi	Gemi Sayısı (Adet)
Cide Balıkçı Barınağı	5
İnebolu Limanı	148
Ayancık İskelesi	1
Ayancık Usta Burnu Barınağı	4
Gerze Limanı	-
Sinop İskelesi	1

Kaynak: Denizcilik Müsteşarlığı İstatistikleri. www.denizcilik.gov.tr (Erişim Tarihi: 24.01.2011).

4.2.3 Havayolları

Bölgede havacılık sektörü son yıllarda gelişmeye başlamış olup; 2011 yılı itibarıyla Bölgede faal olan yalnızca 1 adet sivil havaalanı Sinop ilinde bulunmaktadır. Sadece İstanbul'a yapılan uçuşlar, Sinop'un Bölge içindeki konumunu sivil havaalanı olmayan diğer iki Bölge iline göre güçlendirmektedir. 2001 yılında zarar ettiği gerekçesi ile kapatılan ve 2008 yılında tekrar faaliyete geçen Sinop Havaalanı, yolcu ve uçak sayısını hızla artırmakta; bunun neticesinde de ekonomisinde bir canlanma yakalamaktadır. Bu kapsamda, 2008-2009 yılları arasındaki yolcu, ticari uçak ve toplam uçak sayısının Türkiye içerisindeki payını yaklaşık 3 kat arttırmıştır (Bkz. Tablo-74). Söz konusu havayolu, özellikle yaz aylarında İstanbul'dan Sinop'a turistik amaçla gelenler için karayolu ulaşımına çok iyi bir alternatif olmuştur. Ayrıca, Sinop'tan Ankara'ya uçak seferlerinin başlamasının gerekliliğine dikkat çekilmesi kentin gelişmesi açısından önemlidir.

Kastamonu'da ise yakın zamanda faaliyete geçmesi beklenen havaalanının da benzer etkilere yol açması kuvvetle muhtemeldir. Ancak Sinop'tan farklı olarak faaliyete geçecek olan havaalanı kıyıda uzak olan merkez ilçeye ulaşımı kolaylaştıracaktır. Ayrıca, Kastamonu'dan göçüp İstanbul ve Ankara'da yaşayan büyük bir nüfus bulunmaktadır. Örneğin, Kastamonu İstanbul arasında günlük 40 gidiş 40 geliş olmak üzere toplam 80 otobüs seferi vardır. Bu durum göz önüne alındığında Kastamonu havaalanının en kısa sürede faaliyete geçmesi ilin gelişmesi açısından çok büyük bir öneme sahiptir.

Çankırı'da ise sivil havaalanı bulunmamasıyla birlikte, Ankara Esenboğa Hava Limanı'na olan yakınlığı ulaşım açısından avantaj sağlamakta; ancak ilde yapılacak olası bir havaalanının rekabet gücünü de sınırlamaktadır.

Tablo-74: Sinop İli Yolcu ve Uçuş Sayıları, 2008–2010

			Sinop	Türkiye
2008	Yolcu	Sayı	14.464	79.438.289
		Değişim (%)	-	-
		Oran	0,02	-
	Ticari Uçuş	Sayı	174	653.317
		Değişim (%)	-	-
		Oran (%)	0,03	100
	Toplam Uçuş	Sayı	205	741.765
		Değişim (%)	-	-
		Oran (%)	0,03	100
2009	Yolcu	Sayı	47.147	85.508.508
		Değişim (%)	69,32	7,10
		Oran (%)	0,06	100
	Ticari Uçuş	Sayı	536	693.210
		Değişim (%)	67,54	5,75
		Oran (%)	0,08	100
	Toplam Uçuş	Sayı	582	788.433
		Değişim (%)	64,78	5,92
		Oran (%)	0,07	100
2010*	Yolcu	Sayı	54.227	96.275.424
		Değişim (%)	20,54	17,31
		Oran (%)	0,06	100
	Ticari Uçuş	Sayı	654	749.337
		Değişim (%)	26,29	14,51
		Oran (%)	0,09	100
	Toplam Uçuş	Sayı	714	854.236
		Değişim (%)	26,33	14,63
		Oran (%)	0,08	100

* Kasım sonu itibarıyla.

Kaynak: DHMİ İstatistikleri. www.dhmi.gov.tr (Erişim Tarihi: 25.01.2011)

ÇEVRE ve ENERJİ

5. ÇEVRE ve ENERJİ

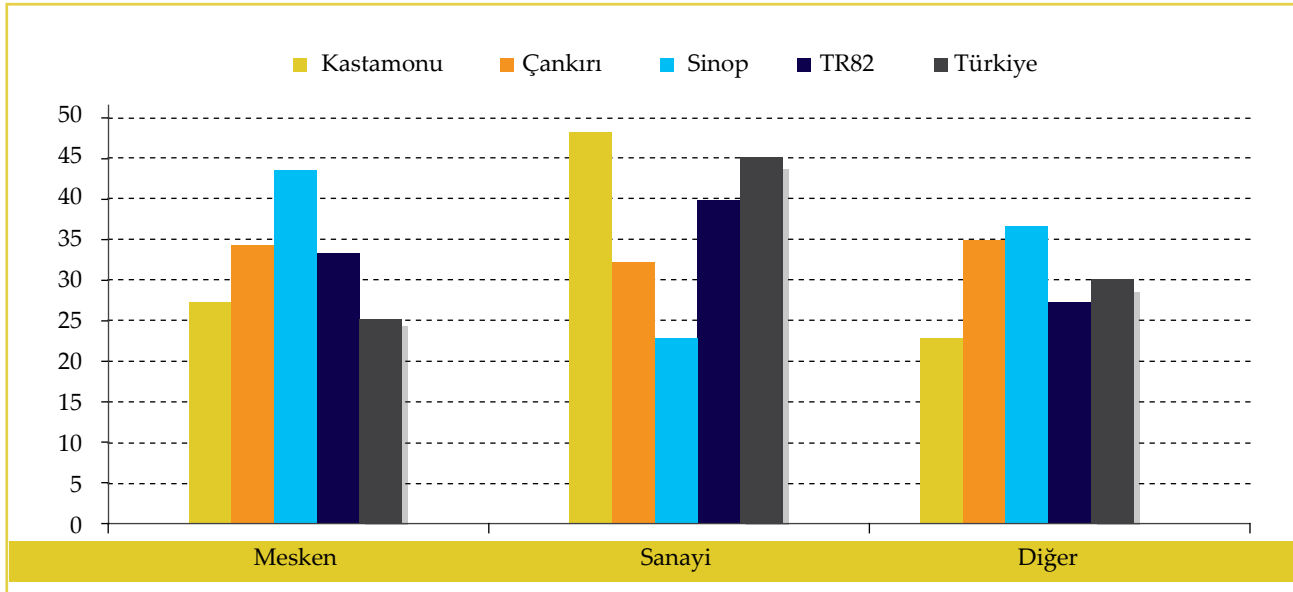
Diğer birçok gelişmiş ülkede olduğu gibi Türkiye’de de son yıllarda çevre sorunlarına duyarlılık artmış ve enerji-çevre ilişkisine daha fazla önem verilmeye başlanmıştır. Bunun için yenilenebilir enerji kaynaklarına ve en az kirletici fosil yakıt olan doğalgazın yaygınlaştırılmasına yönelik artan bir biçimde yatırım yapılmaktadır. Ancak TR82 Bölgesi’nde bu yöndeki yatırımlar ve hassasiyet oldukça geç başlamıştır. Bölgede doğalgaz kullanımı oldukça düşük seviyededir

Bölgede, doğalgaz kullanımı yaygın değildir.

Bölgenin çevre ile ilgili en önemli sorunu, “çevre bilincinin eksikliği”dir.

ancak hızla yaygınlaşmaktadır. Bölgede doğalgaz elektrik üretiminden çok ısınma amaçlı olarak kullanılmaktadır. Bölgede elektrik üretimi yapılmakta ancak var olan 4 Hidro Elektrik Santralinde üretilen elektrik enerjisi bölgenin ihtiyacını karşılamaktan uzaktır. Elektrik enerjisi tüketimine bakıldığında ise elektrik enerjisi Türkiye’de, TR82 Bölgesi’nde ve Kastamonu’da en çok sanayi sektöründe tüketilmekte olup; Çankırı ve Sinop’ta bu durum meskenler için geçerlidir (Bkz. Grafik-29).

Grafik-29: TR82 Bölgesi’nde ve Türkiye’de Sektörlere Göre Net Elektrik Tüketimi, 2009 (Toplamın %’si Olarak)*

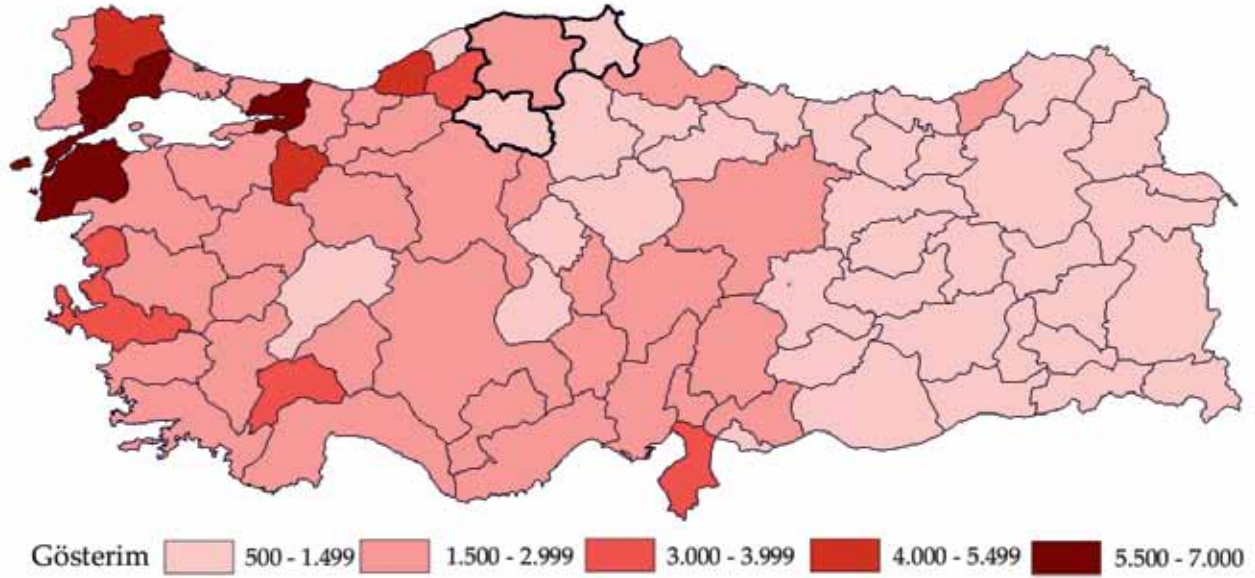

* İller, TR82 Bölgesi ve Türkiye için, sektörlere göre net elektrik tüketiminin il, TR82 Bölgesi ve Türkiye içindeki toplam net elektrik tüketimine oranı.

Kaynak: TEDAŞ, İstatistik Bilgiler. www.tedas.gov.tr (Erişim Tarihi: 18.01.2011).

Bir gelişmişlik göstergesi olan elektrik enerjisi tüketimi göz önüne alındığında, kişi başına tüketilen elektrik enerjisi miktarı her üç ilde de Türkiye ortalamasının altındadır (Bkz. Harita-32). Türkiye’de kişi başına ortalama elektrik tüketimi 2.162 kWh iken Kastamonu’da 1.714, Çankırı’da 1.171 ve Sinop’ta 1.190 kWh’tir.

Harita-32: Türkiye’de Kişi Başına Elektrik Tüketimi, 2009 (kWh/Kişi)

* TEDAŞ, İstatistiki Bilgiler. www.tedas.gov.tr (Erişim Tarihi: 18.01.2011).

Kaynak: TEDAŞ verileri kullanılarak tarafımızca çizilmiştir.

5.1 Yenilenebilir Enerji Potansiyeli

Güneş, rüzgâr, jeotermal, hidrolik ve biyoenerji gibi yenilenebilir enerji kaynakları, sürdürülebilir kalkınma için büyük önem taşımaktadır. Yenilenebilir enerji kaynakları TR82 Bölgesi için de büyük önem arz etmektedir. Ancak TR82 Bölgesi’nde hidrolik enerji potansiyelinin dışında yüksek potansiyele sahip yenilenebilir enerji kaynağı hâlihazırda mevcut değildir.

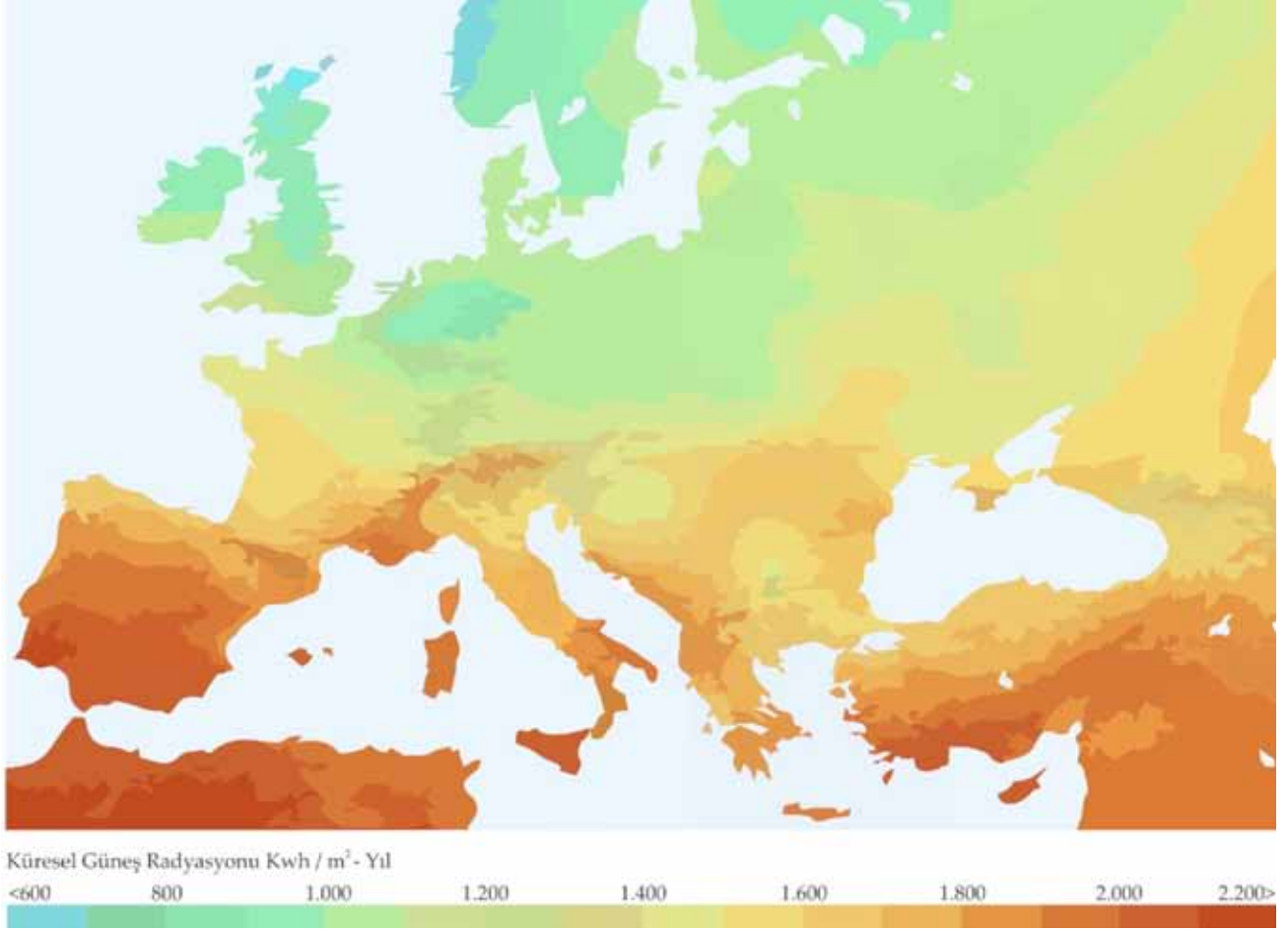
Bölgenin enerji ile ilgili en önemli sorunu, “Yapıların ısı yalıtımlarının iyi olmaması”dır.

5.1.1 Güneş Enerjisi

Türkiye’nin özellikle güney ve batı kısımları güneş enerjisi bakımından yüksek potansiyele sahiptir. Bu alana yapılan yatırımlar hem dünyada hem de Türkiye’de gün geçtikçe artmaktadır. Türkiye’deki diğer bölgelerle kıyaslandığında, TR82 Bölgesi’nde güneş enerjisi potansiyeli düşük olmasına rağmen; güneş enerjisinden azami derecede faydalanan Almanya gibi Avrupa ülkeleriyle kıyaslandığında daha büyük bir potansiyele sahiptir (Bkz. Harita-33). Ancak, Bölge illerinin güneşlenme süreleri Türkiye geneli ile kıyaslandığında belirgin farklar ortaya çıkmamaktadır. Örneğin, EİE verilerine göre Türkiye için en uzun güneşlenme süresi 11,3 saat ile temmuz ayında gerçekleşirken, aynı ayda güneşlenme süreleri Kastamonu’da 10,6, Çankırı’da 10,7 ve Sinop’ta 10,1 saattir.

Bölgede, güneş enerjisinden yeterince faydalanılamamaktadır.

Harita-33: Avrasya Güneş Haritası

* Joint Research Institute (JRI). <http://re.jrc.ec.europa.eu/pvgis/> (Erişim Tarihi: 08.04.2011).

Kaynak: JRI verileri kullanılarak tarafımızca çizilmiştir.

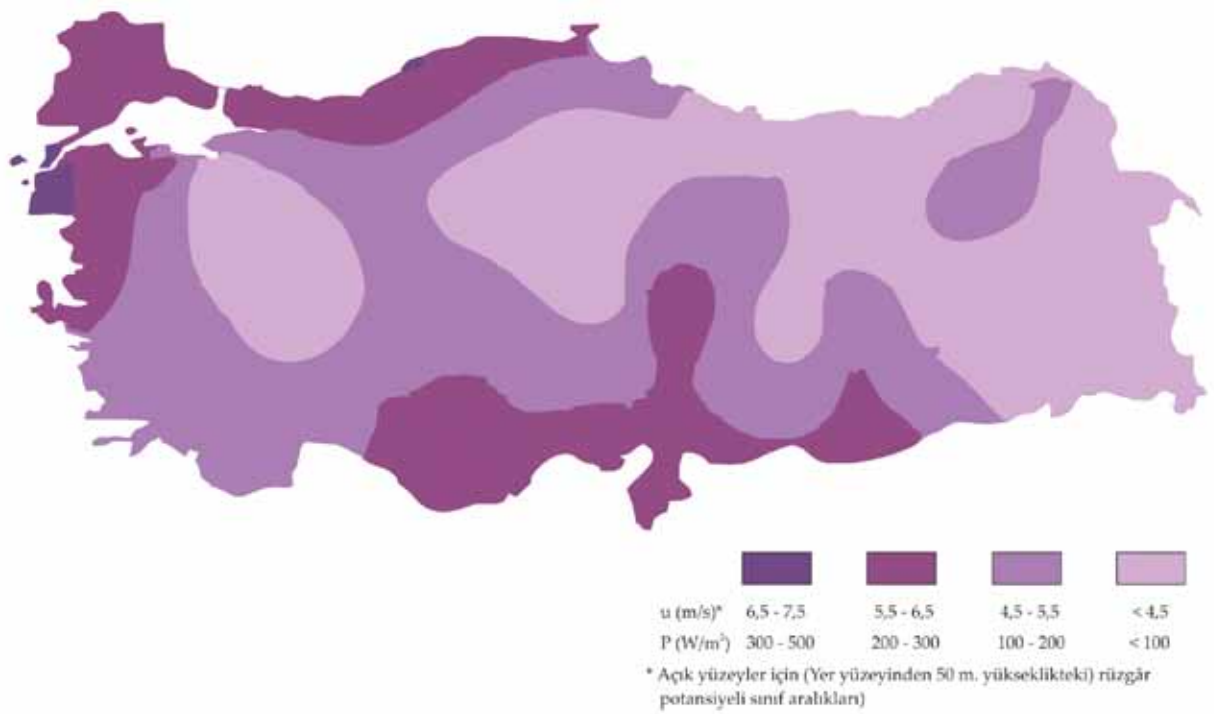
5.1.2 Rüzgâr Enerjisi

TR82 Bölgesi'ndeki rüzgâr enerjisi potansiyeli düşük olup; ekonomik Rüzgar Enerjisi Santrali (RES) yapılacak alanlar da oldukça sınırlıdır (Bkz. Harita-34 ve Harita-35). Ancak varolan potansiyel diğer bölgelere kıyasla düşük olsa da rüzgar santrali kurulabilir alanların değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Bölgede, rüzgar enerjisinden yeterince faydalanılamamaktadır.

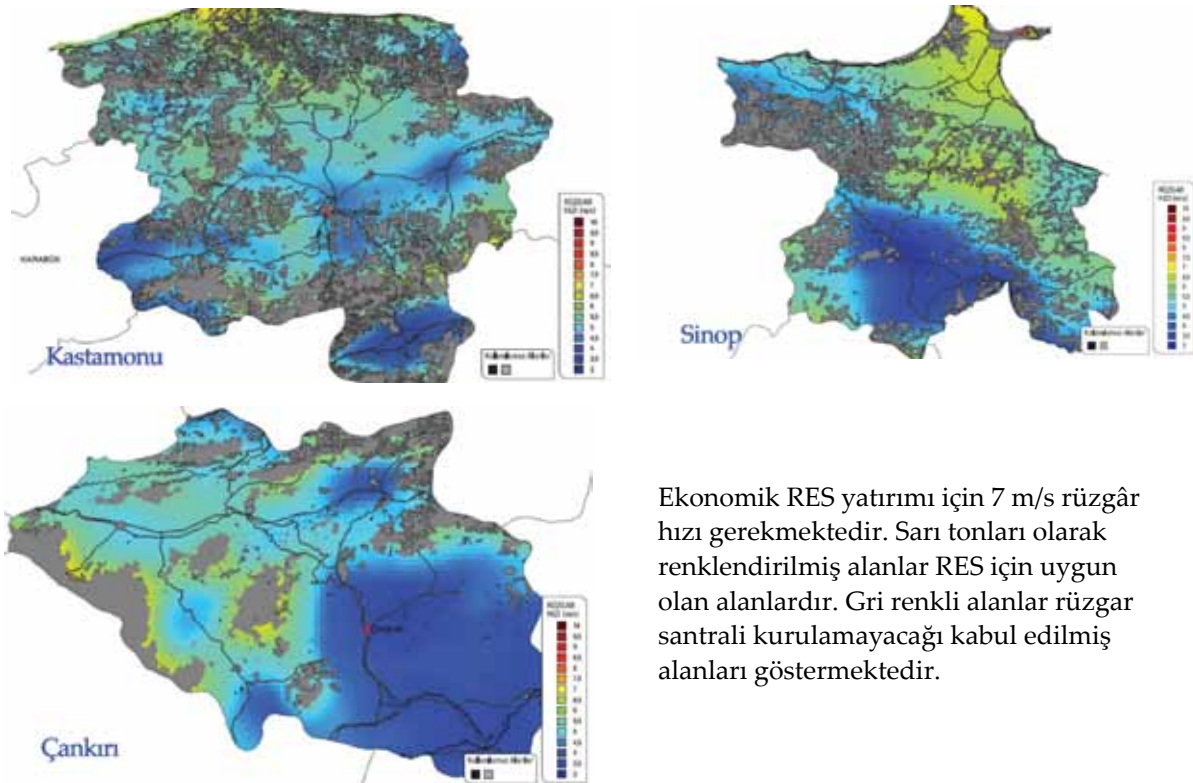
Harita-34: Türkiye Rüzgar Atlası

* Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü (DMİ). www.dmi.gov.tr/ (Erişim tarihi: 23.01.2011).

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü verileri kullanılarak tarafımızca çizilmiştir.

Harita-35: TR82 Bölgesi İllerinin Rüzgar Potansiyelleri

Ekonomik RES yatırımı için 7 m/s rüzgâr hızı gerekmektedir. Sarı tonları olarak renklendirilmiş alanlar RES için uygun olan alanlardır. Gri renkli alanlar rüzgâr santrali kurulamayacağı kabul edilmiş alanları göstermektedir.

Kaynak: EİE. <http://www.eie.gov.tr/> (Erişim tarihi: 25.01.2011).

5.1.3 Jeotermal Enerji

Bölgede jeotermal kaynaklar bulunmakla birlikte bu kaynaklar yalnızca ısıtma ve sağlık amaçlı kullanılmakta; enerji üretiminde kullanılmamaktadır. Bölgede Kastamonu ilinin Azdavay ve Pınarbaşı ilçelerinde birer adet, Çankırı ilinin Kurşunlu ve Atkaracalar ilçelerinde birer adet olmak üzere toplamda 4 adet jeotermal saha bulunmaktadır. Sinop ili ve ilçelerinde ise jeotermal saha bulunmamaktadır.

5.2 Su Gücü

TR82 Bölgesi'nde su gücünden elde edilebilecek elektrik enerjisi potansiyeli oldukça yüksek olup; bu potansiyel, Bölgenin ihtiyaç duyduğu elektrik enerjisinden daha yüksektir. 2009 yılı itibarıyla toplam elektrik enerjisi tüketimi 1.072,60 GWh ve halihazırda bu tüketimin yalnızca %5.37'si HES'lerden karşılanmaktadır. Bölgedeki bu arz açığı ve varolan potansiyel kullanılarak üretililecek elektrik enerjisinin 4.004,72 GWh olduğu düşünüldüğünde, bu potansiyelin önemi daha iyi anlaşılmaktadır (Bkz. Tablo-75). Bu yüzden TR82 Bölgesi'nde, 1.438 kWh olan 2009 yılı kişi başı elektrik tüketimi göz önüne alındığında, bu potansiyel kullanılarak toplamda yaklaşık 2.800.000 kişiye yetecek kadar elektrik enerjisi üretilir.

Tablo-75: TR82 Bölgesi'nde Hidroelektrik Santrallerine İlişkin Bilgiler, 2011*

	Durumu	Amacı	Sayısı	Kurulu Gücü (MW)	Enerji Üretimi (GWh/Yıl)
Kastamonu	İşletmede	HES	1	7,00	21,54
		Regülatör ve HES	1	5,10	16,22
	Toplam Üretim		2	12,10	37,76
	Potansiyel	HES	7	58,80	156,44
		Regülatör ve HES	28	427,11	1.439,72
		Baraj ve HES	6	207,84	607,74
	Toplam Potansiyel		41	693,75	2.203,90
Çankırı	Potansiyel	HES	4	38,73	106,32
	Toplam Potansiyel		4	38,73	106,32
Sinop	İşletmede	HES	1	6,45	19,85
	Toplam Üretim		1	6,45	19,85
	Potansiyel	HES	11	64,25	226,56
		Baraj ve HES	1	513,00	1.468,00
	Toplam Potansiyel		12	577,25	1.694,56
TR82	Toplam Üretim		3	18,55	57,61
	Toplam Potansiyel		57	1.309,73	4.004,78
	Genel Toplam		60	1.328,28	4.062,39

* Şubat ayı itibarıyla.

Kaynak: DSİ V. Bölge Müdürlüğü, DSİ VII. Bölge Müdürlüğü, DSİ XXIII. Bölge Müdürlüğü.

5.3 Nükleer Enerji

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Dünya'da nükleer enerji üretimi hızla artmış, 1965 yılında 45 olan reaktör sayısı 2010 yılında yaklaşık on katına çıkarak 438'e ulaşmıştır (Türkiye Atom Enerjisi Kurumu, 2010). Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu'na göre sera etkisi yapan karbon salınımları düşünüldüğünde nükleer enerji, santral yapımları da dâhil olmak üzere, diğer bütün enerji üretim biçimlerinden daha az karbon salınımına sahiptir. Ancak santral sızıntıları da göz önüne alındığında nükleer enerji üretimi, bünyesinde bazı riskler barındırmaktadır. Ancak bu riskler gerekli önlemler alındığında asgari düzeye indirilebilmektedir.

TR82 Bölgesi illerinden biri olan Sinop'ta da bir nükleer santral kurulması planlanmakta ancak Türkiye genelinde kurulacak olan santrallere dair ayrıntılı bilgi bulunmamaktadır.

5.4 Çevresel Harcamalar

Türkiye'de toplam çevresel harcamaların büyük bir kısmı belediyeler tarafından yapılmakta, İl Özel İdareleri ile kamu kuruluşlarının payı %15'in altında kalmaktadır.

Tablo-76: Türkiye'de Toplam Çevresel Harcamaların Dağılımı, 2008 (Aksi Belirtilmedikçe % Olarak)

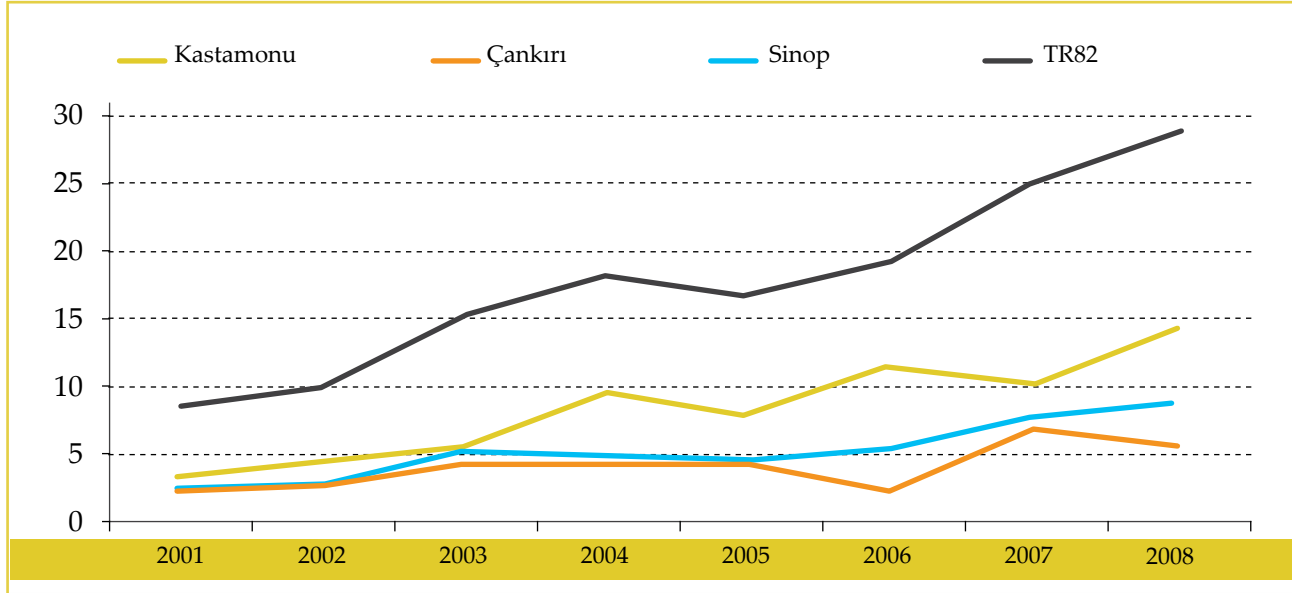
	Toplam Çevresel Harcamalar	Yatırım Harcamaları
Kamu Kuruluşları	12,3	24,4
İl Özel İdareleri	1,8	2,0
Belediyeler	85,8	73,6
Toplam (TL*)	9.042.514.654	3.496.304.001

* YTL olarak verilen veriler TL'ye uyarlanmıştır.

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler.

Bölge düzeyinde baktığımızda, belediyelerin toplam çevresel harcamaları 2001-2008 yıllarında hızla artmış, bu artışın en fazla gerçekleştiği yer ise nüfus olarak en büyük il olan Kastamonu olmuştur. Grafik-30'da da görüldüğü gibi Bölge düzeyinde 2001-2008 yıllarında belediyelerin toplam çevresel harcamaları yaklaşık 3 kat artarak kayda değer bir gelişme göstermiştir.

Grafik-30: TR82 Bölgesi'nde Belediyelerin Toplam Çevresel Harcamaları, 2001-2008 (1.000.000 TL Olarak*)

* YTL olarak verilen veriler TL'ye uyarlanmıştır.

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler.

Burada önemle belirtilmelidir ki, söz konusu çevresel harcamaların büyüklüğünün yanında bu harcamaların hangi alanlarda kullanıldığı da büyük önem arz etmektedir. En çok çevresel harcama yapan kurumlar belediyeler olduğu için belediyelerin çevresel harcamalarını birincil olarak incelemek oldukça önemlidir. Kastamonu belediyelerinin çevresel harcamalarında su temini işleri ve hizmetleri en büyük payı alırken Çankırı ve Sinop belediyelerinin çevresel harcamalarında atık yönetimi en büyük payı almaktadır (Bkz. Tablo 77). Ancak, Bölgedeki belediyelerin yaptığı toplam çevresel harcamanın Türkiye içerisindeki payı %0,38 iken, Bölge nüfusunun payı %1 civarındadır. Bu dengesizliğin oluşmasında, belediye gelirlerinin düşük olması önemli bir etkidir. Ayrıca, bu gelir düşüklüğü, Bölge ekonomisinin gelişmişlik seviyesinin düşüklüğü ile de yakından ilgilidir.

Tablo 77: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Belediyelerin Faaliyet Türüne Göre Çevresel Harcamaları, 2008 (Aksi Belirtilmedikçe % Olarak)

	Kastamonu	Çankırı	Sinop	TR82	Türkiye
Atık Yönetimi	30,43	58,21	45,00	40,38	31,89
Atıksu Yönetimi	28,08	40,43	6,39	15,90	10,95
Su Temini İşleri ve Hizmetleri	34,14	21,16	42,63	37,97	41,68
Toplam (TL*)	14.622.156	5.843.664	8.944.106	29.409.926	7.762.650.343

* YTL olarak verilen veriler TL'ye uyarlanmıştır.

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler.

5.5 Çevre Kirliliği

Gelişen ekonomisine koşut olarak çevre konusunda daha duyarlı hale gelen Türkiye’de de kirlilik konusundaki kaygıların yönü değişmektedir. Örneğin; bir yandan doğalgazın tüketimdeki payının artmasıyla beraber hava kirliliğini önlemede önemli gelişmeler sağlanırken diğer yandan enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı ön plana çıkmaktadır. Bu husus TR82 Bölgesi için de geçerlidir.

Doğalgazın daha yaygın kullanılmasıyla beraber ülke genelinde hava kirliliğinde ciddi iyileşmeler sağlanırken, TR82 Bölgesi’ne son yıllarda ulaşan doğalgaz yatırımları etkisini daha yavaş göstermekte; azalan kömür tüketimi, kükürt dioksit ve partiküler madde miktarlarının uzun vadeli sınır değerlerinin altında kalmasına katkı sağlamaktadır (Bkz. Tablo-78).

Tablo-78: TR82 Bölgesi İl Merkezlerinde Hava Kalitesi, 2009

	SO ₂ Ortalaması (µg/m ³)	PM10 Ortalaması (µg/m ³)
Kastamonu	10	68
Çankırı	13	34
Sinop	10	81
Kısa Vadeli Sınır Değerleri	400	300
Uzun Vadeli Sınır Değerleri	150	150

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler.

Bölgede su kirliliğine neden olabilecek etkenler çeşitlidir. Ancak, burada önemle belirtelim ki, bu konuda yeterli çalışma mevcut değildir. Genel olarak Bölgede, göllerin kirlenmesinin başlıca sebebi göl yakınlarında bulunan yerleşimlerden kaynaklanan katı atıklar ve atık sudur. Yeraltı sularının kirlenmesinde foseptik ve kimyasal ilaçlar etkili olmaktadır. Akarsuların kirlenmesinde de göllerde olduğu gibi evsel atık sular ve arıtılmayan sanayi atıkları etkili olmaktadır. 2007 yılına ait Sinop Çevre Durum Raporuna göre Sinop’ta deniz kirliliği, evsel atık sular ve katı atıklar, deniz araçları ve balıkçılık faaliyetleri sonucunda meydana gelmektedir.

Toprak kirliliği ise tüm Türkiye’de olduğu gibi Bölgede de tarımsal amaçlı kullanılan kimyasallar yüzünden meydana gelmektedir. Ayrıca vahşi katı atık depolama sahaları da toprak kirliliğini artırıcı etki göstermektedir.

5.6 Atık Yönetimi

Türkiye’de birçok il atık yönetimi konusunda önemli gelişmeler sağlarken aynı şeyi TR82 Bölgesi için söylemek güçtür. Bölgede, gerek atıksu arıtma gerekse de katı atık bertarafı konularında önemli iyileştirmelere ihtiyaç vardır. Hâlihazırda, 2’si Kastamonu’da, 1’i Çankırı’da diğeri de Sinop’ta olmak üzere Bölgede toplam 4 adet atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır (Bkz. Tablo-79). Ancak var olan bu tesisler, Bölge illerinin ihtiyacını karşılamaktan oldukça uzaktır.

Tablo-79: TR82 Bölgesi’nde ve Türkiye’de Atıksu Arıtma Tesisi Sayıları, 2008

	Kastamonu	Çankırı	Sinop	TR82	Türkiye
Biyolojik	1	1	-	2	158
Fiziksel	1	-	1	2	29
Toplam	2	1	1	4	236

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler.

Bölgedeki illerde hanelerin büyük bir bölümü kanalizasyon sistemine bağlı iken, arıtılan atıksu miktarı ve bu hizmetten yararlananların oranı Türkiye ortalamasının oldukça altında kalmaktadır (Bkz. Tablo-80). Bu durum Bölgedeki akarsu, deniz, göl ve göletlerin daha fazla kirlenmesi sonucunu doğurmaktadır.

Bölgede, atık su arıtma tesisleri yetersizdir.

Tablo-80: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Belediye Atıksu Göstergeleri, 2008

	Kastamonu	Çankırı	Sinop	TR82	Türkiye
Kanalizasyon Şebekesinden Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (1000 metreküp/yıl)	8.551	5.177	5.291	19.019	3.261.755
Arıtılan Atıksu Miktarı (1000 metreküp/yıl)	337	47	690	1.074	2.251.581
Kişi Başı Günlük Atıksu Miktarı (litre/kişi-gün)	137	121	146	134	173
Atıksu Arıtma Tesisi ile Hizmet Verilen Belediye Nüfusu / Belediye Nüfusu (%)	4	1	11	5	56

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 24.01.2011).

Katı atık bertarafı konusunda da Bölgede önemli sorunlar bulunmaktadır. Halihazırda vahşi depolama yöntemi ile bir araya getirilen katı atıklar, çevreye de zarar vermektedir. Ancak her üç ilde de Mahalli İdare Birlikleri tarafından düzenli katı atık depolama alanları yapılacaktır. Bölgede katı atık hizmetlerinden faydalanan nüfusun oranı oldukça yüksektir ancak kişi başına ortalama atık miktarı Kastamonu ve Sinop'ta Türkiye ortalamasının üstündedir (Bkz. Tablo-81).

Bölgede, katı atık depolama alanları yetersizdir.

Tablo-81: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de Belediye Katı Atık Göstergeleri, 2008

	Kastamonu	Çankırı	Sinop	TR82	Türkiye
Belediye Tarafından ya da Belediye Adına Toplanan Atık Miktarı (1.000 ton)	113	50	58	222	24.361
Çöp Depolama Sahalarında Bertaraf Edilen Belediye Atık Miktarı (1.000 ton)	110	47	57	214	23.798
Kişi Başı Ortalama Belediye Atık Miktarı (kg/kişi-gün)	1,71	1,15	1,57	1,51	1,15
Atık Hizmeti Verilen Belediye Nüfusu / Belediye Nüfusu (%)	97	97	99	98	99

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 24.01.2011).

Bölgede içme ve kullanma suyu arıtma tesisleri yetersizdir. Bölgedeki içme ve kullanma suyu arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusu içindeki payı, Türkiye geneline kıyasla oldukça düşüktür. Türkiye için %50 olan bu oran Bölge için yaklaşık %14'tür (Tablo-82). Ancak Bölgedeki içme ve kullanma suyu ile ilgili sorunlar yalnızca arıtma tesisleri ile sınırlı değil; aynı zamanda içme suyu şebekelerinde de daha fazla yatırıma ihtiyaç vardır.

Tablo-82: TR82 Bölgesi'nde ve Türkiye'de İçme Suyu Kullanma Göstergeleri, 2008

	Kastamonu	Çankırı	Sinop	TR82	Türkiye
Belediyeler Tarafından Arıtılan İçme ve Kullanma Suyu Miktarı (1.000 m³/yıl)	4.313	1.079	-	5.392	2.131.061
İçme ve Kullanma Suyu Arıtma Tesisi ile Hizmet Verilen Belediye Nüfusu / Toplam Belediye Nüfusu (%)	28	5	-	14	50

* Sinop'a ait veriler mevcut olmadığından, TR82 Bölgesine ait veriler sadece Kastamonu ve Çankırı'yı içermektedir.

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 24.01.2011).

GÜÇLÜ YÖNLER, ZAYIF YÖNLER, FIRSATLAR ve TEHDİTLER

6. GÜÇLÜ YÖNLER, ZAYIF YÖNLER, FIRSATLAR ve TEHDİTLER

Bölge Planı çalışmaları kapsamında mevcut durumun tespitine yönelik olarak yapılan İl ve İlçe çalışmaları sırasında GZFT analizi yapılmış olup; GZFT formları Bölge Planı'nın içeriğine koşturularak 4 ana başlıkta sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma; Sosyo-Kültürel Yapı, Ekonomi, Kentleşme ve Ulaşım, Çevre ve Enerji olmak üzere 4 ana başlıktan oluşmaktadır. Uygulanan analizin çıktıları Tablo-83, Tablo-84, Tablo-85 ve Tablo-86'teki gibidir.

Tablo-83: GZFT Analizi- Sosyo-Kültürel Yapı

GÜÇLÜ YÖNLER	Üniversitelerin varlığı
	Akrabalık ilişkilerinin güçlü olması
	Kültür etkinliklerinin yaygın olması
	Suç oranlarının düşük olması
	Derslik başına düşen öğrenci sayısının düşük olması
	İl merkezlerinde sağlık hizmetlerine erişimin kolay olması
	Kültürel varlıklar yönünden zengin olması
	El sanatları faaliyetlerinin varlığı
ZAYIF YÖNLER	Halkın kültür ve sanata ilgisiz olması
	Sanat faaliyetleri ile sanatsal ve sosyal mekânların az olması
	Dış göç oranının yüksekliği
	Yaşlı nüfusun artması
	Bölge genelinde eğitim düzeyinin düşük olması
	Kayıt dışı istihdamın yüksek olması
	Sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerinin yetersiz olması
	İstihdam oranının düşük olması
	Kırsal kesimlerde yaşam standartlarının düşük olması
	Ortak çalışma bilincinin gelişmemiş olması
	Üniversite hastanelerinin olmaması
	Gelir seviyesinin düşük olması
	Spor tesislerinin az olması
	Hayat boyu öğrenme anlayışının yerleşmemiş olması
	Proje üretme kültürünün gelişmemiş olması
FIRSATLAR	Ülke genelinde gelir seviyesindeki artış
	Büyük illerdeki hemşeri derneklerinin varlığı
	Ülke genelinde nüfus artışı
	Sosyal güvenlik kapsamının genişlemesi
TEHDİTLER	Gelir dağılımının dengesiz olması
	Büyük şehirlerin bölgeden göçü tetiklemesi
	Halkın teknolojiyi etkin bir şekilde kullanamaması

Tablo-84: GZFT Analizi - Ekonomik Yapı

GÜÇLÜ YÖNLER	İnanç, doğa, kış, yaz, sağlık, yayla turizmi potansiyeli
	Maden yataklarının varlığı
	Bölgenin tarım ve hayvancılığa elverişli olması
	Tarım alanlarında sulama imkânlarının olması
	Ticari değeri olan orman ürünlerinin varlığı
	Tarihi dokuların varlığı
	Organize sanayi bölgelerinin bulunması
	Eko-turizm potansiyeli
	Yöresel ürün çeşitliliği
	Organize sanayi bölgelerinde tahsis edilen parsellerde üretime geçiş oranının düşük olması
ZAYIF YÖNLER	OSB'lerde altyapı eksikliği
	AR-GE yatırımlarının ve yenilikçi teknolojilerin düşük düzeyde olması
	Proje üretme kültürünün zayıf olması
	Desteklerden yeterince yararlanamama
	Teşvik, destek vb. konularda yeterince bilgi sahibi olunmaması
	Bankacılığın gelişmemiş olması
	Ortak iş yapma anlayışının eksikliği
	Tanıtım ve pazarlama faaliyetlerindeki yetersizlik
	İlçelerde banka şubelerinin az olması
	Bilişim, teknoloji ve haberleşmenin gelişmemiş olması
	Esnafın gelir seviyesinin düşük olması
	Sanayi yatırımlarının az olması
	Nitelikli işgücünün az olması
	Rekabet gücünün düşük olması
	Girişimciliğin düşük olması
	Verimliliğin düşük olması
	Lojistik imkânların yetersizliği
	İşlem hacminin düşük olması
	Sermaye birikimi azlığı
	Mesleki eğitimin sanayinin ihtiyaçlarına cevap verememesi
	Konaklama tesislerinin yetersizliği
FIRSATLAR	Ankara'ya yakınlık
	Hazine teşvikleri
	Doğa, kültür ve spor turizmine artan ilgi
	Yabancı yatırımcıların Türkiye'ye ilgisi
	Büyük şehirlerde yaşayan Bölge illeri kökenli iş adamları
	Katılımcı planlama anlayışının yaygınlaşması
	Yatırım alanlarının çeşitlenmesi
	Büyük şehirlerle olan ulaşım bağlantılarının güçlendiriliyor olması
	Uluslararası turizm acentelerinin Türkiye'ye turlar düzenlemesi
	Ulusal ve uluslararası fonlar
	Organik ve doğal ürünlere olan talep
	Küresel ısınma neticesinde Karadeniz'in turizmde ön plana çıkması
	Türkiye'nin uluslararası ilişkilerini güçlendirmesi
	Bankacılık sektörünün hızla gelişmesi
TEHDİTLER	Kayıt dışı ekonomi
	Türkiye'deki ara eleman eksikliği
	Balık rezervlerinin ve çeşidinin azalması
	Büyük illerin daha çok iş imkânı sunması
	Ekonomik krizler
	Yatırımların işgücü maliyetinin düşük olduğu illere kayması
	Ucuz ithal mallar
	Girdi maliyetlerindeki dalgalanmalar
	Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde hayvancılık faaliyetlerine verilen destekler

Tablo-85: GZFT Analizi - Kentleşme ve Ulaşım

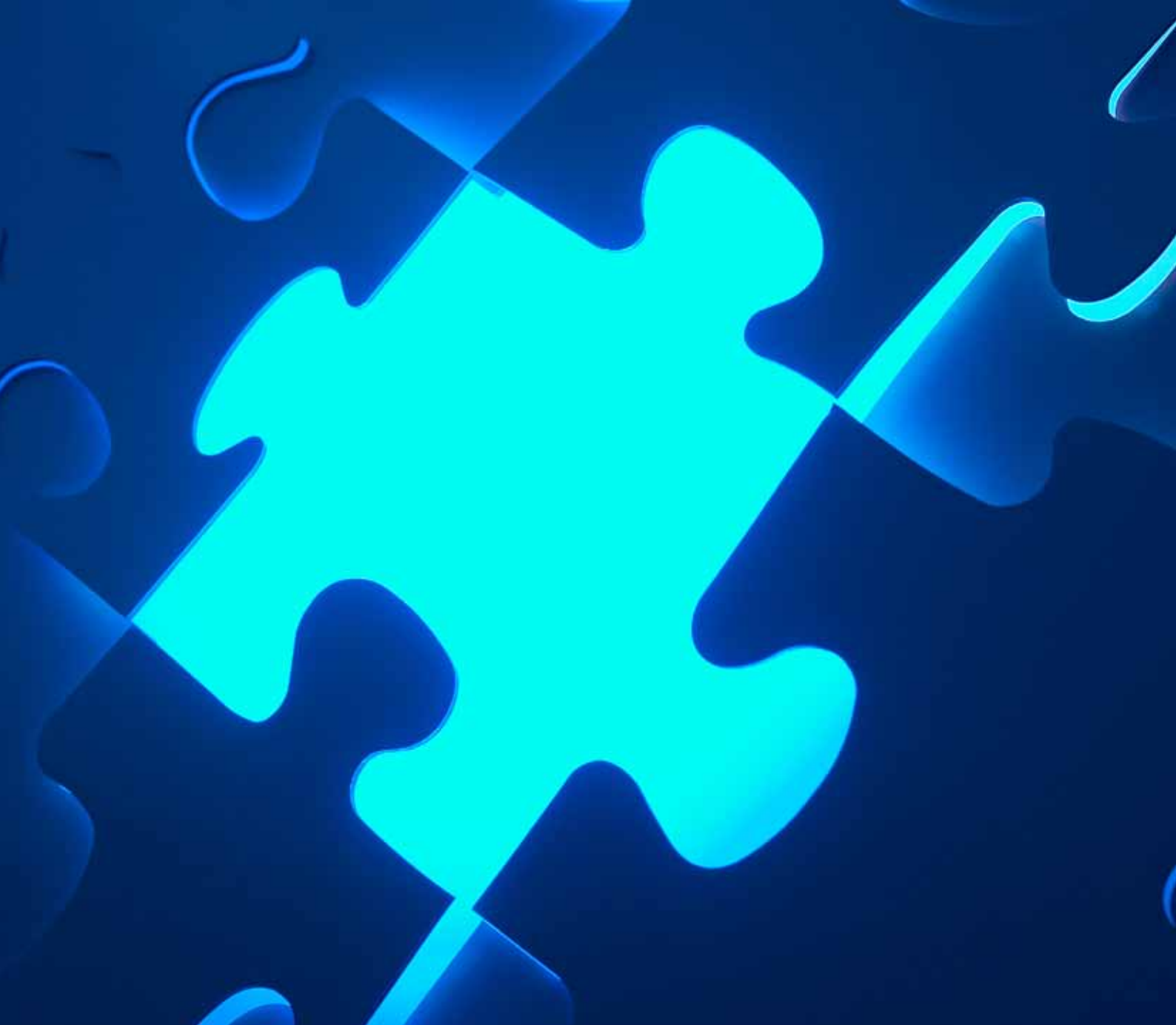
GÜÇLÜ YÖNLER	D-100 karayolunun Bölgeden geçmesi
	Bölgenin Başkente yakın olması
	Büyük havaalanlarına yakınlık
	Limanların varlığı
	Kentleşme hızının artması
	Tarihi kentsel dokuların varlığı
	Merkezi iş alanının yürüme mesafesinde oluşu
ZAYIF YÖNLER	Yaya ve bisiklet yollarının olmaması
	Trafik kazalarının sıklığı
	Otoparkların yetersizliği
	Ulaşım planlamasının zayıf oluşu
	İmar planlarının sadece fiziki düzeyde kalması
	Tarım arazileri üzerindeki kentsel yayılma
	Kentsel tarihi dokuların bozulması
	Şehir içi ve ilçeler arası toplu taşıma alternatiflerinin az olması
	Bölgenin coğrafi yapısından dolayı yerleşim alanlarının azlığı
	Kaçak yapılaşma
	Demiryolu bağlantılarının zayıf olması
	Karayolu ağının gelişmemiş olması
	Deniz yolunun etkin olarak kullanılamaması
	Belediye gelirlerinin düşük olması
	Yönlendirme tabelalarının yetersizliği
	Yıpranmış yapıların varlığı
	Tarihi yapıların restore edilmemesi
	Kamusal alanların yetersizliği
	Peyzaj düzenlemelerinin zayıf oluşu
	Yaşlı ve engellilere duyarlı mekânlar ile ulaşım düzenlemelerinin eksikliği
	Özgün mimari anlayışın zayıflaması
FIRSATLAR	Büyük havaalanlarına yakınlık
	Artarak devam eden ulaşım yatırımları
	Batı ülkelerinin kentleşme anlayışının değişmesi
	Gerede-Merzifon otoyolu projesi
TEHDİTLER	Ulusal düzeyde planlanan tünel projeleri
	Kuzey Anadolu fay hattının bölgeden geçmesi
	Yakın bölgedeki limanlara artan yatırımlar
	Eski imar planı anlayışının sürdürülmesi
	Hızlı tren hattının dışında kalınması

Tablo-86: GZFT Analizi – Çevre ve Enerji

GÜÇLÜ YÖNLER	Yenilenebilir enerji kaynaklarının varlığı
	Milli parkların ve doğal koruma alanlarının varlığı
	Orman alanlarının yaygın olması
	Su kaynaklarının bol olması
	Biyo-çeşitlilik
	Doğalgazın yaygınlaşması
	Jeotermal kaynakların varlığı
ZAYIF YÖNLER	Arıtma tesislerinin yetersizliği
	Güneşli gün sayısının az olması
	İçme suyu arıtma tesislerinin azlığı
	Su kaynaklarının kirlenmesi
	Katı atık bertaraf tesislerinin eksikliği
	Kalitesiz kömür kullanımının yaygın olması
	Hava kirliliği
	Geri dönüşüm faaliyetlerinin yetersizliği
	Biyo-enerjinin yaygın olarak kullanılmaması
FIRSATLAR	Sanayi tesislerindeki arıtmanın yetersizliği
	Türkiye’de enerjiye artan talep
	Enerji verimliliği destekleri
	Petrol arama çalışmaları
TEHDİTLER	Artan çevre bilinci
	Küresel ısınma
	Su kaynaklarının kuruması
	Doğalgaz fiyatlarındaki dalgalanmalar
	Akarsuların ve denizlerin kirlenmesi
	Termik santrallerin yaygınlaşması
	Çevre illerdeki sanayi tesisleri

SORUN ANALİZİ

7. SORUN ANALİZİ

Bölge Planı'nın temel ilkelerinden biri olan katılımcılık çerçevesinde; Bölgenin sorunlarını yine Bölge insanına sorarak, bir sonraki aşama olan izlem, hedef ve amaçlar ile vizyon oluşturulması sürecinde paydaşlarımızın belirleyici rol üstlenmesi amaçlanmış ve Bölge Planı'nın sahiplenilmesini sağlamak amacıyla hazırlanan anket yoluyla yaklaşık 300 kişiye ulaşılmıştır. Gerek mevcut durum raporu hazırlama sürecinde belirlenen sorunlar gerekse paydaş ziyaretleri sırasında alınan fikirler ve tüm bunlara ilave olarak ilgili alanlardaki muhtemel sorunlar derlenerek hazırlanan sorun grubunda kapsayıcı olmaya özellikle önem verilmiştir. Hazırlanan anketler Kastamonu, Çankırı, Sinop'ta il ve ilçe düzeyinde 6 adet çalıştayda ve yine her bir ilde gerçekleştirilmiş olan Bölge İş adamları İstişare Toplantıları'nda uygulanmıştır. Bu çalıştay ve toplantılar, Ajans faaliyetleri ve bölgesel kalkınma hakkında bilgilendirme ile de desteklenerek ajansın tanınırlığını artırmak hedeflenmiştir.

Ankette katılımcıların temsil ettikleri kurumun nitelikleri, en yetkin olunan uzmanlık düzeyi ve Ajansımızın tanınırlığını ölçen sorulara yer verilirken katılımcılara aynı zamanda Tablo-87'de sonuçları verildiği üzere, kalkınma açısından önemli görülen konular da sorulmuş olup; aşağıdaki başlıklarda belirtilen her bir sorun katılımcılar tarafından kalkınma açısından yaptığı olumsuz etkilerin önemine göre 'kesinlikle önemli', 'çok önemli', 'önemli', 'az önemli', 'hiç önemi yok' şeklinde sıralanmıştır. Ayrıca ankette belirtilen sorunlar için varsa görüş ve çözüm önerileri ile önemli görülen diğer sorunların da belirtilmesi istenmiştir. Tutumların ölçülmesinde kullanılan Likert Ölçeği (dereceleme toplamıyla ölçme) yöntemine göre hazırlanan ankette yukarıda bahsedilen 5 farklı seçenek puanlanarak ortalamaları ve değişimleri hesaplanmıştır. Hem il hem de bölge bazında her bir sorun için daha sonra izlem, hedef, amaç ve vizyon belirlenmesine temel teşkil edecek sorun sıralamaları⁵ yapılmış ve sorun kodu tanımlanmıştır (Bkz. Tablo-88). Kullanılan Likert Ölçeği'ne özgü hesaplamalar istatistiksel teknikler ile desteklenmiş ve sorun analizine olan güveni artırmıştır.

⁵ Sorunlar önem derecelerine göre paydaşlar tarafından sıralanmıştır.

Tablo-87: TR82 Bölgesi'nde Kalkınmada Öncelikli Alanlar

	Kastamonu	Çankırı	Sinop	TR82
1	Ulaşım	Sanayi	Turizm	Ulaşım
2	Turizm	Eğitim	Çevre ve Altyapı	Eğitim
3	Tarım ve Hayvancılık	Çevre ve Altyapı	Ulaşım	Sanayi
4	Sanayi	Tarım ve Hayvancılık	Gelir Dağılımı, İstihdam, Çalışma Hayatı ve Sosyal Güvenlik Hizmetleri	Çevre ve Altyapı
5	Eğitim	Ulaşım	Enerji	Tarım ve Hayvancılık
6	Sağlık	Kentleşme	Eğitim	Turizm
7	Çevre ve Altyapı	Enerji	Kentleşme	Enerji
8	Ticaret	Nüfus, Demografi ve Göç	Sivil Toplum Kuruluşları	Kentleşme
9	Enerji	Ticaret	Kültür, Sanat ve Spor	Sağlık
10	Orman ve Ormancılık	Gelir Dağılımı, İstihdam, Çalışma Hayatı ve Sosyal Güvenlik Hizmetleri	Tarım ve Hayvancılık	Ticaret
11	Nüfus, Demografi ve Göç	Sağlık	Sanayi	Gelir Dağılımı, İstihdam, Çalışma Hayatı ve Sosyal Güvenlik Hizmetleri
12	Sivil Toplum Kuruluşları	Sivil Toplum Kuruluşları	Orman ve Ormancılık	Nüfus, Demografi ve Göç
13	Kentleşme	Madencilik	Ticaret	Sivil Toplum Kuruluşları
14	Gelir Dağılımı, İstihdam, Çalışma Hayatı ve Sosyal Güvenlik Hizmetleri	Kültür, Sanat ve Spor	Sağlık	Orman ve Ormancılık
15	Kültür, Sanat ve Spor	Haberleşme, Bilişim ve Teknoloji	Nüfus, Demografi ve Göç	Kültür, Sanat ve Spor
16	Haberleşme, Bilişim ve Teknoloji	Turizm	Haberleşme, Bilişim ve Teknoloji	Haberleşme, Bilişim ve Teknoloji
17	Mali Yapı ve Bankacılık	Orman ve Ormancılık	Mali Yapı ve Bankacılık	Mali Yapı ve Bankacılık
18	Madencilik	Mali Yapı ve Bankacılık	Madencilik	Madencilik

* Kalkınmada öncelikli alanlar önem derecelerine göre büyükten küçüğe doğru sıralanmıştır.

Tablo-88: TR82 Bölgesi Sorun Tablosu

Alan	Sorun Kodu	Sorun	Kastamonu	Çankırı	Sinop	TR82
Nüfus, Demografi ve Göç						
	S-NÜ1	Genç nüfusun büyük illere göçmesi	1	1	1	1
	S-NÜ2	Gelişmiş illerin göçü tetiklemesi	2	2	2	2
	S-NÜ3	Nüfus artış hızının düşük olması	3	3	5	3
	S-NÜ4	Kadına yönelik fırsat eşitsizliği	4	4	3	4
	S-NÜ5	Yaşlı nüfusun fazla olması	5	5	4	5
	S-NÜ6	Bebek ölüm oranının yüksek olması	6	6	6	6
Eğitim						
	S-EĞ1	Mesleki eğitim almış kişi yetersizliği (nitelik)	1	2	4	1
	S-EĞ2	Mesleki eğitimin pratik uygulamadan kopuk olması	2	1	3	2
	S-EĞ3	Eğitim almanın istihdam olanaklarını artırmaması	3	6	1	3
	S-EĞ4	Üniversitenin fiziki ve teknik altyapısının yetersizliği	6	3	5	4
	S-EĞ5	Ara eleman için mesleki eğitiminin yetersizliği	7	4	2	5
	S-EĞ6	Üniversitenin bölgenin ihtiyacına yönelik insan gücü yetiştirecek şekilde örgütlenmemesi	4	7	6	6
	S-EĞ7	Mesleki eğitim almış kişi azlığı (nicelik)	9	5	7	7
	S-EĞ8	Eğitimdeki altyapı yetersizliği	8	8	8	8
	S-EĞ9	Eğitimin bölge halkının öncelikleri arasında yer almaması	5	10	10	9
	S-EĞ10	Eğitimde fırsat eşitliğinin olmaması	11	9	9	10
	S-EĞ11	Okul öncesi eğitimin yetersizliği	10	11	11	11
	S-EĞ12	Okuma-yazma oranının düşük olması	12	12	12	12
	S-EĞ13 ¹	Bilimin günlük hayattan kopuk olması	-	-	-	-
	S-EĞ14 ¹	Engellilerin eğitim olanaklarının sınırlı olması	-	-	-	-
Sağlık						
	S-SĞ1	Hastanelerin teknik donanımının yetersiz olması	1	2	1	1
	S-SĞ2	Sağlık hizmetleri kalitesinin düşük olması	5	1	2	2
	S-SĞ3	Hastanelerde doktor sayısının yetersiz olması	3	3	4	3
	S-SĞ4	Koruyucu sağlık hizmetlerinin yetersiz olması	2	4	5	4
	S-SĞ5	Sağlık hizmetlerine erişimin kısıtlı / sınırlı olması	8	8	3	5
	S-SĞ6	Halkın sağlık bilincinin düşük olması	4	9	6	6
	S-SĞ7	Sağlık personelinin nitelikçe yetersiz olması	6	5	8	7

¹ Bu sorun ankette yer alan "Önemli Gördüğünüz Diğer Sorunlar" kısmında katılımcıların isteği doğrultusunda sonradan eklenmiştir.

Tablo-88'in Devamı ...

Alan	Sorun Kodu	Sorun	Kastamonu	Çankırı	Sinop	TR82
Sağlık (Devamı)						
	S-SĞ8	Hastanelerdeki yatak sayısının yetersiz olması	7	7	7	8
	S-SĞ9	Hastanelerde hemşire sayısının yetersiz olması	11	6	10	9
	S-SĞ10	Hastanelerin diğer sağlık personeli açısından yetersiz olması	10	10	11	10
	S-SĞ11	Sağlık hizmetleri maliyetinin yüksek olması	9	11	9	11
	S-SĞ12	Yeşil kart sahipliğinin yüksek olması	12	12	12	12
Kültür, Sanat ve Spor						
	S-KÜ1	Fiziki mekân yetersizliği	6	1	1	1
	S-KÜ2	Tanıtım eksikliği	1	2	3	2
	S-KÜ3	Ulusal ve uluslararası organizasyonların yapılmaması	3	3	2	3
	S-KÜ4	Kültür, sanat ve spor alanlarında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının sayıca ve/veya nitelikçe yetersiz olması	2	6	5	4
	S-KÜ5	Kültür, sanat ve spor alanlarında eğitim kurumlarının yetersizliği	4	5	4	5
	S-KÜ6	Halkın ilgisizliği (talep azlığı)	5	4	6	6
Sivil Toplum Kuruluşları						
	S-ST1	Sivil Toplum Bilincinin az olması	2	1	2	1
	S-ST2	Eğitim kurumlarının STK'larla ortak çalışmalar yürütmemesi	3	2	5	2
	S-ST3	STK'ların yeterince faal olmamaları	1	5	3	3
	S-ST4 ²	Gençlerin STK'lara ilgisinin azlığı	5	3	4	4
	S-ST4 ²	Toplumsal STK'lara ilgisinin azlığı	4	4	7	5
	S-ST5	STK'ların gelir kaynakların yetersiz olması	7	7	1	6
	S-ST6	STK'ların yeterince tanınmaması	6	6	6	7
	S-ST7	STK'ların kuruluş amaçları dışında faaliyet göstermesi	8	8	8	8
Gelir Dağılımı, İstihdam, Çalışma Hayatı ve Sosyal Güvenlik Hizmetleri						
	S-GD1	İşsizlik	1	1	1	1
	S-GD2	İstihdam alanlarının ve/veya kapasitesinin azlığı	2	2	2	2
	S-GD3	Nitelikli işgücünün azlığı	3	3	3	3
	S-GD4	Yoksulluk	5	9	4	4
	S-GD5	İş güvencesinin/sürekliliğinin yeterince sağlanamaması	4	5	7	5
	S-GD6	İş gücü arzı ile iş gücü talebinin uyumsuzluğu (nitelik açısından)	6	4	9	6
	S-GD7	Gelir dağılımındaki dengesizlik	7	6	8	7

² "Gençlerin STK'lara ilgisinin azlığı" ve "Toplumsal STK'lara ilgisinin azlığı" sorunları "Toplumsal ve özellikle gençlerin STK'lara ilgisinin azlığı" sorunu olarak birleştirilmiştir.

Tablo-88'in Devamı ...

Alan	Sorun Kodu	Sorun	Kastamonu	Çankırı	Sinop	TR82
Gelir Dağılımı, İstihdam, Çalışma Hayatı ve Sosyal Güvenlik Hizmetleri (Devamı)						
	S-GD8	İş gücü arzı ile iş gücü talebinin uyumsuzluğu (nicelik açısından)	9	7	10	8
	S-GD9	Mesleki eğitim kuruluşlarının ihtiyaca cevap verememesi	8	12	6	9
	S-GD10	Kayıt dışı istihdam	10	8	10	10
	S-GD11	İradi işsizlik	12	11	5	11
	S-GD12	İş sağlığı ve güvenliğinin yeteri düzeyde sağlanamaması	11	10	12	12
	S-GD13	Çalışma koşullarının ağır olması	13	13	13	13
	S-GD14	Sosyal yardımların yetersizliği	14	14	14	14
Tarım ve Hayvancılık						
	S-TA1	Üreticinin bilinçsiz olması, modern üretim tekniklerinin uygulanamaması	2	1	1	1
	S-TA2	Tarımsal arazilerin küçük ve parçalı olması	1	4	13	2
	S-TA3	Üretimde uzmanlaşmanın olmaması	7	7	2	3
	S-TA4	Tarımsal işletmelerin genelde aile işletmesi olması ve ölçeklerinin küçük olması, altyapılarının yetersiz olması	4	9	5	4
	S-TA5	Modern sulama yöntemlerinin uygulanamaması	17	2	3	5
	S-TA6	Hayvancılıkta girdi maliyetlerinin yüksek olması	3	12	17	6
	S-TA7	Hayvan barınaklarının ilkel olması ve hijyen kurallarına dikkat edilmemesi	10	8	9	7
	S-TA8	Et ve süt veriminin düşük olması	9	18	4	8
	S-TA9	Tarımsal örgütlenme ve ortak hareket etme bilincinin zayıf olması	8	13	16	9
	S-TA10	Hayvansal üretimin düşük olması	12	11	11	10
	S-TA11	Tarımsal ürün verimi ve kalitesinin düşük olması, standardizasyonun sağlanamaması	6	16	20	11
	S-TA12	Süt üretiminde hijyen kurallarına dikkat edilmemesi	11	21	9	12
	S-TA13	Tarımsal ürünlerde pazarlama sisteminin etkin çalışmaması	5	22	19	13
	S-TA14	Küçükbaş hayvan sayısının az olması	23	3	7	14
	S-TA15	Et ve süt üretiminin yetersiz olması	16	17	6	15
	S-TA16	Tarımsal ürünlerde markalaşmanın olmaması	13	20	13	16
	S-TA17	Hayvancılıkta işletme ölçeğinin çok düşük olması	14	10	21	17
	S-TA18	Tarımsal sulamanın yetersiz olması	20	5	26	18
	S-TA19	Büyükbaş hayvan sayısının azlığı	27	6	18	19
	S-TA20	Tarımsal yayın ve eğitim çalışmalarının yetersiz olması	18	19	22	20
	S-TA21	Mirasla bölünen arazilerin varisleri bir araya gelmediği için vaset intikali yapılamaması	21	14	24	21

Tablo-88'in Devamı ...

Alan	Sorun Kodu	Sorun	Kastamonu	Çankırı	Sinop	TR82
Tarım ve Hayvancılık (Devamı)						
	S-TA22	Büyükbaş hayvan ırklarının kalitesi olmaması	26	15	15	22
	S-TA23	Ürün depolama, işleme, paketlenme, ambalajlama tesislerinin yetersiz olması	15	23	27	23
	S-TA24	Tarımda makineleşmenin yetersiz olması	25	27	13	24
	S-TA25	Tarım sektöründe gizli işsizliğin olması	31	25	9	25
	S-TA26	Tarımsal ürün ihracatının düşük olması	19	29	25	26
	S-TA27	Bitkisel üretim miktarının yetersiz olması	22	26	29	27
	S-TA28	Sözleşmeli üretim modellerinin gelişmemiş olması	30	24	30	28
	S-TA29	Yem bitkileri üretiminin hayvan yemi talebini karşılamıyor olması	24	28	33	29
	S-TA30	Hayvancılıkta devlet desteğinin yetersiz olması	28	34	23	30
	S-TA31	Tarımsal ürünlere yönelik devlet desteklerinin yetersiz olması	32	31	28	31
	S-TA32	Bitkisel üretim alanlarının yetersiz olması	29	32	32	32
	S-TA33	Tarım makinalarının verimli kullanılamaması	33	30	34	33
	S-TA34	Çiftçi kayıt sistemi tüm çiftçileri kapsamadığı için devlet desteklerinden yararlanılamaması	34	33	31	34
Orman ve Ormancılık						
	S-OR1	Orman ürünlerinden katma değeri yüksek olan ürünlerin üretilmemesi	1	5	1	1
	S-OR2	Ormanların gerçek ekonomik değerlerinin anlaşılabilmesi	3	1	3	2
	S-OR3	Ormana dayalı sanayinin gelişmemiş olması	4	4	5	3
	S-OR4	Orman köylerinde gelir düzeyinin düşük olması	2	11	2	4
	S-OR5	Odun dışı orman ürünleri üretiminin az yapılması	6	20	4	5
	S-OR6	Doğa koruma alanları ve milli parklardan yeterince yararlanılamaması	5	10	10	6
	S-OR7	Orman köylerinde yaşam standartlarının yükseltilmemesi	9	18	6	7
	S-OR8	Halkın ormanlar hakkında yeterince bilgi sahibi olmaması	10	14	9	8
	S-OR9	Ormanlardan yeteri kadar faydalanılamaması	7	7	17	9
	S-OR10	Orman işletmeciliğinin mevsimlik olması ve orman köylüsünün sürekli istihdamının sağlanamaması	11	19	8	10
	S-OR11	Hızlı gelişen yerli orman ağacı türlerinin yetiştirilmemesi	17	2	16	11
	S-OR12	Doğa koruma alanları ve milli parkların yeterince korunamaması	13	17	11	12
	S-OR13	Orman köylülerine yeterli desteğin sağlanamaması	12	28	7	13
	S-OR14	Ormanlarda biyolojik çeşitliliğin azalması	16	9	18	14
	S-OR15	Piyasa taleplerine uygun mal ve hizmet üretilmemesi	8	26	22	15

Tablo-88'in Devamı ...

Alan	Sorun Kodu	Sorun	Kastamonu	Çankırı	Sinop	TR82
Orman ve Ormancılık (Devamı)						
	S-OR16	Ormanların yeterince korunamaması	15	12	19	16
	S-OR17	Özel ormancılığın yaygın olmayışı	24	6	15	17
	S-OR18	Orman işletmeciliğinin orman köylüsüne yeterince gelir sağlamaması	14	24	13	18
	S-OR19	Genetik kirlenmenin ve genetiği değiştirilmiş organizmalı bitkilerin yaygınlaşması	19	8	20	19
	S-OR20	Ağaçlandırma faaliyetlerine önem verilmemesi	23	3	25	20
	S-OR21	Erozyon ve heyelan	18	13	21	21
	S-OR22	Halkın orman suçları hakkında yeterince bilgi sahibi olmaması	20	23	12	22
	S-OR23	Merkez ve taşra teşkilatlarında yönetim bilgi sistemlerinin yeterince kullanılmaması	25	22	14	23
	S-OR24	Merkez ve taşra teşkilatlarında uygun nitelikli personel istihdamının sağlanamaması	22	25	23	24
	S-OR25	Silvikültür (bakım, gençleştirme, rehabilitasyon) faaliyetlerinin yetersiz kalması	21	16	26	25
	S-OR26	Orman personeline yeterli eğitimin verilmemesi	26	27	24	26
	S-OR27	Orman yangınlarına müdahalenin yeterli olmaması	27	15	28	27
	S-OR28	Orman yangınlarının sayıca çok olması	28	21	27	28
Sanayi						
	S-SA1	İlin girişimciler için cazip hale gelememesi	2	1	3	1
	S-SA2	Ulaşım altyapı yetersizliğinin sanayi sektörünü olumsuz etkilemesi	1	10	1	2
	S-SA3	Üniversite-sanayi işbirliğinin gelişmemiş olması	3	4	6	3
	S-SA4	Girişimcilik kültürünün gelişmemiş olması	8	3	2	4
	S-SA5	Yenilikçi teknolojiye ve AR-GE'ye yeterli yatırımın yapılmaması	9	2	8	5
	S-SA6	Büyük ölçekli ve kurumsal işletme sayısının az olması	5	6	10	6
	S-SA7	Organize sanayi bölgelerine yatırımcıların ilgisiz olması	3	15	6	7
	S-SA8	İhracat yapan firma sayısının az olması	7	8	8	8
	S-SA9	Sanayi altyapısının yetersizliği	13	11	4	9
	S-SA10	Katma değeri yüksek ürünlerin üretilmemesi	10	7	22	10
	S-SA11	Sanayi işletmelerinin sayısının az olması	11	19	11	11
	S-SA12	Sanayi firmalarının markalaşma ve pazarlama konularında yetersiz olması	17	5	18	12
	S-SA13	Bölgenin doğal kaynaklarının sanayide yeteri kadar kullanılmaması	6	20	28	13
	S-SA14	Firmaların ulusal ve uluslararası destek, teşvik vb.'den yeterince faydalanamaması (KOSGEB, AB v.b.)	16	12	13	14
	S-SA15	Kaliteli ürün üretme konusunda yetersizlik	12	21	12	15

Tablo-88'in Devamı ...

Alan	Sorun Kodu	Sorun	Kastamonu	Çankırı	Sinop	TR82
Sanayi (Devamı)						
	S-SA16	İhracat potansiyelinin düşük olması	19	15	13	16
	S-SA17	Sanayide enerji fiyatlarının yüksek olması	21	12	15	17
	S-SA18	Girişimcilerin diğer illere yatırım yapması	14	12	26	18
	S-SA19	İstihdam edilecek nitelikli işçi sayısının az olması	17	17	30	19
	S-SA20	Firmaların rekabet gücünün düşük olması	23	9	30	20
	S-SA21	Sektördeki firmaların güçlü olmaması	28	18	17	21
	S-SA22	Firmaların öz sermayelerinin yetersiz olması	25	24	22	22
	S-SA23	Kümelenmenin azlığı	19	30	33	23
	S-SA24	Firmaların verimliliklerinin düşük olması	32	23	18	24
	S-SA25	Organize sanayi bölgelerinin yetersiz olması	22	32	28	25
	S-SA26	İşletmelerin pazar paylarının düşük olması	31	25	22	26
	S-SA27	Pazara uzaklık	14	40	5	27
	S-SA28	Sanayi sektöründe istihdam edilenlerin sayısının yetersiz olması	23	35	16	28
	S-SA29	Sanayide istihdam bakımından öne çıkan sektörlerdeki firmaların yeterince gelişmemiş olması	33	25	18	29
	S-SA30	Yatırım ortamının yetersizliği	29	29	30	30
	S-SA31	Şirket yapısının kurumsal değil aile şirketi şeklinde olması	26	36	27	31
	S-SA32	Hammaddeye uzaklık	27	39	22	32
	S-SA33	Firmaların finansal piyasaya erişiminin sınırlı olması ve finansman kaynaklarına ulaşamaması	34	34	21	33
	S-SA34	İşçilik ücretlerinin düşük olması	35	21	36	34
	S-SA35	Sanayide kayıt dışılık (üretim, satış, istihdam vb)	38	28	35	35
	S-SA36	Girişimcilerin ilin sanayi geçmişinden olumsuz etkilenmesi	35	25	37	36
	S-SA37	Organize sanayi bölgelerinin sayıca az olması	30	37	37	37
	S-SA38	İşçilik maliyetlerinin yüksek olması	37	31	37	38
	S-SA39	Küçük sanayi sitelerinin yetersiz olması	39	33	34	39
	S-SA40	Sanayide enerji sıkıntısı (elektrik kesilmesi vb.)	40	38	40	40
	S-SA41	İstihdam edilecek niteliksiz işçi sayısının az olması	41	41	41	41
Madencilik						
	S-MA1	İlin maden potansiyelinin yeterince kullanılamaması	1	1	1	1
	S-MA2	Maden işletmelerin teknolojik açıdan yetersiz olması	4	2	2	2

Tablo-88'in Devamı ...

Alan	Sorun Kodu	Sorun	Kastamonu	Çankırı	Sinop	TR82
Madencilik (Devamı)						
	S-MA3	Madenlerin yeterince iyi işletilmemesi	2	3	4	3
	S-MA4	Maden işletmelerinin sayıca az olması	3	5	5	4
	S-MA5	Maden işletmelerinde kalifiye işçi sayısının az olması	5	4	3	5
Haberleşme, Bilişim ve Teknoloji						
	S-HA1	AR-GE faaliyetleri yürüten kurumların olmaması	1	3	1	1
	S-HA2	İşletmelerin AR-GE için yeterince pay ayırmamaları	2	1	4	2
	S-HA3	Geliştirilen patent, marka, faydalı model ve endüstriyel tasarım azlığı	3	4	2	3
	S-HA4	Yeni teknolojilerin bölgeye kazandırılmaması	6	2	3	4
	S-HA5	Kamunun özel sektöre sağladığı AR-GE destekleri hakkında bilgi eksikliği	4	5	6	5
	S-HA6	Kurumların internet üzerinden yeterince tanıtım ve ticaret yap(a)maması	5	6	5	6
	S-HA7	Toplumsal teknolojik yeniliklere uzak kalması	7	7	7	7
	S-HA8	İnternet hizmetlerinden yeterince faydalanılamaması	8	8	8	8
Mali Yapı ve Bankacılık						
	S-MY1	Sermaye birikiminin yatırıma dönüşmemesi	1	1	1	1
	S-MY2	Halkın teşvik programları konusunda yeterince bilgi sahibi olmaması	2	2	6	2
	S-MY3	Teşvik programlarından yeterince yararlanılamaması	3	3	2	3
	S-MY4	Yatırım danışmanlığı yapan şirketlerin eksikliği	4	6	4	4
	S-MY5	Kredi temin şartlarının ağır olması	5	4	3	5
	S-MY6	Sermaye birikiminin az olması	6	5	5	6
	S-MY7	Ticari bankaların büyük yatırımcıları destekleme konusunda isteksiz davranmaları	7	7	8	7
	S-MY8	Uygun kredi teminatlarının yetersizliği	8	8	7	8
	S-MY9	Banka şubesi sayısının yetersiz olması	9	9	9	9
Ticaret						
	S-Tİ1	Ortak iş yapma kültürünün olmaması	2	1	1	1
	S-Tİ2	Girişimcilik kültürünün gelişmemiş olması	1	2	3	2
	S-Tİ3	Dış ticaret yapan firma sayısının az olması	3	4	2	3
	S-Tİ4	Bölgenin ve ürünlerinin tanınırlığının az olması	4	3	6	4
	S-Tİ5	Sermaye azlığı	5	5	5	5
	S-Tİ6	Alternatif finansman kaynaklarının yetersizliği	7	7	4	6

Tablo-88'in Devamı ...

Alan	Sorun Kodu	Sorun	Kastamonu	Çankırı	Sinop	TR82
Ticaret (Devamı)						
	S-Tİ7	Lojistik imkânların yetersizliği	6	8	7	7
	S-Tİ8	Ticarete konu olan ürün çeşitliliğinin az olması	8	6	8	8
Turizm						
	S-TU1	Konaklama tesislerinin sayıca az olması	2	1	4	1
	S-TU2	Tanıtım ve pazarlama konusundaki yetersizlik	1	4	5	2
	S-TU3	Alternatif turizm çeşitlerinin yeterince değerlendirilmemesi	3	2	1	3
	S-TU4	Konaklama tesislerinin ve hizmet kalitesinin düşük olması	5	3	6	4
	S-TU5	Bu alanda çalışan nitelikli eleman eksikliği	6	7	3	5
	S-TU6	Turizm kültürünün halk arasında yerleşmemiş olması	6	5	8	6
	S-TU7	Ulaşım olanaklarının yetersizliği	3	8	1	7
	S-TU8	Olumlu bir imajın yaratılamamış olması	8	6	7	8
Kentleşme						
	S-KE1	Plansız kentleşme	2	1	1	1
	S-KE2	Otopark yetersizliği	1	3	2	2
	S-KE3	Kentsel dönüşüm uygulamalarının yetersizliği	4	2	3	3
	S-KE4	Trafik sıkışıklığı	3	7	6	4
	S-KE5	Tarihi yapıların bakımlarının yapılmaması	5	6	5	5
	S-KE6	Kamusal alanların (park, bahçe, meydan vb.) azlığı	6	4	10	6
	S-KE7	Yaya yollarının yetersizliği	7	5	8	7
	S-KE8	Toplu taşıma hizmetlerinin yetersizliği	8	8	7	8
	S-KE9	Alışveriş merkezlerinin olmayışı / azlığı	10	9	4	9
	S-KE10	İl genelindeki yerleşmelerin dağınık oluşu	9	10	9	10
Ulaşım						
	S-UL1	İlçeler arası ulaşım altyapısı yetersizliği	5	1	5	1
	S-UL2	Demiryollarının yetersizliği	2	3	7	2
	S-UL3	Karayollarının yetersizliği	6	2	4	3
	S-UL4	Büyükşehirlere ulaşım olanaklarının yetersizliği	7	4	3	4
	S-UL5	Yolcu ve yük taşımacılığında deniz yollarının kullanılmaması	3	7	1	5
	S-UL6	Komşu illere ulaşımın zor olması	9	5	5	6

Tablo-88'in Devamı ...

Alan	Sorun Kodu	Sorun	Kastamonu	Çankırı	Sinop	TR82
Ulaşım (Devamı)						
	S-UL7	Denizyolları altyapısının yetersizliği	3	8	2	7
	S-UL8	Havaalanının olmaması	1	6	9	8
	S-UL9	Sefer sayısının azlığı (havaalanı varsa)	8	9	8	9
Çevre						
	S-ÇE1	Çevre bilincinin eksikliği	1	1	6	1
	S-ÇE2	Katı atık depolama alanlarının yetersizliği	2	3	4	2
	S-ÇE3	Atıksu arıtma tesislerinin yetersizliği	5	2	2	3
	S-ÇE4	Katı atık toplama hizmetlerinin yetersizliği	3	5	5	4
	S-ÇE5	İçme suyu şebekelerinin yetersizliği	6	7	3	5
	S-ÇE6	İçme suyu arıtma tesislerinin yetersizliği	8	9	1	6
	S-ÇE7	Kanalizasyon şebekelerinin yetersizliği	7	6	7	7
	S-ÇE8	Su kirliliğinin fazla olması	9	8	8	8
	S-ÇE9	Hava kirliliğinin fazla olması	4	4	11	9
	S-ÇE10	Gürültü kirliliğinin fazla olması	11	10	9	10
	S-ÇE11	Toprak kirliliğinin fazla olması	10	11	10	11
Enerji						
	S-EN1	Yapıların ısı yalıtımlarının iyi olmaması	2	1	3	1
	S-EN2	Doğalgaz kullanımının yaygın olmaması	3	4	2	2
	S-EN3	Enerji maliyetlerinin yüksek olması	1	2	6	3
	S-EN4	Güneş enerjisinden yeterince faydalanılamaması	4	3	4	4
	S-EN5	Rüzgâr enerjisinden yeterince faydalanılamaması	7	5	1	5
	S-EN6	Su gücünden enerji üretimi için yeterince faydalanılamaması	5	7	5	6
	S-EN7	Enerji verimliliğinin düşük olması	6	6	7	7
	S-EN8	Sık sık elektrik kesintisinin olması ve uzun sürmesi	8	8	8	8

VİZYON, AMAÇ, HEDEF ve İZLEM

8. VİZYON, AMAÇ, HEDEF ve İZLEM

Daha önceki bölümlerde de belirtildiği üzere, TR82 Bölgesi'nin mevcut durum analizi sonucunda belirlenen sorunlar, ilgili paydaşlarca değerlendirilmiş ve bu sorunlar önemlerine göre sıralanmıştır. Mevcut durum analizinin çıtasını oluşturan 18 alt başlık/kalkınmada öncelikli alanlar altında toplanan sorunların her birinin çözümüne yönelik en az bir tane izlem belirlenmiştir. Bazı sorunlar birden fazla izlem ile ya da bir izlem birden fazla sorun ile eşleştirilmiş; böylelikle izlemler her bir kalkınmada öncelikli alan altında belirlenip sınıflandırılmıştır. Ulaşılmak istenen durum bu izlemlerden yola çıkılarak tanımlanmıştır. Bu ulaşılacak istenen durum, edilgen bir biçimde sadece her bir kalkınmada öncelikli alanın altındaki izlemlerin sonucu olarak değil, birbiri ile ilişkili diğer izlemlerin de etkisi altında oluşacak hedefi ifade etmektedir. Bu hedefler her bir kalkınmada öncelikli alana göre belirlenmiş olup; toplam 21 tanedir.

Hedefler belirlendikten sonra Bölge Planı'nın ana başlıklarını (Sosyo-Kültürel Yapı, Ekonomik Yapı, Kentleşme ve Ulaşım, Çevre ve Enerji) oluşturan 4 adet amaç belirlenmiştir. Amaçlar, alt düzeyde tanımlanan hedeflerle varılacak noktayı ifade etmektedir.

Sonuç olarak; tanımlanan amaçlar, planın mevcut durum analizinin ana başlıklarına; hedefler, ana başlıklar altında yer alan alt başlıklara ve izlemler ise her bir alt başlık altında tanımlanan sorunların çözümüne karşılık gelmektedir. Sorunlar ve kalkınmada öncelikli alanlar paydaşlarca değerlendirildiği ve önemine göre sınıflandırıldığı için her bir amacın altındaki ilk üç hedef Bölge Planı'nın birincil hedeflerini göstermektedir.

Tablo-89: Vizyon, Amaçlar ve Hedefler

VİZYON	SÜREKLİ ÜRETEN, BİRLİKTE YÜKSELEN, DOĞAL DOKUSUYLA FARK YARATAN KUZAY ANADOLU			
AMAÇ	CANLI VE PAYLAŞIMCI SOSYAL YAŞAM	BİLGİYE DAYALI ÖĞRENEN EKONOMİ	ÇOK MERKEZLİ MEKANSAL ÖRÜNTÜ	KENDİNİ YENİDEN ÜRETEN DOĞA
BİRİNCİL HEDEFLER	Nitelikli Eğitimin Yaygınlaştırılması ve Erişilebilir Hale Getirilmesi	Orta ve Yüksek Teknolojiye Dayalı Sanayi Üretiminin Yaygınlaştırılması	Ulaşım Altyapısının Bölgenin İhtiyaçlarına Göre İyileştirilmesi ve Daha Etkin Kullanılmasının Sağlanması	Doğanın Bölgenin En Önemli Değeri Olarak Öne Çıkarılması ve Korunması
	Sağlık Hizmetleri Kapasitesinin Artırılması	Bitkisel ve Hayvansal Üretim ve Verimliliğin Artırılması	Kentsel Değişimin Tarihi Doku ve Bölgesel Gelişme ile Uyumlu Hale Getirilmesi	Bölgenin Enerji Kapasitesinin Etkin Biçimde Kullanılması
	İnsan Kaynakları Kapasitesinin Artırılması	Turizmin Bölge Ekonomisindeki Ağırlığının Artırılması		
	Kırlıgan Grupların ⁶ Asgari Yaşam Standardının Güvenceye Alınması	Bölge Piyasasının İç ve Dış Piyasalarla Etkileşimi		
İKİNCİL HEDEFLER	Nüfusun Niteliğinin ve Niceliğinin Artırılması	İş Piyasasının Etkin Şekilde Çalışmasının Sağlanması		
	Kadının Ekonomik ve Toplumsal Yaşama Katılımının Artırılması	Orman Varlığının Korunması, Geliştirilmesi ve Ekonomik Potansiyelinin Etkin Biçimde Değerlendirilmesi		
	Sivil Toplumun Toplumsal Gelişiminin İtici Gücü Olması	Bilişim ve Teknoloji Altyapısının Geliştirilmesi		
	Toplum İçerisi İletişim, Paylaşım ve Dayanışmanın Artırılması	Sermayenin Yatırıma Dönüşümünün Kolaylaştırılması		
		Maden Potansiyelinin Daha Etkin Değerlendirilmesi		

⁶ Kırlıgan Gruplar: Engelliler, Kimsesiz Çocuklar, Şiddet Mağdurları, Eski Hükümlüler, Kronik İşsizler, Evisizler, Madde Bağımlıları, Göçmenler, Mülteciler vb.

AMAÇ 1: CANLI VE PAYLAŞIMCI SOSYAL YAŞAM				
Ulusal Hedef	Bölgesel Hedef	İzlem Kodu	İzlem	Sorun Kodu
9. Kalkınma Planı I. Eğitim Sisteminin İyileştirilmesi II. Eğitimin İşgücü Talebine Duyarlılığının Artırılması Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı I. Göç Veren Yerleşmeleri ve Kırsal Kesimi Güçlendirerek Göçü Yönlendirmek	Nitelikli Eğitimin Yaygınlaştırılması ve Erişilebilir Hale Getirilmesi	İZ - 1	İşgücü piyasasının güncel ihtiyaçlarına yönelik mesleki eğitim programları yapılacaktır.	S-EĞ1, S-GD1, S-GD3, S-EĞ5
		İZ - 2	Mesleki eğitim almakta olan kişiler için iş başında staj olanakları sağlanacaktır.	S-EĞ2, S-EĞ3, S-NÜ1
		İZ - 3	Üniversitelerin araştırma merkezlerinin ve laboratuvarlarının (gıda, toprak laboratuvarı vb.) kurulması/geliştirilmesi sağlanacaktır.	S-EĞ4, S-HA1, S-HA4
		İZ - 4	Üniversiteler, kamu kurumları ve işgücü piyasası arasında köprü oluşturacak faaliyetler yapılacaktır.	S-EĞ6, S-SA3
		İZ - 5	Okul öncesi eğitim veren kurumlar uluslararası standartlara uygun hale getirilecektir.	S-EĞ11
		İZ - 6	Okul öncesi eğitimin önemi üzerine bilinçlendirme faaliyetleri yapılacaktır.	S-EĞ11
		İZ - 7	Gezici anaokulu uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.	S-EĞ11
		İZ - 8	Gezegen evleri, bilim yarışmaları ve yeni buluş sergileri, çocuklar için bilim parkları düzenlenerek bilimin yaygınlaştırılması sağlanacaktır.	S-EĞ13
		İZ - 9	Engelliler için açılacak eğitim kurumları ve mevcut eğitim kurumlarında geliştirme faaliyetleri yapılacaktır.	S-EĞ14
		İZ - 10	Hastanelerin modernizasyonuna yönelik faaliyetler yapılacaktır.	S-SĞ1, S-SĞ3
		İZ - 11	Hizmet kalitesinin geliştirilmesine yönelik olarak sağlık personeline eğitimler verilecektir.	S-SĞ2, S-SĞ3
		İZ - 12	Sağlıklı beslenme ve hastalıklardan korunma konusunda bilinçlendirme faaliyetleri gerçekleştirilecektir.	S-SĞ4
9. Kalkınma Planı I. Sağlık Sisteminin Etkinleştirilmesi	Sağlık Hizmetleri Kapasitesinin Artırılması			

AMAÇ 1: CANLI VE PAYLAŞIMCI SOSYAL YAŞAM

Ulusal Hedef	Bölgesel Hedef	İzlem Kodu	İzlem	Sorun Kodu
9. Kalkınma Planı I. Eğitimin İşgücü Talebine Duyarlılığının Artırılması	İnsan Kaynakları Kapasitesinin Artırılması	İZ - 13	Kadın STK'ları güçlendirilecektir.	S-ST3
		İZ - 14	İş arayanların nitelikleri artırılabilecektir.	S-GD1, S-NÜ1
		İZ - 15	Kariyer planlaması çalışmaları yaygınlaştırılacaktır.	S-GD1, S-NÜ1
		İZ - 16	Yeni istihdam alanları yaratılacak veya mevcut istihdam alanlarının kapasitesi artırılabilecektir.	S-GD1, S-GD2
		İZ - 17	Mevcut çalışanların ve iş piyasasına yeni girecek olanların vasıflarının artırılmasına yönelik faaliyetler gerçekleştirilecektir.	S-GD1, S-GD3
9. Kalkınma Planı I. Gelir Dağılımının İyileştirilmesi, Sosyal İçerme ve Yoksullukla Mücadele II. Sosyal Güvenlik Sisteminin Etkinliğinin Artırılması	Kırsal Grupların Aşgari Yaşam Standartlarının Güvenceye Alınması	İZ - 18	Kurumsal sosyal sorumluluk projeleri özendirilecektir.	S-GD4
		İZ - 19	Sosyal yardım ve dayanışma kuruluşlarının faaliyetleri yaygınlaştırılacaktır.	S-GD4
		İZ - 20	Mevsimlik çalışanlar için alternatif iş imkânları yaratılacaktır.	S-GD1, S-GD5
		İZ - 21	İşçi ve işveren hakları konusunda farkındalık artırılacaktır.	S-GD5
		İZ - 22	Genç nüfusun büyük illere göçmesinin sebeplerine yönelik araştırmalar yapılacaktır.	S-NÜ1, S-NÜ2, S-NÜ3
9. Kalkınma Planı Yerleşme-Şehirleşme Ölk Raporu I. Bölgesel Gelişme Politikasının Merkezi Düzeyde Etkinleştirilmesi II. Bölgesel Eşitsizliklerin Giderilmesi	Nüfusun Niteliğinin ve Büyüklüğünün Artırılması	İZ - 23	Bölgeye tersine göçü tetiklemek üzere büyük illerdeki hemşeri dernekleri ile iletişim ağıları geliştirilecektir.	S-NÜ1, S-NÜ2, S-NÜ3
		İZ - 24	Kadın istihdamını artıracak faaliyetler yapılacaktır.	S-NÜ4
		İZ - 25	Kadın girişimcilere yönelik eğitimler düzenlenecektir.	S-NÜ4
		İZ - 26	Toplumsal cinsiyet ve aile içi şiddet ile ilgili bilinçlendirme faaliyetleri (konferans, seminer, yarışma, çalıştay) yaygınlaştırılacaktır.	S-NÜ4
		İZ - 27	Sivil toplum konusunda (özellikle gençler arasında) farkındalık artırılacaktır.	S-ST1, S-ST2, S-ST3
9. Kalkınma Planı Yerleşme- I. Aktif İşgücü Politikalarının Geliştirilmesi II. Gelir Dağılımının İyileştirilmesi, Sosyal İçerme ve Yoksullukla Mücadele	Kadının Ekonomik ve Toplumsal Yaşama Katılımının Artırılması			

AMAÇ 1: CANLI VE PAYLAŞIMCI SOSYAL YAŞAM				
Ulusal Hedef	Bölgesel Hedef	İzlem Kodu	İzlem	Sorun Kodu
9. Kalkınma Planı I. Kültürün Korunması, Geliştirilmesi ve Toplumsal Diyalogun Güçlendirilmesi	Sivil Toplumun Toplumsal Gelişiminin İtici Gücü Olması	İZ - 28	Başta eğitim kurumları olmak üzere kamu kurumları ve STK'ların ulusal ve uluslararası düzeyde diyalog ve işbirliği artırılacaktır.	S-ST2, S-ST3, S-ST4
		İZ - 29	Sivil toplum yararına kullanılacak ulusal ve uluslararası fonların tanıtımına yönelik çalışmalar yapılacaktır.	S-ST3
		İZ - 30	STK'lar arasında diyalogu güçlendirmek için internet üzerinden iletişim ağları oluşturulacaktır.	S-ST3
		İZ - 31	STK'ların görünürlük ve tanınırlık faaliyetleri geliştirilecektir.	S-ST4, S-ST3
		İZ - 32	STK'ların üyeleri ve ilgililerinin kişisel gelişimlerine yönelik faaliyetler yapılacaktır.	S-ST4, S-ST3
9. Kalkınma Planı I. Kültürün Korunması, Geliştirilmesi ve Toplumsal Diyalogun Güçlendirilmesi Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı (2010-2023) I. Kentlerde Toplumsal Dayanışmayı, Bütünleşmeyi ve Hoşgörüyü Artırmak	Toplum İçi İletişim, Paylaşım ve Dayanışmanın Artırılması	İZ - 33	Kongre, sergi ve konser salonları yapımı ve mevcut mekânların modernizasyonu çalışmaları yapılacaktır.	S-KÜ1, S-KÜ2, S-KÜ3, S-NÜ1
		İZ - 34	Gezici kütüphane, tiyatro ve sinema çalışmaları yapılacaktır.	S-KÜ1, S-KÜ2, S-KÜ3, S-NÜ1
		İZ - 35	Devlet tiyatroları, şehir tiyatroları ve özel tiyatrolar kurulacaktır.	S-KÜ1, S-KÜ2, S-KÜ3, S-NÜ1
		İZ - 36	Kültür, sanat ve spor organizasyonu yapan ulusal ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği ağları oluşturulacaktır.	S-KÜ2
		İZ - 37	Bölgeye yönelik reklam tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilecektir.	S-KÜ2, S-KÜ3
		İZ - 38	Kültür, sanat ve spor alanlarında faaliyet gösteren STK'lar kurulacak ve mevcut olanların beşeri ve teknik kapasiteleri artırılacaktır.	S-KÜ4
		İZ - 39	Kültür, sanat ve spor alanlarında eğitim verecek okul ve kurslar yaygınlaştırılacaktır.	S-KÜ5
		İZ - 40	Bölgede alternatif spor dalları (su üstü ve su altı sporları, kış sporları, yamaç paraşütü, rafting, offroad, avcılık vb.) geliştirilecektir.	S-KÜ2, S-KÜ3
		İZ - 41	Geleneksel sanatların üretiminin artırılmasına yönelik girişimler özendirilecektir.	S-Tİ4

AMAÇ 2: BİLGİYE DAYALI ÖĞRENEN EKONOMİ				
Ulusal Hedef	Bölgesel Hedef	İzlem Kodu	İzlem	Sorun Kodu
9. Kalkınma Planı I. Sanayi ve Hizmetlerde Yüksek Katma Değerli Üretim Yapısına Geçişin Sağlanması II. Yerel Dinamiklere ve İçsel Potansiyele Dayalı Gelişiminin Sağlanması Sanayi Strateji Belgesi I. Orta ve Yüksek Teknolojili Sektörlerin Üretim ve İhracat İçindeki Payının Arttırılması II. Düşük Teknolojili Sektörlerde Katma Değeri Yüksek Ürünlerle Geçişin Sağlanması	Orta ve Yüksek Teknolojiye Dayalı Sanayi Üretiminin Yaygınlaştırılması	İZ - 42	Bölgedeki yatırım olanakları tespit edilerek düzenli bültenler aracılığı ile duyurulacaktır.	S-SA1, S-MY1
		İZ - 43	Yatırım destek ofisleri bölgedeki yatırım potansiyelini tanıttak faaliyetler gerçekleştirecektir.	S-SA1, S-MY4
		İZ - 44	Bölgenin lojistik kapasitesi geliştirilecektir.	S-SA2
		İZ - 45	Üniversiteler ile sanayi sektörü arasında köprü oluşturacaktır.	S-SA3, S-NÜ1
		İZ - 46	Girişimcilik ruhunu arttıracak faaliyetler yapılacaktır.	S-SA4, S-MY1, S-Tİ2
		İZ - 47	Katma değeri yüksek ürünlerin üretimine yönelik yatırımlar yapılacaktır.	S-SA5, S-NÜ1
		İZ - 48	İşletmelerin AR-GE'ye yatırım yapmaları sağlanacaktır.	S-SA5, S-HA2
		İZ - 49	Büyük ölçekli yerli ve yabancı firmaların bölgeye yatırım yapması sağlanacaktır.	S-SA6, S-NÜ1
		İZ - 50	Mevcut işletmelerin ölçekleri büyütülecek ve kurumsal kapasiteleri arttırılacaktır.	S-SA6, S-NÜ1
		İZ - 51	Yatırım destek ofisleri ve organize sanayi bölge müdürlüklerinin işbirliği ile yatırımcıların organize sanayi bölgelerine yatırım yapmaları sağlanacaktır.	S-SA7
9. Kalkınma Planı I. Tarımsal Yapının Etkinleştirilmesi II. Kırsal Kesimde Kalkınmanın Sağlanması	Bitkisel ve Hayvansal Üretim ve Verimliliğin Arttırılması	İZ - 52	Tarımsal araştırma, yayın ve eğitim programları uygulanacaktır.	S-TA1, S-TA5
		İZ - 53	Ulusal ve uluslararası düzeyde deneyim paylaşımı faaliyetleri yapılacaktır.	S-TA1, S-TA5
		İZ - 54	Arazi toplulaştırılması yapılacaktır.	S-TA2

AMAC 2: BİLGİYE DAYALI ÖĞRENEN EKONOMİ				
Ulusal Hedef	Bölgesel Hedef	İzlem Kodu	İzlem	Sorun Kodu
Kırsal Kalkınma Planı I. Tarım ve Gıda Sektörlerinin Rekabetçi Bir Yapıya Kavuşturulması II. Çevreci Tarım Uygulamalarının Geliştirilmesi	Bitkisel ve Hayvansal Üretim ve Verimliliğin Artırılması	İZ - 55	Tarımsal üretimde iş bölümü ve uzmanlaşma konusunda farkındalık yaratacak eğitimler verilecektir.	S-TA3
		İZ - 56	Tarımsal işletmelerin bir araya gelmesi ve altyapıyı ortak kullanması sağlanacaktır.	S-TA4
		İZ - 57	Modern sulama tekniklerine yönelik yatırımlar yapılacaktır.	S-TA1, S-TA5
		İZ - 58	Yem üretiminde verimlilik artışı sağlanacaktır.	S-TA6
		İZ - 59	Hayvan barınaklarının koşullarını iyileştirecek yatırımlar (açık ve yarı açık barınaklar) yapılacaktır.	S-TA7
		İZ - 60	Hayvan ırklarının iyileştirilmesi faaliyetleri hızlandırılacaktır.	S-TA1, S-TA8
		İZ - 61	Yem ve tohum kalitesini artıracak faaliyetler yapılacaktır.	S-TA1, S-TA8
		İZ - 62	Hayvan bakımı ve besleme konularında üreticiler bilinçlendirilecektir.	S-TA1, S-TA8
		İZ - 63	Üretici örgütlerinin kurumsal kapasiteleri geliştirilecektir.	S-TA9
		İZ - 64	Üretici örgütlerinin kendi aralarında ve meslek örgütleriyle işbirliğini artırıcı faaliyetler yapılacaktır.	S-TA9
		İZ - 65	Su ürünleri üretimini artırmaya ve bu alanda uzmanlaşmaya yönelik yatırımlar yapılacaktır.	S-TA3
		İZ - 66	Tarıma dayalı sanayi yatırımları yapılacaktır.	S-GD1, S-GD2
		İZ - 67	Tarımsal faaliyetlerin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.	S-OR3, S-NÜ1
		İZ - 68	Tarımsal ürünlerin kalite ve standartlarının iyileştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.	S-TA11, S-TA12, S-TA15

AMAÇ 2: BİLGİYE DAYALI ÖĞRENEN EKONOMİ

Ulusal Hedef	Bölgesel Hedef	İzlem Kodu	İzlem	Sorun Kodu
Türkiye Turizm Stratejisi 2023 I. Turizm Yatırım Projelerini Uygulanabilir Kılacak Teşvikler ile Turizm Sektöründe Yatırımların Artırılması	Turizmin Bölge Ekonomisindeki Ağırlığının Artırılması	İZ - 69	Turizm potansiyeli tespit edilecektir.	S-TU1
		İZ - 70	Büyük otel zincirlerini bölgeye çekmeye yönelik faaliyetler yapılacaktır.	S-TU1
		İZ - 71	Ulusal ve uluslararası turizm fuar ve organizasyonlarında bölgenin tanıtımı yapılacaktır.	S-TU2, S-KÜ2, S-KÜ3
		İZ - 72	Medya kuruluşları tanıtım faaliyetlerinde etkin olarak kullanılacaktır.	S-TU2, S-KÜ2, S-KÜ3
II. Alternatif Turizm Türlerinden Öncelikli Olarak Sağlık Turizmi ve Termal Turizm, Kış Turizmi, Golf Turizmi, Deniz Turizmi, Eko-Turizm ve Yayla Turizmi, Kongre ve Fuar Turizminin Geliştirilmesi III. Belli Bir Güzergahın Doğal ve Kültürel Dokusunun Yenilenerek Belli Temalarla Dayalı Olarak Turizm Amacıyla Geliştirilmesi (Turizm Gelişim Koridorları Batı Karadeniz Kıyı Koridoru) IV. Doğa Temelli Turizmin Planlı Gelişimi (Biyolojik Çeşitlilik Ve Ekoturizm Potansiyeli Açısından Öncelikli Eko-Turizmin Geliştirileceği Bölgeler)	Turizmin Bölge Ekonomisindeki Ağırlığının Artırılması	İZ - 73	Turizm firmalarının bölgede etkin olarak çalışmasına yönelik faaliyetler gerçekleştirilecektir.	S-TU2, S-KÜ2, S-KÜ3
		İZ - 74	Alternatif turizm alanlarını (Eko-turizm, kış turizmi, spor turizmi, inanç turizmi, Foto/Jeep Safari vb.) öne çıkarmak yatırım ve faaliyetler yapılacaktır.	S-TU2, S-TU3, S-NÜ1
		İZ - 75	Bölge turizm master planı ve kentsel pazarlama planının hazırlanmasına yönelik faaliyetler yapılacaktır.	S-TU2, S-TU3
		İZ - 76	Konaklama tesislerinin tefrişatlarının yenilenmesine yönelik faaliyetler yapılacaktır.	S-TU4, S-NÜ1
		İZ - 77	Turizm çalışanlarının niteliklerinin (İletişim, yabancı dil, halkla ilişkiler vb.) ve motivasyonlarının artırılmasına yönelik faaliyetler yapılacaktır.	S-TU4, S-NÜ1
		İZ - 78	Doğa koruma alanları ve milli parklarda turizm yatırımı ve faaliyetleri gerçekleştirilecektir.	S-OR6, S-TU3, S-NÜ1
		İZ - 79	Bölgeyi kruvaziyer gemileri için daha cazip hale getirecek çalışmalar yapılacaktır.	S-UL5, S-TU3
		İZ - 80	Ortak iş yapma kültürünü geliştirmek için eğitimler, seminerler ve teknik geziler düzenlenecektir.	S-Tİ1
		İZ - 81	Dış ticaret eğitimleri ve danışmanlık hizmetleri sağlanacaktır.	S-Tİ3, S-SA8
		İZ - 82	Bölge ürünleri için ilgili kurumlar ile işbirliği içinde ulusal ve uluslararası pazar araştırması yapılarak raporlar yayınlanacaktır.	S-Tİ4
İhracat Stratejik Planı I. Ülke Geneline Dış Ticaret Kültürünü ve Bilincini Yaygınlaştırmak II. Sürdürülebilir İhracat Artışını Sağlamak III. Dış Ticareti Kolaylaştırıcı Politikalar Oluşturmak, Yurtdışı Müteahhitlik ile Teknik Müşavirlik Hizmetleri Geliştirmek	Bölge Piyasasının İç ve Dış Piyasalarla Eklemlenmesi	İZ - 83	Ürün (el sanatları eserleri, sarımsak, çekme helva, pastırma, hamisi, mantar, piring, defne, nergis, tuz, vb.) tanınırlığına yönelik çalışmalar yapılacaktır.	S-Tİ4

AMAC 2: BİLGİYE DAYALI ÖĞRENEN EKONOMİ

Ulusal Hedef	Bölgesel Hedef	İzlem Kodu	İzlem	Sorun Kodu
9. Kalkınma Planı İlçegücü Piyasasının Geliştirilmesi	İş Piyasasının Etkin Şekilde Çalışmasının Sağlanması	İZ - 84	İş piyasasına yönelik analizler yapılacaktır.	S-GD6
		İZ - 85	İlgücü arzı ile talebini buluşturacak kurumsal işbirlikleri sağlanacaktır.	S-GD6
		İZ - 86	Orman ürünlerini işleyen işletmelerin (mobilya, tekne/yat, dayanıklı ahşap vb.) kurulumu ve geliştirilmesine (AR-GE, tasarım, modernizasyon vb.) yönelik faaliyetler yapılacaktır.	S-OR1
		İZ - 87	Orman ve ormancılık sektörüne yönelik araştırmalar yapılacaktır.	S-OR2
		İZ - 88	Orman köyülerine alternatif gelir kaynaklarının yaratılmasına yönelik çalışmalar özendirilecektir.	S-OR3, S-OR7, S-NÜ1
9. Kalkınma Planı Ormancılık Özel İhtisas Komisyon Raporu I. Ormanların Korunması II. Ormanların Geliştirilmesi III. Orman Kaynaklarından Faydalanma	Orman Varlığının Korunması, Geliştirilmesi ve Ekonomik Potansiyelinin Etkin Biçimde Değerlendirilmesi	İZ - 89	Odun dışı orman ürünlerinin (Tıbbi ve aromatik bitkiler, mantar, orman meyveleri vb.) üretimi ve ihracatı artırılacaktır.	S-OR2, S-OR4
		İZ - 90	Köylere yönelik altyapı iyileştirme ve geliştirme yatırımları yapılacaktır.	S-OR6, S-NÜ1
		İZ - 91	Doğa tanıtım (Kamp, gezi, yarışma, yerinde eğitim, doğa sporları vb.) faaliyetleri yapılacaktır.	S-OR7, S-ÇE1
		İZ - 92	TÜBİTAK vb. kuruluşlar ile bölge üniversitelerinin ve işletmelerinin bağlarını güçlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.	S-HA1, S-HA2, S-SA3, S-SA5
		İZ - 93	AR-GE faaliyeti yapabilen işletmelerin yurt içi ve yurt dışı finans kaynaklarına erişimi kolaylaştırılacaktır.	S-HA2, S-SA5
9. Kalkınma Planı I. Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Yaygınlaştırılması II. AR-GE ve Yenilikçiliğin Geliştirilmesi Bilgi Toplumu Stratejisi I. İnsan Kaynağı Yetkinliklerinin Ve İstihdamın Artırılması II. E-Ticaretin Yaygınlaştırılması III. Pazara Uyumlu AR-GE ve Yenilikçiliğin Geliştirilerek Değer Yaratılması	Bilişim ve Teknoloji Altyapısının Geliştirilmesi	İZ - 94	Yeni ürünlerin geliştirilmesine katkı sağlanacaktır.	S-HA3
		İZ - 95	Patent ve marka değeri konusunda bilinçlendirme çalışmaları yapılacaktır.	S-HA3
		İZ - 96	Teknoloji ve yenilik transferi gerçekleştirilecektir.	S-HA4
		İZ - 97	İş yaşamında internet kullanımı (e-ticaret, e-rezervasyon, e-kamuoyu vb.) yaygınlaştırılacaktır.	S-HA4, S-Ti3, S-Ti4, S-TU2, S-TU4

AMAÇ 2: BİLGİYE DAYALI ÖĞRENEN EKONOMİ				
Ulusal Hedef	Bölgesel Hedef	İzlem Kodu	İzlem	Sorun Kodu
9. Kalkınma Planı Finansal Sistemin Geliştirilmesi	Sermayenin Yatırıma Dönüşümünün Kolaylaştırılması	İZ - 98	Bölgedeki yatırım olanakları tanıtılacaktır.	S-MY1
		İZ - 99	Girişimciler katma değeri yüksek yatırım alanlarına yönlendirilecektir.	S-MY1
Finansal Hizmetler ÖİK Raporu Reel Sektör İşletmelerinin Fon Bulma İmkanlarının Hem Özkaynak Hem de Yabancı Kaynaklar İçin Kayıt Dışlığına İzin Verilmeyecek Şekilde Genişlemesini Sağlamak Dış ticaret ÖİK Raporu Yatırımcının Önündeki Tüm Engellerin Kaldırılması ve Yatırımı Teşvik Edici Önlemlerin Alınması	Sermayenin Yatırıma Dönüşümünün Kolaylaştırılması	İZ - 100	Bankacılık sektörü temsilcileri ile girişimciler arasındaki diyalogu artıracak faaliyetler düzenlenecektir.	S-MY1
		İZ - 101	Bölgesel, ulusal ve uluslararası teşvik ve hibe programları etkin biçimde duyurulacaktır.	S-MY2
		İZ - 102	Proje yazma kapasitesini artırıcı eğitimler sağlanacaktır.	S-MY3
		İZ - 103	Yatırım destek ofisleri danışmanlık faaliyeti yürütecektir.	S-MY4
Madencilik ÖİK Raporu I. Ülkenin Madencilik Alanındaki AR-GE Altyapısını Geliştirmek ve AR-GE Çalışmalarında Verimliliği En Üst Düzeye Çıkartma II. Her Düzeyden ve Her Meslekten Sektör Çalışanlarının Bilgi ve Becerilerini Artırmak, Niteliklerini Geliştirmek	Maden Potansiyelinin Daha Etkin Değerlendirilmesi	İZ - 104	Maden potansiyelinin tespitine yönelik çalışmalar yapılacaktır.	S-MA1
		İZ - 105	Mevcut maden potansiyelinin ortaya çıkarılmasına ve işlenmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.	S-MA1
		İZ - 106	Maden işletmelerinin teknik kapasitesi artırılacaktır.	S-MA2
		İZ - 107	Maden işletmelerinin kurumsal kapasitesini (ihracat, personel eğitim, organizasyon yapısı vb.) yükseltmeye yönelik faaliyetler yapılacaktır.	S-MA3

AMAÇ 3: ÇOK MERKEZLİ MEKANSAL ÖRÜNTÜ				
Ulusal Hedef	Bölgesel Hedef	İzlem Kodu	İzlem	Sorun Kodu
9. Kalkınma Planı I. Enerji ve Ulaştırma Altyapısının Geliştirilmesi 9. Kalkınma Planı Yerleşme Şehirleşme ÖİK Raporu: I. Toplu Taşımaya Özendiren, Özellikle Kent Merkezlerinde Özel Taşımacılığı Kısıtlayan ve Yaya Önceliğine Dayanan Ulaşım Modellerinin Teşvik Edilmesi Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı Sürdürülebilir Kentsel Ulaşım Sistemini Oluşturmak	Ulaşım Altyapısının Bölgenin İhtiyaçlarına Göre İyileştirilmesi ve Daha Etkin Kullanılmasının Sağlanması	İZ - 108	Bölge içi ulaşım ağının geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.	S-UL1
		İZ - 109	Büyük kentlerle olan karayolu bağlantılarının güçlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.	S-UL2, S-SA2, S-Tİ3, S-TU3
		İZ - 110	Mevcut demiryolu altyapısının iyileştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.	S-UL3, S-SA2
		İZ - 111	Alternatif demiryolları güzergâhlarının tespiti konusunda çalışmalar yapılacaktır.	S-UL3
		İZ - 112	Mevcut limanların modernizasyonuna yönelik çalışmalar yapılacaktır.	S-UL4, S-SA2, S-Tİ3, S-TU3
		İZ - 113	Liman-karayolu bağlantılarının iyileştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.	S-UL4, S-SA2, S-Tİ3, S-TU3
		İZ - 114	İlçeler, büyük iller ve Karadeniz yabancı kıyı şehirleri arasındaki yolcu ve yük taşımacılığı özendirilecektir.	S-UL5, S-SA2, S-TU3, S-Tİ3
		İZ - 115	Yerel yönetimlerin planlama kapasitesini artırmaya yönelik çalışmalar yapılacaktır.	S-KE1
		İZ - 116	Kentlilik bilincini artırmaya yönelik konferanslar, eğitimler, seminerler vb. için öncülük edilecektir.	S-KE1
		İZ - 117	Kentsel planlama ve mimarlık alanlarında üniversiteler, odalar ve yerel yönetimler arasında işbirliği ağırları geliştirilecektir.	S-KE1
9. Kalkınma Planı Yerleşme Şehirleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu: I. Giderek Kimliksizleşen Kentlerimizdeki Eski Değerleri Koruyan, Yeni Üretilen Bölgelerde Kimlik Arayan, Kentin Mimarlığını Ön Plana Çıkartan Bir Fiziksel Çevre Denetiminin Sağlanması, Topluluk Tasarımı, Yer Duygusu, Kültürel ve Doğal Mirasla Bağlantıların Güçlendirilmesi	Kentsel Değişimin Tarihi Doku ve Bölgesel Gelişme ile Uyumlu Hale Getirilmesi	İZ - 118	Engellilerin kentsel hizmetlere erişiminin kolaylaştırılmasına yönelik çalışmalar (yaya yolları, kamu kurumları, yurtlar, oteller, sosyal tesisler, konutlar, parklar, bahçeler) yapılacaktır.	S-KE1
		İZ - 119	Görüntü kirliliğini (Tabelalar, bina cepheleeri vb.) azaltacak çalışmalar yapılacaktır.	S-KE1

AMAÇ 3: ÇOK MERKEZLİ MEKANSAL ÖRÜNTÜ				
Ulusal Hedef	Bölgesel Hedef	İzlem Kodu	İzlem	Sorun Kodu
II. Temiz Hava, Toprak ve Su, Ekolojik Süreçlerle Uyumlu Arazi Kullanış Dokuları, Sağlıklı Doğa Habitatlari, Güdültü Sorunu Olmaması, Su Baskını, Erozyon ve Diğer Tehlikelere Karşı Güvenlik, Afete Duyarlı Kentsel Dokuları Hedefleyen Yaklaşımlar Benimsenmelidir. III. Yerel İstihdam Olanaklarının Yaratılarak İssizliğin-Yoksulluğun Azaltılması, Bu Doğrultuda Kentlerin Ussal/Makul Ölçeklerde, Çok Merkezli ve Dengeli Gelişimi Sağlanmalıdır. Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı I. Yerleşmelerde Sürdürülebilir Bir Makroform Oluşturmak	Kentsel Değişimin Tarihi Doku ve Bölgesel Gelişme ile Uyumlu Hale Getirilmesi	İZ - 120	Coğrafi bilgi teknolojilerinin yerel yönetimlerin planlama çalışmalarında etkin olarak kullanımı sağlanacaktır.	S-KE1
		İZ - 121	Güdültü kirliliğini azaltıcı önlemler alınacaktır.	S-KE1
		İZ - 122	Deprem ve diğer doğal afetlere yönelik farkındalık çalışmaları ve araştırmalar yapılacaktır.	S-KE1
		İZ - 123	Bütüncül ulaşım politikasına yönelik uygulamalar ve planlama çalışmaları yapılacaktır.	S-KE2, S-KE4
		İZ - 124	Toplu taşıma sisteminin kullanımını yaygınlaştırmaya ve yaya ve bisiklet yollarını geliştirmeye yönelik çalışmalar yapılacaktır.	S-KE2, S-KE4
		İZ - 125	Tarihi dokuları ortaya çıkaracak kentsel dönüşüm uygulamaları yapılacaktır.	S-KE3, S-TU1, S-TU2, S-KÜ2
		İZ - 126	Atıl yapıların alternatif kullanımları sağlanacaktır.	S-KE3, S-TU1, S-TU2, S-KÜ1
		İZ - 127	Bakım gerektiren tarihi yapılar ile ilgili envanter çalışmaları ve arkeolojik çalışmalar yapılacaktır.	S-KE5
		İZ - 128	Bölge ekonomisine katkı sağlayacak restorasyon çalışmaları yapılacaktır.	S-KE5, S-KÜ1
		İZ - 129	Restorasyon çalışmaları yetiştirme programları yapılacaktır.	S-KE5, S-GD1, S-GD2, SGD3

AMAÇ 4: KENDİNİ YENİDEN ÜRETEN DOĞA

Ulusal Hedef	Bölgesel Hedef	İzlem Kodu	İzlem	Sorun Kodu
Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı I. Doğal ve Kültürel Varlık ve Değerlerin Korunması Sağlamak Kırsal Kalkınma Planı I. Kırsal Çevrenin Korunması ve Geliştirilmesi Ulusal İklim Değişikliği Strateji Belgesi I. Kamu, Özel Sektör, Üniversite, Sivil Toplum Kuruluşları Gibi Tüm Kesimlerin Ortak Çabaları İle Tüketim Kalıplarının İklim Dostu Olacak Şekilde Değiştirilebilmesi İçin Kamuoyu Bilincini Artırmak	Doğanın Bölgenin En Önemli Değeri Olarak Öne Çıkarılması ve Korunması	İZ - 130	Çevresel duyarlılığı artıracak çalışmalar yapılacaktır.	S-ÇE1
		İZ - 131	Düzenli katı atık depolama alanları oluşturulacaktır	S-ÇE2
		İZ - 132	Atıksu arıtma tesisleri ve kanalizasyon şebekeleri yapılacaktır.	S-ÇE3, S-ÇE7
		İZ - 133	Çöp ayrıştırma ve geri dönüşüm çalışmaları yapılacaktır.	S-ÇE4
		İZ - 134	İçme suyu arıtma tesisleri ve şebeke yatırımları yapılacaktır.	S-ÇE5, S-ÇE6
		İZ - 135	Yapılarda enerji verimliliği artırılabilecektir.	S-EN1
9. Kalkınma Planı Enerji ve Ulaştırma Altyapısının Geliştirilmesi	Bölgenin Enerji Kapasitesinin Etkin Biçimde Kullanılması	İZ - 136	Doğalgaz kullanımı yaygınlaştırılacaktır.	S-EN2
		İZ - 137	Enerji teşviklerinden yatırımcıların düzenli olarak bilgilendirilmesi sağlanacaktır.	S-EN3
		İZ - 138	Güneş enerjisinden ısı ve elektrik üretimine yönelik faaliyetler özendirilecektir.	S-EN4
		İZ - 139	Güneş enerjisine dayalı yatırımlar (güneş paneli, güneş pili, sokak aydınlatması vb.) yapılacaktır.	S-EN4
		İZ - 140	Rüzgâr enerjisi potansiyelini kullanacak yatırımlar yapılacaktır.	S-EN5, S-SA5, S-SA6
		İZ - 141	Biyo kütle, dalga, jeotermal vb. diğer yenilenebilir enerji kaynaklarının potansiyeline yönelik araştırmalar ve bu potansiyeli değerlendirerek yatırımlar yapılacaktır.	S-EN3
	Bölgenin Enerji Kapasitesinin Etkin Biçimde Kullanılması	İZ - 142	Doğal dengeyi gözetken hidro elektrik santralleri yapılacaktır.	S-EN3

MEKANSAL ANALİZ

9. MEKANSAL ANALİZ

TR82 Bölgesi'ndeki yerleşmeler oldukça dağınık bir yapı sergilemekte; Bölge nüfusu ilçeler arasında görece daha dengeli dağılmaktadır. Ancak son yıllarda artan dışa göç ile beraber il merkezleri ile ilçeler arasındaki nüfus ve sosyoekonomik faaliyetler arasında daha büyük dengesizlikler meydana gelmiştir ve bu süreç hızla devam etmektedir. Bu durum, Bölgenin çok merkezli yapısını kaybetmesi sonucunu doğurmuş ve il merkezleri üzerinde yoğun bir nüfus baskısı oluşturmuştur. Ayrıca genç nüfusunu kaybeden tüm ilçeler var olan yerel potansiyellerini kullanmakta zorluk çekmektedirler. Bu nedenlerden dolayı Bölgenin mekansal örgütlenmesi çok merkezli bir anlayışla kurgulanmıştır. Bu anlayış çerçevesinde 4 farklı gelişme koridoru ve bu koridorlar üzerinde bir ya da birden fazla ilçeyi içeren bir şekilde, 4 farklı kademede 18 gelişme bölgesi tanımlanmıştır. Bu gelişme bölgelerinin her birinde farklı sektörler başat sektör olarak belirlenmiş olup; en dıştaki çember o gelişme bölgesinin birincil sektörünü göstermektedir (Bkz. Harita-36).

Gelişme bölgeleri ve koridorları, Bölgenin mevcut durumu ve gelişme potansiyelleri değerlendirilerek tasarlanmış olup; Çankırı için sanayi ve eğitim, Kastamonu için turizm ve sanayi, Sinop için turizm ve ticaret odaklı bir gelişme öngörülmüştür.

9.1 Sanayi Koridoru

TR82 Bölgesi'nin sanayi koridorunun daha çok D-100 karayolu güzergâhı üzerinde oluşması öngörülmüştür. Gerek ulaşım bağlantılarının güçlü olması gerekse demiryolu bağlantısının olması Bölgenin güneyini sanayi yatırımları için uygun hale getirmektedir. Bu yüzden sanayi koridoru üzerinde daha çok Çankırı iline bağlı ilçeler yer almaktadır. Çerkeş, Korgun, Şabanözü, Kurşunlu gibi organize sanayi bölgelerine sahip ilçeler Çankırı ilinin sınai gelişmesinde ön plana çıkmaktadır. Ancak Kastamonu iline bağlı Tosya ilçesi de, sanayisinin görece gelişmiş olması ve D-100 karayolu üzerinde bulunmasından dolayı sanayi koridorunun en önemli yerleşim yerlerinden birisi durumundadır. Buna ilaveten Sinop ilinin Boyabat ilçesinde de sanayi sektörü gelişmiş olup; bu ilçe gelecek için yüksek potansiyel taşımaktadır.

9.2 Turizm Koridoru

Turizm sektörü her üç ilin birçok ilçesinde ön plana çıkmaktadır. Bölgenin doğal dokusu ve kültürel ve tarihi değerleri gelecek için büyük bir gelişme potansiyeli taşımaktadır. Bu yüzden Bölgede bulunan kıyı ilçeler ile milli parkların ve doğal ve kültürel varlıkların yaygın olduğu ilçeler Bölgenin turizm sektörünün gelişmesinde önemli rol oynamaları ve bu yüzden de bu ilçelerde sanayi ve tarım sektörünün ikincil sektörler olarak gelişmesi öngörülmüştür.

9.3 Ticaret Koridoru

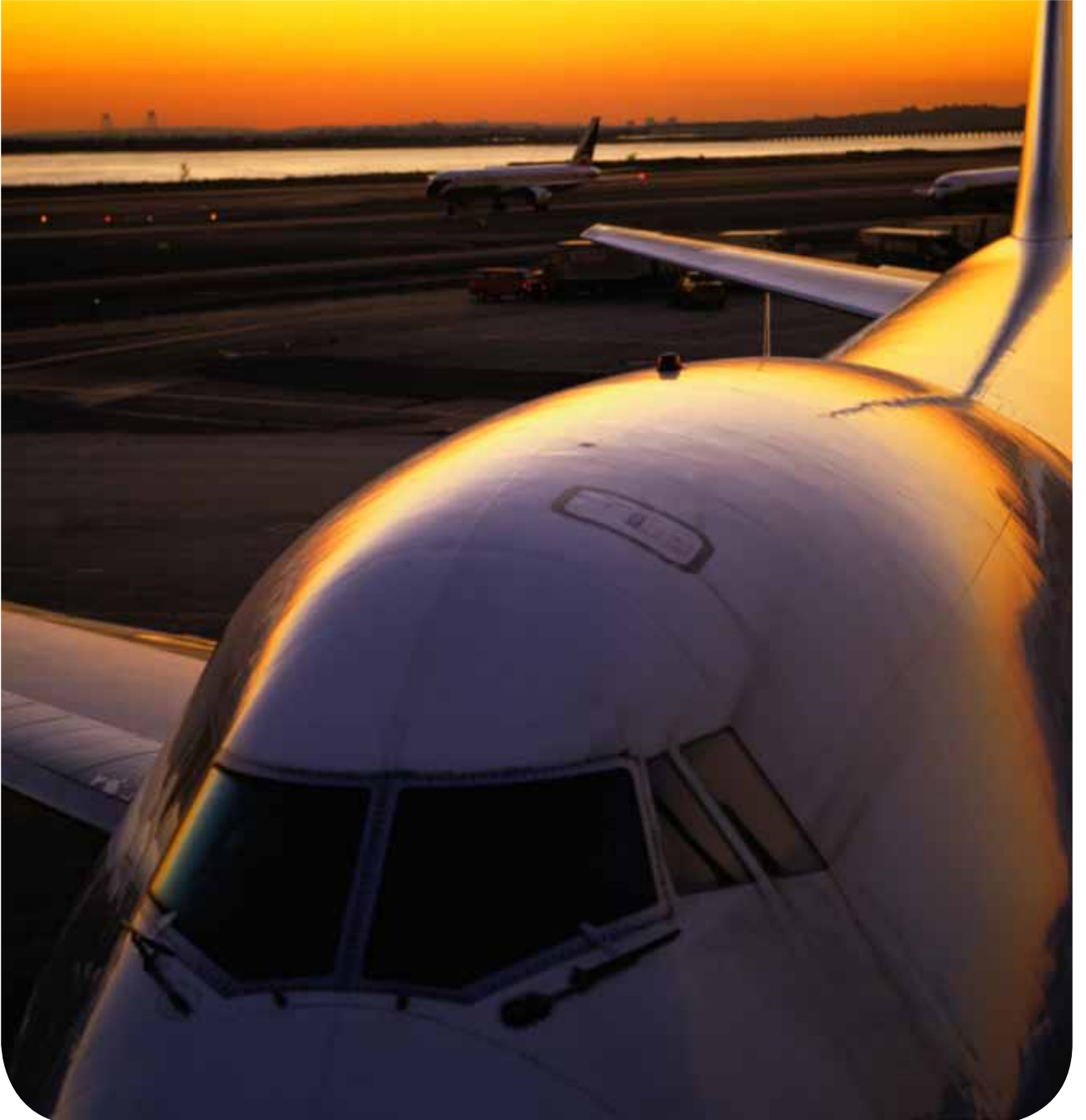
Bölgede bulunan İnebolu, Ayancık, Sinop ve Gerze Limanları dış ticaret bakımından oldukça önemlidir. Bu limanların, özellikle İnebolu ve Sinop Limanlarının, geliştirilerek Bölge ve civar Bölgede üretilen ürünlerin ticaretinde önemli bir rol üstlenmesi öngörülmüştür. Kuzey-güney hattında yapılacak yol yatırımları, İnebolu ve Sinop Limanlarını hem Ankara pazarı ile hem de güneyde bulunan limanlar ile bütünleştirecektir. Bu durum limanların daha aktif çalışmasını sağlayacaktır. Ayrıca, sanayi koridoru aynı zamanda ticaret koridoru olarak kurgulanmıştır. Gerek İstanbul'a gerekse de Samsun'a olan güçlü karayolu bağlantıları sanayi koridorunu ayrı bir ticaret koridoru olarak da ortaya çıkarmaktadır.

9.4 Denizyolu Koridoru

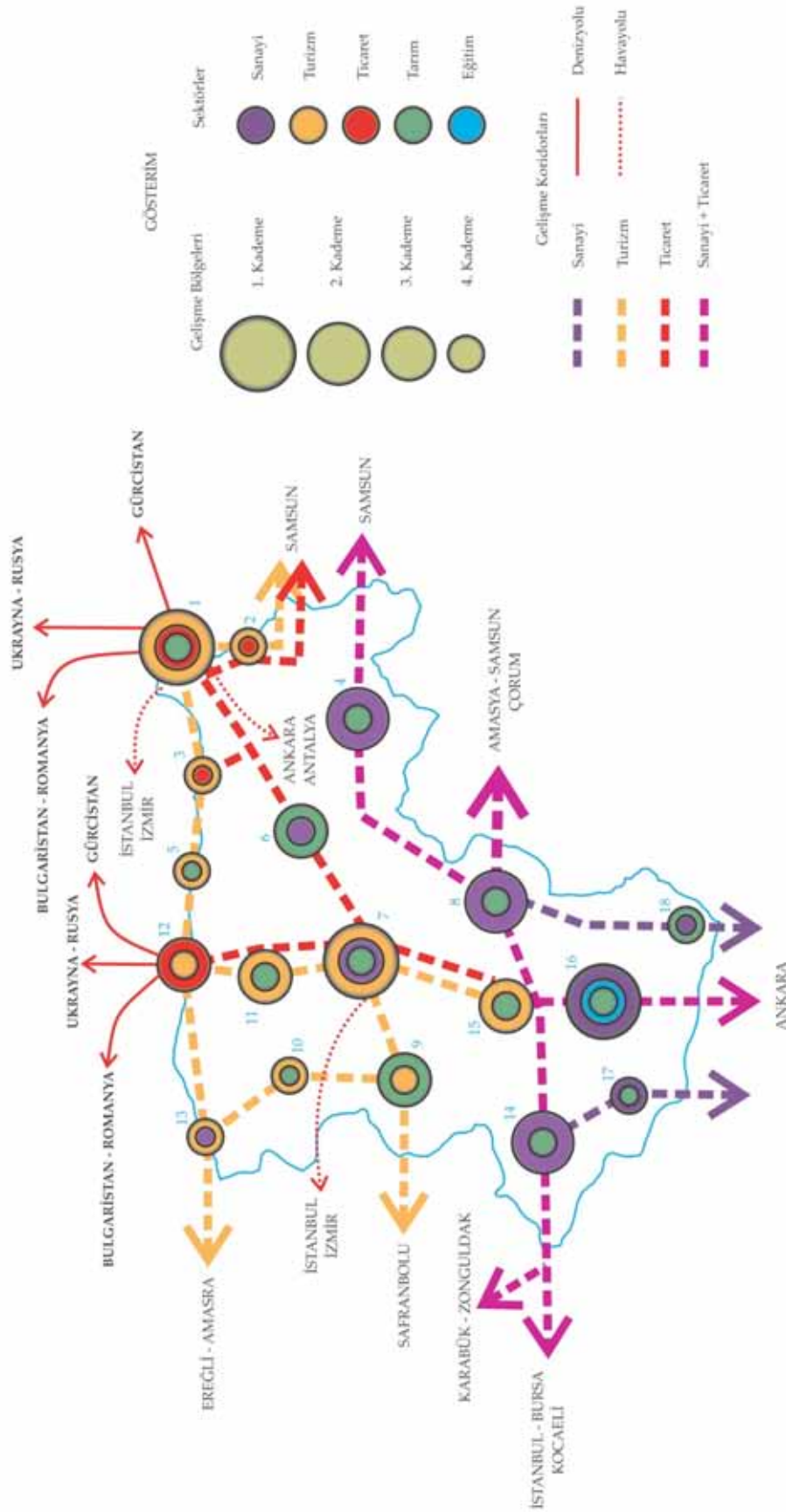
Ticaret koridoruyla bağlantılı olarak kurgulanan denizyolu koridoru ile Bölgenin coğrafi konumunun getirdiği avantajlardan en iyi şekilde yararlanılması amaçlanmıştır. Karadeniz'e kıyısı olan ülkelerle geliştirilecek yolcu ve yük taşımacılığı Bölgenin gelişmesine olumlu katkı sağlayacaktır. Gerek sanayi ürünleri ve madenlerin taşınması, gerekse kruvaziyer gemilerin Bölgeye daha fazla uğramasının Bölgenin diğer dinamiklerini harekete geçirmesi öngörülmüştür.

9.5 Havayolu Koridoru

Bölgede halihazırda iki havaalanı bulunmaktadır. Bunlardan birisi olan Sinop Havaalanından mevcutta sadece İstanbul'a uçuşlar yapılmaktadır. Ancak Sinop'un havayolu ile İzmir, Ankara ve Antalya'ya bağlanması Bölgenin gelişmesi için oldukça önemlidir. Ankara'ya yapılacak uçuşların, Bölgenin Esenboğa Uluslararası Havalimanı ile bağlantısını güçlendirmesi öngörülmüştür. Antalya'ya yapılacak uçuşlar ile kruvaziyer gemilerdeki turistlerin Antalya ile bağlantı sağlamaları; aynı zamanda, Bölgede yaşayanların da Antalya'ya daha kolay ulaşması hedeflenmiştir. Yakın zamanda, faaliyete geçecek olan Kastamonu Havaalanından İstanbul ve İzmir'e yapılacak uçuşlar hem ilin hem de Bölgenin gelişmesi açısından büyük öneme sahiptir.

Harita-36: Mekansal Gelişme Şeması

SINOP	KASTAMONU	ÇANKIRI
1 Merkez, Ereğli	5 Abana, Bozkurt, Çatalzeytin	14 Çerkeş, Alkaraclar, Kurşunlu, Bayramören
2 Gerze, Dikmen	6 Taşköprü, Hanönü	15 Ilgaz
3 Ayancık, Türkeli	7 Merkez	16 Merkez, Korgun, Eldivan, Yapraklı
4 Boyabat, Saraylızı, Durağan	8 Tosya	17 Şabanözü, Orta
	9 Araç, İhsangazi	18 Kızılırmak

PERFORMANS GÖSTERİLERİ

10. PERFORMANS GÖSTERGELERİ

Tablo 90: TR82 Bölgesi Performans Göstergeleri

No	Gösterge	Mevcut Durum (Yılı)	Hedef (2013)	Doğrulama Kaynağı
1	İşsizlik Oranı	9,4 (2009)	9	TÜİK
2	İşgücüne Katılma Oranı	51,5 (2009)	53	TÜİK
3	İşgücü Piyasası İhtiyaç Analizi	Yok	Var	İşkur İl Müdürlükleri
4	Kişi Başına GSKD (TL)	6.906 (2006)	10.000	TÜİK
5	OSB'deki Faal Firma Sayısı	45 (2011)	55	OSB Müdürlükleri
6	Faal OSB Sayısı	5 (2011)	7	OSB Bilgi Sistemi
7	İhracatçı Firma Sayısı	33 (2010)	38	DTM
8	Kişi Başına Elektrik Tüketimi (kWh/kişi)	1.438 (2009)	1.500	TEDAŞ
9	Faal Havaalanı Sayısı	1 (2011)	2	Ulaştırma Bakanlığı
10	Bölünmüş Yol Ağı Uzunluğu	427 (2011)	500	KGM
11	Turizm Belgeli İşletme Sayısı	12 (2008)	16	TÜİK
12	Ortalama Geceleme Sayısı	1,65 (2009)	1,70	TÜİK
13	Yatak Kapasitesi	4.629 (2008)	5.250	TÜİK
14	Kent Tanıtım ve Pazarlama Portalı	0 (2011)	3	İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri
15	Sinema Seyirci Sayısı	111.287 (2009)	115.000	TÜİK
16	Tiyatro Salonu Sayısı	2 (2009)	5	TÜİK
17	Coğrafi İşaretili Ürün Sayısı	2 (2011)	4	Türk Patent Enstitüsü
18	Organik Tarım Yapılan Alan (ha)	2.420 (2009)	2.750	Tarım Bakanlığı
19	Büyükbaş Hayvan Varlığı İçinde Kültür Irkı Oranı (%)	23 (2009)	25	TÜİK
20	Modernize Edilen Üniversite Laboratuvarı Sayısı	0 (2011)	3	Üniversiteler
21	Hastane Yatak Sayısı	1.931 (2010)	2.100	İl Sağlık Müdürlüğü
22	Okul Öncesi Okullaşma Oranı(4-5 yaş)	45 (2010)	55	Milli Eğitim Bakanlığı
23	Meslek Lisesi Sayısı	113 (2009)	118	Milli Eğitim Bakanlığı
24	Derneklerin Toplam Üye Sayısı	61.314 (2009)	65.000	Dernekler Dairesi Başkanlığı
25	Düzenli Katı Atık Depolama Alanı	0 (2011)	3	Belediyeler, Mahalli İdare Birlikleri

UYGULAMA, İZLEME ve DEĞERLENDİRME

11. UYGULAMA, İZLEME ve DEĞERLENDİRME

TR82 Düzey 2 Bölgesi Bölge Planı, Bölgede yer alan tüm paydaşların katılımları ile hazırlanmış olup; 2011 - 2013 yıllarında gerçekleştirilecek çalışmalar için bir rehber niteliği taşımaktadır.

Bölge Planı, 2011–2013 yılları için hem bir strateji hem de bir projeksiyon belgesidir. Planın başarıya ulaşması TR82 Bölgesi'nde arzulan ve öngörülen hedefler için büyük önem arz etmektedir. Bu unsurun gerçekleşmesi Plan'ın büyük ölçüde sahiplenilmesine bağlıdır. Bölgede faaliyet gösteren tüm kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve özel sektör tarafından hazırlanan planların, programların, projelerin ve bölgesel kalkınmaya katkı sağlayacak tüm stratejilerin Bölge Planı'yla uyumlu olması, dengeli ve bütüncül bir bölgesel kalkınmanın gerçekleşmesi için büyük öneme sahiptir.

Bölge Planı'nda ortaya konulan amaçlar ve hedefler, uygulanacak olan programlara temel teşkil edecek ve bu programların çıktılarının toplamı ise plan performansını belirleyecektir. Programların çıktılarının değerlendirilmesi görevi, T.C. Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (KUZKA) adına Program Yönetimi Birimi ile İzleme ve Değerlendirme Birimi tarafından; program çıktılarının yaptığı üst ölçek etkilerinin değerlendirilmesi görevi ise Planlama, Programlama ve Koordinasyon Birimi tarafından yürütülecektir.

Bölge Planı'nda belirtilen öncelikler doğrultusunda proje teklif çağrılarında çıkılacaktır. Proje teklif çağrısı sonucu gerçekleştirilen başvurular, 3 aşamadan oluşan değerlendirme sürecinden geçtikten sonra KUZKA Genel Sekreterliği onayına sunulacaktır. Söz konusu proje teklifleri daha sonra, Yönetim Kurulu'na sunulacaktır. Yönetim Kurulu tarafından onaylanan projelere Ajans tarafından ilgili destek türüne göre destek sağlanacaktır.

Projenin sorunsuz, zamanında ve başarıyla bitirilebilmesi için Ajans uzmanları tarafından proje uygulama süresince, izleme ve değerlendirme çalışmaları yürütülecektir. Bu çalışmalar kapsamında yapılacak ziyaretler ile proje uygulanması kapsamında ihtiyaçların belirlenmesi ve sorunların tespit edilerek çözümlenmesi amaçlanmaktadır. Bu süreç aynı zamanda öğrenme ve tecrübe edinimi olarak da değerlendirilecektir. İzleme ziyaretleri sonrası projelere ilişkin çalışmalar Ajans Genel Sekreterliğine rapor edilecektir. Proje sahipleri de periyodik olarak Ajans Genel Sekreterliğine rapor sunmakla yükümlü tutulacaktır.

Uygulama, izleme ve değerlendirme faaliyetlerinin bu döngü çerçevesinde gerçekleştirilmesinin sağlayabileceği katkılar şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Problemlerin ve nedenlerinin zamanında tespit edilebilmesi,
2. Problemlerin çözümüne yönelik önerilerin geliştirilebilmesi,
3. Uygulanan stratejileri sorgulama olanağı,
4. Hedefe yönelik kritik adımların zamanında atılabilmesi,
5. Asimetrik enformasyon olgusunun önlenmesi,
6. Sonraki program ve projelerde karşılaşılabilecek sorunların kaydedilebilmesi.

Planın ve Plana uygun olarak hazırlanacak olan program ve projelerin çıktılarının analizinde, performans göstergeleri göz önünde bulundurularak uygulanacak olan 'etki analizi' yöntemi kullanılacaktır. Geleneksel etki analizi yöntemine göre, önceden belirlenen performans göstergelerinin plan öncesi ve plan sonrası durumları arasındaki nicel farklar tespit edilerek bir sonuca ulaşılmaya çalışılmaktadır. Öte yandan, genel kabul görmüş bu yöntemin bazı eksiklikleri de mevcuttur. Örneğin; planın uygulama sürecine dış faktörlerin de (konjonktür, kamusal teşvik mekanizması, piyasa şartları vb.) olumlu veya olumsuz etkisi olabileceğinden, plan öncesi performans göstergeleri ile plan sonrası performans göstergeleri arasında farklıklar meydana gelebilmektedir. Geleneksel yöntem bu hususu göz ardı etmektedir. Her ne kadar iktisat teorisinde de modeller 'ceteris paribus' olarak oluşturulmakta ise de; planın, programların ve projelerin başarısının reel olarak ölçülmesi, sürdürülebilirliği sağlamak için temel koşul olarak düşünülmektedir.

Bu noktadan hareketle, Ajansımızca uygulanacak etki analizinde 'kontrol grupları' oluşturulacaktır. Kontrol grupları, Plan, programlar ve projeler dahilinde desteklerden faydalanmayan ve destekten faydalanan

yararlanıcılarla benzer özelliklere sahip tüzel ve/veya özel kişiliklerden özenle seçilecektir. Plan öncesi ve plan sonrası dönemde hem kontrol grubunda meydana gelen değişimler hem de yararlanıcılarda meydana gelen değişimler analiz edilecek ve uygulanan programların reel etkisine, hata oranı minimum tutulmaya gayret edilerek ulaşılmaya çalışılacaktır.

Tüm çıktılar ve analiz sonuçları programların sonlandırılmasına ve planın ait olduğu yıl sonuna müteakip kamuoyu ile paylaşılacaktır.

KAYNAKÇA

- Directorate-General Environment (2008), “Sustainable Transport Planning in Practice”,
<URL: <http://ec.europa.eu/environment/integration/research/newsalert/pdf/6na2.pdf>> [Erişim Tarihi: 14.01.2011].
- DPT (2003), “İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması”,
<URL: www.dpt.gov.tr/DocObjects/Download/8143/2003-05.pdf> [Erişim Tarihi: 12.01.2011].
- DPT (2004), “İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması”,
<URL: www.dpt.gov.tr/DocObjects/Download/8142/ilce.pdf> [Erişim Tarihi: 12.01.2011].
- DPT (2006), “İllerde Öne Çıkan Sanayi Sektörleri”,
<URL: <http://www.dpt.gov.tr/bgyu/illerdesanayi/illerdesanayi.html>> [Erişim Tarihi: 14.01.2011].
- DPT (2006), Dokuzuncu Kalkınma Planı, “Gıda Sanayii Özel İhtisas Komisyon Raporu”,
<URL: <http://ekutup.dpt.gov.tr/oik/plan9.asp>> [Erişim Tarihi: 18.01.2011].
- DPT (2006), Dokuzuncu Kalkınma Planı, “Ormanlık Özel İhtisas Komisyon Raporu”,
<URL: <http://ekutup.dpt.gov.tr/oik/plan9.asp>> [Erişim Tarihi: 18.01.2011].
- DPT (2007), Dokuzuncu Kalkınma Planı, “Tekstil, Deri ve Giyim Sanayi Özel İhtisas Komisyon Raporu”.
<URL: <http://ekutup.dpt.gov.tr/oik/plan9.asp>> [Erişim Tarihi: 18.01.2011].
- DPT (2007), Dokuzuncu Kalkınma Planı, “Yerleşme-Şehirleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu”,
<URL: <http://ekutup.dpt.gov.tr/oik/plan9.asp>> [Erişim Tarihi: 18.01.2011].
- European Environment Agency (2008). “Energy and Environment Report”,
<URL: http://www.energy.eu/publications/THAL08006ENC_002.pdf> [Erişim Tarihi: 14.01.2011].
- Eurostat (2007), “Regions in the European Union. Nomenclature of Territorial Units for Statistics”,
<URL: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-RA-07-020/EN/KS-RA-07-020-EN.PDF> [Erişim Tarihi: 27.01.2011].
- Eurostat (2009), “Regions of the European Union. A Statistical Portrait”,
<URL: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-EP-08-001/EN/KS-EP-08-001-EN.PDF> [Erişim Tarihi: 27.01.2011].
- FAO (2007), “AB Giriş Süreci Çerçevesinde Türkiye’de Süt ve Süt Ürünleri Sektörüne Genel Bakış”.
<URL: www.tarim.gov.tr/Files/Files/e_kutuphane/Sut_sektoru_raporu_TR.doc> [Erişim Tarihi: 21.01.2011].
- Faostat (2008), “Forestry Trade Flows”,
<URL: <http://faostat.fao.org/site/628/default.aspx>> [Erişim Tarihi: 16.01.2011].
- International Energy Agency (2002), “Renewable Energy”
<URL: <http://www.iea.org/papers/2002/renewable.pdf>> [Erişim Tarihi: 17.01.2011].
- Karakaya, M. D. (2009), “Provincial and Regional Population Projections For the Centenary of the Republic of Turkey”, M.A. Thesis, Hacettepe University, Institute of Population Studies, Ankara.
- Nillson, J. E. (2009), “Perspectives on the European Union” dersi, “Regions in Europe” sunumu, Blekinge Institute of Technology, Karlskrona, İsveç.
- T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı (2010a), ÇED ve Planlama Genel Müdürlüğü, Çevre Envanteri Dairesi Başkanlığı, Veri Değerlendirme Şube Müdürlüğü, “Çevresel Göstergeler 2009”.
<URL: <http://www.cedgm.gov.tr/CED/Files/cevresel%20gostergeler%202009.pdf>> [Erişim tarihi: 15.01.2011].
- T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı (2010b), “Ulusal İklim Değişikliği Strateji Belgesi”,
<URL: http://iklim.cob.gov.tr/iklim/Files/strateji%20kitapcik_turkce_pdf.pdf> [Erişim Tarihi: 15.01.2011].
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı (2000), “Taşınmalı İlköğretim Yönetmeliği”,
Resmî Gazete:15.4.2000/24021.
- T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı (2010), “İller Bazında Sanayi ve Ticaret Durum Raporları - 2009 yılı”,
<URL: <http://sagm.sanayi.gov.tr/DocumentList.aspx?catID=1263&lng=tr>> [Erişim Tarihi: 06.01.2011].
- T.C. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı (2007), “TR8 Batı Karedeniz Bölgesi Tarım Master Planı”.
<URL: http://www.tarim.gov.tr/Bolge_ve_Il_Master,Master_Plan.html> [Erişim Tarihi: 21.01.2011].
- Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (2010), “Günümüzde Nükleer Enerji”,
<URL: <http://www.taek.gov.tr/bilgi-kosesi/nukleer-enerji-ve-reaktorler/193-gunumuzde-nukleer-enerji-rapor.html>> [Erişim Tarihi: 17.01.2011].

Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu (2011), “İllerarası Rekabetçilik Endeksi 2009-2010”.
<URL: http://www.urak.org/urak/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=16&Itemid=99999999 >
[Erişim Tarihi: 20.04.2011].

United Nations (1987), “Report of the World Commision on Environment and Development”,
<URL: <http://www.un.org/documents/ga/res/42/ares42-187.htm>> [Erişim Tarihi: 21.01.2011].

Tasarım:

fikrialem

ANKARA

Cinnah Caddesi Güneş Sokak 17/2 Çankaya
T| +90 312 466 20 10 F| +90 312 466 20 01

İSTANBUL

Akatlar Mah. Hare Sokak No: 16 Beşiktaş
T| +90 212 284 84 20 F| +90 212 279 91 67

www.fikri-alem.com.tr

Cebrail Mah. Saray Sok. No: 1 37200
Kastamonu / TÜRKİYE
Tel: +90 366 212 58 52 Faks: +90 366 212 58 55
e-mail: bilgi@kuzka.org.tr www.kuzka.org.tr

KUZKA